

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KÜRESELLEŞME VE AZINLIK HAKLARI
BAKIMINDAN BİR MUHTEVA TAHLİLİ YENİ DÖNEM
GAZETESİ (KOSOVA)**

İlker AŞIKFERKİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ersin ÖZARSLAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
SİYASAL İLETİŞİM BİLİM DALI**

EKİM 2022

**KÜRESELLEŞME VE AZINLIK HAKLARI BAKIMINDAN BİR
MUHTEVA TAHLİLİ YENİ DÖNEM GAZETESİ (KOSOVA)**

İlker AŞIKFERKİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
SİYASAL İLETİŞİM BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İlker AŞIKFERKİ

18/10/2022

KÜRESELLEŞME VE AZINLIK HAKLARI BAKIMINDAN BİR MUHTEVA TAHLİLİ
YENİ DÖNEM GAZETESİ (KOSOVA)
(Yüksek Lisans Tezi)

İlker AŞIKFERKİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Ekim 2022

ÖZET

Yeni Dönem Gazetesi, 24 Kasım 1999 tarihinde haftalık gazete olarak yayın hayatına başlamıştır. 10 yıl boyunca aralıksız yayın yapan gazete, 17 Temmuz 2008 tarihine kadar toplam 436 sayı çıkarmıştır. Kosova’da Türkçe yayın yapmış bir gazete olarak; Kosova Türklerinin günlük yaşamlarında seyreden olaylar, Türk dernekleri ve sanat topluluklarına ilişkin haberlerin yanı sıra, topluluğu ilgilendiren; anadilde eğitim, kamuda temsil ve Türkçenin resmi düzeyde kullanımı ve Balkan coğrafyası, Türkiye ve dünya siyasetinden haberlere yer vermiştir. Gazetenin kuruluş yılında Kosova’da yaşanan savaşa NATO müdahale etmiştir. Müdahale sonrası ülke yönetimi yeni bir sürece girmiştir. NATO müdahalesi sonrasında ülkeyi yöneten UNMIK, “yapılandırma” gerekçesiyle yeni bir anayasa taslağı hazırlamıştır. Düzenlenen yeni anayasa taslağında, 1974 Yugoslavya Anayasası’nda Türklere tanınan yüksek düzeydeki haklara yer verilmemiştir. Kamusal alanda Türkçenin kullanım hakkı, eğitim-öğretim hayatı ve basın-yayın alanı olmak üzere her alanda yüksek düzeyde yitirilen bu hakları *Yeni Dönem Gazetesi* dört başı mamur biçimde ele almıştır. Kosova Türklerinin sorunlarına çözüm yolu aramayı varlık nedeni olarak tanımlayan *Yeni Dönem*, meseleyi yayın politikası haline getirmiştir. Gazete, Kosova Türklerinin yaşadığı bu hak kaybını; azınlık hakları, topluluk hakları ve çok kültürlülük mefhumları çerçevesinde incelemiştir. Bu kavramlar, küreselleşme sürecinde gündeme gelen tartışmaları kapsamaktadır. Sosyal bilimlerde de yer alan bu tartışmalar, küreselleşme kavramıyla ulus-devletin bekası ve azınlık toplulukların hakları ilişkisi bağlamında yapılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, küreselleşme olgusunun siyasi ve kültürel boyutlarına yer verilmiştir. Ayrıca çalışmada, küreselleşme sürecinin oluşturduğu kurumlar olarak değerlendirilen bölgeselleşme ve yerelleşmeyle gündeme gelen; azınlık hakları, kültürel haklar ve çok kültürlülük politikalarının ulus-devletin işlevlerine ve toplum içinde yer alan topluluklara olan etkileri alt başlıklar altında tartışılmıştır. Literatürde yer alan bu tartışmalar, Kosova Türklerinin tarihsel süreçte karşılaştığı kimlik politikaları sorunlarıyla ve *Yeni Dönem Gazetesi*’nin Kosova Türklerinin yitirdiği hakları savunmak için başvurduğu kavramlarla örtüşmektedir. Çalışmada, hem bu tartışmalardan hareketle hem de gazetenin kendisini Kosova Türklerinin temsilcisi olarak görmesi nedeniyle gazetenin tüm meselelere bakışı topluluk medyası bağlamında ele alınmıştır. *Yeni Dönem Gazetesi*’nin haklar meselesine ve bölümlerinde yer verdiği diğer meselelere dair haber ve köşe yazıları içerik analizi yöntemiyle incelenerek yayın politikası ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bilim Kodu	: 111516
Anahtar Kelimeler	: Küreselleşme, Azınlık Hakları, Kimlik, Çok Kültürlülük, Kosova Türkleri
Sayfa Adedi	: 167
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Ersin ÖZARSLAN

A CONTENT ANALYSIS OF GLOBALIZATION AND MINORITY RIGHTS
YENİ DÖNEM NEWSPAPER (KOSOVO)
(M. Sc. Thesis)

İlker AŞIKFERKİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
October 2022

ABSTRACT

Yeni Dönem was established on 24 November 1999 as a weekly newspaper. The newspaper, which was published weekly for 10 years, had a total of 436 issues until 17 July 2008. As a newspaper published in Turkish in Kosovo; gave place to events in the daily lives of Kosovo Turks, in addition to news about Turkish associations and art societies, it gave place to news about concerning the community; education in native language, representation in the public and official use of Turkish language and news from Balkan geography, Turkey and world politics. NATO intervened in the war in Kosovo during the founding year of the newspaper. After the intervention, the country administration entered a new process. UNMIK, which governed the country after the NATO intervention, prepared a new constitution draft on the grounds of "structuring". In the draft of the new constitution, the high-level rights granted to the Turks in the 1974 Yugoslav Constitution were not included. These rights, which have been lost at a high level in all areas, including the right to use Turkish in the public sphere, education and the field of press-broadcasting, have been fully handled by the *Yeni Dönem Newspaper*. *Yeni Dönem*, which defines seeking a solution to the problems of Kosovo Turks as its reason for existence, has made the issue a publication policy. Newspaper, this loss of rights of Kosovo Turks; analyzed within the framework of the notions of minority rights, community rights and multiculturalism. These concepts cover the debates that have come to the fore in the process of globalization. These discussions, which also take place in social sciences, are made in the context of the concept of globalization and the relationship between the survival of the nation-state and the rights of minority communities. For this reason, the political and cultural dimensions of the phenomenon of globalization are included in the study. In addition, in the study, regionalization and localization, which are considered as institutions created by the globalization process, come to the fore; The effects of minority rights, cultural rights and multiculturalism policies on the functions of the nation-state and the communities within the society are discussed under sub-titles. These discussions in the literature coincide with the identity politics problems faced by Kosovo Turks in the historical process and the concepts that *Yeni Dönem Newspaper* uses to defend the rights lost by Kosovo Turks. In the study, based on these discussions and because the newspaper sees itself as the representative of Kosovo Turks, the newspaper's view of all issues is discussed in the context of community media. The editorial policy was tried to be revealed by examining the news and columns about the rights issue and other issues included in the sections of the *Yeni Dönem Newspaper* by using the content analysis method.

Science Code	: 111516
Key Words	: Globalization, Minority Rights, Multiculturalism, Identity, Kosovo Turks
Page Number	: 167
Supervisor	: Prof. Dr. Ersin ÖZARSLAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde bana yol gösteren, hatalarımı düzeltmemde yardımcı olan, okuma serüvenime katkı sağlayan ve beni her zaman ilmî alanda çalışmaya teşvik eden kıymetli danışmanım Prof. Dr. Ersin Özarslan’a teşekkürlerimi sunarım.

Benim için her zaman özel olan, maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen ve kıymetini asla yitirmeyecek olan aileme müteşekkir olduğumu ifade etmek isterim.

Bunun yanında *Yeni Dönem Gazetesi*’nin nüshalarına erişmemde yardımcı olan, şahsi arşivini paylaşan kıymetli Altay Suroy Recepoğlu’na ve çalışmamın düzenleme aşamalarında yardımlarını gördüğüm desteğini esirgemeyen kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Aslı Ekici’ye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
EKLERİN LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. KÜRESELLEŞME OLGUSU	15
2.1. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi	15
2.2. Küreselleşme Tanımları	16
2.3. Küreselleşme ve Kimlik Tartışmaları.....	17
2.4. Küreselleşme, Kimlik ve Kültür.....	18
2.5. Küreselleşme ve Azınlıklar	20
3. ULUS-DEVLET VE EGEMENLİK.....	23
3.1. Ulus-Devlet Yapılanması, Eleştiriler, Yeni Fikirlerin Oluşumu.....	24
3.2. Uluslararası Kuruluşların Ulus-Devlete Etkileri	25
3.3. Küreselleşmenin Etkileri, Çok Kültürlülük Tartışmaları	26
3.4. Çok kültürlülük Düşüncesi ve Ulus-devlet	27
3.5. Küreselleşme Bağlamında Kimlik Tartışmaları – Kosova Örneği.....	30
4. KOSOVA’NIN TARİHÇESİ.....	33
4.1. Osmanlı Dönemi Kosova	34
4.2. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı’ndan Tito Yugoslavyasına.....	35
4.3. Tito Dönemi Yugoslavya	37

4.4. Nato Müdahalesi Dönemi Kosova	42
5. KOSOVA TÜRKLERİNİN BÖLGEDEKİ VARLIĞI VE TARTIŞMALAR	45
5.1. Kosova Türkleri ve Azınlık Meselesi.....	47
5.2. Kosova’da Türkçe Eğitim	50
5.3. Kosova’da Türkçe Basın-Yayın Faaliyetleri Öncesi Sözlü Kültür Geleneği. 53	
5.4. Kosova’da Türkçe Basın-Yayın Faaliyetleri	55
6. YENİ DÖNEM GAZETESİ	59
6.1. Gazetenin Amacı	59
6.2. Gazetenin Muhtevası (1999-2000).....	60
6.3. Gazetenin Şeklî Özellikleri	61
6.4. Yazar Kadrosu.....	63
6.4.1. Agim Rifat Yeşeren.....	63
6.4.2. Alyat Suroy Recepoğlu	64
6.4.3. İskender Muzbeg	65
6.4.4. Ethem Kazaz	65
6.4.5. Mehmet Bütüç	66
6.4.6. Raif Kırkul.....	66
6.4.7. Raif Vırmıça	66
6.4.8. Taner Güçlütürk	67
7. İNCELENEN HABERLER VE KÖŞE YAZILARI.....	69
7.1. Kosova Bölümü.....	69
7.2. Balkan Bölümü.....	87
7.3. Türkiye Bölümü	90
7.4. Dünya Bölümü	101
7.5. Güncel Bölümü.....	103
7.6. Söyleşi Bölümü	105

	Sayfa
7.7. Kùltür Bölümü.....	112
7.8. Kadın Bölümü	121
7.9. Spor Bölümü.....	123
7.10. Gençlik Bölümü	126
7.11. Çocuk Bölümü.....	128
7.12. Marketing	130
8. SONUÇ	133
KAYNAKLAR	139
EKLER.....	151
ÖZGEÇMİŞ	167

TABLÖLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 5.1. Nüfus sayım yıllarına göre Kosova Türklerinin nüfusu.....	47
Tablo 5.2. 1951-2000 yılları arasında Kosova'da Türkçe Öğretiminde İlk ve Orta Okullarında Sınıf, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı	51
Tablo 5.3. 2004-2010 yılları arasında Kosova’da Türkçe Öğrenim Gören Öğrencilerin Verileri	53

EKLERİN LİSTESİ

EK	Sayfa
EK-1. Gazetenin 1. Sayısı	151
EK-2. Gazetenin 1. Sayısının 8. ve 9. Sayfası	152
EK-3. Gazetenin 3. Sayısının 7. Sayfası	153
EK-4. Gazetenin 12. Sayısının 5. Sayfası	154
EK-5. Gazetenin 13. Sayısının 15. Sayfası	155
EK-6. Gazetenin 14. Sayısının 10. Sayfası	156
EK-7. Gazetenin 16. Sayısı	157
EK-8. Gazetenin 12. Sayısının 15. Sayfası	158
EK-9. Gazetenin 17. Sayısı	159
EK-10. Gazetenin 17. Sayısının 18. Sayfası	160
EK-11. Gazetenin 18. Sayısının 15. Sayfası	161
EK-12. Gazetenin 21. Sayısı	162
EK-13. Gazetenin 33. Sayısının 20. Sayfası	163
EK-14. Gazetenin 38. Sayısının 20. Sayfası	164
EK-15. Gazetenin 41. Sayısının 20. Sayfası	165

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT	Avrupa Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler
EULEX	European Union Rule of Law Mission in Kosovo (AB Hukuk Misyonu Kuralı, Kosova Misyonu)
IMF	Uluslararası Para Fonu
KFOR	Kosovo Force (Kosova Barış Gücü)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TİKA	Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
UÇK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës (Kosova Kurtuluş Ordusu)
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (BM Kosova Geçici Yönetimi)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YSFC	Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti

1. GİRİŞ

Balkanlar yüzyıllardır büyük imparatorlukların ilgi odağı olmuş ve tarih boyunca imparatorlukların idaresi altına girmiştir. Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu yüzyıllar boyunca bölgeyi idare etmiştir. Birçok imparatorluğun hakimiyeti altında kalan bölge, farklı milletlerin yaşam alanı olmuştur. Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan Balkan Yarımadası, Eski Yugoslavya devletleri, Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ile Türkiye'nin bir bölümünü içine alır. Osmanlı döneminde ise Balkanlar, Türklerin ve farklı milletlerden Müslüman ve Hristiyanların bir arada yaşadığı bir coğrafyadır. Balkan tarihi, Türk tarihinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Bu coğrafyayı tanımlayan “Balkan” kelimesi bile Türkçe kökenlidir; sırdağ ya da dağlık anlamına gelmektedir (İnalcık, 2005, s. 20).

Tüm Balkan ülkeleri gibi, Kosova da Türk tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Balkan Yarımadası Türk kavimlerinin 6. yüzyıldan başlayarak yerleşmeye başladığı bir yurt olmuştur. Halil İnalcık, Türklerin Balkanlara güneyden Anadolu üzerinden, kuzeyden ise Karadeniz üzerinden geldiklerini belirtmektedir. Türklerin Balkanlara yerleşmesinin tarihi 1260'lara dayandığı belirtilmektedir (İnalcık, 2013, s. 35).

Balkanlardaki Türk varlığı Osmanlı dönemi öncesine dayanırken, Türklerin bölgeye kalıcı olarak yerleşmesi Osmanlı'nın fethiyle olmuştur. Bölgede Türklerin varlığı günümüze kadar uzanmaktadır (Ural, 2016, s. 385-386). Balkanlarda yaşayan Türklerin sayısı, 19. yüzyıldan sonra giderek azalmaya başlamıştır (Çelik B. , 2013, s. 60). 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından Kosova'daki Türk nüfusunun bir kısmı Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göç akını Balkan Savaşı'ndan sonra artarak devam etmiştir. Balkan Savaşlarının ardından Osmanlı ordusunun bölgeden çekilmesiyle, bölgenin hakimiyeti Sırbistan Krallığı'na geçmiş, bu dönemden sonra Türkler yüzyıllardır hakimiyet sağladığı topraklarda her türlü baskıya maruz kalmıştır (Koca, 2017, s. 76).

Sırbistan Krallığı'ndan sonra, Kosova, tarihte “Yugoslavya” adı altında birçok farklı yapılanmanın içinde bulunmuş, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nde ise; altı cumhuriyet ve iki özerk bölgeden oluşan yapılanmanın içinde özerk bölge olarak yer almıştır. Yugoslav rejimi tarafından yönetilen Kosova'nın nüfusun çoğunluğunu Arnavutlar oluştururken, bunun yanında farklı milletler de yer almaktadır (Ural, 2008, s. 151). Etnik bakımdan çok çeşitli yapıya sahip olan ülkenin hakimiyetini

elinde tutan Sırp, tarih boyunca ülkede bulunan diğer milletlere baskı ve asimilasyon politikaları uygulamıştır. Sırp, Müslüman inancına mensup olan; Arnavut, Türk, Boşnak vd. milletlere uyguladığı baskı ve caydırma politikaları kitlesel göçlere neden olmuş, Müslümanların çoğunluğu çareyi Türkiye'ye göç etmekte bulmuştur (Oruç, 2013, s. 140-141). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise etnik kimlik meselesinin siyasette karşılık görmeye başlamasıyla baskı az da olsa azalmıştır. Türkler, bu dönemde düzenlenen etnik kimlik politikalarından önemli kazanımlar elde etmiştir. Bu bağlamda 1951 yılı, Kosova Türkleri için önem arz eder. Bu tarihte Türk kimliği ve Türkçe için önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1951 yılı itibarıyla bölgedeki Türk kimliği resmi olarak tanınmış, Türkler kendi anadillerinde eğitim alma hakkına sahip olmuştur. Bu gelişmeler Türkçe basın-yayın alanının da gelişmesine olanak sağlamıştır (Recepoglu, 2006, s. 39).

Etnik kimlik politikaları bakımından birtakım gelişmeler yaşansa da Sırp milliyetçiliği nedeniyle rejimin Müslüman inancına mensup milletlere yönelik baskı ve caydırma politikaları devam etmiştir. Yugoslavya rejimi, düzenlediği kimlik politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmıştır. Özellikle bölgedeki Arnavut ve Müslüman milletlerin nüfusunu azaltmak maksadıyla "Türk" kimliğini ulusal azınlık kapsamında tanımlamıştır. Böylece Kosova'da ve Makedonya'da Müslüman inancına mensup olan milletleri Türk olarak kayıt olmaya teşvik ederek Türkiye'ye kitlesel göçün gerçekleşmesini sağlamıştır. Yugoslavya rejimi, aynı dönemde Türkçe okullar açarak, bölgede denge politikasını (Yugoslavya rejimi, hem Kosova'daki Müslüman milletlerin nüfusunu azaltmayı hem de çoğunluk olan Arnavutlara karşılık diğer milletleri ön plana çıkarmayı amaçlamıştır) kurmaya devam etmiştir (Oruç, 2013, s. 179-180; Ercan & Pektaş, 2018, s. 97). 1945-1966 yılları arasında Yugoslavya genelinden yaklaşık 246.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Göç edenlerin yarısı Makedonya'dan olduğu belirtilirken, Kosova'dan göçenlerin sayısının 100.000 civarında olduğu ifade edilmektedir (Malcolm, 1999, s. 323). Bu göçten sonra, Kosova'da Türklerin nüfusu yeniden azalmıştır. Türklerin nüfusu 1953 yılında 34.583 iken, bu sayı 1961 yılında 25.764'e, 1971 yılında ise 12.444'e gerilemiştir (Çelik B. , 2013, s. 98).

Ülkenin genelinde müslüman olan milletlere uygulanan baskı ve caydırıcı politikalar uzun yıllar aynı düzeyde devam etmiştir. Baskılar nedeniyle 1971-1980

yılları arasında Kosova’da Arnavut milliyetçiliği canlanmıştır. Yugoslav rejimi yükselen Arnavut milliyetçiliğini önlemek amacıyla Arnavutlara birtakım anayasal haklar tanımıştır. Bu tedbirlere ek olarak, Yugoslav rejimi, bölgede dengeyi sağlamak amacıyla Türklere de anayasal haklar tanımıştır (Türkoğlu, 2001, s. 111). Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti, 1974 Anayasası’nda Kosova Türklerinin (Yugoslavya genelinde bulunan diğer milletlere de haklar tanınmıştır) hukuki kimliğini tanımış, Arnavutça ve Sırpçanın yanında Türkçeye de resmi dil statüsünde yer vermiştir. Böylelikle kamuda, eğitimde ve basın-yayında Türkçenin resmi kullanımı başlamıştır (Recepoğlu, 2006, s. 40-41).

Türk kimliğinin Anayasal düzeyde tanınması, bölgedeki Türkler için büyük bir kazanım olurken, belli aralıklarla Türk nüfusu azalmaya devam etmiştir. Türk nüfusunun azalmasında yaşanan göçlerin yanı sıra toplumdaki “akışkan kimlik”¹ olgusu da etkili olmuştur. Bu durum, bölgedeki Türk nüfusunun gerçek oranını tespit etmeyi zorlaştırmıştır. “Akışkan kimlik” olgusu; bölgede kimlik politikaları nedeniyle belli dönemlerde hukuki olarak avantajlı duruma gelen “millet”e, toplumda bulunan diğer milletlerin nüfus sayımlarında “kimlik” tercihlerini avantajlı olan milletin etnik kimliğine yönelmesine karşılık gelmektedir. Kosova toplumunda vuku bulan bu “kimlik” olgusu; belli dönemde; Arnavut, Boşnak vd. milletlerin kendilerini Türk, belli dönemde ise; Türk ve diğer milletlerin kendilerini Arnavut kimliğine kayıt etmesiyle göstermiştir. Kimlik tercihlerinde farklılaşmaya tekabül eden bu olgu, bölgedeki milletlerin genel nüfus oranına göre dağılımının tespit edilememesine yol açmıştır. Bütün bu nedenler, bölgedeki Türk nüfusunun gerçek oranının açıklığa kavuşturulmasını engellemektedir (Gökdağ & Karatay, 2000, s. 123; Kut, 2005, s. 229). Toplumda vuku bulan bu “kimlik” meselesinin bölgeye özgü bir sosyolojik vakaya dönüşmesinin nedeni; “kimlik” meselesinin politikanın nesnesi haline gelmesinden kaynaklanmaktadır (Oruç, 2013, s. 187). Özellikle Tito’nun ölümünden (1980) sonra Sırp milliyetçiliğinin yükselmesi sonucunda “kimlik” tekrar siyasetin en önemli maddesi haline gelmiştir. Bu dönemde, özellikle Arnavutlara ve diğer Müslüman milletlere yönelik baskılar tekrar artmıştır. 1989 yılında, Slobodan Milošević yönetiminde Kosova’nın özerklik statüsü kaldırılmıştır. Milošević, Arnavutlara yönelik baskıcı politikalar izlemesine karşın, Türklerin yasal haklarını

¹ Balkan hakları arasında sıklıkla raslanılan “akışkan kimlik” olgusunu Şule Kut ise “ulusal kimlik değiştirme” olgusu şeklinde tanımlamaktadır (Kut, 2005, s. 229).

kullanmalarına izin vermiştir. Kısıtlamalar, ülkede bulunan tüm milletlere uygulansa da, Arnavutların karşılaştığı baskıya nazaran Türkler bu dönemde anadilinde eğitim almaya devam etmiş, Türkçe yayın faaliyetlerini sürdürebilmiş ve diğer haklardan yararlanmaya devam etmiştir (Demir, 2019, s. 24).

Tarih boyunca dini ve etnik açıdan sürekli gerginliklerin yaşandığı Yugoslavya’da, 1990 yıllarına gelindiğinde, Müslümanların en yoğun yaşadığı Bosna Hersek ve Kosova’da savaşlar patlak vermiştir. 1999 yılında, Yugoslav rejimi tarafından Kosova’ya açılan savaşa NATO harekâtı ile müdahale edilir. NATO müdahalesi sonrası Kosova, Yugoslavya idaresinden ayrılarak Birleşmiş Milletler’in geçici yönetimi altına girer. 1999 NATO harekâtı sonrası yönetimi devralan UNMIK (Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu İdaresi), hazırladığı 12 Aralık 1999 tarihli yeni Anayasa taslağında, 1974 Yugoslavya Anayasası’nda Türklere tanınan yüksek düzeydeki haklar tanınmamıştır² (Akgün, 2012, s. 21; Recepoğlu, 2004, s. 113). Yeni Anayasa taslağı ile öncesinde ülke genelinde resmi dil statüsünde olan Türkçe statüsünü kaybetmiş, Türkler ülke genelinde anadilde eğitim alma hakkı ve basın-yayın faaliyetleri hakkından mahrum edilmiştir. 1974 Anayasası’yla ülke genelinde resmiyet kazanan Türkçenin, BM önderliğinde yapılan yeni düzenlemeyle sadece Türk nüfusunun fazla olduğu illerde/belediyelerde yerel resmi dil statüsünde kullanımına izin verilmiştir (Akgün, 2012, s. 21). Türkçe, 24 Ekim 2007 tarihinde, yerel yönetimler bazında resmi dil olarak kabul edilmiştir. Böylelikle, Türklerin ağırlıklı olarak yaşadığı Prizren, Priştine, Gilan, Mitroviça ve Vuçitırın illerinde Türkçe resmi dil olarak yer almıştır (Ayhan, 2010, s. 34). Kosova Türkleri, dil ve haklar konusunda belli dönemlerde kazanım elde etse de tarih boyunca zorluklarla karşılaşmıştır. Bunun en önemli nedeni Kosova’nın bağımsız ülke olmasından önce idaresi altında bulunduğu rejimin baskıcı politikalar gütmesidir. Yugoslav rejiminden sonraki süreçte de Kosova Türklerinin beklentileri karşılık bulmamıştır. 2008 yılına gelindiğinde BM Güvenlik Konseyi’nin uluslararası arabuluculuk girişimlerinden sonra, Kosova

² NATO müdahalesine müteakiben 1244 sayılı BM kararı ile UNMIK idaresi altında BM’nin bir protektorası olan Kosova’da Türkçe UNMIK yöneticisi Bernard Kouchner’in yayımladığı 1999/1 sayılı ilk düzenleme ile resmiyetten kaldırılmıştır. Bu düzenleme, Türkçenin kullanımını Anayasal düzeyden yerel düzeye indirgeyerek belediyeler düzeyinde kullanımına imkan vermiştir. Kosova Türkleri, bu süreçte UNMIK tarafından yapılan birçok düzenlemeyi Türkçenin 1974 tarihli Kosova Anayasası’nda tanınan haklar çerçevesinde tekrar eşit bir resmiyet kazanabilmesi için mücadele vermiştir (Oruç, 2011, s. 180). *Yeni Dönem Gazetesi*’nin de UNMIK’in düzenlemelerini bu bağlamda sayfalarına taşıdığı tespit edilmiştir.

Parlamentosu'nda yapılan müzakerelerin sonuç bulması üzerine, Kosova, 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmiştir (Akgün, 2012, s. 17-18). Kosova'nın bağımsızlığından sonra Kosova Anayasası 9 Nisan 2008 tarihinde onaylanmış, 15 Haziran'da yürürlüğe girmiştir. Bu anayasada, Türkçe resmi diller arasında yerini bulamamıştır (Gjykata Kushtetuese, 2017).

Kosova bağımsızlığının ardından, yürürlüğe giren yeni Kosova Cumhuriyeti Anayasası'yla, Kosova Türklerini ve ülkede bulunan diğer toplulukları azınlık statüsünde tanımlamış ve azınlık hakları kapsamında koruma altına almıştır. Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan; Kosova Topluluk Hakları ve Korunması Yasası'nda; resmi dil olan Arnavutça ve Sırpçanın yanı sıra Türk, Boşnak ve Romen topluluklarının kendi dillerini belediye düzeyinde kullanmaları (madde 5. 1/2), azınlık dillerinin; eğitim, medya ve kamu kurumlarında korunması uluslararası sözleşmelere bağlı olarak (madde 58. 2) güvence altına alınacağı beyan edilmiştir (Kushtetuese, 2008). Tanınan bu haklar, Yugoslavya 1974 Anayasası'nda kurucu unsurların arasında yer alan Türkler için hakların yitirilmesi anlamına gelmektedir. 1974 Anayasası'nda tanınan hakların yitirilmesinin yanında, azınlık hakları kapsamında tanınan hakların uygulanmasında da sorunlarla karşılaşmıştır (Akgün, 2012, s. 15).

Kosova Türkleri, haklar hususunda bu dönemde de hassas bir sürece girmiş; anadilde eğitim, kamuda dilin kullanımı ve basın-yayın faaliyetlerinin sürdürülmesi için mücadele etmiştir. Kosova Türk siyasileri ve Türk sivil toplum kuruluşları yitirilen hakların geri kazanılması için Türkçenin; kimlik belgelerinde, resmi yazışmalarda ve evraklarda kullanımı gibi birçok alanda mücadelelerini sürdürmüştür (Elmas, 2014, s. 70).

Kosova'nın yeni bir siyasi serüvene girmesiyle de Kosova Türkleri tarih boyunca vermiş olduğu kimlik mücadelesini sürdürmüştür. Kosova Türkleri tarihten günümüze kadar yaşadıkları bu bölgede, kimliklerini korumak için özellikle basın-yayın faaliyetleriyle dil-kültür-eğitim-siyaset-gelenek ve adetlerini duyurmak ve örgütlemek için çaba göstermişlerdir. Bu anlamda basın-yayın faaliyetleri, Kosova Türklerinin kimliklerini koruması ve haklarını araması için mücadele alanı olarak ön planda olmuştur. Kosova Türklerinin de önem verdiği basın-yayın faaliyetleri, azınlık gruplarının kendi dil ve haklarını yaşatması ve koruması için en önemli işlevi görmektedir (Kymlicka, 2020, s. 96-97). Bölgenin tarihsel sürecine bakıldığında,

azınlık topluluklara basın-yayın alanında hiç olanak tanınmadığı görülür. İlk Türkçe basın-yayın faaliyetleri ancak 1960'lı yılların sonlarına doğru başlamıştır. Osmanlı'nın bölgeden çekilmesiyle, Türkler, resmi olarak ancak 1969 yılından itibaren basın-yayın faaliyetlerine başlayabilmişlerdir. İlk Türkçe gazete, Sosyalist rejimi denetimi altında, 1 Mayıs 1969 tarihinde Priştine'de "Tan Gazetesi" adıyla yayın hayatına başlamıştır. İlerleyen yıllarda, Kosova'da yaşayan Türk halkının sanat faaliyetlerini kitlelere duyurabilecek dergiler de çıkmaya başlamıştır. 1973 yılında "Çevren", 1976 yılında "Esin" ve 1979 yılında "Kuş" dergisi gibi birçok dergi yayın hayatına başlamıştır. Yayınlar denetim altında olsa da kültür ve sanat faaliyetleri canlanmış, bölgede Türk edebiyatının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Yugoslavya döneminden sonra, (1999) Nato müdahalesi sonrasında Türkçe gazete ve dergilerin sayısı artmıştır³. Kosova Türkleri 1999 yılından sonra kendi imkanlarıyla kurdukları gazete ve dergilerle mücadele etmeye devam etmişlerdir. 2000 yılı itibarıyla Türkçe basın-yayın alanında Kosova Türklerinin ihtiyacını büyük ölçüde yayın şirketi olan *Yeni Dönem Gazetesi* karşılamıştır. Prizren'de kurulan gazete; 2001 yılında radyo kanalı, 2005 yılında ise televizyon kanalı ile faaliyet alanını genişleterek Türkçe basın-yayın alanında hizmet etmiştir (Oruç, 2013, s. 205). İlk sayısını 24 Kasım 1999'da Prizren'de çıkaran gazete, 10 yıl boyunca haftalık olarak aralıksız yayınlanmıştır. Gazetenin yayın hayatı maddi imkansızlıklar nedeniyle 17 Temmuz 2008 tarihinde son bulmuştur. Gazete yayın hayatı boyunca 436 sayı çıkarmıştır (Okumuş, Salihokumus, 2016).

Bu çalışmada, 1999 yılında kurulan, kurulduğu dönemde Kosova'da tek Türkçe gazete olan *Yeni Dönem Gazetesi* incelenmiştir. Çalışmanın sınırlılığını oluşturan gazetenin ilk iki yılı, Kosova'nın anayasal düzeyde girmiş olduğu değişim dönemine denk gelir. 1999 savaşıdan sonra, Kosova, Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) yönetimi altına girmiş (Çelik B. , 2013, s. 50), ülkenin yeni yapılanması, YSFC Anayasası'nın yerine Birleşmiş Milletler Kosova Geçici İdari Misyonu'nun (UNMIK) hazırladığı 12 Aralık 1999 tarihli ve 24 sayılı yeni Anayasa taslağı olmuştur. Anayasanın değişmesiyle, 1974 Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi

³ Bu dönemde; "Yeni Dönem" haftalık gazetesi (1999), "Çığ" yazın ve sanat dergisi (1999), "Derya" kültür, sanat ve edebiyat dergisi (2002), "Sofra" kültür-sanat dergisi (1999), "Türkçem" aylık popüler çocuk dergisi (1999), "Bal-Tam" Türklük bilgisi dergisi (2004), "Kosova Haber" internet haber sitesi (2006), "Bahar" aylık çocuk dergisi (2007), "Kosovaport" internet haber sitesi (2010), "İmza" toplum, bilim, kültür ve sanat dergisi (2012) gibi gazete ve dergiler yayın hayatına başlamıştır. Bunların bazıları yayın hayatına devam ederken bazıları ise maddi sıkıntılar nedeniyle yayın hayatına devam edememiştir (Okumuş, 2017, s. 253-254).

Anayasası'nda bütün ulusal azınlıklara tanınmış olan; ulusal kimliğini özgürce ifade edebilme, dil, yazı ve kendi anadilinde her düzeyde öğrenim görebilme haklarını kapsayan “ulusal haklar”, yeni anayasada yer almamıştır (Recepoğlu, 2004, s. 9). Kosova Türk topluluğunun anayasal çerçevede yaşadığı bu hak kaybı ve statü değişimi, gazetenin yayın politikasını büyük ölçüde etkilemiştir.

Gazete “ulusal haklar” meselesini; yitirilen hakların geri alınması, dil hakkı, eğitim hakkı, çok kültürlülük ve anadilde eğitim gibi birçok başlık altında ele almış, bu mesele köşe yazarlarının en çok önem verdiği konu olmuştur. Gazetede konuya ilişkin çözüm önerileri getiren makale, köşe yazısı, tenkit vb. pek çok türde yazılara yer vermiştir.

Gazetenin anayasa değişikliğine ağırlık vermiş olması ve konuya yönelik eleştirel tutumu, çalışmanın teorik çerçevesinin küreselleşme tartışmaları bağlamında yer alan azınlık hakları kapsamında belirlenmesine neden olmuştur. Zira *Yeni Dönem Gazetesi*, UNMIK'in hazırladığı yeni anayasa taslağından⁴ sonra Kosova Türklerinin hukuki bakımdan yaşadığı kaybı; azınlık hakları, kolektif haklar, çok kültürlülük, demokrasi ve kültürel haklar vd. kavramlarla ele almıştır. Bu tartışmalar literatürde; azınlık hakları ve küreselleşme kavramı bağlamında yer alan tartışmaları kapsamaktadır (Kymlicka, 2020, s. 100-101; Parekh, 2002, s. 234-236; Habermas, 2018, s. 26-27; Taylor, 2018, s. 31-32).

Sosyal bilimlerde yer alan bu tartışmalar, Kosova Türklerinin tarihsel süreçte maruz kaldığı etnik kimlik politikalarının ve etnik kimlik hadiselerinde yaşadığı sorunların anlaşılmasında önemli rol oynar. Literatürde, kimlik tartışmalarında önde gelen kavramların başında azınlık kavramı gelir. Azınlık kavramı hukuki bir kavram olmasının yanında sosyolojik bir kavramdır. Toplumsal yaşamdan bağımsız

⁴ Kosova bu dönemde YSFC Anayasası'nın yerine Birleşmiş Milletler Kosova Geçici İdari Misyonu'nun (UNMIK) hazırladığı 12 Aralık 1999 tarihli ve 24 sayılı yeni Anayasa taslağı ile yönetilmiştir. Kosova tam anlamıyla karşılık bulacak yeni bir anayasaya ancak 2008 yılında bağımsızlığını ilan etmesiyle beraber aynı yıl 15 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe giren Kosova Anayasası veya Kosova Cumhuriyeti Anayasası ile kavuşmuştur. Bu anayasa, 26 Mart 2007 tarihinde Kosova'nın uluslararası statüsü için hazırlanan Athisari planına uygun olarak tasarlanan bir anayasadır. Bunun yanı sıra Kosova'nın yeni anayasasına kavuşması BM'nin 1244 sayılı kararı ve sonrasında yapılan birçok düzenlemelerin sürecini de kapsamaktadır. Hem bu sebepten hem de çalışmada incelenen *Yeni Dönem Gazetesi*'nin, BM'nin 24 sayılı yeni Anayasa taslağı kapsamında hazırlanan düzenlemeleri sayfalarına bazen “yeni anayasa” bazen de “düzenlemeler” ifadeleriyle taşıması nedeniyle bu çalışmada BM'nin Anayasa taslağı “yeni anayasa” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca çalışmada, gazetenin konu bağlamında sayfalarında yer verdiği haber ve köşe yazıları incelemelerindeki tanımlamalar, gazetenin kullandığı tanımlamalara uyumlu olarak yapılmıştır.

düşünülemeyen kavram, her toplumun içinde var olan; belirli farklılıklara dayanan ve sayıca az olan “azınlıklar kümesini” tanımlar. Her devlet, kendi siyasal duruşuna veya sosyolojik dinamiklerine bağlı olarak kavrama anlam vermiştir. Dolayısıyla kavram üzerine uzlaşmış bir tanım bulunmamaktadır (Oran, 2004, s. 18-19).

Literatürdeki küreselleşme ve azınlık tartışmaları, azınlık topluluklarının siyasi ve içtimai bakımdan karşılaştığı sorunlara açıklık getirir. Zira bir olgu olarak küreselleşme, özellikle 1980’li yıllardan sonra dünya genelinde, azınlık konumunda bulunan toplulukların kültürlerinin ve geleneksel hayat tarzlarının canlanmasına neden olmuştur (Giddens, 2000, s. 15; Erdoğan, 2002, s. 54).

Küreselleşme sürecinin en önemli unsuru olan iletişim teknolojisindeki gelişmeler, ortak dil ve tarih birlikteliğine dayalı yapılanmaya sahip olan ulus-devlet sistemine zıt koşullar geliştirmiştir. İletişim teknolojilerinin gelişimi, toplumsal ilişkilerin değişmesine neden olmuş, insanların gündem ve ilgilerini küresel boyuta taşımıştır (Coşkun, 2004, s. 240; Erdoğan, 2002, s. 53). Bunun en önemli nedeni ise İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü gibi uluslararası kuruluşların, insan hakları konuları üzerinde yürüttüğü faaliyetleri kitle iletişim araçlarıyla devletlerin tekelden çıkarıp yaygınlaşmasını sağlamasıdır (Işık, 2016, s. 15). Etnik kimlik konusunun küresel düzeyde tartışılması, ülke içinde bulunan azınlık gruplarının bu tartışmalardan hareketle hak talebinde bulunmalarını tetiklemiştir. Bütün bu gelişmeler, ulus-devletlerin ortaya koyduğu milli değerleri tartışılır hale getirmiştir (Coşkun, 2004, s. 240; Erdoğan, 2002, s. 53).

Ülke yurttaşlarının dünyaya açılmasını sağlayan bu gelişmeler, alt kimliklerin canlanmasına neden olmuştur. Küresel düzeye taşınan etnik kimlik tartışmaları, siyasi olarak yeni hak taleplerini ortaya çıkarmış, ortaya çıkan bu yeni talepler karşısında ulus-devletler zor duruma düşmüştür (Kazgan, 1994, s. 217).

Gündeme gelen bu yeni hak talepleri, küreselleşmenin sonuçları olarak yorumlanır. Uluslararası siyaset ile gelişen yeni anlayışlar, ülkelerde yer alan toplulukları “milli egemenlik” ve “milli kimlik” gibi meseleler karşısında körüklemiştir (Kymlicka, 2020, s. 27).

Küreselleşme sürecinde ulus-üstü örgütler tarafından demokrasi olgusuyla gündeme getirilen bu haklar, bir paradoksu da beraberinde getirmektedir. Zira demokrasinin giderek önem kazandığı bu ortamda, uluslararasılaşmanın yoğunluğuyla

önem kazanan bu konuların çözüme kavuşturulabilmesinin tek yolu, ulus-üstü yapılanmaların ancak meşruiyet sahibi olan ulus-devletlerin egemenlikleri kapsamı çerçevesinde gerçekleşebileceği gerçeği yatmaktadır (Thompson & Hirst, 2003, s. 204). Fakat demokrasi, küreselleşme sürecinde, ulus-devlet çerçevesinden değerlendirilmekten çok, ulusüstü birleşmeler neticesinde oluşan ve ortaya konulan ortak evrensel değerler olarak değerlendirilen bir anlayışa bürünmüştür. Demokrasinin bu boyutta anlam bulması, bu süreçte ulusüstü organizasyonların çatısı altına birleşme durumuna giren ulus-devletlerin yapılanmasını dönüştürme olasılığını içermektedir. Küreselleşme bu anlamda demokrasi ile yönetilen ülkeleri biçimlendirmekte ve değişime zorlamaktadır (Tanrıverdi, 2017, s. 202; Habermas, 2018, s. 28). Kürselleşmenin ulus-devlet yapılanmasına olan bu etkileri, devletlerin egemenlik gücüne bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Zira yeni küresel siyasi düzende, bölgesel ve uluslararası ekonomi politikalarının yürütülmesi, hukuki normların uygulanması ve düzenlenmesi, refah düzeyi ve askeri gücü yüksek olan ülkeler tarafından gerçekleşir. Gücü nispeten daha yüksek olan devletlerin diğer devletlerin üzerinde etkileri söz konusudur (Giddens, 1994, s. 48).

Batı Avrupa devletleri, uluslararası siyasette azınlık hakları bağlamında gündeme gelen politikaları, toplumlarında yer alan alt-kimliklere sorunsuz şekilde uygulayabilmiştir. Batı Avrupa devletleri, alt-kimliklerin bu taleplerini ekonomik yüksek refah seviyeleriyle çözüme kavuşturmuş, bu sayede alt-kimlikleri üst-kimlikte bütünleştirmeyi başarmıştır. Alt-kimliklerin taleplerine karşılık veremeyen ve olumsuz yönde etkilenenler ise refah seviyesi düşük olan ülkeler olmuştur. Çözüme ulaştıramayan ülkelerde netice olarak ayrılıkçı hareketler ortaya çıkmıştır (Kazgan, 2009, s. 319-320). Alt-kimlik meselesinin çözüme kavuşması; ekonomik gücün yanı sıra ülkelerin alt-kimliklere yönelik geliştirdiği politikalarla ilgilidir. Baskıcı, demokratik değerlerden uzak bir yönetim anlayışına sahip olan ülkeler, azınlık gruplara yönelik uyguladığı sert politikalar nedeniyle toplumsal bütünleşmeyi sağlamayı başaramamıştır. Azınlık gruplara yönelik politika geliştirme hususunda başarısız olan ülkeler arasında çalışmanın konusunu oluşturan Kosova Türklerinin de yaşadığı çok etnikli yapıya sahip olan Yugoslavya da gösterilmektedir. Giddens, Yugoslavya'nın, çok etnikli devletlerde farklı kimliklere sahip olan vatandaşların getireceği farklı katkıları ve bundan doğacak olan zenginliklerden faydalanmanın yerine, bu zenginliğe sahip toplumsal yapıyı etnik çatışma girdabına götürdüğünü

belirtir. Giddens, Yugoslavya'nın etnik topluluklara yönelik tutumunu; “*diğer etnik toplulukların kitlesel olarak bertaraf edilmesi yolu ile etnik açıdan homojen alanlar yaratma, yani etnik temizlik çabaları*” (Giddens, 2012, s. 546) şeklinde özetlemektedir.

Yugoslavya rejimi, küresel düzeyde yaygınlık kazanan azınlık topluluklara yönelik hakları uygulamamış, kendi çıkarlarına yönelik belirlediği kimlik politikalarını yürütmeyi tercih etmiştir. Yugoslavya meşruiyetini sürdürme gerekçesiyle, azınlık grupların içinden çıkan eşitlik talep eden yapılanmaları devlete tehdit olarak görmüş ve farklı kültürel gruplara baskıcı politikalar uygulamıştır. Bu anlamda Yugoslavya, kültürel hakları uygulamada en başarısız örnekler arasında gösterilmektedir (Lavenda & Schultz, 2017, s. 267).

Kosova'nın Yugoslavya'dan ayrılmasından sonra ise etnik toplulukların beklentileri artmış, fakat UNMIK yönetimi döneminde de azınlık gruplara yönelik uygulanan haklar beklentileri karşılamamıştır (Akgün, 2012, s. 15). UNMIK yönetimi dönemi, bu çalışmada incelenen *Yeni Dönem Gazetesi*'nin kuruluş yılı ile aynıdır. Kosova Türklerinin hukuki boyutta statü kaybı yaşadığı bu dönemde gazete, kendi topluluk çıkarlarını savunmayı görev edinmiştir. Gazete konuyu, 1980'lerden sonra dünya siyasetinde gündeme gelen; “çok kültürlülük”, “azınlık hakları”, “yerelleşme” gibi ön plana çıkan kavramlar (Tanrıverdi, 2017, s. 85) ile sıklıkla ele almıştır. Gazetenin başvurduğu bu kavramlar, uluslararası örgütlerin küresel düzeyde siyasetin gündemine taşıdığı kavramlardır. Uluslararası örgütler, söz konusu kavramları küresel düzeyde gündeme getirmesinin yanı sıra azınlık topluluklara yönelik politikalar geliştirerek azınlık grupların hak arama girişimlerini iştahlandırmıştır (Özdek, 1995, s. 19; Kaypakoğlu, 2004, s. 8). Söz konusu kavramların gündeme geldiği ve azınlık topluluklarının hak arama eğilimindeki artışı kapsayan dönem ile gazetenin yayın hayatı ve haklar meselesine yönelik olan tutumu uyushmaktadır.

Ayrıca gazetenin yitirilen hakların iadesi talebinde muhatap olarak UNMIK'i görmesi ve bu bağlamda yer verilen tartışmalarda uluslararası örgütleri tartışmaların merkezine koyması çalışmanın teorik çerçevesinde yer alan tartışmalarla örtüşmektedir. Bu anlamda çalışmada belirlenen teorik çerçeve gazetenin yayın politikasına kavramsal açıklık getirmektedir.

Çalışmada, gazete bütüncül bir şekilde incelenmiştir. Fakat gazetenin haber ve köşe yazılarında Kosova Türklerinin haklarını savunmayı ön plana alması, çalışmanın odak noktasının “azınlık hakları” tartışmaları eksenine çevirmiştir. Ayrıca gazetenin kendisini Kosova Türklerinin temsilcisi olarak ifade etmesi, “Topluluk adına ifade aracı olmaktan ziyade topluluğun kendini ifade aracıdır” (Bailey, Cammaerts, & Carpentier, 2015, s. 38) olarak tanımlanan topluluk medyası kapsamında incelenmesine sevk etmiştir.

Bu bağlamda gazetede yer alan tüm bölüm başlıkları; gazetenin azınlık hakları meselesine ve diğer meselelere olan yaklaşımı topluluk medyası bağlamında incelenerek yayın politikası ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmada, ilk sayısı 24 Kasım 1999 tarihinde neşredilen *Yeni Dönem Gazetesi*’nin ilk iki yılı kapsamında yayımlanan 46 sayısı incelenmiştir. Çalışmada, haberlerin incelenmesi kapsamında oluşturulan bölüm başlıkları, gazetede yer alan bölüm başlıklarından oluşur. Bu çalışmada eklektik bir yöntem tercih edilmiştir.

Çalışmada Gustave Lanson’un “Edebiyat Tarihinde Usûl” isimli eseri metodun belirlenmesinde katkı sağlamıştır. Lanson’a göre edebiyat tarihinin konusu, her ne kadar kişi ve eser ile sınırlı olsa da büyük ölçüde sosyolojiktir. Edebiyat, çoğunluğun ortak sesi ve tavrıdır (Lanson, 2017, s. 42). Basın da edebî metinlerin (edebiyatın) tecelli zemini olması nedeniyle bu bağlamda değerlendirilebilir (Yücel, 2022, s. 6). Lanson’un (2017, s. 43) şu ifadeleri bu çalışmada metodun belirlenmesinde önemli olmuştur: “*Büyük edebî şahsiyetler, hiç olmazsa geniş ölçüde kollektif hayatın temsilcileri veya sembolleridir. Onlar belli bir anda toplumdan gelen ışınları bir merkezde toplayan, sonra da türlü bileşimlerden geçirerek topluma yollayan odaklardır. Kişileri incelerken sosyolojik bir bilgi elde ederiz.*”

Lanson’un bu açıklamaları esas itibarıyla “basın tarihi” çalışmalarıyla da yakından ilgilidir. Zira nasıl büyük edebî şahsiyetler toplumun temsilcileri ise gazeteciler de bu vazifeyi üstlenirler (Yücel, 2022, s. 7). Lanson’un yukarıdaki ifadeleri bu çalışmada incelenen gazetenin yayın politikasını ortaya koymak açısından önem arz eder. Zira gazetenin çeşitli bölümlerinde yer alan yazılar Kosova Türk topluluğunun aydınları tarafından kaleme alınmıştır. Kosova Türk topluluğunun temsilciliğini üstlenen bu isimler “büyük edebî şahsiyetlerin temsilciliği” ile müşterek bir noktaya sahiptir. Bu anlamda, bu yöntem çalışmanın bağlamında düşünüldüğünde

hem Kosova Türklerinin bölgede tarihten beri kenidilerini ifade etme ve haklarını arama mecrası olarak kullandıkları gazetenin tahlilini her yönüyle ortaya koymaya hem de dolaylı olarak bu çalışma konusunun dışında olan sosyolojik manada Kosova Türklerinin durumuna açıklık getirmeye katkı sağlamaktadır. Bu anlamda bu çalışma hem gazeteyi inceleyen ilk çalışması olması bakımından hem de belirlenen yaklaşım ile literatürde olan açığı doldurma çabasında olduğu için önem arz etmektedir.

Gazetede yer alan yazılar, çalışmanın odak noktası olan azınlık haklarına yönelik gazetenin yaklaşımını ortaya koymak suretiyle topluluk medyası kapsamında tespit edilen meseleler önem sırasına göre incelenmiştir. Gazetenin ağırlık vermediği meseleler incelenmemiş, özet şekilde açıklanmıştır. Böylelikle *Yeni Dönem Gazetesi*'nin muhtevasında ne gibi konulara ağırlık verdiği bu şekilde ortaya konmuştur. Haber ve köşe yazıları, içerik analizinin nitel yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi yöntemiyle verileri tanımlamak, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanır. İçerik analiziyle yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek, söylemin görünen, sergilenmiş ilk biçimiyle algılanan içeriğin, gizli, üstü örtülü içeriğini ortaya çıkarmak okuyucunun anlayabileceği bir biçimde yorumlamaktır (Bilgin, 2014, s. 1).

Bu çalışmada, Kosova Türkleri, bulunduğu toplumda sayıca az olması nedeniyle sosyolojik bağlamda karşılık bulan azınlık ve topluluk terimleriyle tanımlanmıştır. Çalışmada daha önce belirtildiği gibi, bölgede azınlık toplulukların tanımlanması yönetimlerin belirlediği politikalar bağlamında farklılık göstermiştir. Çalışmada incelenen gazete ise etnik kimliğe coğrafi bir kimlik de kazandırmak maksadıyla “Kosovalı Türkler” tanımlamasını kullanmıştır. Ayrıca gazete, Türk topluluğunu “Türk toplumu” şeklinde tanımlamaktadır.

Çalışmada ileri sürülen varsayımlar ve sorular şu şekildedir;

Çalışmanın teorik çerçevesinde yer alan tartışmalarda, azınlık topluluklarının, azınlık haklarını gündeme getiren uluslararası kuruluşları hak talebinde dayanak olarak gördüğü ve basın-yayın mecralarında yer alan azınlık tartışmalarında ön plana çıkardığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, *Yeni Dönem Gazetesi* gündeme getirdiği azınlık hakları meselesini UNMIK ve diğer uluslararası kuruluşlar ile ilişkilendirmiş midir?

Azınlık haklarına ilişkin haber ve köşe yazılarında yer alan kavramlar, küreselleşme sürecinde gündeme gelen kavramlarla aynı mıdır?

Gazete, küreselleşme sürecinde azınlık topluluklara yönelik gündeme gelen çok kültürlülük projesini, azınlık hakları meselesinin çözümü olarak sunmuş mudur?

Gazete, azınlık milliyetçiliği bağlamında değerlendirilen; topluluk değerlerine ilginin artması, topluluk aidiyetinin canlanması, kollektif bilincin artması gibi tutumlar sergilemiş midir?

Teorik çerçevenin sınırlılığı ise şu şekildedir;

Küreselleşme olgusunun ulus-devletin vatandaşlık uygulamalarına olumsuz etkileri nelerdir?

Küreselleşme olgusu ulus-devlette yaşayan azınlık toplulukların aidiyetlerini nasıl etkilemiştir?

Uluslararası kuruluşların gündeme getirdiği azınlık hakları, azınlık topluluklarını ne şekilde etkilemiştir?

Araştırmanın temel soruları bağlamında, teorik çerçevede yer alan tartışmalar çalışmaya bir temel oluşturmuştur.

Çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın girişi yer alır. İkinci bölümünde, küreselleşme kavramı, küreselleşmenin tarihsel süreci ve küreselleşme sürecinde meydana gelen kimlik tartışmaları azınlık toplulukları ekseninde değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde, ulus-devlet kavramı, ulus devletin toplumsal yapısı ve vatandaşlık olgusu yer alır. Bölümde ayrıca bu kavram ve olgular, küreselleşme süreciyle, çok kültürlülük ve alt-kimlik tartışmalarıyla ele alınmıştır. Bu bölümde, küreselleşme karşısında ulus-devletlerin işlevlerinde çıkan yeni tartışma konularına yer verilmiştir. Küreselleşme ve ulus-devlet etkileşimi bağlamında; kimlik, kültür, azınlık, çok kültürlülük kavramlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, çalışmanın konusunu teşkil eden gazetenin ülke tarihi bilgileri yer almaktadır. Beşinci bölümde, gazetenin ait olduğu toplulukla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Topluluğun bölgede sayıca az olması nedeniyle tarihsel süreçte, Osmanlı döneminden sonra bulunduğu ülkelerde azınlık hakları bakımından yaşadığı sorunlara yer verilir. Ayrıca topluluğun; eğitim ve basın-yayın tarihine yer verilmiştir. Altıncı bölümde, çalışmada

incelenen gazetenin tanıtımı, amacı, muhtevası, şekli özellikleri ve yazar kadrosu bilgilerinden oluşan kapsamlı bir tanıtım amaçlanmıştır.

Yedinci bölüm ise çalışmada incelenen devrede gazetenin hadiseler ve meselelere nasıl yaklaştığının tahlil edildiği bölümdür. Gazetede yer alan tüm bölümler çalışmada aynı başlıklar altında tahlil edilmiştir. Burada siyasî ve içtimaî hadiseler en önemli bölümü teşkil etmektedir. Zira incelenen devrede gazete, Kosova’da gündemde olan azınlık toplulukları tartışmalarına ağırlık vermiştir. Ayrıca bu bölümde gazetenin haber, köşe yazısı ve bildirilerinde azınlık hakları kapsamında yer alan muhtevalara odaklanılmış ve incelenen yayın devresinde topluluğunu örgütlemek amacıyla yayımlanan yazılar tasnif edilerek tahlil edilmiştir. Gazetenin diğer bölümlerinde yer alan haber ve köşe yazıları önem derecelerine uygun olacak şekilde tasnif edilerek çözümlenmiştir. Çalışmanın son bölümü olan “Sonuç” bölümünde *Yeni Dönem Gazetesi*’nin çalışmada incelenen sayı zarfında bölümlerinde yer alan dikkate değer noktaları vurgulanmış, gazetenin ön plana çıkardığı Kosova Türkleri hakları kapsamındaki yazılar teorik çerçeve bağlamında değerlendirilmiştir.

2. KÜRESELLEŞME OLGUSU

Günümüzde dünya çok boyutlu, köklü ve dinamik bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Toplumlar, devletler, ekonomiler, kültürler, insanlar ve toplulukların arasındaki ilişkiler ve etkileşimler giderek artmıştır. Bu gelişmelerin paralelinde ekonomi, siyaset, kültür, sosyoloji, medya ve hukuk alanında sınır ötesi ya da ulus ötesi olay ve oluşumlar giderek önem kazanmıştır. “Küreselleşme” bütün bu karmaşık sürecin anlaşılması için kullanılan bir kavramdır (Yüksel, 2001, s. 5).

Küreselleşme; ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve ideolojik etkileri olan ve her bir boyutunun birbiri ile ilişkili olduğu çok boyutlu bir olgudur (Konak, 2011, s. 150-151). Küreselleşme olgusu durağan/statik bir olgu olmaması ve tarihsel, ekonomik, siyasi, teknolojik ve kültürel boyutları bünyesinde taşıması ve henüz tamamlanmamış olması nedeniyle bir ‘süreç’ (Karabulut, 2005, s. 3) olarak ifade edilir. Bu çok boyutlu süreci Keyman; *”ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme süreçlerini içermekle beraber bu süreçlerin herhangi birisine indirgenemeyecek, fakat bu süreçler arasındaki çok boyutlu, çok nedenselli ve çelişkiler içeren ilişkiler tarafından kurulmuş ‘tarihsel bir süreç’”* olarak tanımlar (Keyman, Dikkaya, & Özyakışır, 2008, s. 2).

Gerçekten de küreselleşme; siyaset, kültür, ekonomi ve diğer her alandaki değişimleri ifade etmek için kullanılan bir terim olarak karşımıza çıkar. Bu da Bauman’ın *“parolaya dönüşmüş moda bir deyim”* tanımlamasını doğrular niteliktedir (2016, s. 7).

Olgu, 1970’li ve 80’li yıllarda dile getirilmiş, 1990 yılından itibaren ise sıklıkla kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bilişim teknolojilerinin dünyayı iletişim ağlarıyla birleştirmesi, tüketimde oluşan değişiklikler, kişisel bilgisayarların artışı, internet ve cep telefonu kullanımı gibi gelişmeler bu dönemde küreselleşmenin gündeme oturmasını ve önemli bir olgu durumuna gelmesini sağlayan gelişmelerdir (Tanrıverdi, 2017, s. 22) .

2.1. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi

Bazı araştırmacılar küreselleşmenin başlangıcını orta çağ olarak gösterirken, bazıları ise Roma İmparatorluğu’nun kentleşme sürecine dayandırmaktadır. Küreselleşmenin esas başladığı süreç ise özellikle son çeyrek yüzyılda iletişim ve ulaşım alanlarında yaşanan gelişmeler neticesinde dünyada kültürel, ekonomik, siyasi

vd. alanlarda yaşadığı bütünleşme olarak kabul edilir. Küreselleşme olgusu üzerine yapılan tanımlar ağırlıklı olarak son çeyrek yüzyılda yaşanan değişimler üzerine olmuştur. Küreselleşme olgusunun içerdiği yapılanmayı ekonomik boyutta; serbest piyasa ekonomisi, siyasi boyutta; liberalizm, kültürel boyutta; post-modernizm şeklinde özetleyebiliriz (Erdem, 2013, s. 402). 21. yüzyılda dünya yeni bir ileri teknoloji dönemine girmiştir. 21. yüzyılda yeni bir dönüşüm sağlayan iletişim ve bilgisayar devrimi dünyada oluşturduğu köklü değişimlerle küreselleşmenin bir sosyolojik gerçeklik olarak tartışılmasına sebep olmuştur. Bu yeni gelişmelerle birlikte Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonucunda dünyadaki iki kutuplu yapının ortadan kalması, küreselleşme teriminin daha yaygın bir şekilde kullanılmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2004, s. 9-10).

Küreselleşmenin kapsadığı ve oluşturduğu etkilere bakıldığında çok boyutlu bir olgu olduğu görülür. Küreselleşme özetle geçmiş dönemlerden farklı olarak; teknolojinin gelişmesiyle gücün kaynağı olarak ilk defa bilginin ön plana çıktığı, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişimiyle birçok alanda mesafe kavramının ortadan kalktığı, toplumlar arasında ilişki ve yakınlaşmanın arttığı, serbest ticaret anlayışının tüm dünyada yaygınlaştığı ve uluslararası sistemde devletlerin yanı sıra yeni aktörlerin (uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri) eklenmeye başladığı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Ercan, 2010, s. 29). Küreselleşme tarihsel anlamda çok eskiye dayandırılrsa da dünyanın bu gelişmeler karşısında yaşadığı bütünleşme süreci başlangıç noktası olarak kabul edilir. Küreselleşme, temelde tarım ve sanayi devrimlerinden sonra ortaya çıkan iletişim-bilişim devriminin bir uzantısı olarak karşımıza çıkar (Yılmaz, 2004, s. 22-23).

2.2. Küreselleşme Tanımları

Küreselleşme kavramı, dünyanın geçirdiği değişim süreçlerinin açıklanmasında başvurulan bir kavramdır. Öyle ki birçok yönden değişime uğrayan dünya, literatürde kavramın boyutlarını tartışılır hale getirmiştir. Küreselleşme çok yönlü bir olgu olduğundan literatürde üzerine uzlaşılmış bir tanımı bulunmamaktadır (Zengingönül, 2004, s. 12).

Olguyu, ilk defa ekonomik boyutuyla ele alan isim İngiliz İktisatçı W.Foter'dur. Foter, 1833'te dünya üzerindeki kaynakların dağılımı ve kullanımı üzerine yazdığı

makalede küreselleşmeyi kavram olarak kullanmış, bu makale daha sonra 4 Nisan 1959 tarihinde The Economist dergisinde de yer almıştır (Karabıçak, 2002, s. 116).

McLuchan, kavramı literatüre ilk defa 1960’larda kitle iletişim araçları üzerine yaptığı değerlendirmeler neticesinde ‘*küresel köy*’ tanımlamasıyla kullanmıştır. Kavram, 1980’lere kadar ‘dağınık ve sürekli’ olmayacak şekilde kullanılmasının ardından 1980 sonrasında kullanımı artmıştır (Özyurt, 2005, s. 22).

Küreselleşmenin tanımlanması ve kavramsallaştırılması, etkilediği olgulara ve araştırmacıların yaklaşımlarına göre değişkenlik göstermektedir. Esasen kavramın tanımlanması ilk başlarda ekonomik açıdan ön plana çıkarken, sonrasında sosyal bilimciler olgunun siyaset veya toplumsal etkileri üzerine yaptıkları araştırmalar neticesinde yeni tanımlar ortaya koymuşlardır. Bu anlamda küreselleşme, uluslararası gelişmelere karşılık gelir ve ülkeler arasındaki politik, ekonomik, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi; ideolojik anlamda keskin ayrımların çözülmesi, farklı kültür ve inançların arasındaki hoşgörüyü pozitif yönde ivme sağlaması ve yöresel kültürlerin ulusal sınırları aşarak uluslararası boyuta taşınması şeklinde tanımlanabilir (Karabıçak, 2002, s. 116).

2.3. Küreselleşme ve Kimlik Tartışmaları

Küreselleşme, bireyde ve toplumda dönüşüm etkisi yaratmıştır. Yarattığı bu etki ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin Avrupa ülkelerinde türdeş bir kültür ve biliçten oluşan bir toplum yapısının gelişmesine yol açarken, Balkan Yarımadası’nda ise parçalı bir toplum düzeninin oluşmasına yol açmıştır. Farklı neticelerin oluşması, ülkelerin birbirinden farklı olan ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel vd. yapılarıyla ilgilidir. Küreselleşme sürecinde her ülke ve ulus farklı deney ve tecrübelerle karşılaşır (Yılmaz, 2004, s. 163).

Özetle; küreselleşmeyi her devlet, toplum ya da birey aynı şekilde karşılamamış; dolayısıyla küreselleşme farklı değer ve yaşayışlar nedeniyle farklı sonuçlar doğurmuştur. Küreselleşme olgusu, küresel ve yerelin birbirinden beslenmesine ve bundan meydana gelen paradoksal ilişkilerin doğmasına neden olmuştur (Bahçekapılı, 2009, s. 45).

Küreselleşme, evrensel-türdeş bir kültür geliştirmesinin yanı sıra yerel kültür ve değerlerin de canlanmasına neden olmuştur. Yerel kültürlerin canlanması; genel

anlamda yerelleşme ve yerellik eğilimiyle hız kazanmıştır. Uluslararası kuruluşların alt-kimlikler ve azınlık hakları üzerine ortaya koyduğu politikalar, alt-kimliklerin hukuki düzeyde hak arama girişimlerini iştahlandırmıştır (Görmez, 2005, s. 163).

2.4. Küreselleşme, Kimlik ve Kültür

Kimlik tanımı, ön plana alınan öğelere bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu değişkenlik kimlikteki sınıflamayı belirler. Örneğin kültürel öğelerin ön plana alındığı tanımlama, kültürel kimlik tanımını kapsar. Kimlik türlerinden başlıca; bireysel kimlik, ulusal kimlik, medeniyet kimlik gibi kimlik türleri bulunmaktadır. Bu kimlik türlerinin bireyde baskın olarak görülmesi ise koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterir. Daha açık bir anlatımla, kimlik algısı, zamansal - mekansal farklılıklara, bulunduğu konuma-kişinin azınlık topluluğu veya baskın kültürün değerlerin sahip olması- ve muhattap kesime (“öteki”ne) bağlı olarak farklılık gösterir (Anık, 2012, s. 9).

Kimlik türlerinin oluşumu etkenlere bağlı olarak gelişir. Bu, hem bireyin dış etkenlerden etkilenebilmesine hem de bireyin kendi yapısına bağlıdır. Örneğin; nesnel veya objektif kimlik; bireyin kan bağı ve genlerinden gelen kimliğini ifade eden kimlik türüdür. Bu kimlik, doğuştan gelen ve sonradan değiştirilmesi zor olan kimliktir. Etnik kimlik, dinsel kimlik, cinsel kimlik ve antropolojik kimlik aileden miras kalan objektif kimliklerdir. Bireyin dış etkenlere bağlı olduğu kimlik seçimini belirleyen bu kimlik türü, birçok dış faktörlerden oluşur. Bireyin yaşadığı ülkedeki demokrasi geleneği ve egemen ideoloji, bireyin yaşadığı ülkede azınlık ve insan haklarının önemi, medya, yazılı basın, internet ve yeni iletişim teknolojileri gibi bilgi ve propaganda araçları gibi sıralanan birçok faktör birey bilincinin ve toplumsal aidiyetinin oluşumunda önemli rol oynar. Bu nedenlerin yanı sıra kimlik, bireyin dış etkenlerle olan etkileşimine bağlı olarak da farklılık gösterebilir. Örneğin politik ve kültürel etkileşimden doğan kimlikler, çok boyutlu ve değişkendir. Bu durumda “kimlik” bireyin kendisini dışındakilerle kıyas edilmesiyle tanımlanır. “Öteki”ne dayalı olan bu tanımlama, bireyin toplum tarafından veya “öteki”ler tarafından nasıl görüldüğüne ve “öteki”ler ile etkileşimi neticesinde bireyin bilincinde oluşan hayali yansımasına dayalıdır (Atasoy, 2019, s. 206-211).

Kimlik sınıflaması ve kimlik kavramının tanımlanması, bireyin “diğer” ve “öteki”yle olan etkileşiminden hareketle yapılır. Bu bağlamda literatürde yer alan

kimlik tartışmalarında en fazla önem verilen konu “öteki” olarak tanımlanan “azınlık” kesimidir. Bu durumda “biz”i oluşturan “öteki”dir, çoğunluktur. Bu paradoksal tanımlama hem azınlığın hem çoğunluğun tanımlanmasını sağlar. Daha açık bir anlatımla, “biz” ile “öteki” birbirlerini şekillendiren ve anlamlandıran; birbirlerinin sınırlarını çizen ve birbirlerine bağımlı, birbirlerini var eden kavramlardır. Kimlik konusunda öteki vurgusu özellikle azınlık toplulukların fazlaca olduğu çok etnikli toplumlarda daha fazla görülür. Bunun en somut izleri ise azınlık toplulukları için önem arz eden, azınlığı temsil eden azınlık gazetelerinde görülür (Anık, 2012, s. 9-15).

Bu bağlamda kimlik konusu, modernizm ve post-modernizm kavramlarının kıyaslandığı ve bu kavramların kimlik üzerinde etkilerinin tartışıldığı tartışmalarında sıklıkla yer alır. Modernizmin bireyin özgürlüğüne kapı açmasının yanı sıra bireyin özgüllüğünü yok ettiği ifade edilir. Özgüllük meselesi kültürel kimlik boyutunu kapsar. Küreselleşme süreci ise kimlik tartışmalarında yer alan özgüllük konusuna yeni bir boyut kazandırmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişimi kültürlerde değişimi getirmiş, kültürel kimlik tartışmalarının da kapısını aralamıştır. Kültür canlı bir niteliğe sahip olduğundan, doğası gereği; yönetim düzenine, ekonomi düzenine ve tüketim kültürüne bağlı olarak sürekli değişim halindedir. Bu anlamda küreselleşme kültürü doğrudan etkileyen faktörlerin başında sıralanır (Turhan, 2015, s. 51).

Kültür değişimlerinin hangi faktörler etkisinde ve hangi şekillerde gerçekleşeceği konusunda farklı yorumlar getirilmiştir. Kültür değişimleri toplumun kendi dinamiklerine bağlı olarak gerçekleşmesinin yanı sıra dış faktörlere de bağlı olarak oluşur (Giddens, 2010, s. 45). Küreselleşme neticesinde kültürde meydana gelen değişimler ve yerel kültürlerde oluşan canlılık sosyal bilimlerde ön plana çıkmıştır. Medya bu anlamda yerel-bölgesel yayınlarla farklı bir işlev kazandırmıştır (Kaypakoğlu, 2004, s. 5-8). Medya-kültür ilişkisi bağlamında yer alan tartışmalarda medya, küreselleşmeyi hızlandıran unsurlardan biri olarak gösterilir ve bu yapısıyla medya dünya genelinde baskın olarak türdeş bir kültür oluşturduğu ifade edilir. Fakat küreselleşme sürecinde medyanın aynı zamanda azınlık kültürlerine de canlılık kazandırdığı belirtilmektedir (Giddens, 2010, s. 45). Keyman medyanın bu etkilerini şu şekilde özetler; *“küreselleşmenin bir taraftan birbirine benzeyen kültürleri meydana getirmiş bir taraftan da kendi farklılıklarını ortaya koyan kültürlerin ön plana çıkarmıştır”* (Keyman, 1998: 10). Diğer bir anlatımla, küreselleşme bireyin davranış

kalıbına küresel bir perspektif ve kültürel değerlere yönelim anlayışını getirmiştir (Sarıbay, 2004, s. 63).

Medyanın bu etkilerine ek olarak, küreselleşme sürecinin dünya siyasetinde azınlık haklarına ilişkin politikaları gündeme getirmesi, kültür değişimleri meselesine ve azınlık kültürlerine yönelik yeni bir boyut kazandırmış ve etki oluşturmuştur. Uluslararası siyasette gündeme gelen azınlık hakları, azınlık grupların haklarını talep etmesini iştahlandırmış, bu durum, azınlık konumunda olan kültürlerin tekrar canlanmasına neden olmuştur (Ercan, 2010, s. 47). Bütün bu gelişmeler sonucunda meydana gelen yeni toplumsal ihtiyaçlar, bu döneme kadar çok sayıda işlevleri yerine getirdiği için varlığını sürdüren ulus-devletin yapılanmasını zor duruma düşürmüştür. Ulus-devletin karşılamakta yetersiz kaldığı bu ihtiyaçlar; vatandaşlara olanaklar ölçüsünde diğer ülkelerin saldırısında karşı güvenlik; içeride bireylerin, toplumsal sınıfların ya da etnik-dinsel alt grupların birbirleri karşısında hukuksal eşitlik, adalet ve güvenliğin sağlanması olarak sıralanır (Kazgan, 2009, s. 318; Doytcheva, 2016, s. 10). Küresel düzeyde etkisini gösteren bu gelişmeler, ulus-devletin uzak ya da yakın geçmişte, alt-kimlikleri üst-kimlikte sağladığı bütünlüğü olumsuz yönde etkilemiş (Çeçen, 2000, s. 69-70), toplum yapılanmasına ilişkin yeni toplumsal projeleri ortaya çıkarmıştır. Toplumda farklı kimlikleri ön plana çıkarmayı merkeze alan; “çok renkli-çok düşünceli” olan siyasi proje; çok kültürlülük projesi ön plana çıkmıştır (Doytcheva, 2016, s. 32). Yaygınlık kazanmaya başlayan çok kültürlülük projesi, “eyaletleşme” gibi yeni tartışmalarla klasik ulus-devlet yönetim biçimini tartışılır hale getirmiştir (Kazgan, 2009, s. 321). Azınlık haklarını kapsayan bu yeni tartışmalar, alt-kimlik konusunu çözüme kavuşturamayan ülkelerde ise ayrılıkçı hareketlere varabilecek sorunları ortaya çıkarmaktadır (Çeçen, 2000, s. 315-316). Rıfkin, bu süreçte ulus-devletlerin giderek gücünü yitirmesiyle toplumsal alanlarında boşlukların meydana geleceğini, bu boşlukları dolduracak aktör olarak ise sivil toplum kuruluşlarının ön planda olacağını belirtir (Yılmaz, 2004, s. 23-30) .

2.5. Küreselleşme ve Azınlıklar

Küreselleşmenin etkileri en belirgin şekilde Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle hissedilmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş’ın sonrasında dünyada bir önceki döneme kıyasen farklı yapılanmalar ortaya çıkmıştır. Ulus-devletlerin yerine bölgesel devletler ve küresel hakimiyetin geçtiği, beraberinde etnik farkındalık ve federalleşmenin

canlandığı, devletlerin yerine şirketlerin öne geçtiği, şirketlerin hem ekonomik hem de siyasal güce sahip olduğu, geleneksel toplum yapılarının yıprandığı ve yerine yeni toplumsal yapı ve kültürün ortaya çıktığı döneme girilmiştir (Yılmaz, 2004, s. 10-11).

Birçok alanda meydana gelen bu değişimler farklı nedenlere bağlı olarak gelişmiş, kültür özelinde ise kitle iletişim araçları ile gerçekleşmiştir. Bu bağlamda küresel kültürün oluşumunda iletişim teknolojileri önemli rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçları geleneksel kültürlerin aşınmasına ve kültürlerin arasındaki farklılığın azalmasına neden olmuş ve böylece türdeş/küresel kültürün oluşmasına zemin hazırlamıştır (Friedman, 2002, s. 60-61).

Türdeş/küresel kültürün oluşumunda en önemli unsur ise giderek etkisini arttıran uluslararası televizyon kanallarıdır. Dünya çapında yayın yapan ‘reklam ajansları ve haber ajansları’ küresel kültürün oluşumunda büyük paya sahiptir. Özellikle küreselleşen firmalar, reklamlar vasıtasıyla dünya çapında aynı ürün ve markaları kullanma eğilimini kazandırmış, bir ‘tüketim kültürü’ oluşturmuştur. ‘Tüketim kültürü’⁵; tüm dünya halklarının benzer giyim-kuşam ve yeme-içme kültür alışkanlığı kazanması, geleneksel kültür alışkanlıklarının yerine küresel kültürün geçmesi anlamına gelir (Çivrilili, 1993, s. 82-83). Dünya çapında moda haline gelen giyim-kuşam ve yeme-içme kültürü, insanlarda global topluma kendilerini tanımlama ve tanıtmaya ihtiyacını karşılamaktadır. Bu durum insanları geleneksel toplumdan farklı bir bağlam içine; küresel kültüre sokmaktadır. Küresel kültür oluşumunun en önemli unsuru tüketimdir. Tüketim basit bir ihtiyacı karşılamamanın ötesinde, etkisi daha yüksek olup, küresel toplumdaki bireyi tüketimle kendisini tanımlama ve tanıtmaya gibi bir farklı bağlam içine yerleştirmekle kalmaz ‘tüketimin öğrenilmesi’yle yeni alışkanlıklarla yeni bir özgül toplumsallaşma tarzıyla dönüştürür (Bauman, 2005, s. 88-90).

İletişim teknolojileri tüketim ve tüketimden gelişen ortak türdeş kültürü ve dili yaymasının yanı sıra, zaman ve mekanda oluşturduğu “şıkışma” nedeniyle bireyde kutuplaşma eğilimini de oluşturur (Bauman, 2010, s. 26). Kutuplaşma eğilimi, insanlarda yeniden kendi değerlerini hatırlama ve değerlerine dönme arzusunu

⁵ Tüketim gündelik hayatımızda yaptığımız alışveriş ile farklılaşmış mallar ve nesneler/göstergelerin sayesinde hayatımıza yeni alışkanlıklar kazandırır ve bu yeni nesne/göstergeler sayesinde birey toplumla iletişime geçmek için bu yeni nesne/gösterge veya “söylem”i kullanarak gerçekleştirir. Tüketimin yapısı tüketim dilini oluşturur. Artık bireysel ihtiyaçlar ve hazlar – dünya genelinde ortak tüketim alışkanlığı/tüketim toplumu- bu yeni dile bağlı olan sözden ibarettir (Bauman, 2005, s. 88).

canlandırır. Küreselleşme dalgası karşısında insanlar yeni arayışlar içersine girer; bazıları türdeş kültürün etkisine kapılır bazıları ise yerel değerlere; ‘kültürel öz’e yönelirler (Aktay, 2005, s. 72).

Kloos, son zamanlarda kültürde yaşanan bu değişimleri; uluslararası sistemin yüklenmesi ve yerel kültürlerin canlılığı olmak üzere iç içe geçmiş ‘paradoksal tutumlar’ olarak tanımlar. Kloos, insanların, dünyada baki kalabilmek için ulus ötesi sistemlerin geçerli kültürel standartlarını kullanma eğilimine kapıldığını ifade eder. Bu nedenle insanlar meydana gelen yeni küresel kültürü kabul etmişlerdir. Fakat insanların çoğunluğu, sınırlandırılmış oldukları ağlarda da -her zaman olduğu gibi (sosyal olarak sınırlandırılmış alanlar)- baki kalmak isterler. Dolayısıyla bu durum göz önüne alındığında, insanlar yaşadıkları yerlerdeki kimliklerini de alması muhtemeldir. Bireyde hangi kültürün baskın olacağı ise bireyin bilinç seviyesiyle ilgilidir. Sonuç olarak; insanlar evrensel geçerli kültür ile özgül kültüre sahip bir yapı haline; ‘iki kültürlü’ bir yapıya bürünmüşlerdir. Böylelikle insan, küreselleşmenin getirdiği şartlar vasıtasıyla iki farklı dünyada yaşar. Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki bu karmaşık ve zorunlu ilişki diyalektiktir. Bu bağlamda, küreselleşme süreci, özgül kültüre/yerel kimliğe de canlılık kazandırmış ve yerelleşmiş kimlik hareketlerini tetiklemiştir. Bu anlamda küreselleşme, devletin üstündeki küresel düzey ile devletin altında yerel düzeyin gelişmelerini karşılıklı etkileşime girmesine sevk etmiştir. Kültürde yaşanan bu değişimler en çok devleti kayıba uğratmıştır (Gelekçi, 2011, s. 274).

3. ULUS-DEVLET VE EGEMENLİK

Ulus-devleti siyasal ve toplumsal manada ulus kavramı üzerine kurulmuş bir devlet biçimi olarak tanımlamak mümkündür. Bu özellikleriyle ulus-devlet, yaklaşık iki asırdır sanayi toplumu ve modernleşme biçiminin egemen konumda olan bir devlet formudur. Ulus-devlet yapılanmasında birey ile devlet arasındaki temel aidiyet bağı milli kimlik ve milli kültür temin eder. Ulus-devlet yapılanmasının en önemli bileşenini “milli kimlik” oluşturmaktadır. Ulus-devlet milli kimlik ilkesiyle; ülkesel bütünlük, siyasi bütünlük ve idari bütünlüğü sağlar (Şahin, 2009, s. 25-26). Bu anlamda ulus kavramı, siyasi aktör olarak ulus-devletin, egemenlik gücünü meşrulaştıran bir kaynaktır (Esgin, 2001, s. 186) Ulus-devlet, “ulus”tan aldığı meşruiyet ile kendi sınırları içinde tek söz sahibi olarak yer alır. Ulus-devlet egemenliğinin en belirgin özelliği, kendi sınırları içerisinde başka hiçbir güce imkan vermemesidir. Bu özelliğiyle ulus-devlet; kendi sınırları içerisinde yasa koyma ve yürütme gücüne sahip yegâne güçtür. Bu yegâne güç; mutlak güce sahip olan, klasik egemenlik anlayışına karşılık gelir. Bu yönüyle devlet, herhangi bir yükümlülük altına girmeksizin veya karşılık beklemeksizin kendisine bağlı olan vatandaşlarından her türlü fedakârlığı isteme veya onlara maddi güç kullanma hakkına sahiptir (Cebeci, 2008, s. 24).

Ulus-devletin bu egemenlik özellikleri Westfalya Antlaşması’yla temellendirilmiştir. 1648 yılında imzalanan Westphalya Antlaşması, ulus-devletlerin uluslararası düzende kendi konumunu belirgin hale getirmiş ve kendi sınırları içerisinde güç kullanma tekeli meşru kılmıştır. Dönüm noktası olarak kabul görülen bu Antlaşma ile devletler, devletlerarası hukukta eşit özneler olarak yer almıştır. Klasik egemenlik anlayışını oluşturan bu ilkeler, özellikle küreselleşme sürecinde eleştirilerin odağında yer almıştır (Erözden, 2008, s. 38).

Eleştiriler, özellikle ulus-devletin egemenliğini meşrulaştırdığı “ulusalcılık” kavramı üzerinedir. Uluslararası hukuk alanında insan hakları, azınlık hakları ve kültürel haklar üzerine getirilen yeni düzelnemeler yeni bakış açısı kazandırmıştır. Üst kimliğe dayalı “milli kimlik/ulus” kavramı üzerinden yapılandırılan yönetim biçimlerinin yeni anlayışlara açık olması ve yurttaşlarına eşit olarak tanıdığı temel hak ve özgürlüklerin yeni yaklaşımlara bağlı olarak geliştirmesi fikri yaygınlık

kazanmıştır. Bu tartışmalarla beraber, yeni toplumsal ihtiyaçlar karşısında ulus-devletin yetersiz kaldığı görüşü de yaygınlık kazanmıştır (Esgin, 2001, s. 186).

3.1. Ulus-Devlet Yapılanması, Eleştiriler, Yeni Fikirlerin Oluşumu

Millet iradesine dayandırılan ulus-devlet yapılanması, toplumdaki diğer kültürel kimlikleri görmezden gelir. “Ulus” kavramına dayalı merkeziyetçi bir yapıda olan ulus-devlet, küreselleşme sürecinde gündeme gelen yeni kimlik politikalarına karşılık vermemektedir. Bunun başlıca sebebi, milli iradeye dayalı egemenlik anlayışının uygulamada çoğunluğa dayalı temsil anlayışının hakim olmasıdır (Akyılmaz, 1998, s. 12).

Milli irade adı altında bütünleyici anlayışa sahip olan bu yapılanma, toplum içerisinde azınlıkta kalan diğer toplulukların kültürel özlerini yok etme riskini ortaya çıkarır (Küçük, 2016, s. 329). Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan ulus-devlet, merkeziyetçi olma özelliğini; kültürel birliği sağlamada, “dil birliği” gibi unsurlara dayalı bir anlayışla yurttaşlık kavramından alır (Tanrıverdi, 2017, s. 77). Bu bütünleştirici devlet yapılanmasının, azınlıkların gözmezden gelinmesine neden olduğu, ülke içinde yer alan diğer azınlık topluluklarını asimile ettiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, asimilasyonu önlemek maksadıyla çözüm olarak yeni kimlik politikaları ortaya konmuştur (Kazgan, 2009, s. 320; Kaypakoğlu, 2004, s. 8; Tanrıverdi, 2017, s. 82-83).

Farklılıkların ve özgürlüklerin korunmasını dikkate alan ve yeni kültür politikalarını savunan, ulus-devletin egemenliğini tartışmaya açan yeni fikirler, özellikle 19. ve 20. yüzyılın ortalarına kadar gelen klasik egemenlik anlayışına ciddi eleştiriler getirmiştir (Arslanel M. & Eryücel, 2011, s. 10). Eleştiriler, ulus-devlet yapılanmasının, özellikle son dönemlerde ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlara, sorunlara ve toplumda yer alan toplulukların taleplerine karşılık ver(e)mediği üzerinedir (Hopyar, 2016, s. 65).

Eleştiriler ulus-devletin, tek bir kültürü merkeze alarak geliştirdiği ve düzenini sağladığı egemenlik anlayışının (Vatandaş, 2004, s. 62) düzenlenmesi, her toplum yapısında var olan farklı toplulukların taleplerine cevap vermesi, farklılıkların ve özgürlüklerin korunması için “çok kültürlülüğe” dayalı yönetim anlayışının geliştirilmesi gibi birçok öneriyi kapsar (Kazgan, 2009, s. 321). Çoğulculuğa dayalı bu

yeni siyasi anlayış, ulus-devletlerin klasik ulus kimlik politikalarına karşıdır (Çoban, 2005, s. 71).

3.2. Uluslararası Kuruluşların Ulus-Devlete Etkileri

Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle küresel çapta yeni politik denge oluşmuştur. Ekonomik bütünleşmeye dayalı yeni düzen gelişmiş, bundan önce var olan iki kutuplu dünya düzeninin yerine tek kutuplu yeni bir siyasi düzene girilmiştir. DTÖ, İMF, DB, OECD gibi uluslararası kuruluşlar, bu yeni siyasi düzenin yaygınlaşmasını hızlandırmıştır (Yılmaz, 2004, s. 32).

Uluslararası kuruluşların dünyanın birçok noktasına yayılması, dünyayı heterojen bir yapıya sürüklemiştir. Küresel ölçekte etkiye sahip olan bu örgütler; liberal, demokrat, barışçıl politikalar ve sivil toplum projeleri kapsamında faaliyetlerle dünyayı politik anlamda yeni bir sürece taşımıştır (Cebeci, 2008, s. 34).

Küreselleşme sürecinde dünya, toplumların arasında yeni ilişkilere, siyasette yeni tartışmalara ve ekonomik anlamda yeni gelişmelerle yeni bir düzenin içine girmiştir. Ulus-devletlerde bazı ulusçuluk duygularını törpüleyen bu yeni gelişmeler, yerelleşmiş ulusçuluk duygularının da canlanmasına neden olmuştur. Siyasette ve toplumsal alanda ortaya çıkan yeni dönüşümler, toplumun yatay şekilde gelişmesine neden olmuştur. Bölgesel özerklik ve yerel kültürlerin canlılığına eğilim artmış, kimlik politikaları gündeme gelmiştir (Giddens, 1994, s. 63). Ulus-devlet ise toplumsal ve siyasal yapısını ulus üzerine kuran bir olgudur. Milliyetçi ideolojiden beslenen, milli egemenlik ve milli kimlik unsurları ile ülkesel bütünlüğünü kuran (Ercan, 2010, s. 30-31) ve “ulus” kimlik ile meşruiyetini sağlayan, farklılıklara neredeyse hiç hoşgörü göstermeyen ulus-devletin sistemi, uluslararası kuruluşların ortaya koymuş olduğu kimlik siyaseti ve hukuki normları nedeniyle tartışılır hale gelmiştir (Vatandaş, 2004, s. 55-56).

AB, NATO, NAFTA gibi pek çok örgütün ülkeleri bünyesine dahil etmesi, devletlerin uluslararası hukuk kurallarına tabi olmasına neden olmuştur. Uluslararası antlaşmaları imzalayan devletlerin mutlak ve bölünmez ilkerini tartışılır hale getirmiştir (Uygun, 2003, s. 5-6).

DB, DTÖ, AKB gibi daha birçok uluslararası kuruluş, küresel ölçekte sivil toplumun geliştirilmesi yönünde gündeme getirdiği politikalar ile dezavantajlı

grupların haklarını ön plana çıkarmıştır. Uluslararası kuruluşların ortaya koymuş olduğu bu politikalar, ulus-devletlerin egemenliğini tartışılır kılmıştır (Cebeci, 2008, s. 33). Özellikle 1980’lerden sonra, kültürel grupların tanınması ve azınlık hakları gibi yeni tartışmalar, demokratikleşmekte politikaları kapsamında toplumların siyasi gündemine çarpıcı şekilde girmiştir. Bu yeni politikalar, liberal demokratik anlayıştan beslenen, çoğunluk veya kitle kültürlerine karşı dezavantajlı grupların kültürlerini korumaya yardım etmekle yükümlü yaklaşımdır (Taylor, 2018, s. 29). Uluslararası kuruluşların geliştirdiği politikalar, yerelleşme yönünde eğilimleri hızlandırmış, yerelleşme yönünde artan canlılık, siyasi alanda katılımcı demokrasi anlayışının ve sivil toplum örgütlerinin ön plana çıkmasına neden olmuştur (Erbay, 1998, s. 297).

3.3. Küreselleşmenin Etkileri, Çok Kültürlülük Tartışmaları

Küreselleşme birçok alanı etkilediği gibi toplumsal yapıları da etkilemiştir. Küreselleşme sürecinde bilginin ve teknolojinin önem kazanması toplumsal alanda değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte bilgi, birey ve toplum için en önemli sermaye haline gelmiştir. Bu gelişme sanayi mallarının üretimine dayanan, fabrika ve makine gücü üzerine yükselen mevcut toplumsal yapıyı değişime zorlamıştır. Bilginin üretim sisteminin temeline yerleşmesiyle yeni bir hayat tarzını ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmeyle iyice hissedilmeye başlayan bu toplumsal yapıdaki dönüşüm “bilgi toplumuna geçiş” şeklinde tanımlanmaktadır. Toplumsal yapıyı ve kurumları yeniden örgütleyici tarzdaki bu dönüşüm süreci ulus-devleti de etkisi altına almıştır. Bilgi toplumu sürecinde yaşanan değişimler esasında son derece olağandır. İnsanlığın her yeni üretim tarzı, yeni bir toplumsal yapıyı beraberinde getirir. Ayrıca toplumsal yapıda ve ilişkilerde görülen büyük dönüşümlerin sosyal ve siyasi yapılanmayı gerektiren ihtiyaçlar üretmesi ve yerleşik siyasal sistemi de kapsamı altına alması kaçınılmazdır. Dolayısıyla bu doğal süreçler içerisinde ulus-devlet yapılanmasının yeni gelişme ve ihtiyaçlara cevap vermesi yönünde beklenti oluşturmuştur (Ercan, 2010, s. 29-30).

Dünyada yaşanan bu hızlı gelişmelerden önce ulus-devlet; bir kurum olarak, çok sayıda işlevleri yerine getirmiş ve varlığını sürdürmüştür. Küreselleşmenin getirdiği yeni ekonomik düzende ise; sosyal devletin kimliğini benimsendiği ölçüde vatandaşların çalışma olanaklarını ve asgari refahını, eğitim-kültür ve sağlık düzeyinin yükselmesini güvence altına almak yoluyla daha ileri bir toplum oluşturmak

zorunluluğu gelmiştir. Yeni ekonomik düzenin yanı sıra, küresel çapta gündeme gelen yeni politikalar devletlere yeni sorumluluklar yüklemiştir. Yeni teknolojik gelişmelerin etkisiyle toplumların yeni politikalara daha açık olması devletlerin sorumluluklarını arttırmıştır. Toplumların, vatandaşlara olanaklar ölçüsünde bireylerin, toplumsal sınıfların ya da etnik-dinsel alt grupların birbirleri karşısında hukuksal eşitlik, adalet ve güvenlik sağlaması gibi yeni taleplere olan yönelimi, ulus-devletin işlevlerini yetersiz kılmış ve ulus-devletten olan beklentilerini arttırmıştır (Kazgan, 2009, s. 318).

Ulus-devlet modeli uzak ya da yakın geçmişte, alt-kimlikleri bir üst-kimlikte tutmayı başarmıştır. İnternet gibi teknolojik olanakların gelişimi alt-kimliklerin dış dünyadan etkilenme dozunu artırarak ulus-devletin kontrol gücünü ortadan kaldırmıştır (Kaypakoglu, 2004, s. 5). Alt-kimliklerin öne çıkmasıyla, ulus-devletin farklı toplulukları bir arada tutma özelliği giderek azalmıştır (Kazgan, 2009, s. 319).

Bu durum bir yandan temsil tartışmalarının doğmasına neden olurken, diğer yandan liberal demokrasi bağlamında yerelliğin gücünün ve çok kültürlülük tartışmalarının artmasına neden olmuştur. Ulus-devletlerin çoğu belli bir etnik gruba önem verip diğerlerini göz ardı ettiği için bu hususta yetersiz kalmıştır (Bauman, 2005, s. 36-37). Klasik ulus-devlet modeli, geline bu süreçte ulusal-üstü nitelikli değerlerle yeni haklar sisteminde yer alan birey eksenli anlayıştan, grup ve topluluk ekseninden kültürel haklar meselesine varan hak anlayışına cevap veremez duruma gelmiştir (Kaboğlu, 1992, s. 11). Geline noktada ulus-devletin yapılanması ve yurttaşlık ilkesi, içerisinde yaşayan farklı etnik grupların tarafından sorgulanmasına neden olmuştur (Yanık, 2012, s. 64). Bu durumda ancak çok kültürlü toplum yapısına sahip devletin toplum düzeni, eşit haklarla birlikte; her yurttaşın, bir kültürel miras dünyası içerisinde yaşamasına olanak tanınmasıyla sorunsuz şekilde sağlanabilir (Habermas, 2018, s. 147).

3.4. Çok kültürlülük Düşüncesi ve Ulus-devlet

Dünyanın genelinde toplumsal yapılanmalarda, toplumlar modern içtimai düzene evrilmeden önce, geleneklere dayalı merkezci bir toplum anlayışı hakimdi. Batıda modern öncesi geleneksel merkezci toplum yapısı Katolik kilisesinin hristiyanlık anlayışından oluşuyordu. Kilise, diğer farklılıklara ve anlayışlara müsaade etmemiş, katolik öğretiyi benimsemeyen kişilere veya gruplara şiddetli yaptırımlar

uygulamıştır. Rönensans ile birlikte 14. yüzyılın sonlarında geleneksel değerlere, toplumcu anlayışa alternatif olarak bireysel eğilimli protestan öğretiler yaygınlık kazanmış, aklın ve bilimin merkeze alındığı birey ön plana çıkarılmış ve bireyci kimlik anlayışı gelişmiştir (Anık, 2012, s. 18-19). Avrupa’da 17. yüzyıl sonlarından itibaren toplumsal alandaki yaşanan değişimler yeni ortaya çıkacak olan çok kültürlü politikaların köklerini oluşturur (Tourine, 1994, s. 208).

19. yüzyıla gelindiğinde ise psikoloji, sosyoloji ve antropoloji birer disiplin olarak ortaya çıkmış, kimlik konusu daha çok işlenir hale gelmiştir. Kimlik meselesinin daha çok işlenir hale geldiği dönem ise imparatorluktan ulus-devletlere geçiş sürecinde olmuştur. Bu geçiş sürecinde bu koşulların bir ürünü olarak ulusal kimlik kavramı meydana gelmiştir. Bununla birlikte kimlik meselesi sosyal bilimlerde tartışılan bir konu haline gelmiştir. Kimlik kavramı, özellikle 20. yüzyılda popüler bir kavram olmuş ve literatürde daha fazla yer almaya başlamıştır (Anık, 2012, s. 19).

Özellikle 19. yüzyıl liberalizmi ve modern düşünceyle beraber, kanunlar önünde eşit siyasi vatandaşlık hakkı için mücadele verilmiş ve bu mücadele neticesinde “hak”lar hukuki anlamda karşılık bulmuştur. “Hak”lar konusunda yaşanan gelişmeler bitmek bilmemiş, günümüzde yeni talepleri ortaya çıkarmıştır. Bu yeni talepler; siyasi vatandaşlık hakkının ötesinde, kültürel kimliklerin, farklı inançların ve etnik kimliklerin tanınması talebi olarak karşımıza çıkmıştır (Aksoy, 2012, s. 4). Bu yeni taleplere karşılık veren siyasi proje ise çokkültürlülük projesidir. Çok kültürlülük, kültürel çoğulculuk ve milli bütünleşme arasında yeni bir denge noktasını ifade eder. Sadece basit anlamda bir çeşitlilik sorunundan ziyade, bir ortak değerler ufkunun içinde tanınma sorununu kapsar. Yani, hem öznel kimliklere saygıyı, hem de vatandaşlık biçimlerine ve aidiyet rejimlerine dair açık bir tartışmayı içerir (Doytcheva, 2016, s. 41).

Çok kültürlülük, modernlikle özdeşleştirilen ve kurumlarda vücut bulan ortak bir kültürün edinilmesine karşılık gelen milli kimlik/kültür şartı yerine, demokratik prensiplerden beslenen topluluklar arası eşitlik anlayışını öne sürer (Doytcheva, 2016, s. 40). Bu eşitlik anlayışıyla ortaya çıkan kimlik tartışmaları, meşruiyetini üst kimlikte ‘ulus’ ile zeminine oturtan ulus-devlet yapılanmasının tartışılmasına yol açmıştır. Ulus-devlet vatandaşına siyasi katılım aracılığıyla verdiği kimlik ile vatandaşlık bağıını oluşturarak meşruiyetini sağlamıştır. Öyle ki 19. yüzyıl ürünü olan ulus-devletin bu

yapısı, devlet ve millet kavramının birbirinin yerini almasına kadar gitmiş ve sıklıkla karıştırılmış veya eş tutulmuştur (Özkırmılı, 2005, s. 131-132). Fakat küreselleşme süreci ile birlikte ulus-devletin bütüncül ve ulusal egemenliğe dayalı yapısı sarsılmaya başlamıştır. Özellikle liberalizm ve milliyetçilik tartışmalarıyla çoğulculuk anlayışından doğan liberal çoğulcu anlayış, göçmen ve azınlık toplulukları haklarına yer veren çok kültürlülüğün tartışılmasına zemin hazırlamıştır (Taylor, 2018, s. 82).

Çok kültürlülük tartışmalarının karşılık bulması, liberalizm ve milliyetçiliğe (etnik) yatkın bir ideoloji olmasından kaynaklanır. Hem devletlere hem de etnisitelere hitap edebilmesinin yanı sıra bir başka avantajı da post-modern siyasete yatkın olmasıdır. Böylelikle post-modern tartışmalardan beslenen çok kültürlülük, modernizmden beslenen “ulusal kimği” tartışılır hale getirmiştir. Farklılığa, çoğulculuğa ve heterojenliğe önem veren post-modern siyaset, çok kültürlülüğün yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Post-modern siyasete göre demokrasi; herkesin isteğine uygun kültür hakkını sağlayabilmesidir (Şahin, 2009, s. 176-177).

Etnik grupların var olması için tam bir yasallığın verildiği; ekonomik ve siyasi yaşama geniş ölçüde katıldıkları model kültürel çoğulculuk modelidir. Bu model; etnik grupların ayrı ve eşit olarak var olduklarını benimseyen çokkültürcülük projesidir (Giddens, 2012, s. 545).

Bu yeni anlayış, ulus-devletin merkezinde yer alan millet kavramını kapsayan kurumsal yapısını derinden etkilemektedir (Şahin, 2009, s. 197). Zira Smith’in de tanımladığı gibi millet kavramı; *“herhangi bir toprağı değil, tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği taşıyan çağrışımların mekânı haline gelmiş yurt; ortak bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı”*dır (Smith, 2008, s. 25). Bu anlamda millet kavramı, ulus devlet modelinin ulus olarak adlandırılan siyasal kolektivitiden hareketle insanlar için yeni bir “bağlılık odağı” oluşturması için tasarlanmış “ulus”u ifade eder. Bu anlamda ulus devlet yapılanmasının özelliği, başlangıçta kurulan devlete uygun vatandaşın var edilmeye çalışılmasıdır (Bağlı & Özensel, 2013, s. 21). Ulus-devletin yapılanması, etnik gruplara tam bir yasallığın verildiği çok kültürlülük anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Oysa her ülke heterojen bir toplum yapısına sahiptir ve etnik farklılık toplumları büyük ölçüde zenginleştirir. Bu yönüyle çok etnikli devletler farklı kimliklere sahip olan vatandaşlarının farklı katkıları ile güçlenen canlı ve hareketli

mekânlardır. Fakat böylesi bir toplum yapısına sahip devletler iç karışıklıklar ya da dış tehditler karşısında kırılgandılar ve bu toplumlar farklı etnik gruplar arasında düşmanlıkla kendini gösteren *etnik çatışma* girdabına kapılabilirler. Çok etnikli zengin bir mirasa sahip olmakla ünlenen eski Yugoslavya'da da olan buydu. Eski Yugoslavya'daki çatışmalar diğer etnik toplulukların kitlesel olarak bertaraf edilmesi yolu ile etnik açıdan homojen alanlar yaratma, yani etnik temizlik çabalarını içermektedir (Giddens, 2012, s. 545-546). Çoğulcu toplum anlayışından yoksun olan bu sosyalist sistem, kültürel farklılıkları yaşatma anlayışından mahrumdur (Lavenda & Schultz, 2017, s. 267). Üst kimliğe dayalı kültürel çeşitlilikten uzak bir siyasi anlayış, farklı kültürlerin bir arada yaşama düzenini sağlayamaz. Çokkültürlülüğün bir siyasi proje olarak uygulanması ancak liberal değerlerden oluşan yönetim ile mümkündür (Kymlicka, 2020, s. 22).

Giddens kimlik konusunda filizlenen bu yeni tartışmaların kaynağını küreselleşme sürecinin siyasal, kültürel, ve ekonomik alanlarda oluşturduğu etkileri ile ilişkilendirir (Giddens, 2000, s. 25). Küreselleşme bu anlamda kültürel alanda yerel olgulara canlılık kazandırmış ve etnik kimlik meselesini küresel düzeye taşımıştır (Kaymakçı, 2007, s. 7).

3.5. Küreselleşme Bağlamında Kimlik Tartışmaları – Kosova Örneği

21. yüzyıl itibarıyla dünya siyasetinde modernleşmenin bütünleştirici yapısı yerine, dünya toplumlarının yeni gerçeği olarak zuhur eden; “yeni” kamusal düzenini sağlamaya karşılık gelen; siyasi-ekonomik ve kültür mücadeleleri yer almaya başlamıştır. Bu durum, tüm dinlerin ve kültürlerin “yeni” bir kimlik politikasını izlenmesi ihtiyacına itmiştir. Modernliğe başkaldırı ve kimliğin siyasal bir araca dönüştürülmesini ifade eden bu yeni olgu, giderek artan kültür katmanları, dünyanın bunca kimlik çeşitliliğiyle nasıl başa çıkacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Kültür artık -Çekoslovakya’dan Kosova’ya kadar-, daha çok tartışmalı bir düzen politikasının faktörüne dönüşmüştür (Barloewen, 2001, s. 9).

Kültürün içerisinde yer alan etnik farklılıklar, toplumlar için büyük ölçüde zenginliği ifade ederken, kültürün politikanın nesnesi haline dönmesiyle, böyle bir toplumsal yapıya sahip olan devletleri kırılgan duruma düşürmüştür. Dıştan gelen uygulamalar sonucunda bu devletler, farklı etnik gruplar ya da topluluklar arasında düşmanlıkla kendini gösteren *etnik çatışma* girdabına kapılmışlardır (Giddens, 2012,

s. 546). Etnik milliyetçiliğin yükselişi, eski komünist coğrafyalara özgü bir durum olmasa da özellikle “ayrılıkçı” hedeflerin belirginleşmesine neden olmuştur (Kut, 2005, s. 93).

Çok etnikli zengin bir mirasa sahip olmakla ünlenen eski Yugoslavya'da da olan buydu. Yugoslavya'daki çatışmalar diğer etnik toplulukların kitlesel olarak bertaraf edilmesi, etnik açıdan homojen alanlar yaratma, diğer bir deyişle etnik temizlik çabaları girişimiydi (Giddens, 2012, s. 546).

Yugoslavya, küresel düzeyde ön plana çıkan demokratikleşme politikalarına cevap verememiş, kimlik siyasetinde yeni politikalar üretmede başarısız olmuştur (Schultz & Tannenbaum, 2013, s. 267; Kut, 2005, s. 95). Bunun en büyük nedeni, egemen çoğunluk olan Sırp'ların baskıcı politikalar gütmesidir (Kut, 2005, s. 95). Yugoslavya'nın çok etnikli yapısı içinde yer alan Kosova Türkleri de tarihsel süreç içinde uygulanan baskıcı politikalarla maruz kalmıştır (Koca, 2017, s. 76). Baskı politikaların uygulandığı Yugoslavya'da, kimlik, politikanın nesnesi haline gelmiştir. Yugoslavya'nın tarihsel süreci içinde, ülkede bulunan diğer bütün milletler gibi Kosova Türklerinin de statüsü anayasal düzlemde sürekli değişime uğramıştır. 1974 yılında Yugoslavya Anayasası'yla Türklere yüksek düzeyde hak tanınmış fakat bu haklar 1989 yılında tekrar kısıtlanmıştır (Ural, 2016, s. 415). Yugoslavya'nın idari yapılanması altında bulunan Kosova, 1999 savaşıdan sonra UNMIK yönetimi idaresi altına girmiştir. Tarihsel süreç içerisinde farklı statülerde tanımlanan Kosova Türkleri, bu süreçte de yine farklı bir statüde konumlandırılmıştır (Recepoglu, 2004, s. 9). Kosova Türklerinin hukuki düzeyde karşılaşmış olduğu bu statü değişimlerine, çalışmada incelenen *Yeni Dönem Gazetesi*'nin sıklıkla yer vermiştir. Kosova Türklerinin bu hak kaybına yönelik gazetenin ortaya koymuş olduğu yaklaşım, çalışmanın ana temelini oluşturmaktadır. Bu tartışmalar bağlamında, *Yeni Dönem Gazetesi*'nin “azınlık hakları” meselesine yönelik yaklaşımı incelenmiştir.

4. KOSOVA'NIN TARİHÇESİ

Balkan Yarımadasında bulunan Kosova, merkezi bir konumda olması nedeniyle stratejik önemini her dönem korumuş, tarihsel olarak da birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Öyle ki; İliryalılar, Bizanslar, Hunlar, Bulgarlar, Avarlar, Slavlar, Osmanlı Türkleri, Sırlar, Arnavutlar tarihin farklı dönemlerinde burada varlıklarını sürdürmüşlerdir (Molla, 2006, s. 15). Birçok medeniyete ev sahipliği yapan Kosova, özellikle son yüzyıl içerisinde Arnavutlar ve Sırlar tarafından yönetim ve demografik açıdan etkin olması nedeniyle bu iki ulus için büyük önem taşımıştır. Arnavut tarihçiler, Kosova'nın asıl yerlilerinin antik dönemlerden beri bu bölgede yaşayan Arnavutların olduğunu, Sırların ise bu bölgeye sonradan geldiklerini belirtir. Arnavutlar açısından büyük öneme sahip olan Kosova, Sırlar için de önem arz eder. Sırp milli kimliğinin en önemli sembolü olan 1219 yılında bağımsızlık kazanan (otokefallik) Sırp Ortodoks Kilisesi Patrikhanesi, Kosova'nın İpek (Peja/Peć) şehrinde kurulmuştur. İpek Patrikhanesi, 1346-1459 arasında Sırp Başpatrikliği'nin merkezi olmuştur. İpek'teki Sırp Ortodoks Patrikhanesi, Sırp milli kimliği açısından en önemli değerlerin başında gelmektedir (Ayhan, 2010, s. 74). Bu anlamda Kosova, Sırp milleti ve tarihi için çok önemlidir.

Hem Arnavut hem de Sırp tarihinde önemli bir yere sahip olan Kosova'nın Arnavutların yurdu olduğuna dair literatürde bilgilere rastlanmaktadır. Arnavutların antik İliryalıların torunları oldukları ve bugün yerleşik olarak yaşadıkları topraklarda varlıklarını Bronz Çağına kadar dayandığını destekleyen bulgular oldukça fazladır. Kosova, bu bilgiler ışığında Arnavutların vatanı olarak kabul edilir. Slavlar Adriyatik kıyılarına doğru yola çıkmadan önce, Arnavutların ataları olan İliryalıların bu topraklar üzerinde varlığını sürdürdüğü ifade edilir. Romenlerin M.Ö. 3. yüzyılda Balkanlar'a yayılmaya başladığında İlirya kabileleriyle karşılaşması kaynak olarak gösterilir. Slavların Balkanlar'da görülmesi ise 4. yüzyıl sonlarına denk gelir (Tılıç, 1999, s. 72-73). Barbara Jelavich'e göre, Slavların anavatanları olan bugünkü Polonya ve Ukrayna bölgelerinden güneye doğru inmesi 7. yüzyıldan itibaren gerçekleşmiştir. Sırlar Kosova, Karadağ ve Bosna'ya yerleşmişlerdir. Slav kökenli bir halk olan Sırlar Balkanlar'a M.S. 7. yüzyılda yerleşmiş, 8. yüzyıl ve 12. yüzyıl arasında ise Bulgarların ve Bizanslıların yönetimi altında girmiştir (Jelavich, 2006, s. 19). Noel Malcolm ise Slav kabilelerinden oluşan topluluğun bulunduğu konumun, M.S. 5 ve 6. yüzyılları

arasında Tuna nehrinin kuzeyinde olan Orta Avrupa bölgesinde olduğunu belirtir. Dolayısıyla Kosova ve çevresi, Sırların iddia ettiği gibi “Sırların en eski yurdu” değildir (Malcolm, 1999, s. 47).

Sırp tarihçilerinin Sırların Kosova bölgesine gelmesinden sonraki döneme ilişkin ortaya attığı iddialarda da tutarsızlık bulunmaktadır. Ortaçağ’da Kosova’nın, Sırp yurdu olduğu, “Sırların beşiği” olduğu iddia edilse de gerçekler bundan çok farklıdır. Sırların Balkanlara gelişi 1450’lerden sonra olmuştur. Bölgenin Osmanlı egemenliği altına girmesi arasında 800 yıllık bir dönem vardır. 800 yılın sadece 250 yıllık dönemi Sırp yönetimi altında geçmiştir. Diğer dönem dilimi içerisinde Bulgarlar Hunları ve Çarları 850’lerden itibaren 11. yüzyıl başlarına kadar Kosova’da bulunmuşlardır. 12. yüzyılın son dönemlerine kadar ise hâkimiyet Bizans İmparatorluğu’nda olmuştur (Malcolm, 1999, s. 68) Kosova, Bizans’ın bölgeye nüfuzunun ardından 8. yüzyıldan başlayarak 11. yüzyıla kadar Bulgarlar ve Bizanslılar arasında el değiştirmiştir. Bu sırada Balkanların batısındaki Arnavutlar Kosova’ya doğru yayılmışlardır (Akgün, 2012, s. 16).

4.1. Osmanlı Dönemi Kosova

Kosova toprakları, tarihsel süreç içerisinde Bulgarlar, Makedonlar, Bizanslılar ve Slavlar arasında el değiştirdikten sonra 13. yüzyılda Sırp Krallığı’nın yönetimi altına girmiştir (Malcolm, 1999, s. 87). Sırların bölgedeki hakimiyeti Stefan Duşan’ın ölümüne (1355) kadar devam etmiştir. Sırlar hakimiyeti boyunca Ortodoks dinini yaymaya zorlamıştır. Duşan’ın ölümü sonrası Sırp Krallığı parçalanmış, Kosova, Duşan’ın oğlu V. Uroş’un hakimiyetine geçmiştir (Aktepe, 2002, s. 219; Malcolm, 1999, s. 87-88). 1389 yılında Sırp Kralı, Bosna Kralı ve Sırp Prensi Lazar olmak üzere oluşturulan Sırp ordusu, bugünkü başkent Priştine yakınlarındaki Gazi Mestan Meydanı’nda gerçekleşen ve tarihte 1. Kosova Savaşı olarak adlandırılan savaşta, Osmanlı Devleti’nin ordularına yenilmiştir (Aktepe, 2002, s. 216). 1389’da gerçekleşen Kosova Savaşı sonrasında ise hakimiyet Osmanlı Devleti’nin eline geçmiş, Sırlar, Türklere vergi veren bir prenslik haline dönmüştür (Aktepe, 2002, s. 219; Malcolm, 1999, s. 87-88).

Kosova Savaşı, Osmanlı Devleti’nin 523 yıl sürecek hakimiyetin kapısını açmıştır. 1. Kosova Savaşı’yla Osmanlı bölgede tam hakimiyet sağlayamamıştır. Bu dönemde Kosova’nın kuzey sınırlarını oluşturan Vıçitırın (Vuçitër/ Vushtria) yöresi

Sırppların elinde kalmıştır. 1455'te Fatih Sultan Mehmed'in bölgeyi feth etmesiyle Novobërdo, Trepça, Lap vadisi ve Kosova'nın diğer bazı kasabaları da alınmıştır. Böylelikle Kosova Osmanlı Devleti'nin tam hakimiyeti altına girmiştir. Osmanlı'nın ilk dönemlerinde bölgede etnik ve dini durum açısından ciddi dönüşüm yaşanmıştır. Özellikle 16. yüzyılın ikinci yarısında Vıçitırın'ın sancağın altına girmesiyle bölgede Müslüman nüfusundaki sayı artmaya başlamıştır. Bu dönemde Vıçitırın, Prizren, Priştine gibi şehirler hızlı bir şekilde büyümüş ve eskiye nispeten kalabalık Müslüman nüfusa sahip şehirler haline gelmiştir (Aktepe, 2002, s. 219).

İslamiyetin bölgede yayılması, Arnavutlara yerleşim yerlerinde genişleme fırsatı vermiştir. Böylece Slav nüfusun baskın olma ihtimali ortadan kalkmıştır. Sonuç olarak, Kosova'daki Arnavut nüfus çoğunluğu oluşturur hale gelmiştir (Karataş, 1998, s. 38-39).

17. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, içinde bulunduğu savaşlar neticesinde ekonomik zorluklar yaşamaya başlamıştır. Yoğun savaş harcamaları sonucunda, bir yandan tımar alanında gidilen değişiklikler, bir yandan Balkanlar'daki ayaklanmalar Osmanlı Devleti'nin yönetimini daha merkezi bir yönetim anlayışına itmiştir. Bölgedeki Arnavut özerkliği feshedilmiş, bölge yönetimi merkezden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nde yeni ayaklanmaları getirmiştir (Türkoğlu, 2001, s. 108).

Balkanlarda artan milliyetçilik akımları nedeniyle meydana gelen ayaklanmalar, Osmanlı'nın bölgede hakimiyetini yitirmesine neden olmuştur. Kosova, 22 Mart 1913 tarihinde Londra Sefirler Konferansı'nda alınan karar neticesinde Sırp Krallığı'na dahil edilmiştir. Kosova, 1918 yılında kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı içerisinde yer almıştır. 1918-1941 arasında Sırpplar, bazı tarihçilere göre 300.000 (Türkoğlu, 2001, s. 110). bazılarına göre ise 500.000'e (Musai, s. 41) varacak sayıda Arnavut'u Kosova'dan baskı ve zulümler ile Türkiye'ye göçe zorlamışlardır.

4.2. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'ndan Tito Yugoslavyasına

Kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı, Ekim 1929'da Kral Alexander Karayorgeviç tarafından Sırp egemenliğini pekiştiren bir anayasa ile Yugoslavya Krallığına dönüşmüştür. Kosova bu dönemde Vardaska, Moracska ve Zetska olmak üzere üç il arasında bölünmüştür (Meşe, 2007, s. 61).

2. Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya Alman işgaline uğramıştır. Bu işgali yapan Alman ve müttefiki İtalya, Kosova bölgesi özelinde Sırp baskısı altında olan Arnavutlarla yakın ilişki içerisinde bulunmuş ve bundan sonra Kosova bölgesi Arnavut çetelerin etkisi altında olmuştur. Arnavutların güç bulmasıyla, Kosova bölgesindeki birçok Sırp baskıdan dolayı bölgeyi terk etmiştir (Batakoviç, 1992, p. 45).

İşgal güçlerinin desteğini alan Arnavutlar, aldıkları yetkilerle hakimiyetlerini “Büyük Arnavutluk” sınırlarına varacak boyuta ulaştırmıştır. Bu dönemde Kosova bölgesini binlerce Sırp terk etmiştir. Sırp kaynaklarına göre bu dönemde 80.000 – 100.000 kadar Arnavut’un Arnavutluk’tan Kosova’ya yerleştiği belirtilir. Buna karşılık olarak ise bölgeyi terk etmek zorunda kalan Sırp ve Karadağlı sayısının 150.000 olduğu belirtilir (Türkoğlu, 2001, s. 111).

Alman ve İtalyan işgalciler tarafından Arnavutlara inisiyatif tanınmasıyla (Batakoviç, 1992, p. 45) geçici Arnavut “hakimiyet”i sonrasında, Sırlar milliyetçi Çetnik hareketi içinde Nazi işgaline karşı mücadeleye başlamış, (Çelik B. , 2013, s. 31) kasım 1944’te Alman birliklerinin çekilmesiyle ülke Partizan birliklerinin eline geçmiştir (Ercan & Pektaş, 2018, s. 95). 2. Dünya savaşı sırasında partizanlar tarafından Almanlara karşı Partizan güçlerini (sosyalist) komuta eden Hırvat kökenli Josip Broz Tito mücadelede parlanmış ve savaş sonrasında yeni Yugoslavya’nın kurucusu olmuştur (Bora, 1995, s. 55). 11 Kasım 1945 tarihinde yapılan seçimlerde oyların %90’ını alan Halk Cephesi, yeni Yugoslavya’nın iktidarı olmuştur. Partizan hareketinde olduğu gibi Halk Cephesi içinde de asli güç Yugoslavya Komünist Partisi idi. 29 Kasım 1945 yılında Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşu ilan edilmiştir (Bora, 1995, s. 59).

2. Dünya Savaşı’ndan sonra Tito’nun liderliğinde kurulan yeni Yugoslavya, 6 federal birimden oluşurken Kosova ve Vojvodina’nın statüsü özerk olarak belirlenmiştir. Böylece Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC) kurulmuştur. Kosova’nın statü sorunu, YSFC’nin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Josip Broz Tito, 26 ve 27 Kasım 1942 tarihlerinde, Yugoslavya’nın geleceğini oluşturacak olan sistemi; (AVNOJ - Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije) Ulusal Kurtuluş Ordusu Antifaşist Konseyi’nin (UKOAK) konseyinde alınan karar neticesinde atamıştır. Sistemin kurulması resmen Kasım 1943’te Bosna-Hersek’te yapılan ikinci UKOAK toplantısında olmuş, Yugoslavya; Yugoslavya kurucu

cumhuriyetlere (Sırbistan, Hırvatistan, Makedonya, Slovenya, Karadağ ve Bosna-Hersek) ayrılmıştır (Kenar, 2005, s. 67).

4.3. Tito Dönemi Yugoslavya

Tito, Krallık döneminde yaşanan milliyetçilik çatışmalarını göz önünde bulundurarak, ülkede bulunan farklı uluslara ayrı ayrı cumhuriyet statüsü sunmuştur. Bu yapı, federal yapıda siyasal temsil hakkı sağlayan; sosyalizmin öngördüğü eşitlik ve hakların kardeşliği ilkelerine dayanarak bütünleşmeyi sağlamaya çalışan sistemden oluşur (Türkeş, 2007, s. 8).

Tito önderliğindeki yeni yönetim, her ne kadar ulusların birliği ve kardeşlik söylemlerine bağlı bir politika sergilemeye çalışmışlarsa da, YFHC’de anayasasına göre 6 federal birim oluşumuna karşın Arnavutların çoğunlukta olduğu Kosova’ya cumhuriyet statüsü verilmemiştir. Kosova’nın yanı sıra aynı şekilde Voyvodina da aynı statüde tanımlanmıştır. Bu düzenleme, tarihsel Sırp milliyetçiliği olarak yorumlanır (Ercan & Pektaş, 2018, s. 96).

Tito, çokuluslu Yugoslavya’da 1960’larda ortaya çıkan etnik temelli siyasal krizleri aşmak için, mevcut 6 cumhuriyeti geniş yetkilerle donatmış fakat Arnavut ve Macar nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Kosova ve Voyvodina’yı ise özerk bölgeler olarak yapılandırmayı yeterli görmüştür. Kosova ve Voyvodina’nın “cumhuriyet” olarak belirlenmemesindeki gerekçe ise Yugoslavya’da bulunan diğer milletlerin aksine Arnavut ve Macarların Yugoslavya dışında ana-devletleri olmasıydı. Anayasa’ya göre federasyonun kurucu milletlerine (Sırp, Hırvat, Sloven, Karadağlı, Makedon, Müslüman) tanınan kendi kaderini tayin hakkı, federe cumhuriyetlerin federasyondan ayrılma hakkını da içeriyordu. Yugoslavya dışında anayurtları olduğu gerekçesiyle Yugoslavya içinde millet statüsü elde edemeyen Arnavutlar ve diğer “milliyet”lerin (ulusal azınlık), tüm narod’lar (halklar) için kendi kaderini tayin hakkı kapsamında anayasal olarak sınırlılık getirilmiştir (Kut, 2005, s. 150).

Yugoslavya kardeşlik ve eşitlik esasına dayalı olsa da ülke içinde ciddi anlamda sarsıntılar yaşamıştır. Yugoslavya içinde gelişen milliyetçilik ciddi anlaşmazlıklara neden olmuştur. 1967 yılı Mart ayında Sırpclar ile Hırvatlar arasında çıkan anlaşmazlık, Hırvat entellektüellerin “Hırvat Edebi Dilinin Adı ve Durumuna İlişkin” yayınladığı bir deklarasyonla başlamıştır. Bu deklarasyonla Hırvat entellektüelleri, 1954 yılında

Novi Sad'da Sırp-Hırvat edebi dilini düzenleyen anlaşmanın reddini yapmışlardır. Hırvat tarafından gerçekleşen bu tepki, diğer ulusal azınlıkların da dil meselesine olan yaklaşımını etkilemiştir. Bu durum, “Yugoslav” ulusal duygusunun oluşumunu sağlayan birleştirici dil özelliği anlayışının düşüşüne neden olmuştur (Jelavich, 2006, s. 424-425).

Hırvatların bu çıkışından sonra başta Fransa olmak üzere Avrupa'da yayılan öğrenci eylemleri Yugoslavya rejimine karşı örgütlü ve yaygın direniş örneklerinin artmasına neden olmuş, bu politik akım Belgrad üniversitesine sızmış ve Yugoslav tarihinde ilk kez sokaklara taşan politik eylemler olarak kayda geçmiştir. Belgrad üniversitesinde yaşanan olaylar, Priştine kampüsüne de sızmış; başlarda Arnavut öğrencileri tarafından vuku bulan eylemler halktan da destek görmeye başlamıştır. Çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu Kosova'nın statüsüne ilişkin talepleri içeren bu ayaklanmalar, “cumhuriyet statüsü” talebini ilk kez gündeme getiren eylem olarak tarihte yerini almıştır (Ülger, 2016, s. 72). Bu hareketlenme, Kosova'ya cumhuriyet statüsünü getirmese de bir takım kazançlar sağlamıştır. Örneğin 1969 yılından sonra Kosova Arnavutlarının kendi ulusal amblemleri olan Arnavutluk bayrağının kullanılmasına izin verilmiştir (Ercan & Pektaş, 2018, s. 99). Bunun yanında, Arnavutlar ilk kez Sırp ve federal kurumlarda temsil edilme hakkını elde etmişlerdir. Arnavut dili, eyaletin okul ve kütüphanelerinde Arnavutluk'tan gelen ders kitapları ve diğer yayınların yer almasıyla farklı bir boyut kazanmıştır (Glenny, 2000, s. 468). Bu yeni gelişmelerle beraber 1974 yılında gelindiğinde yeni anayasayda Kosova ve Voyvodina Özerk Bölgesi'ne birçok bakımdan haklar tanınmış, 6 cumhuriyet ile neredeyse eşit statüye erişmiştir (Ercan & Pektaş, 2018, s. 99). Hukuki anlamda ciddi kazanımlar sağlayan Kosova, Tito'nun ölümünden sonra ise YSFC'nin en büyük sorunu olarak görülmeye başlanmıştır. Köken olarak homojen fakat tarihsel süreçte heterojen yapıya bürünen ulus veya uluslar, Tito'nun birleştirici rolü sayesinde bir arada durabilmişlerdir. Tito'nun ölümünden (4 Mayıs 1980) sonra ülkede gerginlikler artmıştır. Özellikle 1981 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar, Tito döneminde bastırılan milliyetçiliği yeniden canlandırmış ve bölge içerisinde gerilimin iyice artmasına neden olmuştur (Kenar, 2005, s. 128).

Kosova Arnavutlarının memnuniyetsizliği ve 1981 yılında meydana gelen eylemler Tito döneminde pasif olan Sırp milliyetçiliğini yeniden canlandırmıştır. Bu

sorunların yanında, 1973 petrol krizinin tüm Yugoslavya'yı vurması kaosu iyice tetiklemiştir. Bu krizin bedeli, en ağır biçimde Kosova'da hissedilmiştir (Karatay, 1998, s. 102). Üniversite olaylarında on binlerin “Kosova Cumhuriyeti”, “Arnavutluk’la birlik” gibi attığı sloganlar, Kosova’yı tarihsel miras olarak gören Sırların Arnavutlara yönelik nefretini arttırmıştır (Savaş, 2001, s. 103). Tito’nun ölümünden sonra, Tito döneminde kontrol altında tutulan bu bölgeler kriz alanına dönüşmüştür (Karatay, 1998, s. 102).

1981 olaylarının patlak vermesinin ve Kosova’nın “kriz meselesine” dönüşmesinin başlıca sebepleri; Sırların baskıcı tutumunun yanında, Kosova’nın ekonomik açıdan geri bırakılarak Yugoslavya’daki en fakir ve geri kalmış bölgeye dönüştürülmesidir. Bütün bu nedenler, Arnavutların Sırlara olan olumsuz yaklaşımını körüklemiştir. Miloşeviç’ten önce (1960-80) Arnavutların yaptığı eylemler yaygınlık kazanarak 1980 sonrasında farklı boyutlara ulaşmıştır. Arnavutların talepleri 1980 yılı itibarıyla önceki dönemlerde kazanılan hakların geliştirilmesi yönünde olmuştur. Fakat bu girişimler, 1980 yılı sonrası ağır Sırp baskıları nedeniyle Arnavutların çabalarını 1980 yılı öncesinde elde edilen hakların geri kazanılması mücadelesine çevirmiştir. Bu koşullar, Kosova Arnavutları açısından tek seçeneğe; bağımsızlığın kazanılmasına itmiştir. Miloşeviç’in izlediği politikalar, bütün Arnavutların Bağımsız Kosova ideali etrafında birleşmesini kaçınılmaz kılmıştır (Karatay, 1998, s. 105). Tarihsel süreçte biriken bütün bu koşulların yanında Miloşeviç’in başa gelmesi Kosova’nın bir kriz haline dönüşmesini iyice pekiştirmiştir. Kosova krizinin en önemli nedeni 1991 yılında Slobodan Miloşeviç’in 1974 Yugoslavya Anayasası’nca Kosova’ya tanınan özerkliğin kaldırılması hamlesidir (Karatay, 1998, s. 104).

Miloseviç 1989 yılında Sırbistan Devlet Başkanı olmasından sonra Kosova ve Voyvodina’ya 1974 Yugoslavya Anayasası ile tanınan özerklik statüsünü ortadan kaldırmış, bu hamle Sırp milliyetçiliğinin yükselişini alevlemiştir. Ayrıca bu dönemde, Miloşeviç’in 1. Kosova Savaşı’nın 600. yıl dönümünde, savaşın yaşandığı bölgede, düzenlenen mitingde Sırlara yaptığı konuşma Sırp milliyetçiliğini iyice tırmandırmıştır (Ülger, 2016, s. 108). Milliyetçi duygu yüklü bu konuşma, Miloseviç’in ulusal bir lider olmasında etkin rol oynamıştır. Bundan sonra Miloseviç, özellikle Kosovalı Sırların milli kahramanı haline gelmiş ve Kosova meselesi artık farklı bir anlama bürünmüştür. Miloseviç ilk olarak Kosova ve Voyvodina yönetimlerine kendisine yakın isimleri

atamıştır. Bu hamleler, ülkenin Kosova meselesindeki yeni politikasını belirlemiştir (Malcolm, 1999, s. 40).

Bu süreçte yaşanan bütün bu gelişmelerin Yugoslavya'nın parçalanmasına yol açtığı ve parçalanmaya giden sürecin tek sorumlusunun Miloseviç olduğu belirtilir (Savaş, 2001, s. 102). Milloseviç'in bu milliyetçi çıkışları, Yugoslavya'nın parçalanmasını hazırlarken, diğer yandan Kosova'nın statüsü konusunda düzenlemeler getirilmiştir. Miloseviç önderliğinde Sırbistan Parlamentosu; Anayasaya eklenen ek madde ile 1974 Anayasası'nda Kosova'ya tanınan tüm yetkiler kaldırılmıştır. Bu dönemde Kosova'nın özerkliği kaldırılmış ve Belgrad'a bağlanmıştır. Kosova'nın Belgrad yönetimi altına alınmasıyla, Arnavut milliyetçiliğinin beşiği olan Priştina Üniversitesi kapatılmış, okullarda Arnavutça eğitim diline son verilmiştir (Kenar, 2005, s. 241).

Büyük Sırbistan projesini dillendiren Miloseviç, özerklikleri kaldırmakla Federal Başkanlık Konseyinde Sırbistan gücünün sekizde üç oranında artmasını sağlamıştır (Ülger, 2016, s. 91). Slovenya ve Hırvatistan açısından ise bu durum, kendi anayasalarını federal yönetime danışmadan değiştirilmesi anlamına geliyordu. Slovenler ve Sırlar arasında fikir ayrılığının somut göstergesi 1990 Ocak ayında Yugoslavya Komünist Birliğinin 14. Olağanüstü Kongre'sinde zuhur etmiştir. Yugoslavya'nın geleceği üzerine yapılan görüşmede, Sırlar merkezi bir yönetimi savunurken, Slovenler federasyon önerisinde bulunmuşlardır. Bu toplantıda ortak bir karara varılamazken, bu durum Slovenya'nın anayasa değişikliğine gitmesine ve tek taraflı olarak Yugoslavya'dan ayrılma sürecini başlatmasına neden olmuştur. Slovenya gittiği halk oylamasında, halkın %88'inin bağımsızlık istemesi sonucunda 25 Haziran 1991'de Slovenya Parlamentosu ayrılık kararını deklare etmiştir (Alkan, 2007, s. 33). 1991 yılında Slovenya ve Hırvatistan bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Aynı süreçte Makedonya'da bu iki cumhuriyeti takip ederek bağımsızlığını ilan etmiştir (Çelik B. , 2013, s. 56).

Kosova'nın bağımsızlığa yönelik yaptığı girişimler bu cumhuriyetlerden farklı bir şekilde sürmüştür. Kosova'nın taleplerine karşılık olarak Sırbistan, 1990 yılının Temmuz ayında Kosova'yı işgal ederek tüm devlet kurumlarını dağıtmıştır. Dağıtılan Kosova Millet Meclisi üyeleri, 2 Temmuz 1990'da Kosova'nın Anayasal Bağımsızlık Deklarasyonu'nu yayımlamış ve 7 Eylül 1990'da, Kosova Millet Meclisi, Kosova

Cumhuriyeti'nin anayasasını ilan etmiştir. Anayasanın ilan edilmesiyle, bir yıl sonra, 26-30 Eylülde 1991 tarihleri arasında Kosova'nın bağımsızlığı için referandum ilan edilmiştir (Aktepe, 2002, s. 220).

Arnavut, Boşnak, Hırvat, Türk ve Romenlerin katıldığı referandumda oylamaya katılanların %99'u bağımsızlık yönünde oy kullanmıştır. Kosova Cumhuriyeti'nin bu kararını ilk olarak Arnavutluk tanımıştır (Ülger, 2016, s. 76). Kosova Cumhuriyeti, bu kararının tanınması için 23 Aralık 1991'de Avrupa Topluluğu'na başvurmuş fakar olumsuz cevap almıştır (Ünal, 2009, s. 33).

Avrupa Topluluğu, 1991 yılında aynı zamanda Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını ilan etmeleri üzerine tarafsız kalmış, AT'nun bu tutumuna, yaşanan çatışmalar nedeniyle uluslararası kamuoyundan baskı gelmiştir. AT baskı üzerine iç savaşı önlemek adına bazı girişimlerde bulunsa da Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını tanıma ve Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünü koruma ikilemi arasında kalmıştır. ABD'nin de AT'a benzer şekilde tutum sergilemesi, Sırbistan'ı cesaretlendirmiştir. Bu çelişki ve kararsızlık ortamında Almanya'nın Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını tanıması ise Yugoslavya'nın parçalanma sürecine giden en önemli gelişme olarak yorumlanır (Ülger, 2016, s. 108). Yugoslavya'nın iç meseleleri uluslararası kamuoyunda bu şekilde cereyan etmiştir. Kosova tarafından yapılan girişimlere ise kayıtsız kalınmıştır. Yugoslavya içerisindeki Slovenya, Hırvatistan, Makedonya ve Bosna-Hersek Federe Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmelerinin ardından, 27 Nisan 1992'de Sırbistan ve Karadağ Cumhuriyetlerinden oluşan "Yugoslavya Federal Cumhuriyeti" kurulmuştur (Ünal, 2009, s. 33).

Arnavutların bütün girişimlerinde karşılık bulamaması ise 1996 yılında pasif direnişin yerine, Arnavutları korumak ve hedeflerine ulaşmak amacıyla, "Kosova Kurtuluş Ordusu"nu (UÇK- Ushtaria Çlirimtare e Kosovës) kurmalarına yol açmıştır (Ayhan, 2010, s. 138). 27 Kasım'da Adem Jashari önderliğinde kurulan bu ordu, hem Kosova halkından hem de uluslararası kamuoyundan destek görmüştür (Aktepe, 2002, s. 220). Arnavutların silahlı mücadeleye girişmesi üzerine, Sırp'lar Kosova'ya girmiş ve baskılarını arttırmıştır (Ayhan, 2010, s. 138). Yugoslavya'da yaşanan bütün bu milliyetçilik sarmalının yükselmesi iç savaşa neden olmuştur (Bora, 2005, s. 57). Sırp'lar, 1998 yılının Şubat ayında, aralarında hamile bir kadının da bulunduğu 25 Arnavut'u öldürmüştür. Yine Mart ayında çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 53

kişi daha öldürmüştür. Aynı yılın Ağustos ayında ise bölgede yaşayan 200.000 Arnavut evlerinden zorla çıkartılmıştır (Ünal, 2009, s. 34).

1998 Şubat ayında yine bir çok olayın gerçekleşmesi gerilimi iyice tırmandırmıştır. UÇK Kosova'nın Likosene köyünde 4 Sırp polisi öldürmüş; buna karşılık 28 Şubat – 1 Mart tarihlerinde Drenica bölgesinde Arnavutlara karşı düzenlenen harekette 24 Arnavut öldürmüştür. Bütün bu yaşananlar, meseleyi bir iç mesele olmaktan çıkarmış uluslararası kamuoyuna varacak boyuta dönüştürmüştür (Emiroğlu, 2006, s. 134). Zira olayların şiddeti 1999 yılında artmıştır. Sırplar 15 Ocak 1999 tarihine Raçak köyünü basmış ve 45 sivil Arnavutu öldürmüştür. Bu olay “Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi”nce “soykırım” olarak nitelendirilmiştir (Ünal, 2009, s. 34). Bütün bu olaylar dünya kamuoyunda geniş yankı uyandırmış, NATO'nun hareket düzenlemesine neden olmuştur. 7 Şubat Fransa'nın başkenti Paris yakınlarında Rambuya'da (Rambouillet), ateşkes amacıyla taraflar arasında görüşmeler başlatılmıştır. Kosova Kurtuluş Ordusu'nun başında bulunan Hashim Taçi ve Kosova heyeti ABD'nin kaleme aldığı Rambudya Barış Anlaşması'nı 18 Mart 1999'da imzalamış fakat Sırbistan bu anlaşmayı kabul etmemiştir (Ayhan, 2010, s. 140-141). Ateşkesin sağlanamaması üzerine, 19 Mart 1999'da, Kosova'da bulunan Avrupa Birliği gözlemcileri Makedonya sınırına çekilmek zorunda kalmıştır. Sırpların baskısı artmış ve 900.000'i aşkın kişi Kosova'dan Arnavutluk, Makedonya, Karadağ ve Türkiye gibi ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (TDV, 2002, s. 220).

4.4. Nato Müdahalesi Dönemi Kosova

15 Ocak 1999'da Raçak köyünde Sırp kuvvetlerinin Kosovalı sivil Arnavutlara gerçekleştirdiği katliam, Sırbistan'ın Rambuya Antlaşması'nı kabul etmemesi ve artan Sırp baskıları sonucunda insan hakları ihlallerinin devam etmesi sonucunda NATO 24 Mart 1999 tarihinde Sırbistana karşı hava saldırılarına başlamıştır. NATO'nun, 9 Haziran tarihinde Kosova'ya girmesiyle Sırp birlikleri Kosova'dan çekilmeye başlamıştır. Müdahale sonrasında Kosova'nın idaresi, Birleşmiş Milletler Sivil Yönetimi'ne (UNMIK) verilmiştir⁶ (Ayhan, 2010, s. 142).

⁶ Kosova'nın 1999 NATO müdahalesi sonrasında ülkenin en önemli meselesi gelecekte statüsünün ne olacağıdır. BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı Kosova'nın Sırbistan-Karadağ arasındaki yeni Yugoslavya Federasyonu içinde özerk statüsünün korunması ve geleceğine yönelik politikaların sağlanması hususunda kapsayıcı bir içeriğe sahipti. 1999 sonrasında UNMIK yönetimi altında olan Kosova'yı Arnavutlar iç egemenlik bakımından idareyi sağlamaya başlamışlardı. 2003 yılı sonrasında

Askeri olarak ise NATO önderliğinde çok uluslu barış askeri gücü olan KFOR (Kosova Barış Gücü), Kosova'ya güvenliği sağlamak amacıyla yerleşmiştir. UNMIK, Kosova'da demokratik kurumların gelişmesi, seçimlerin demokratik açıdan gerçekleşmesi ve Kosova Kurtuluş Ordusu'nun silahı bırakıp siyasi alanlara yönelmesini sağlamak amacıyla Kosova'nın idari yapılanmasını organize etmiştir (D'Aspremont, 2007, p. 650). İlk önce Hashim Thaçi başkanlığında geçici hükümet kurulmuş, 2000 yılının Ocak ayında ise UNMIK başkanı Bernard Kuşner bu geçici hükümeti ve kurumları dağıtmıştır. Akabinde ise UNMIK, 28 Ekim 2000 tarihinde ilk belediyi seçimlerini ve 17 Kasım 2001'de ilk parlamento seçimlerini düzenlemiştir⁷. Bu seçimde İbrahim Rugova başkanlığındaki Kosova Demokrat Birliği kazanmış ve İbrahim Rugova devlet başkanı seçilmiştir (Bağbaşıoğlu, 2018, s. 164-165).

İbrahim Rugova, 2002 yılının Şubat ayında yapılan seçimlerde cumhurbaşkanı olurken, başbakan ise Bayram Recepi olmuştur. Ekim 2004'de yeniden yapılan seçimde cumhurbaşkanlığına tekrar Rugova seçilmiş, başbakanlık görevine ise Ramuş Haradinay getirilmiştir. Haradinay, bir yıl sonra 2005'te istifa etmiş, onun yerine Bayram Kosumi gelmiştir. 22 Ocak 2006'da ise Kosova Cumhurbaşkanı İbrahim Rugova'nın ölümü nedeniyle göreve Fatmir Seydiu geçmiştir. Başbakanlık koltuğunda da değişiklik yaşanmıştır, koltukta olan Kosumi, partisindeki yaşanan iç anlaşmazlıklar nedeniyle görevinden itifa etmiş, yerine Agim Çeku gelmiştir. Agim Çeku'dan sonra başbakanlık görevine, 17 Kasım 2007'de Haşim Thaçi gelmiştir (Ünal, 2009, s. 41-43).

17 Şubat 2008'e gelindiğinde ise Haşim Thaçi Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiştir. Sırbistan bu kararı tanımamıştır. Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler arasında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa,

ise ABD, Kosova'nın devlet yönetim mekanizmalarını eksiksiz şekilde organize etme ve ülkeyi idare etme durumunda 2005 yılında nihai statünün belirlenmesi konusunda müzakerelerin başlamasına olumlu yönde karar getirmiştir. Ülke içerisinde yaşanan Arnavut-Sırp gerilimleri sonrası 2004 yılında yaşanan şiddetin ardından nihai görüşmelerin başlanmasında ilk etken olmuştur. 2007 yılında ise BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi Martti Athisaari'nin hazırladığı plan; ülkedeki azınlık haklarının korunması koşuluyla Kosova'nın uluslararası gözetim altında bağımsızlık verilmesi yönündeydi. AB'nin de desteklediği Athisaari planı karşısında Yugoslavya dirense de başarısızlıkla uğramıştır (Arı & Pirinççi, 2011, s. 15-16).

⁷ UNMIK'in Kosova misyonunda, Op. para. S/RES/1244'ün 11 (c) maddesine göre, UNMIK'in temel sorumlulukları arasında, "Seçimlerin yapılması da dahil olmak üzere, siyasi bir çözüm bekleyen demokratik ve özerk özyönetim için geçici kurumların geliştirilmesini organize etmek ve denetlemek" yer almaktadır. Bunun haricinde, herhangi bir tekel tahsis etmemektedir. Sadece seçimleri organize etmek ve denetlemek kapsamındadır (Orakhelashvili, 2008, p. 40).

Almanya, İtalya, Türkiye ve diğer Avrupa ülkeleri olmuştur (Orakhelashvili, 2008, p. 25).

Kosova, 17 Şubat 2008 yılında tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan ettikten sonra, UNMIK'in geçici denetimi devam etmiştir. Kosova'nın 2008 yılı Sırbistan'dan tek taraflı bağımsızlık ilanından bu yana denetleyen Uluslararası Yönlendirme Grubu (ISG), Kosova'nın en yüksek uluslararası temsilcisi olan Hollandalı diplomat Pieter Feith, 7 Eylül 2012 tarihinde yaptığı basın toplantısında, Kosova denetiminin sona erdiğini açıklamıştır. Kosova bu gelişmeden sonra tam bağımsızlığa ulaşmıştır. Bunun yanında, Kosova Meclisi'nde EULEX'in görev süresinin 2014 yılına kadar uzatılması kabul edilmiştir (France24, 2012). 2008 yılında bağımsızlığını ilan eden Kosova, yaklaşık olarak 2 milyon nüfusa sahiptir. Yüz ölçümü 11.000 km²'dir. Kosova'nın başkenti Priştine'dir. Ülke nüfusunun %90' Arnavut, geri kalanı ise Boşnak, Goralı, Türk, Rom, Aşgali ve Mısırlı topluluklarından oluşur (Recepoglu, 2006, s. 19).

5. KOSOVA TÜRKLERİNİN BÖLGEDEKİ VARLIĞI VE TARTIŞMALAR

Türk nüfusunun sayıca en fazla olduğu şehir Prizren'dir. Bu şehrin dışında Priştine, İpek, Gilan, Mitroviça, Vuçitirn'da da Türk nüfusu bulunmaktadır. Kosova'da Türklerin nüfus oranına ilişkin tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmalar, birçok farklı nedene bağlı olarak gelişmiştir. Tarihten bu yana bölgede yapılan nüfus sayım sonuçlarının gerçeği yansıtmadığı ifade edilir (Recepoğlu, 2004, s. 113).

Bölgede 1921 yılında yapılan nüfus sayımında Türkler kayda alınmamıştır. Bunun başlıca sebebi, rejimin Türklere olan yaklaşımından kaynaklanmaktadır. 1921 yılında Eski Yugoslav sayım kayıtlarında Türk seçeneğine yer verilmemiştir. 1921 yılında yapılan nüfus sayımında, milliyetin tespitine yönelik sayım yapılmamasına rağmen, milliyetin en önemli göstergesi olan dil kayda alınmıştır. Bu sayım sonucunda toplam nüfusu 870.371 olan Kosova'da, 114.095 kişinin Türkçe, 439.010 kişinin Arnavutça, 288.907 kişinin Sırpça konuştuğu tespit edilmiştir. Türklerin bölgeden Anadolu'ya göçünü kapsayan 1945-1966 yılları arasında Kosova'da 1.315 Türk kayıtlarda yer almıştır (Recepoğlu, 2004, s. 85-86). 1945-1966 yılları arasında Yugoslavya genelinde yaşanan göçlere rağmen, 1953 yılında yapılan nüfus sayımında Kosova'da Türk nüfusu 33 bin üzerinde kayıtlara geçmiştir (Tekin A. , 1993, s. 299). Yine resmi kayıtlarda Türkler, 1961 yılı nüfus sayımında 25,764, 1971 yılında 12,244, 1981 yılında 12,513, 1991 yılında ise 10,445 olarak yer alır (Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisë, 2006, p. 7). Kosova'da en son 2011 yılında yapılan nüfus sayımında ise Türkler 18,738 olarak kayıtlara geçmiştir (European Centre For Minority, 2017). 2011 yılı sonrasında, 2021 yılında yapılması planlanan nüfus sayımı pandemi nedeniyle yapılamamıştır (Bami, 2021).

Kosova'daki Türklerin nüfus oranı, nüfus sayımları sonuçlarına göre sıralanmıştır. Kosova'da Türk nüfusunun tarihten bu yana kesin olarak tespit edilememesi birkaç nedene dayandırılmaktadır. Siyasi ve toplumsal nedenlere dayandırılan bu görüşlere göre; 1953⁸ yılına kadar nüfus sayımlarında Türklerin kayda alınmaması, 2000'li yıllarda yerel seçimlerde uygulanan kimlik politikalarına karşılık

⁸ 1953 yılına gelindiğinde, Yugoslavya'nın Tito ve Stalin arasında yaşanan ayrışma neticesinde komünist bloğa daha mesafeli olması ve 1953 tarihli Türkiye'nin de dahil olduğu Balkan paktında bir madde ile Türklerin Yugoslavya'dan gönüllü göç edebilmeleri sağlanmış, yapılan bu düzenleme neticesinde birçok Arnavut, Rom ya da Boşnak kendilerini Türk olarak kaydettirmiştir. 1974 yılından sonra ise Kosova'da Arnavut olmanın avantajlı bir konuma gelmesi ve hakim Arnavut unsurunun Arnavutlaştırma uygulamaları Türk nüfusunun Arnavut kimliği içinde dönüşmesini etkilemiştir (Gökdağ & Karatay, 2000, s. 123).

olarak yapılan protestolar ve bölgede sürekli değişen rejimler neticesinde toplulukların kendi etnik kimlikleri yerine hakim grubun kimliğini tercih edip kaydını yapması (“akışkan kimlik”⁹ olgusu) gibi nedenlerdir. Örnek vermek gerekirse; Kosova İstatistik Kurumu verilerine göre 2006 yılında Türk nüfusunun 8.400 civarında olduğu belirtilmiştir (Oruç, 2013, s. 188). Oysa Kosova’da 2011 nüfus sayımında Türklerin nüfusu 18,738 olarak belirlenmiştir. Türklerin bölgedeki varlığı ve kimlik konusu açısından büyük önem arz eden bu tartışmalar, siyasi anlamda sürekli Kosova Türklerinin karşısına bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. 2000 yılı yerel seçimlerinde, UNMIK’in seçim formlarını Türkçe basmayı reddetmesi yine benzeri bir sorunu ortaya çıkarmıştır. UNMIK’in seçim formlarını Türkçe basmayı reddetmesi üzerine Priştine ve Prizren’deki Türkler kararı protesto etmek amacıyla seçmen kaydını yaptırmamayı tercih etmiştir. Rambouilet görüşmelerinde sonra formlar Arnavutça ve Sırpça ve İngilizce dillerinde basılmıştır (Kut, 2005, s. 231). UNMIK’in almış olduğu bu kararın ardından, Birleşmiş Milletler Kosova Özel Temsilcisi Bernard Kouchner, Yugoslavya 1974 Anayasası’nca resmi diller arasında yer bulan Türkçeyi resmi dil statüsünden kaldırmıştır. Bu ve benzeri kararların seçim ve nüfus sayımlarında protesto edilmesi, etnik kimlik meselesinin siyasetin nesnesi haline dönüşmesi, bölgedeki “akışkan kimlik”¹⁰ meselesi, Kosova’daki Türk nüfusunun tam olarak tespit edilememesine neden olmuştur (Kut, 2005, s. 230-231). Etnik kimlik hususundaki bu belirsizlik Kosova’nın tarihi süreç içinde geçirdiği siyasi dönüşümlere bağlı olarak devam

⁹ Bölgede değişen rejimler ve ortaya konan politikalar akışkan kimlik olgusunun oluşmasına neden olmuştur. Özellikle azınlık konumunda olan toplulukların nüfus kayıtlarında belli dönemlerde avantajlı konuma gelen etnik kimliği tercih ettikleri görülmüştür. Bu nedenden dolayı dönem dönem toplum içinde yer alan farklı etnik toplulukların nüfus bakımından farklılık gösterdiği görülür. Bu durum, tarihi süreç itibarıyla günümüze kadar bölgede Türk nüfusunun tam olarak bilinmemesinde etken olmuştur. Türklerin bölgede kitlesel olarak varlığı, ilk olarak, Osmanlı’nın fetih ve iskan politikası nedeniyle Kosova’ya çok sayıda Anadolu Türkünü yerleştirmesiyle olmuştur. Yine Türklerin bölgede kitlesel olarak azalması ise 1877-1878 Osmanlı Rus savaşının ardından gerçekleşmiştir. Bu savaş sonrasında Türklerin Balkanların genelinden ve Kosova’dan Anadolu’ya kitlesel göçü gerçekleşmiştir. Bu durum, hem bölgede Türk nüfusunun azalmasına hem de daha sonrasında vuku bulmuş olan akışkan kimlik olgusuna neden olmuştur. 1912-1948 yılları arasında Balkanlardan 600.000 civarında Türk’ün Türkiye’ye göçü ise bölgede ciddi bir Türk nüfusu kaybına neden olmuştur. Bölgede “kimlik” meselesi bu sebeplere bağlı olarak bölgeye özgü sosyolojik olgu doğurmuştur. Ayrıca Eski Yugoslav rejimi kimlik politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda belirlemiştir. Eski Yugoslav rejimi kayıtlarında 1951 yılına kadar Kosova’da Türklere rastlanmamaktadır (Oruç, 2013, s. 186-187).

¹⁰ Kimlik kargaşasının temel nedeni mevcut politik ortamlara bağlı olmasının yanında bir diğer sebep ise farklı toplulukları dini inanç farklılıklarına dayalı, dinini kimlikler üzerinden sınıflayan Osmanlı’nın Millet sisteminin bölgede anlayış olarak benimsenmesidir. Bundan sebeple, büyük çoğunluğu müslüman olan Arnavutlar, Türkler, Boşnaklar ve Romlar arasında hakim unsura göre kimlik tercihlerinde farklılaşma beş görülmüştür. Bu sosyolojik vakaya ek olarak, Balkanlarda müslüman ve Türk terimlerinin Batı literatüründe eş görülmesi diğer bir sebep olarak gösterilebilir (Koyuncu, 2013, s. 154).

etmiştir¹¹. Bölgede yapılan nüfus sayım yıllarına göre ise Kosova'daki Türk nüfusu şu şekildedir:

Nüfus Sayım Yılları	Türk Nüfus	Yüzde Oranı	Toplam Nüfus
1921			870.371
1948	1.315	0,2	733.820
1953	34.583	4,3	815.798
1961	25.746	2,7	963.988
1971	12.244	1,0	1.243.693
1981	12.513	0,7	1.584.440
1991	10.445	0,5	1.956.196
2011	18.738	1,1	1.616.869

Tablo 5.1. Nüfus sayım yıllarına göre Kosova Türklerinin nüfusu

Kaynak: (Recepoğlu, 2004).

5.1. Kosova Türkleri ve Azınlık Meselesi

Kosova Türklerinin kimlik meselesinde karşılaştığı sorunlar, Kosova'nın bölgede bağımsız bir cumhuriyet olana kadar geçirdiği siyasi evreler ile ilintilidir¹². Zira Kosova bağımsız bir cumhuriyet olana kadar tarihsel süreç içerisinde birçok farklı yönetim tarafından idare edilmiştir. Bu süreçte ülkede yaşayan halklar, farklı farklı yönetimlerin belirlediği hukuki çerçevede hak sahibi olabilmişlerdir (Bilgiseven, 1987, s. 47). Kosova Türkleri, günümüzde Osmanlı egemenliğinin mirası olarak görülür. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Kosova Türkleri; hakimiyet kuran unsurdan sonrasında kurulan ulus-devletlerin içerisinde sıkışmış etnik azınlık pozisyonuna düşmüştür (Kut, 2005, s. 235).

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardan çekilmesiyle beraber, Yugoslavya sınırları içerisindeki kalan Türkler, 4 anayasal metin üzerinden sürekli farklı statüler ile tanımlanmıştır. İlk anayasa olan; 1946 Anayasası'nda Sırlar, Hırvatlar, Slovenler,

¹¹ Kosova Türklerinin nüfusunun tam olarak tespit edilememesinin bir diğer nedeni bölgede yaşanan kitlesel göçtür. 1945-1966 yılları arasında Yugoslavya'nın genelinden 246.000 kişi Türkiye'ye göç etmiş, bu göçün yarısı Makedonya'dan, 100.000 civarında kişinin ise Kosova'dan olduğu belirtilmektedir (Malcolm, 1999, s. 323).

¹² Buradaki kasıt, tarih boyunca üç defa farklı yapı ve idari şekilde kurulmuş -1918-2003 yılları arası- bir devlet olan "Yugoslavya'nın Anayasal boyutta ve uyguladığı politikalar bağlamında etnik bakımdan farklı ve azınlıkta olan topluluklara olan yaklaşımının değişen yönetim biçimleri nedeniyle sürekli farklılık göstermiş olmasıdır.

Makedonlar ve Karadağlılar “ulus” olarak kabul görülmüştür. Arnavutlar ile Türkler ise “milli azınlık” statüsünde yer almıştır (Ural, 2016, s. 415).

1974 Anayasası’yla beraber ise Arnavut ve Türkler daha önce tanımlandığı “azınlık” ve “ulusal azınlık” terimleri yerine “milliyet” terimiyle tanımlanmıştır. Eski Yugoslavya Federal Devleti Anayasası’nda 6 millet, 9 milliyet (milli azınlık) ve iki etnik grup tanımlamaktaydı. 1974 Anayasası’na göre Sırp, Hırvat, Sloven, Müslüman, Karadağlı ve Makedonlar “millet”, Arnavut, Türk, Bulgar, Çek, Slovak, İtalyan, Macar, Romen ve Ukraynalılar “milliyet” (1963’e kadar ve 1989’dan sonra “milli azınlık”), Çingeneler ve Ulahlar “etnik grup” olarak kabul ediliyordu. Bu sınıflamalar ise şu mantık çerçevesinde düzenlenmiştir: Milletlerin eski Yugoslavya Federasyonu içinde “kendi” federe cumhuriyetleri olan halklara karşılık geliyordu. Milliyetler ise; Yugoslavya Federasyonu dışında “kendi” bağımsız soydaş/ana-devletleri olan halklara karşılık geliyordu. Etnik gruplar ise, Yugoslavya içerisinde cumhuriyete sahip olmayan ya da dışında ana-devletleri olmayan halklara yapılan tanımlamadır (Kut, 2005, s. 98-99).

Türkler, 1974 Anayasası’yla kamusal alanda ana dilini kullanabilme, anadilde eğitim görme, bayrak ve sembol kullanabilme, meclis ve belediyelerde temsil edilebilme haklarını elde etmiştir (Ural, 2016, s. 415). Yugoslavya’da yaşayan halklar, yukarıda açıklanan hukuki tanımlamalar çerçevesinde statülere tabi olmuştur. Etnik kimlik meselesi belirli bir mantığa göre tasarlanıp hukuki bir zemine oturtulsa da ülke siyasetinin nesnesine dönüşmüştür. Etnik kimliğin ülkede çok hassas olmasının yanında kimlik meselesinin küresel düzeyde gündeme gelmesi Yugoslavya’yı demografik yapısı nedeniyle zor duruma düşürmüştür. Dünya genelinde yükselen milliyetçilik akımı eski komünist coğrafyalarda da iyice yükselmiştir. Yugoslavya özellikle bu dönemde uluslararası konjonktürde demokratikleşmeyle ön plana çıkan ve buna bağlı olarak yeni siyasi reformlarla gündeme gelen etnik gruplara yönelik geliştirilen politika kriterlerine karşılık verememiştir. Zira bu dönemde bu gelişmeler ile birlikte dünya genelinde azınlık topluluklarının hak talepleri artmıştır. Dünyada yükselen milliyetçilik akımı Yugoslavya’da “ayrılıkçı milliyetçi hareketler” olarak değil Sırpların federasyon içinde egemen çoğunluk olma girişimi olarak belirlemiştir. Sırpların uyguladığı baskıcı politikalar federasyonun dağılma sürecini hızlandırmıştır (Kut, 2005, s. 95). Özellikle 1974 Anayasası’nın milletlere yönelik olan uygulaması, çok uluslu bir görünüme sahip olsa da merkezin (Belgrad) cumhuriyet ve özerk

bölgelere olan yaklaşımı federal sistemin yapılanmasından çok uzaktadır. Özellikle 1980 yılından sonra, Yugoslavya Federal Devleti'nin bütünleştirici figürü olan Tito'nun ölümüyle bölgede milliyetçilik canlanmış; yükselen milliyetçilik ülkede siyasi krizlerin ve kanlı iç çatışmaların çıkmasına yol açmıştır. Bu süreç ile birlikte, Yugoslavya'nın bundan sonra etnik unsurları bir arada tutma potansiyelini yitirdiği ortaya çıkmıştır. Tito'nun ölümünden sonra hızla artan milliyetçilik, diğer halklara karşı uygulanan baskıcı politikaları güçlendirmiştir. Bu süreç, Yugoslavya'nın parçalanmasıyla sonuçlanmıştır. Federasyon'dan ilk olarak Aralık 1990'da Slovenya ve Ocak 1991'de Makedonya, sonrasında Haziran 1991'de Hırvatistan ve ardından da Mart 1992'da Bosna Hersek ayrılmış böylece Yugoslavya Federal Devleti'nin parçalanması gerçekleşmiştir (Gökdağ & Karatay, 2000, s. 22-23). Yaşanan bu gelişmelerin ardından, Sırbistan, 1989 yılında Kosova'nın özerkliğine son vermiştir. Bu kararın ardından Arnavutlar bağımsız bir yol izlemek maksadıyla eğitim ve sağlık hizmetlerini kendi imkanlarıyla sağlamaya çalışmıştır. Arnavutların bu girişimine Belgrad yönetimi ağır yaptırımlarla karşılık vermiştir. Bu yaptırımlar Kosova Türklerine dolaylı olarak olumlu yansımıştır¹³ (Kut, 2005, s. 232-233).

1999 yılında çıkan savaş sonrasında Kosova UNMIK yönetimi altında girerek Federasyondan ayrılmış, bağımsızlığını kazanacak olan ülkeler arasında yeni bir sürece girmiştir (Çelik B. , 2013, s. 50). Ülkenin girmiş olduğu bu yeni süreç, içinde

¹³Bu meseleye açıklık getirmeden önce tekrar bölgedeki “kimlik” olgusuna değinmek gerekir. Zira bölgeye mahsus olan kimlik olgusu, kimlik politikaları nedeniyle yaşanan siyasi gerginliklere açıklık getirir. “Kimlik” olgusu sosyolojik yapı ve uygulanan kimlik politikaları nedeniyle tarih boyunca bölgeye has bir sorun olarak varlığını sürdürmüştür. Anayasal haklara rağmen, 1974-1989 arası, Kosova'da yaşayan Türkler için kolay bir dönem olmamıştır. Sırpların Arnavutlara yönelik olan baskısı, Arnavutların Kosova'da Arnavutlaştırma politikalarını izlemesine neden olmuştur. Arnavutların toplumun geneline yönelik olan bu baskıcı tavrı, doğrudan Türk karşıtı bir politikaya karşılık gelmese de, Türkler, 1951 yılında Anayasa'da öngörüldüğü üzere Türkçe eğitim alma hakkına sahipken, baskıcı koşullar nedeniyle Sırp okullarına gitmeyi etnik kimliklerini korumanın bir yolu olarak görmüştür. Birçok faktöre bağlı asimetrik ve baskıcı ilişkiler nedeniyle bölgeye özgün bir yapıya bürünen “kimlik”, 90'lı yıllarda bir “sorun” olarak Türklerin karşısına tekrar çıkmıştır. Tarihsel süreç içerisinde karşılaştığı bu sorunlara karşı Türkler, 1989 yılından sonra Kosova'da kurdukları iki farklı parti ile tam anlamıyla iki karşıt görüş benimsemiştir. 1990 yılında Prizren'de kurulan Türk Demokratik Birliği Partisi (TDB-P) Arnavutlaştırma hareketlerine karşı çıkmış, Kosova'da bulunan bütün etnik grupları sivil işbirliğine davet etmiştir. 1992 yılında kurulan Türk Halk Cephesi (THC) ise Arnavut lider İbrahim Rugova'nın Kosova Demokratik Ligi'yle yakın ilişkiler sürdürmüştür. THC'ye göre Kosova'da ufak bir azınlık olan Türkler, Sırp egemenliği altında ezilecekleri için baskın Arnavut çoğunlukla iş birliği yapmalıydılar. TDB-P ise karşıt bir görüş benimsemiştir. TDB-P'ye göre Türk azınlığın ilk yapması gereken etnik kimliğini korumaktır. Bu nedenle, TDB-P'ye göre asıl mücadele Kosova'nın Arnavutlaştırılması politikasına karşı çıkmak olmalıdır. TDB-P'nin bu yaklaşımı Sırp otoritelerinin dikkatini çekmiş, bu nedenle 1989 sonrasında Türkler nispeden rahat bırakılmışlardır. 90'lı yıllarda da siyasi gerilimlerden dolayı siyasetin en önemli maddesi olarak gündeme gelen “kimlik meselesi” bölgeye özgün bir mesele olarak devam etmiş, Türklerle bu şekilde yansımıştır (Kut, 2005, s. 231-233).

yaşayan halkların hukuki düzlemde tanımlanmasını tekrar gündeme getirmiştir. 1999 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan anayasada, Kosova Türkleri azınlık olarak tanımlanmıştır (Recepoglu, 2004, s. 9).

5.2. Kosova’da Türkçe Eğitim

Kosova’da Türkçe eğitim Osmanlı döneminde başlamıştır. Osmanlı hakimiyeti döneminde (1839 yılına kadar) Kosova’da Türkçe eğitim sınıyan mekteplerinde (dört yıllık ilköğretim) ve medreselerde gerçekleşiyordu. Eğitim sistemi vakıflara bağlı olarak sürdürülmekteydi. Kosova’da Türkçe eğitim kurumu için ilk yazılı belge, 1513 yılında yazılan Suzi Çelebi Vakıfnağmesi’dir. Osmanlı Devleti ile kurulan medrese ve mekteplerin sayıları özellikle 1800’lerin sonlarına doğru artmıştır (Topsakal & Koro, 2007, s. 21-23). Osmanlı’nın bölgeden çekilmesiyle Türkçe eğitim kesintiye uğrasa da günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Osmanlı sonrasında siyasi baskılar nedeniyle zor süreçten geçen Türkler, egemen konumdan azınlık konumuna düşmüş ve eğitim alanında birçok zorluklarla karşılaşmıştır. Türkler anadillerinde eğitim görmekten yoksun bırakılmıştır (Koro B. , 2011, s. 123). 1912-1951 yılları arasında öğretim kurmlarında dersler Sırpça ve Arnavutça yapılmıştır. Kosova Türkleri, 1945 yılına kadar Sırpça, 1945 yılından sonra ise Arnavutça eğitim almak zorunda kalmıştır. Kosova Türkleri, Prizren ve Priştine’de açık olmasına izin verilen medreselerde ve evlerde gizlice Türkçe eğitim almaya çalışmıştır (Koro B. , 2011, s. 122-124; Taşkiran, 2009, s. 45).

Osmanlı’dan sonra kesintiye uğrayan Türkçe, 20 Mart 1951 yılı tarihinde Yugoslav Parti Merkez Komitesi’nin; “Türk halkının anadilinde eğitim alabilmesi ve Türkçe eğitim çalışmalarının başlatılması” kararıyla yeniden resmiyet kazanmıştır. Böylelikle 1951-1999 tarihleri arasında Kosova’da (Yugoslavya’nın genelini de kapsamaktadır) Türkçe ilköğretim, Lise ve Üniversite düzeyinde öğretim imkanı doğmuştur (Oruç, 2013, s. 195).

Okul Yılı	İlköğretim				Ortaokul-Lise ve Mesleki Liseler			
	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1951/52		21	3068					
1955/56	12	109	3556	134		21	637	28
1961/62	12	110	3556	106		3	81	7
1966/67	12	111	2910	166	5	13	313	56
1970/71	11	92	2325	122	10	26	631	53
1975/76	10	73	1583	89	6	23	548	43
1980/81	9	72	1439	89	8	19	466	30
1985/86	10	78	1697	198	7	19	370	44
1990/91	12	90	1923	124	7	24	429	44
1996/97	11	103	1964	139	6	24	404	42
1998/99	11	104	1967	124	6	24	483	36
1999/00	10	104	2019	124	6	21	527	36

Tablo 5.2. 1951-2000 yılları arasında Kosova'da Türkçe Öğretiminde İlk ve Orta Okullarında Sınıf, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı

Kaynak: (Topsakal & Koro, 2007, s. 23).

NATO'nun Kosova'ya müdahalesinden (1999) sonra, Kosova'da kurulan Birleşmiş Milletler'in Geçici İdare Komisyonu (UNMIK), çok uluslu bir demokrasi toplumu geliştirmek amacıyla; Kosova Geçici Özyönetim Anayasal Çerçevesi'nde (2001/09 sayılı UNMIK Yönetmenliği), Kosova İlk ve Orta Okul Yasası'nda (2002/19 sayılı UNMIK Yönetmenliği) Birleşmiş Milletler Şartını, Bölgesel Dilleri ve Azlıkların Dillerine İlişkin Avrupa Şartını, Ulusal Azlıkların Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Çerçeve Antlaşması'nda yer alan azınlık haklarını korumaya dair ilkeleri ve bu sözleşmelere benzer birçok uluslararası sözleşmeleri, azınlık gruplarının haklarını korumak ve toplum içersinde her türlü ırk ayrımının yaşanmaması kapsamında Kosova'daki eğitim ilkelerini düzenlemeye özen göstermiştir. Bu ilkeler kapsamında, 1999 yılından sonra Arnavutça, Boşnakça, Sırpça ve Türkçe dillerinde eğitim mevzuatları düzenlenmiştir (Koro B. , 2011, s. 138).

Dil hususunda eğitim planlaması, Kosova Geçici Özyönetim Anayasası çerçevesinde belirlenen politikalar ile gerçekleşmiştir. Anayasa düzenlemesinin yanı

sıra Kosova BM Özel Temsilcisi Marthy Athisari'nin hazırlamış olduğu, 27 Mart 2007 tarihli Genel Kapsamlı Kosova Statüsü Anlaşma Önergesi'yle eğitim ve öğretimde ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Düzenleme şu şekildedir; *"Kosova'da, Sırpça ve Arnavutça dilleri resmi diller olarak tanınacaktır. Türk, Boşnak ve Rom dilleri, belediyeler seviyesinde resmi dil statüsünü edinecek veya yasaya uygun bir şekilde resmi kullanışta diller statüsüne sahip olacaktır."* (1.6) Ayrıca düzenleme paketinde toplulukların kendi anadillerinde okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyinde okullarını açılabilmesi için, eğitim kurumları tarafından şehirler için ön görülen öğrenci sayısı oranlarının belirlenmesi hususunda düzenlemeler yer alır. Yapılan bu düzenlemeler ile Kosova'da yaşayan azınlık topluluklarının kendi dillerinde derslikler açabilmesi pozitif ayrımcılık hakları kapsamında güvence altına alınmıştır (Koro B. , 2011, s. 140-141).

Kosova'nın 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, 9 Nisan 2008 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasası yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren yeni anayasada da azınlık hakları koruma altına alınmıştır. Athisari paketine paralel olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan Kosova Topluluk Hakları ve Korunması Yasası'nda, resmi dil olan Arnavutça ve Sırpçanın yanında Türk, Boşnak ve Rom topluluklarının kendi dillerini belediye düzeyinde kullanmaları (madde5) ve azınlık dillerinde eğitim alabilmesi koruma altına alınmıştır (Madde 59/3) (Kushtetuese, 2008, s. 25). Belirlenen kriterler kapsamında Türkçe eğitim öğretimi güvence altına alınmıştır. Kosova'da günümüzde Türkçe öğretimi Türklerin sayıca fazla olduğu iller olan Prizren, Priştine, Gilan, Mamuşa, Vuçitirin ve Mitroviça'da yapılmaktadır.

Yıllar	Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı içinde Türkçe Öğrenim Gören Öğrencilerin Oranı %
2004-2005	2365	0,75
2005-2006	2328	0,72
2006-2007	2263	0,70
2007-2008	2247	0,69
2008-2009	2173	0,67
2009-2010	2102	0,64

Tablo 5.3. 2004-2010 yılları arasında Kosova’da Türkçe Öğrenim Gören Öğrencilerin Verileri

Kaynak: (Oruç, 2013, s. 197).

Üniversite düzeyinde Türkçe öğretim ise, tek devlet üniversitesi olan Priştine Üniversitesi çatısı altında Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Prizren Eğitim Fakültesi Türkçe Sınıf Öncesi Eğitim Bölümü ve Matematik Enformatik bölümünde sürdürülmektedir. Üniversite düzeyinde Türkçe öğretim, T.C. Başbakanlığı’na bağlı TİKA kurumu tarafından; Türkiye’den öğretim üyesi kadrosu görevlendirilmeleri ve eğitim araç ve gereçlerinin temini gibi hizmetler ile desteklenmiştir (Oruç, 2013, s. 195). Üniversite düzeyindeki akademik kadro sorunu ilerleyen yıllara devam etmiş, ülke ekonomisinin istikrarsızlığı ve devletin akademik kadro sorununa kayıtsız kalması nedeniyle çözüme kavuşamamıştır (Topsakal & Koro, 2007, s. 27). Kosova’da Türkçe eğitim veren kurumların karşılaştığı ekonomik sorunların yanı sıra Türk topluluğunun bir kesiminin çocuklarını Türkçe eğitimine kayıt etmemesi, Türkçe eğitiminde bir diğer sorun olarak belirtmiştir. Son zamanlarda Türk ailelerinin bir kesimi çocuklarının Türkçe eğitimini tamamlamasından sonra Arnavutçaya ileri düzeyde hakim olamamaması ve buna bağlı olarak iş bulamama kaygısı nedeniyle çocuklarını Arnavutça dilinde eğitime yönlendirmişlerdir (Elmas, 2014, s. 138). Kosova Türklerinin karşılaştığı bu sorunlar, Türkçe eğitim ve öğretim kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum Türkçe eğitim kayıtlarının azalmasına neden olmuştur.

5.3. Kosova’da Türkçe Basın-Yayın Faaliyetleri Öncesi Sözlü Kültür Geleneği

Osmanlı Devleti’nin hakimiyeti sonrasında Kosova’da Türk dilinde basın-yayın faaliyetleri 1951 yılına kadar kesintiye uğramıştır (İslam, 2001, s. 58). Kosova’da

yaşayan Türk topluluğu için Türkçe; Türk varlığının mevcudiyeti mahiyetinde olduğu için büyük önem arz eder. Kosova Türkleri Türk kültürünü yaşatmak için dernek ve kuruluşlar üzerinden dergiler çıkartarak basın-yayın faaliyetlerini sürdürmeye çalışmıştır (Recepoglu, 2007, s. 13). Kosova Türkleri için 1951 yılı, basın-yayın tarihi bakımından milat olarak kabul edilir. 1951 yılı öncesinde ise sözlü kültür ve üzerinden oluşan yazılı metinler Türkçe basın-yayın faaliyetlerine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Kosova’da Türkçe basın-yayın tarihine yer vermeden önce Osmanlı’dan sonra Kosova’da Türkçenin yaşatılmasında en önemli unsur olan Kosova Türk halk edebiyatına değinmek gerekir. Kosova Türk halk edebiyatı, Kosova’da Türkçenin yaşatılmasında büyük önem arz eder (Hayber, 2011, s. 15). Zira 1912-1951 yılları arasında Kosova’da (Yugoslavya’nın genelinde de) Türk varlığı tanınmamış, bu dönemde Türkçe basın-yayın faaliyetleri kesintiye uğramıştır. Bu dönem; “Kosova Türklerinin kara dönemi” olarak nitelenir (Recepoglu, 2007, s. 7). Basın-yayın faaliyetlerinden önce Kosova’da Türkçe, “dil yadigarları” olan Kosova Türk halk edebiyatından sözlü ve yazılı eserler ile varlığını sürdürmüştür. Kosova’da köy köy, kent kent gezen aşıkların ortaya koyduğu türküler, maniler ve gazeller bölgede Türkçenin varlığını korumuştur. Sözlü edebiyat geleneği, halkın duygularını yansıttığı için halk tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Dolayısıyla bu eseler ağızdan ağıza, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa yayılmak suretiyle sözlü edebiyat geleneğini kalıcı kılmıştır. Türkülerin yanı sıra tekkelerde gazellerin ve beyitlerin okunması da Türkçenin bölgede kalıcı olmasında etkili olmuştur. Sözlü edebiyatın ölümsüzlüğü hem Kosova’da Türkçenin edebi seviyede tutunmasına hem de Kosova’da basın-yayın faaliyetlerine zemin oluşturmaya olanak sağlamıştır. Kosovalı Türk aydınlar bu sözlü edebiyat ürünlerini derleyerek eserler çıkarmıştır. Bu eseler hem basın-yayın faaliyetlerinin hareketliliğine hem de modern anlamda Kosova Türk edebiyatının oluşmasına neden olmuştur (Hayber, 2011, s. 16-17). Günümüze kadar ulaşan sözlü kültüre katkı yapan edebiyat eserlerinin sahipleri başlıca: Fakirî, Fetah, Ferkî (Âşık), Fikrî, Muratî, Pürderî, Şefki Sudanlı, Savfetî, Şemsî, Yaşar Hafız gibi isimlerdir. 19-20. yy. başlarında yaşamış olan İbrahim Sipahi namıdiğer Âşık Ferkî (1870-1903) gazeller, koşma, sema, ilahiler, tahmisler, nazireler ve maniler yazmıştır (Çelik Y. D., 2008, s. 21). Bir diğer önemli isim Prizrenli Ömer Lütfî (1870-1928) ise Kosova’da son divan şiiri temsilcisi olmasının yanı sıra dini konuları içeren beyitler kaleme almıştır (Güven, 1993, s. 6-7). 1912-1951 döneminde ortaya çıkan bu tarihi Türkçe metinler ve divanların bazıları,

1951 yılından sonra Türkçenin yasal düzlemde tanınmasıyla Kosova Türk aydınları tarafından derlenerek kitap halinde yayınlanmıştır (İsen & Engüllü, 1997, s. 158-160). Derlenen eserlerden bazıları şunlardır; Nimetullah Hafız'ın "*Aşık Ferki Hayatı ve Eserleri*" (Hafız N. , 1986) ve Tacida Zubçeviç Hafız'nın "*Neoklasik Divan Şairlerinden Ömer Lüti Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler*" (Hafız Z. T., 2008). 1951 yılından itibaren ise Sürreyya Yusuf (1923-1977), Naim Şaban (1937-1961), Nusret Dişo Ülkü (1938-2022), Nimettullah Hafız (1939) gibi isimlerin ortaya koyduğu eserler Yugoslavya'da Türkçe edebiyatını geliştirmiştir (Özkan, 2021, s. 62).

5.4. Kosova'da Türkçe Basın-Yayın Faaliyetleri

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardan çekilmesinden sonra, Kosova'da Türkçe basın-yayın faaliyetleri ancak 1951 yılında Kosova'da Türk varlığının resmi bir şekilde tanınmasıyla tekrar başlamıştır. Bu bölgede ilk gazetecilik faaliyetleri 1870'lerde Osmanlı döneminde başlamış, ilk Türkçe gazete 1871 yılında Prizren'de vilâyet adında çıkmıştır. Priştine'de ise ilk Türkçe gazete 1877 yılında "Kosova" adında çıkmıştır. II. Meşrutiyet'ten sonra bölgede resmi gazetelerin yanı sıra Yeni Mektep adlı bir mesleki dergi ve bunun yanında çeşitli cemiyetlerin yayın organları niteliğinde olan Enva-i Hürriyet, Şar ve Yıldız gazeteleri yayınlanmıştır. 1919-1920 yılları arasında ise Rehber ve Uhuvvet gazeteleri faaliyet göstermiştir. Bu tarihten itibaren ise 1951 yılına kadar bölgede Türkçe yayın faaliyetleri yapılamamıştır (İslam, 2001, s. 58).

23 Mart 1951 tarihinde ¹⁴ Kosova Parlamentosu'nun aldığı kararla Türkler milli azınlık olarak tanınmış ve bu tarihten itibaren Türkçe resmîyet kazanmıştır. Derneklerin kurulmaya başlandığı bu dönemde, Türkçe basın-yayın faaliyetlerinin kurulmasına yönelik adımlar atılmıştır. Bu döneme kadar Türkçe eğitim-öretiminin olmayışı ve yayın faaliyetlerini yürütecek kadroların olmayışı¹⁵, Kosova Türklerinin

¹⁴ 15 Mart 1951 tarihinde Kosova meclisi tarafından alınan kararda Türkler milli azınlık olarak tanınmıştır. Kosova Türkleri açısından büyük önem arz eden bu gelişme sonrasında Türkçe eğitim-öretimin başlamış, Türk dernekleri kurulmuş ve basın-yayın faaliyetlerinin gerçekleşmesinin zeminini oluşturmuştur. Aynı yıl içinde Priştine Radyosu'nda Türkçe haber programları ve Türkçe müzik programları başlamıştır (Bilgiç & Bilgiç, 2002, s. 47)

¹⁵ 1951 yılında Türklerin Anayasa'da tanınmasıyla beraber ilerleyen yıllarda yetişen kadrolar doğrultusunda Piştine, Prizren, Gilan ve Mitoviça'da Türkçe yayın hayatı başlamıştır. 2011 yılına kadar Prizren Radyosu'nda 21 saat Arnavutça ve 3 saat Türkçe yayın yapılmıştır. 2011 yılında ise Prizren Radyosu kadro yetersizliğinden dolayı 2019 yılına kadar sadece müzik dinletisi vermiş sonrasında Türkçe programlara devam edilmiştir. Günümüzde Türkçe radyo programı Kosova'nın kamu

kendi dilinde yayın yapmasını ertelemiştir. Kosova Türkleri basın-yayın faaliyetlerine ancak 1 Mayıs 1969 tarihinde ¹⁶ Kosova Meclisi tarafından alınan karar neticesinde kurulan Tan Gazetesi Şirketi'yle başlamıştır. Gazetenin yayınları, Komünistler Birliği ve parti organları denetiminden geçmiştir. Bu gelişme, Kosova'da Türkçe yayın hayatının başlaması açısından önem arz etse de Türkler özgürce yayın hakkına kavuşamamıştır. Tan gazetesi, toplumsal gereksinimleri karşılama işlevinden çok, tek partili siyasi sistemin güdümünde bir yayın organı olarak faaliyette bulunmuştur (Okumuş, 2015, s. 87).

1951 yılı itibariyle kurulan dernekler çok yönlü faaliyet yürütmeye çalışmış, basın-yayın faaliyetlerine de önem vermiştir. Bu kapsamda; 1971 yılında “Doğru Yol/Esin kültür-sanat dergisi” ve 1971’de “Filiz” çocuk dergisi yayınlanır. Tan yayın grubu kapsamında ise; 1973’te “Çevren” adlı bilim-kültür dergisi, 1979’da “Kuş” adlı çocuk dergisi ve 1990’da “Çığ” adlı kültür-edebiyat-sanat dergisi yayınlanmıştır (İslam, 2001, s. 58).

1994 yılında birçok farklı dernekler kurulmuştur. Bu dernekler kültür-sanat ve edebiyat faaliyetleri kapsamında birçok dergi kurmuştur. Bu dönemde; “Çığ” yazın ve sanat dergisi (1999), “Derya” kültür, sanat ve edebiyat dergisi (2002), “Sofra” kültür-sanat dergisi (1999), “Türkçem” aylık popüler çocuk dergisi (1999), “Bal-Tam” Türklük bilgisi dergisi (2004), “Bahar” aylık çocuk dergisi (2007), “İmza” toplum, bilim, kültür ve sanat dergisi (2012) gibi dergiler yayın hayatına başlamıştır (Okumuş, 2017, s. 253-254).

Radyo yayıncılığı kapsamında, 1999 yılında Prizren’de “Yeni Dönem” ve 2001 yılında ise Priştine’de “Kent FM” adıyla iki özel radyo kanalı kurulmuştur. Her iki radyo da her gün aralıksız program yapmıştır. Bunun yanı sıra 2001 Eylül ayının sonlarında Kosova Türk Taburu’nun bulunduğu Prizren “Sultan Murat” kışlasından “Mehmetçik Radyosu” kurulmuştur (Poyraz, 2007, s. 149-150).

1990’lı yıllarda kurulan birçok dernek ve basın-yayın organları bölgede yaşanan siyasi gerilimler ve ekonomik sorunlar nedeniyle büyük ölçüde etkilenmiştir. Birçok dergi maddi imkansızlıklar nedeniyle faaliyetlerine son vermek durumunda kalmıştır.

yayıncılığı yapmakla görevli Kosova Radyo ve Televizyon Kurumu’nda (RTK) Priştine’den sürdürülmektedir (Balkan, 2021).

¹⁶ 1 Mayıs 1969 kurulan Tan Gazetesi, otuz yıl aralıksız yayın hayatıyla Kosova tarihinde en uzun süre boyunca Türkçe yayın yapmış gazete olarak yer alır. Haftalık yayınlanan gazete, toplamda 1.536 sayı çıkarmış, son sayısını 20 Mart 1999 tarihinde çıkararak yayın hayatına son vermiştir (Okumuş, 2015, s. 88).

Bu gelişmelerin ardından, 2000’li yıllarda Kosova’da Türkçe basın ve yayın faaliyetleri *Yeni Dönem Gazetesi* üzerinden gerçekleşmiştir. İlk olarak haftalık gazete olarak yayına başlayan *Yeni Dönem Gazetesi*, 2001 yılında radyo kanalı, 2005 yılında ise televizyon kanalı ile faaliyetlerini gerçekleştirerek Kosova Türklerinin 2000’li yıllarda medya faaliyetlerini önemli ölçüde karşılayan bir kuruluş konumuna gelmiştir (Oruç, 2013, s. 205).

Yeni Dönem Gazetesi’nin yayın hayatı 2008 yılına kadar devam etmiştir. Ekonomik sorunlar nedeniyle belli bir süre gazetenin ayakta kalması için TİKA maddi destek sağlasa da belli bir süre sonra kendini ayakta tutamamış, 17 Temmuz 2008 tarihinde kapanmıştır. Kosova’da günümüzde Türkçe basılı gazete çıkmamaktadır. Türkçe basın-yayın faaliyeti sadece KosovaHaber ve KosovaPort gibi internet siteleri üzerinden yapılmaktadır (Okumuş, 2016).

6. YENİ DÖNEM GAZETESİ

6.1. Gazetenin Amacı

Yeni Dönem Gazetesi, ilk sayısını 24 Kasım 1999'da Prizren'de yayınlayarak yayın hayatına başlamıştır. Kurulduğu dönemde ülkede tek Türk gazetesi olan *Yeni Dönem*'in haftalık tirajının yaklaşık 500 civarında olduğu belirtilmiştir. Gazetenin kurucusu ve imtiyaz sahibi olan Mehmet Bütüç yayın müdürlüğünü de yürütmüştür. Yazı işleri Müdürü Sencar Karamuço'dur. 10 yıl boyunca haftalık aralıksız yayın yapan gazete, maddi imkansızlıklar nedeniyle 2008 yılında kapanmıştır. İlk sayısını 24 Kasım 1999'da çıkaran gazete, 17 Temmuz 2008 tarihine kadar toplam 436 sayı çıkarmıştır.

Yeni Dönem Gazetesi, Kosova Türk topluluğunun eğitim, kültür, haberleşme ve diğer bir çok alanda hizmetinde bulunmuştur. Özellikle Kosova'nın bağımsızlığından sonra demokratikleşme, yerel ve merkezi birimlerin kurumsallaşması, sivil toplumun oluşturulması ve çok uluslu değerlerin yaşatılması için; eğitim, kültür ve ana dil eğitimi alanlarında yazılara ağırlık vermiştir (Okumuş, Salihokumus, 2016).

Yeni Dönem Gazetesi, Kosova Türklerini temsil eder. Kosova Türklerinin haklarını savunmayı misyon edinmiş bir gazete olarak; Kosova Türklerine yol göstermeyi; Kosova Türklerinin eğitimden, dile ve kamudaki haklarını savunmayı, Türk kültür ve değerlerini hayatta tutmayı ve bunu gelecek nesillere aktarmayı amaç edinmiştir. Gazetenin kurucusu Mehmet Bütüç, *Yeni Dönem Gazetesi*'nin Kosova Türklerinin haklarını savunmayı ve sesi olmayı görev edinmiş bir gazete olduğunu vurgulamıştır (Bütüç M. , 2000, s. 3). *Yeni Dönem*, Kosova Türklerinin haklarını; eğitim meselesinde, kamuda Türklerin temsili ve Türkçenin yer alması, dernek ve kuruluşların haklarını savunmak ve örgütlenmesine yardımcı olmak, sosyal ve içtimai olaylarında millî kültür davasını gütmüş ve bu davayı fikirleri ve kalemleri ile savunmuştur.

Gazete, ülke döneminin siyasî koşulunda Kosova'da yaşayan toplulukları yakından ilgilendiren gelişmeleri haberler ve köşe yazılarıyla sayfalarına taşımıştır. Dönem içerisinde haklar meselesinde yaşanan gelişmelere yönelik "azınlık hakları" konusunda hiç taviz vermeden, yeni anayasa taslağında yer alan düzenlemeleri sayfalarına taşıyarak sorunlara çözüm önerileri sunmuştur.

6.2. Gazetenin Muhtevası (1999-2000)

Yeni Dönem Gazetesi, çalışmanın sınırlılığında incelenen 46 sayısında okuyucularına siyaset, sosyal hayat, spor, ekonomi ve kültür gibi konular başta olmak üzere okurlarına birçok konuda haberler sunmuştur. Gazete, 12 bölümden oluşur. Bölümler; Kosova, Balkan, Türkiye, Dünya, Güncel Haberler, Söyleşi-Röportaj, Gençlik, Çocuk, Kadın, Kültür, Spor ve Marketing'dir.

Gazetenin temel bağlamda yayın politikası siyaset üzerine kurgulanmıştır. Bunun en önemli nedeni gazetenin kuruluş yılında Kosova'nın yeni idari yapılanmaya girmesidir. 1999 yılında gerçekleşen savaştan sonra Kosova yönetim kurumlarını güçlendirmesi ve devlet statüsü kazanabilmesi gerekçesiyle UNMIK yönetimi kontrolünde idari yapılanma sürecine girmiştir. Bu yapılanma sürecinde UNMIK'in ortaya koyduğu anayasa taslağı, Kosova'da yaşayan etnik topluluklarının hukuki statüsünün değişmesine neden olmuştur. Kosova Türklerini de yakından ilgilendiren anayasadaki bu değişimi gazete köşe yazılarına ve haberlerine taşımıştır. Gazete, Kosova Türklerini yakından ilgilendiren bu gelişmeyi gündeminden düşürmemiştir. Konu ile ilgili birçok yazı ve bildiriler yayınlayan gazete kendisini Türk haklarının savunucusu olarak nitelemiştir. Bu sebepten ötürü *Yeni Dönem*, bölümlerinde çeşitli olay ve olgulara yer verse de Kosova Türklerinin sorunlarına çözüm yolu aramayı ön planda tutmuştur.

Dönemin gündem maddesi haline gelen "haklar" meselesi, gazetenin ön plana aldığı konuların başında gelir. Haber ve köşe yazılarında genellikle yeni anayasa taslağında topluluklara belirlenen haklar tartışmaya açılmıştır. Haklar konusuna ilişkin yazıların tamamı eleştirilerden ve çözüm önerilerinden oluşur. Gazete, siyasetin gündemini uzun bir süre meşgul eden bu konunun dışında NATO birlikleriyle ilgili gelişmeleri ön plana çıkarmıştır. Bu kapsamda yer alan haberler Kosova'da NATO bünyesinde görev yapan Kosova Türk Temsil Heyeti Başkanlığı'nın faaliyetleriyle ilgilidir. Gazete, Türk birliklerinin yaptığı yardım ve faaliyetlerine dikkat çekerek, Türk birliklerini ön planda tutmaya çalışmıştır.

Gazete, dış siyaset ile ilgili haberlere "Balkan", "Dünya", "Türkiye" bölümlerinde yer vermiştir. Bu bölümlerde yer alan haberler ağırlıklı olarak Türk ve İslam dünyasını ilgilendiren konulardan oluşmaktadır. *Yeni Dönem*, siyasi haberlerin yanı sıra kültürel meselelere önem vermiştir. Kültür mehfumuna önem veren gazete,

kültür, ahlâk ve dinî değerleri “çocuk”, “gençlik”, “kadın”, ve “kültür” bölümlerinde işlemiştir. Gazete, kültürün önemini; sosyal yaşantı, siyasi meselelere yaklaşım, eğitim ve toplum, çocuk/gençlik gelişimi, aile yapısı gibi konu başlıklarıyla anlatmaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra sanat faaliyetlerinin önemine değinen gazete, Türk sanat faaliyetlerini Kosova’da Türkçenin varlığını sürdürmesi ve korunması için en önemli unsur olarak göstermiştir. Bu hususa önem veren gazete, köşe yazılarıyla Türk topluluğunun ilgisini bu yönde çekmeye çalışmıştır. Bu anlamda gazete, Türk kültür ve değerlerine sahip çıkmaya çalıştığı görülmüştür. Gazete, dünyanın birçok yerinden spor haberlerine yer verdiği “spor bölümü”nde Türkiye’den spor haberlerini ön plana çıkarmıştır. Türkiye’den birçok önemli spor haberini birinci sayfasından duyurmuştur. Gazete genel bir bakışla değerlendirildiğinde ise gündemine en fazla 1999 yılında Türk topluluğunu yakından ilgilendiren Anayasa değişikliği meselesini taşıdığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda *Yeni Dönem*, bölümlerinde çeşitli olay ve olgulara yer verse de Kosova Türklerinin sorunlarına çözüm yolu aramayı ön planda tuttuğu görülmüştür.

6.3. Gazetenin Şekli Özellikleri

Gazete haftada bir 20 sayfa olarak yayımlanır. Orta boy bir gazetedir (Tabloid boy 59,7 cm x 37,5 cm). *Yeni Dönem Gazetesi*’nin ilk sayfasının sağ üst kısmında kırmızı renkte, büyük puntıyla gazetenin ismi “Yeni Dönem” yazısı, yazının arasında ise “Kosova Türklerinin İlk Bağımsız Gazetesi” ibaresi yer alır. *Yeni Dönem Gazetesi*’nin isminin altında sayı ve tarih bilgilerine yer verilmiştir. Gazete manşetlerini genellikle küçük harfleri kullanarak büyük puntolar ile okuyucularına sunmuştur. Gazetenin ilk sayfasında genellikle manşette yer alan habere ait büyük bir fotoğraf kullanılmıştır. İlk sayfanın sağ üst köşesinde genellikle küçük başlıklar ve haberin özeti ile gazetede yer alan haber ve yazılara yer verilmiş, yazının son kısmına örnek; ‘.. devamı sayfa 3’te’ şeklinde kısa tanıtımlar yapılmıştır. Gazetenin sayfa sayıları en altta, sol yönde olan sayfanın solunda, sağ yönde olan sayfanın ise sağında yer verilmiştir. Gazete, sayfalarında köşe yazılarına ağırlık vermiştir. Gazetenin ikinci sayfasından beşinci sayfasına kadar siyaset ile ilgili köşe yazıları yer almıştır. Yazılar, sayfa yönüne göre sütunda yer verilmiştir. İlk beş sayfada siyasetle ilgili köşe yazılarına ağırlık vermiştir, bu sayfalarda haber sayısı oldukça azdır. Altıncı sayfada genellikle Türkiye ile ilgili siyasî haberlere rastlanmıştır. Türkiye ile ilgili haberler siyaset ve ekonomiden oluşur. Yedinci sayfada “Dünya” bölümüne yer verilmiştir, bu

bölümde genellikle dünyadan önemli siyaset konuları yer alır. Sekiz ve dokuzuncu sayfa ise “Söyleşi” bölümü altında söyleşi yazılarından oluşur. Onuncu sayfasında ise genellikle kültür muhtavasına ilişkin köşe yazılarına ve haberlere yer verilmiştir. Kültür bölümündeki yazılara bazen iki sayfa yer verildiği görülmüştür. Gazete onuncu sayfadan itibaren ise genellikle sırayla “Çocuk”, “Kadın”, “Sağlık” ve “Spor” bölümlerine yer vermiştir. Bu bölüm sıralaması haftadan haftaya değişmiştir. Bazı sayılarında örneğin “Gençlik”, “Kadın” gibi bazı bölümlere yer verilmemiştir. Bazı sayılarında ise “Seçimler”, “Aktüel”, “Bilim-Eğlence” ve “İnceleme” gibi bölümlere rastlanmıştır. Bölüm sıralamasının bu düzensizliği farklı konu başlığını içeren haber veya yazılarının da farklı bölümlerde yer verilmesine neden olmuştur. Örneğin; “İnceleme” bölümünde yer alan yazılar “Tarih” bölümünde, “Aktüel” bölümünde yer alan yazılar “Kadın” bölümünde, “Çocuk” bölümünde yer alan yazılar “Gençlik” bölümünde yer almıştır. Birbirinin yerini alan bu bölümlerin haber veya yazı içeriklerinin de benzer konulardan oluştuğu saptanmıştır. Çalışmada haber ve köşe yazıları gazetede en fazla yer verilen bölümler altında tahlil edilmiştir. Gazetede istisnai olarak yer verilen bölümlerin haricinde, genellikle 12 bölüme rastlanmıştır. Bölümler; Kosova, Balkan, Türkiye, Dünya, Güncel Haberler, Söyleşi-Röportaj, Gençlik, Çocuk, Kadın, Kültür, Spor ve (Marketing) Bildiri’dir.

Yeni Dönem Gazetesi’nin sayfa hacmi 16 veya 20 sayfadır. Gazetenin sayı bilgileri ve sayfa sayıları şu şekildedir: 1. sayı 16 sayfa, 2. sayı 16 sayfa, 3. sayı 20 sayfa, 4. sayı 16 sayfa, 5. sayı 20 sayfa, 6. sayı 16 sayfa, 7. sayı 20 sayfa, 8. sayı 20 sayfa, 9. sayı 20 sayfa, 10. sayı 16 sayfa, 11. sayı 16 sayfa, 12. sayı 16 sayfa, 13. sayı 16 sayfa, 14. sayı 16 sayfa, 15. sayı 16 sayfa, 16. sayı 16 sayfa, 17. sayı 20 sayfa, 18. sayı 16 sayfa, 19. sayı 16 sayfa, 20. sayı 16 sayfa, 21. sayı 16 sayfa, 22. sayı 16 sayfa, 23. sayı 16 sayfa, 24. sayı 16 sayfa, 25. sayı 16 sayfa, 26. sayı 16 sayfa, 27. sayı 16 sayfa, 28. sayı 16 sayfa, 29. sayı 16 sayfa, 30. sayı 16 sayfa, 31. sayı 16 sayfa, 32. sayı 16 sayfa, 33. sayı 20 sayfa, 34. sayı 20 sayfa, 35. sayı 20 sayfa, 36. sayı 20 sayfa, 37. sayı 20 sayfa, 38. sayı 20 sayfa, 39. sayı 20 sayfa, 40. sayı 20 sayfa, 41. sayı 20 sayfa, 42. sayı 20 sayfa, 43. sayı 20 sayfa, 44. sayı 20 sayfa, 45. sayı 20 sayfa, 46. sayı 20 sayfa olarak yayımlanmıştır. Gazete, Prizren’de “SIPRINT” matbaasında basılır.

6.4. Yazar Kadrosu

Yeni Dönem Gazetesi'nin yazar kadrosu, hukuk, siyaset, tarih ve kültür konularında yetkin Türk aydınları tarafından oluştuğu görülür. Yazarlar, köşelerinde kendi uzmanlık alanlarına göre makale, köşe yazısı, tenkit, vb. pek çok türde yazılar kaleme almıştır. Gazetenin ilk sayısından itibaren ise Kosova Türklerinin hukuki olarak yitirdiği haklar üzerine başta başyazar, kurucusu ve sahibi olan Mehmet Bütüç olmak üzere ve yazarların neredeyse tamamı azınlık hakları çerçevesinde olan; dil hakkı, temsil hakkı ve eğitim hakkı meselelerine dair yazılar kaleme almıştır. Köşe yazarları; Altay Suroy Recepoğlu, Agim Rifat Yeşeren, Ethem Kazaz, İskender Muzbeg, Mehmet Bütüç, Raif Kırkul, Raif Vırmiça ve Taner Güçlütürk'tür. Daimi yazar olan isimlerin dışında nadiren de olsa farklı isimlere de rastlanılmıştır. Köşe yazılarının sorumluluğu yazarlara ait olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan isimler, çalışmada gazetenin incelenen ilk iki yılı (1999-2000) kapsamında daimi kadrosunda yer alan ve yazılarıyla gazeteye katkıda bulunan; Kosova Türklerinin önde gelen hukukçu, öğretmen ve sanatçı kişileridir.

Gazetede yer alan yazarların hayatları ve mesleklerinde verdikleri mücadeleler, gazetenin muhtevasına yansımıştır. Yazarların her biri hukuk, eğitim ve sanat alanlarında Kosova Türkleri için mücadele etmiş isimlerdir. Yazarlar ağırlıklı olarak, Türk topluluğunu ilgilendiren konularda sivil toplumun oluşturulması, kültür faaliyetlerinin yaşatılması ve ana dilde eğitim gibi konularda çözüm önerileri getiren makale, köşe yazısı, tenkit vb. pek çok türde yazılar kaleme almıştır.

6.4.1. Agim Rifat Yeşeren

Agim Rifat Yeşeren, 1 Şubat 1951 yılında Prizren şehrinde dünyaya geldi. Prizren Emin Durak İlkokulu (1964), Y. R. Kiça Lisesi (1968), Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Değişik şirketlerde avukatlık (1977-90), Tan gazetesinde yazarlık ve düzeltmenlik (1991-93) yaptı. Kültür-sanat faaliyetlerinde de etkili olan Yeşeren, 1973 yılında "Çiviler" tiyatro topluluğunu kurdu. 2000 yılında ise Kosova Türk halkının ilk özel tiyatrosu olan Yeşeren Kabare Tiyatrosunu kurdu. Yeşeren Kabare Tiyatrosu aynı zamanda Balkanlardaki ilk özel Türk tiyatrosudur. Tiyatro oyunları Türkiye'de de bir çok defa sahnelendi. İm Yayınlarını kurarak kitaplar

bastı. *Yeni Dönem Gazetesi*'nde 2002 yılına kadar köşe yazarlığı yaptı. 2003 yılında Belediye kamu avukatlığına atandı.

Yazıları, haftalık *Yeni Dönem Gazetesi*'nde (Prizren, 1999), şiirleri Esin dergisinde yayımlandı. Prizren Radyosunda 1999 yılından sonra şov programları sundu. Eserleri: Şiir: 34 Rubai Daha (1979), Daha Güzel (1981), Ufak Tefek Şiirler (1985), Bıktım Şiirden (1985), Deneykap (1987), Şeşbeş Dübeş (1992). Çocuk şiiri: Ne mi Olmak İsterim Ne mi Olmak İstemem (çocuk şiirleri, 1983), Tek Çift (1988). Öykü: Hususi Su (1991). OYUN: Minus Plus (1982), Eşek Muhabbeti (1998), Payton Feneri 1 (2001), Payton Feneri 1 (2001), Payton Feneri 2 (2002), Doktor Palyaço (2004). Tv oyunları: (Priştine TV'de): Evlenmek Derdi (1979), Simidimin Tablası (1983), Eşek Muhabbeti (uyarlama, 1998). Radyo oyunu: (Priştine Radyo-su'nda): Yeni Yıl Armağanları (1980), Ne mi Olmak İsterim Ne mi Olmak İstemem (1980).

6.4.2. Alyat Suroy Recepoğlu

24 Eylül 1949'da Prizren'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu şehirde aldı. 1971 yılında Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Gazeteci olarak Tan gazetesinde çalıştı (1969-72). Gazetecilik mesleği dışında, Prizren Tarım ve Endüstri Kombinasında Hukuk İşleri Yöneticiliği (1972-77), Prizren Belediyesi Mahkemesi Yargıç (1977-90) ve serbest avukat (1990-2000) olarak çalıştı. Gazetecilik hayatına ise 20 yaşında, 1969 yılında Priştine'de kurulan Tan gazetesinde başladı. Tan gazetesinde Türk dünyası ve Türk topluluklarıyla ilgili yazılar yazdı. Yazılarında özellikle Kosova'da Türklerin karşılaştığı sorunları dile getirdi. Kosova Türklerinin ulusal haklara kavuşması için kaleme aldığı yazılarını 1999 yılında yayın hayatına başlayan *Yeni Dönem Gazetesi*'nde köşe yazılarıyla sürdürdü. "*Kosova'da Türk olmak*" (2005) adlı kitabının tanıtımında, Kosova Türklerinin haklarını savunmayı bir misyon edindiğini belirten yazar, verdiği bu mücadeleyi; "*Kosova'da Türk Kültürü*" (2001), "*Kosova Türk Toplumunun ve Üyelerinin Hakları* (2005), "*Kosova'da Türkçe veya Kimlik Mücadelesi*" (2004) yayınladığı kitaplarla sürdürmüştür. Bunun yanında, Kosova ve Balkanlarda yer alan Osmanlı mimari eserlerini tanıtan kitaplar yayınlamıştır: "*Prizrenli Suzi'nin 500. Yılı (Bildiriler, bilgiler, belgeler)* (2000), "*Prizren Çeşmeleri* (2003), "*Belgrat Camileri*" (2004). Yazara şiir kitapları da yayınlamıştır: "*Yaya '73*" (1974), "*Dünden Yarına*" (1974), "*Köprü*" (1983), "*Masal Gibi Bir Hayat*" (1988), "*Canlı Kitabeyiz Kosova'da* (2004).

6.4.3. İskender Muzbeg

19 Aralık 1947 tarihinde Prizren 'de doğdu. İlk okul ve orta okul öğrenimini Prizren'de aldı. Eğitimini Priştine'de Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak tamamladı. Priştine'de 1969 yılında kurulan "Tan" gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. Dört yıl bu gazetenin eğitim, kültür ve sanat bölümlerini yönetti. Şiir, öykü, deneme, roman, ve eleştiri yazı türlerinde eserler üretti. Birçok uluslararası dil, folklor ve bilim kongrelerinde bildiriler sundu. "Doğru Yol" Türk Kültür Sanat Derneği'nin daimi üyelerinden olan Muzbeg, 1968 yılında derneğin yazın kolu başkanı ve 1976 yılında dernek başkanı görevlerinde bulundu. 1994 yılında kurulan Yugoslavya Türk Yazarlar Derneği'nin kurucularından olan Muzbeg, derneğin ilk başkanı olmuştur. Prizren Belediyesi'nde hazine avukatı, Belediye Meclis Yürütme Konseyi üyesi ve Prizren Mahkemesinde hakim olarak çalıştı. 1999 Kosova savaşıdan sonra Kosova'daki Humanitarian Law Center adlı insan hakları kuruluşunun Prizren şubesinde avukat ve gözlemci olarak görev yaptı. Halen Prizren'de serbest avukat olarak çalışmaktadır.

Eserleri: ŞİİR: Kaynak (çocuk şiirleri, 1972), “Yaşamak” (1975), “Gerçek” (1983), “Taşa Türküler” (1987), “Sülo” (1998). Öykü: “Sevil” (1974). Roman: “Yanan Sevgiler” (Tan’da tefrika, 1970), “Güneş Isıt Beni” (1996). Monografi: “30 Yıl Doğru Yıl KGSD 1951” (1981), “Doğru Yol KGSD Nazım Hikmet Yazın Kolu 1968-1988” (1988). Antoloji: “Tople Ruke” (Bayram İbrahim’i birlikte, Kosova Türk şiirinden örnekler, Sırpça, 1974). Çeviri: “Pricka Kojaleti Ka Breskvi” (Bayram İbrahim’den, Sırpça, 1977), “IV. Murat” (Priştine TV’sinde yayımlandı), “Prizren-Yenilgiye Doğru” (Miodrag Nikolić’ten, 1984), “Fetva” (Murat Baliç’ten, 1996).

6.4.4. Ethem Kazaz

1960 yılında Prizren’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Prizren'de aldı. Resim akademisine kaydını yaptı, eğitimini tamamlamadı. Yugoslavya’da bulunan genç gazeteciler kursunu bitirdi Prizren Kültür evi çerçevesinde çalışan Türk Amatör Tiyatrosu'nun (1978) kurucusudur. Tiyatro oyunculuğu da yapmıştır. Bunların arasında altın ve sırma madalyonlar, Cumhuriyet çapındaki yarışmalarda kazandığı özel takdirname , diplomalar v.b. Prizren Kültür evi Türk amatör tiyatrosunda beş yıl başkan görevini yaptı. "Doğru Yol" Türk Kültür evi Türk amatör tiyatrosunda beş yıl başkan görevini yapmıştır. "Doğru Yol "Türk Kültür Sanat Derneği bünyesinde genç nesillerle yönelik skeçler hazırladı. Tiyatro oyunlarına birçok çocuk dramı hazırladı.

Yazıları çeşitli dergilerde yayınlandı. Yetişkinlere yönelik Orhan Asena 'nın "Yurt taş C " oyununu hazırladı. "Rumeli" Türk Tiyatro Sanatçıları Derneği'nin kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı'dır. 1999 yılında kurulan *Yeni Dönem Gazetesi*'nde kültür bölümünde köşe yazarlığı yapmıştır.

6.4.5. Mehmet Bütüç

1995 yılında Prizren şehrinde doğdu. İlk okul, orta okul ve lise eğitimini Prizren'de tamamladıktan sonra İpek Yüksek İktisat okulunu bitirdi. Tiyatroya ilgi duydu, Tiyatro oyunu yazdı, aktörlük yaptı. Şiir ve öyküler yazdı. “*Düşsel Senfoni*” (1994) adında bir şiir kitabı çıkardı. 1999 yılında *Yeni Dönem Gazetesi*'ni kurdu. Gazetede köşe yazıları yazdı, editörlük yaptı.

6.4.6. Raif Kırkul

1964 yılında Prizren'de doğdu. Liseye kadar eğitimini aynı şehirde tamamladı. 1984 yılından itibaren Priştine Radyosunda sunuculuk ve muhabirlik yaptı. Şiir, öykü ve denemeleri 1982 yılından başlayarak çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. 1987 yılında “Saltanat” adında şiir kitabı çıkardı. Çocuklara yönelik “Sevmeyi Bilenlere” (1989) ve “İyimser” (1994) adlı iki şiir kitabı bulunmaktadır.

6.4.7. Raif Vırmiça

27 Kasım 1950 tarihinde Prizren Kosova'da doğdu. İlkokulu ve liseyi doğum yerinde bitirdi. 1974 yılında Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Uzun yıllar hukukçu ve yönetici olarak çalıştı. 1997 yılına kadar Priştine'de yayınlanan TAN gazetesinin müdürü, genel yayın yönetmeni ve başyazarlığı görevinde bulundu. *Yeni Dönem Gazetesi*'nin kurucularından biri oldu. Gazetecilik, yayıncılık ve dergicilik meslekleri yanı sıra, uzun yıllar Prizren'in Fen, TIP, Teknik ve Ekonomi meslek liselerinde, meslek dersleri öğretmenleri olarak da çalıştı. Ayrıca sanatla da ilgilenen Vırmiça, “Doğru Yol” TKSD'nde ses sanatçılığı yapmıştır. 1996 yıllarında Türk Sanat Müziği Kolu yöneticisi, 1979–83 yıllarında kadar dernek sekreteri ve 1997–98 yıllarında da “Doğru Yol” derneği başkanlığı görevinde bulundu. 2002 yılında "Kosova Türk Araştırmacılar Derneği"ni kurdu. Derneğin yayınladığı “Medeniyet” bilim-araştırma dergisinin yazı işler müdürlüğünü yapmaktadır.

Araştırmacı olarak bildirileriyle birçok ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongreye katıldı.

1990 yılından günümüze dek yayınlamış olduğu yorum ve diğer yazılarında, özellikle Türk halkının güncel, duyarlı, çözüm bekleyen çeşitli konular üzerine yazılar yazdı. Özellikle Osmanlı mimari eserleriyle ilgili araştırma yazıları ve kitaplar yayınlamıştır. Yayınladığı kitaplar: “Camiler Kenti Prizren” (1998), “Kosova’da Fatih Devri Eserleri - Kosova Efsaneleri” (2009), “Kosova Prizren’de Zanaatçılık – Yok Olan Zanaatler Unutulan Eşyalar” (2014), “Kosova Tekkeleri - Türbeleri ve Kitabeli Mezar Taşları” (2010), “Kosova Hamamları” (2002), “Kukli Mehmet Bey Vakfiyesi” (2010), “Kosova’da Osmanlı Eserleri” (1999), “Prizren Camileri” (1996), “Prizren’de Kültür Sanat ve Şairlik Geleneği” (2008), "Prizren'de Rotlalar Hakimiyeti ve Vakfiyesi” (2008), “Priştine Camileri” (1997),” Suzi ve Vakıf Ederleri” (2002).

6.4.8. Taner Güçlütürk

1980 yılında Prizren’de doğdu. İlk okul orta okul öğrenimini Priştine’de aldı. 1999 yılında Prizren Radyosu’nda görev yaptı. 1999 yılında kurulan *Yeni Dönem Gazetesi*’nde köşe yazıları yazdı. 2004 yılında Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünde lisans, 2007 yılında ise aynı bölümde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2008 yılında Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2013 yılına kadar Edebiyat Kuramı, Halk Edebiyatı, Çağdaş Türk Edebiyatı, Balkan Edebiyatına Giriş, Balkanlarda Türk Edebiyatı, Edebi Tercüme ve Gazeteciliğin Esasları gibi dersleri okuttu. 1999 yılında kurulan *Yeni Dönem Gazetesi*’nde köşe yazarlığı yaptı. Şiir, deneme, yorum gibi yazıları birçok dergide yayınlandı.

Güçlütürk, ayrıca Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi (BAL-TAM) araştırma görevlisi, Kosova Türk Yazarlar Derneği eş başkanı, “Doğru Yol” Türk Kültür Sanat Derneği “Nazım Hikmet” Edebiyat Kolu Başkanındır. Kosova Türk Gazeteciler Derneği, Kosova Türk Yazarlar Derneği, Kosova Türk Aydınlar Ocağı, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi gibi kuruluşlarda yönetim kurulu üyesidir. 2012 yılından bu yana Kosova Cumhurbaşkanlığı Topluluklar Danışma Konseyi üyesidir. Güçlütürk, Yunus Emre Enstitüsü’nün Kosova’daki Türk Kültür Merkezi’nde çalışmaktadır. Eserleri: Şiir: Dilime Yaslar Yakışmaz (İstanbul, 2014), Antoloji: Yeni Yol Arkadaşları (Kosova’nın yazında, görselde, müzikte genç sanatkar

ve yetenekleri seçkisi, Prizren, 2015), Kosova Çağdaş Şiir Antolojisi (Prizren, 2016).
Çeviri: Nasıl Sevmeli (Şiir, Jeton Kelmendi'den, North Karolina-Raleigh, ABD, 2011),
Ali Paşa'ya Rus Ruleti (Milazim Krasniqi'den, dram).

7. İNCELENEN HABERLER VE KÖŞE YAZILARI

7.1. Kosova Bölümü

Yeni Dönem Gazetesi, sayfalarında en fazla “Kosova” bölümüne yer ayırmıştır. Bölüm 4 sayfadan oluşur. Konular köşe yazılarıyla ele alınmıştır. Gazete bu bölümde ağırlıklı olarak UNMIK yönetiminin hazırladığı yeni anayasa taslağında azınlık topluluklarını ilgilendiren düzenlemeleri tartışmaya açmıştır. Gazete bu konuya diğer bölümlerinde de yer vermiştir. “Azınlık hakları” meselesi gazetenin en çok önem verdiği konuların başında gelmektedir. Bunun nedeni, gazetenin kuruluş yılında Kosova’nın Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) yönetimi altına girmesiyle (Çelik B. , 2013, s. 50) ülkenin yeni anayasasının YSFC Anayasası’nın yerine UNMIK’in hazırladığı yeni anayasa taslağı olmasıdır. Anayasanın değişmesiyle, 1974 Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi Anayasası’nda ulusal azınlıklara tanınmış olan; ulusal kimliğini özgürce ifade edebilme, dil, yazı ve kendi ana dilinde her düzeyde öğrenim görebilme haklarını kapsayan “ulusal haklar” yeni anayasada yer almamıştır (Recepoglu, 2004, s. 9). 1974 Anayasası’nda “Kurucu Milletler” statüsünde olan ve yüksek düzeyde hak sahibi olan Türkler, UNMIK’in hazırladığı yeni anayasa taslağında “azınlık” statüsünde yer almış, 1974 Anayasası’nda elde etmiş oldukları haklarını yitirmiştir. Kosova Türklerinin anayasal düzeyde yaşadığı bu statü değişimi ve hak kaybı gazetenin yayın politikasını etkilemiştir. Yeni anayasa taslağındaki azınlık hakları ile ilgili gelişmeler *Yeni Dönem*’in öncelikli gündem maddesi haline gelmiştir. *Yeni Dönem Gazetesi* bu dönemde Kosova’da tek Türk gazetesi olarak, Kosova Türklerinin yitirdiği bu hakları savunmayı görev olarak benimsemiş ve konuya ağırlık vererek ilgili tüm gelişmeleri Türk topluluğuna aktarmıştır. Gazete “Kosova” bölümünde, Kosova Türklerinin sorunlarına çözüm yolu aramayı ön planda tutmuştur.

“Demokrasi Küçük Kapıdan Girmeye Başladı” başlıklı köşe yazısında Mehmet Bütüç, Kosova’nın UNMIK tarafından girdiği yeni idari yapılanma sürecini demokrasi kavramı ile ilişkilendirmiştir. Kosova’nın NATO müdahalesi ile özgürlüğüne kavuştuğu, UNMIK yönetiminin katkısıyla ülkenin demokratik bir yönetim tarzına sahip olacağı belirtilmiştir. UNMIK yönetiminden umutlu olan Bütüç, Kosova’yı geçmişte demokratik değerlerden yoksun otoriter rejimlerin yönettiğini ve bu rejimlerin topluma baskı ve asimilasyon politikaları uyguladığını hatırlatır: “Çok çeşit

beyin yıkamalarından geçtik. Beynimiz karmakarışık. İlk komünizm, sonra aşırı milliyetçilik, şovenizm ve en sonunda faşizm ideolojisiyle ve rejimiyle karşılaştık.”

Bütüç, Kosova'nın geçmişte toplum çeşitliliğini görmezden gelen ve kültürel azınlıkların baskın ulusal kültür içinde asimile olmalarına neden olan otoriter rejimlerle yönetildiğini, bu nedenle toplumda demokrasi anlayışının gelişmediğini ifade eder. Yazar, ülkenin demokratikleşme sürecinde Batı Avrupa ülkelerini ve Türkiye'yi örnek alması gerektiğini ifade etmiştir:

Demokrasi için sadece kitaplarda okuduk. Ama demokrasiyi hiç yaşamadık. Peki bunu nasıl öğreneceğiz? Kimler bunu bizlere öğretecek? Doğal ki demokrasinin bir gelenek haline gelen ülkelerden. Ki bu yardımı Batılı ülkelerden; Amerika'dan, Batı Avrupa ülkelerinden, Türkiye'den ve örnek olarak bu konuda yeni adım atmış ülkelerden.

Demokraside örnek alınacak ülkeleri sıralayan yazar, Balkan toplumlarının demokratik değerlere kolay kolay uyum sağlayamayacağını ancak Kosova'nın girmiş olduğu yeni idari yapılanma süreciyle demokratik ve istikrarlı bir yapıya kavuşacağını ifade etmiştir: *“Balkan huyu sabırsızlık, acil, ısı kan ve demokrasiden habersiz olan bir huydur. UNMIK yardımıyla ve Balkan gerçekleriyle yavaş yavaş Batıya ve uygarlığa uyma, uydurmaya mecburuz.”* Bütüç, demokrasiyi ülke sorunlarının çözüme kavuşması için zaruret olarak göstermiş ve toplumun demokratik ilkelere uyum sağlamaya özen göstermesini istemiştir. Yazar, UNMIK yönetimiyle ülkenin ekonomik anlamda da kalkınacağını ve etnik meselelere dayalı gerginliklerin üstesinden geleceğine inandığını belirtmiştir (Bütüç M. , 1999, s. 3).

Mehmet Bütüç, “UNMIK ve Dilimiz” başlıklı köşe yazısında azınlık hakları konusunu dil meselesi üzerinden ele almıştır. Bütüç konuyu, UNMIK'te çalışan bir arkadaşıyla yaşadığı bir olay üzerinden tartışmaya açar. Arkadaşının, UNMIK kurumunda yer alan bir takım belgeleri Türkçeye tercüme etmesini kendisinden rica ettiğini anlatır. Bütüç, kendisine gelen bu tercümanlık teklifi nedeniyle Türkçenin yeniden resmi dillerin arasında yer alacağı konusunda umutlandığını ifade etmiştir. Fakat yazarın bu beklentisi gerçekleşmemiştir. Çünkü yaşadığı bu olaydan kısa bir süre sonra UNMIK azınlık hakları kanunu hakkında yaptığı düzenlemede Türkçeye resmi dillerin arasında yer vermemiştir. Bütüç, bu gelişme hakkında düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

Çok sevindim. Demek ki eskisi gibi olacak. Anadilim Türkçe yine resmi dil oluyor. Miloşeviç dilimizi resmi olmaktan kaldırdı, ancak uygar bir örgüt yine

dilimizi tanıyacak. Seve seve bu belgelerin çevirisini yaptım. Almış olduğumuz bilgilere göre 120'den fazla doğum kâğıdı ve evlilik cüzdanı UNMIK mühüriyle resmi olarak verilmiş. Sonra ne oldu? Arnavutça yeniden resmileşti, ilk defa İngilizce dili de Kosova dili oldu. Sırpça dili, Boşnak dili resmi oldu, bir tek Türkçe olmadı...

Bütüç, yeni düzenlemede; Arnavutçanın yanı sıra Boşnakça, Sırpça ve özellikle etnik topluluklarla ilgisi olmayan İngilizcenin bile resmi dil olarak kabul edilmesine rağmen Türkçenin resmi dil statüsüne alınmamasını ayrımcılık olarak nitelemiştir. Bütüç, tepkisini şu şekilde dile getirir:

Bizi bu coğrafyadan silmek mi istiyorlar? Nasıl mücadele yapalım? UNMIK ve AGİT (OSCE) binalarını önünde eylem mi yapalım? Önümüzdeki günlerde yapılacak olan kayıtlarda Türkçe kayıt formları yoksa boykot mi edelim kayıtları? Ne cevap verebilirim ki... Uygur Avrupa adamı UNMIK'in başında... Ama yine de cevabım hayır oldu, boykot yok. Haklarımızı aramak mücadelesi var. Daha yoğun ve daha gerçekçi bir şekilde kurallara uyarak. Medeni olduğumuzu göstermeliyiz... (Bütüç M. , 2000, s. 3).

Bütüç, Kosova Türklerinin hak arayışı mücadelesinde çözüm yolu bulmakta çaresiz duruma düşürüldüğünü fakat her olumsuzluğa rağmen Kosova Türklerinin medeni tutum sergilediğini ve sergilemeye devam edeceğini söyler. Yazar, Türk topluluğunun hak arayışı mücadelesinde sergilediği bu tavrı sürdürmelerini ister. Bütüç yazısında, UNMIK'in azınlık hakları hususunda üzerine düşen görevi yerine getirmediğini ifade eder. Yazısına son verdiği “*Bu sorunun cevabı ve çözümü kimin elinde?*” sorusuyla meseleye ilişkin çözümün UNMIK yönetiminde düğümlendiğini vurgular.

“Demokrasi Adına Oyunlar” başlıklı köşe yazısı, Fevzi Karamuço tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, UNMIK'in azınlık hakları düzenlemesini ele aldığı bu yazısında, UNMIK'i demokrasi kavramı üzerinden eleştirir. Kosova Türklerinin UNMIK'in azınlık hakları düzenlemesinden önce UNMIK'e umutla baktığını fakat alınan kararlar neticesinde hayal kırıklığına uğradığını belirtir. Azınlık hakları düzenlemesi sonucunda Türklerin yitirmiş olduğu haklara değinen yazar, UNMIK'in demokrasinin ilkeleriyle çeliştiğini söyler.

Karamuço, UNMIK'in Kosova'yı ilk yönetmeye başladığında tüm etnik topluluklara eşit düzeyde hak tanıyacağını ve toplumun dinamiklerine uyumlu politikalar geliştireceğini beyan ettiğini fakat azınlık hakları kanunun bu bağlamda düzenlenmediğini ifade eder. Karamuço, etnik topluluklara eşit hakların tanınmamasını sert bir dille eleştirir:

Buraya demokrasiden ders vermek için gönderilen kişiler, demokrasiden, demokrasi sinavından düştüler. Demokrasi öğretmek için kişinin görüşleri demokrasi ilkeleriyle dolu olmalıdır, demokrasi kurallarına saygılı davranmalıdır. Herkes bu topraklara demokrasinin için çok sevinçliydi. Hepimiz karşılaşacağı güçlüklerin farkındayız. Ama demokratik bir toplumun temelleri demokratik ilkelere dayanmalıdır, aksi takdirde türlü yolsuzluklara yol açılır. Demokraside her şey demokratik bir şekilde çözüme bağlanır.

UNMIK yönetiminin demokrasiyle çeliştiğini ve etnik topluluklara eşit mesafeyle yaklaşmadığını söyleyen Karamuço, UNMIK'in uyguladığı politikaları ayrımcılık olarak niteler. Yazar, ülkenin savaştan sonra düştüğü güç durumdan ancak demokratik ilkelere dayalı politikalar ile aşabileceğini ifade etmiş, demokrasinin tesisini sağlamak gerekçesiyle Kosova'yı yönetmeye başlayan UNMIK'in, demokratik bir yaklaşım sergilemediğini, bu yaklaşımla çok kültürlü Kosova'nın toplumsal sorunlarını çözüme kavuşturamayacağını öne sürmüştür. Demokrasiyi, Kosova toplumu için tek çıkar yolu olarak gören yazar, demokrasiyi etnik toplulukların eşit haklara sahip olma ve kendi kimliğini muhafaza etme hakkının teyidi olarak yorumlamış, yeni düzenlemeler neticesinde etnik toplulukların arasında oluşturulan ayrımcılığın son bulmasını istemiştir. Ayrıca yazar, UNMIK'in azınlık hakları düzenlemeleri öncesinde Türk siyasi partilerine söz hakkı vermemesini eleştirmiştir:

Kosova'da yaşayan tüm milletlerin esas çıkarı demokratik bir toplumda yaşamaktır. Hepsi demokrasiden yararlanmalıdır. O halde Türk partileri neden oyun dışında tutuluyor? Bu bir yanlışlık mıdır? Demokrasi uygulamaya gelenler, demokrasi adımı konuşanlar böyle bir hata yapmamalıdır. Eğer bu bir yanlışlıksa, asla kabul edilemez. Ne partiler ne de milletler arasında fark yapılamaz. (Karamuço, 2000, s. 4).

Karamuço, Türk topluluğunun UNMIK'in azınlık topluluklarına yönelik düzenlediği uygulamalarından rahatsız olduğunu ve haksızlığa karşı direneceğini vurgulamıştır. Karamuço yazısına son verirken, “*Sporda oyun kurallarını bozan hakem seyircilerin tepkisi ile karşılanır.*” ifadesiyle UNMIK'e gözdağı vermiştir.

Karamuço eleştirilerini bir önceki haber incelemelerinde olduğu gibi demokrasinin temel ilkeleri bağlamında yapmıştır. Karamuço'nun bu köşe yazısı, Mehmet Bütüç'ün “UNMIK ve Dilimiz” başlıklı köşe yazısında yaptığı değerlendirmeler ile örtüşmektedir. Her iki yazar da yazısının başına, ilk başlarda UNMIK yönetiminden umutlu olduğunu fakat azınlık hakları düzenlemesinden sonra “hayal kırıklığı”na uğradığını ifade etmiştir. Ayrıca yazarlar, Batı dünyası olarak nitelendirdikleri UNMIK'in, demokrasi ilkelerini ön plana çıkaran bir uluslararası

kuruluş olarak Kosova’da azınlıkların himayesini sağlamakta etkin bir figür olarak kendisini göstermediği düşüncesindedir. Yazarların bu ortak yaklaşımı; toplumun parçalı yapısının korunmasına ön ayak olan, kültürel azınlıkları baskın ulusal kültürün içinde asimile etmeyen ve çoğunlukçu bir toplum yapısı vadeden bir demokrasi modeline karşılık gelmektedir. Her iki yazarın da demokrasi kavramını çok kültürlü bir bakış açısıyla değerlendirdiği görülür.

“Dilimiz Yaşıyor, Yaşayacak” başlıklı köşe yazısında dil hakkı meselesini ele alan Muzbeg, daha önce de bu konuda yazdığını ve konunun takipçisi olacağını vurgulamıştır. Muzbeg, Türkçenin anayasal düzeyde yer alması için mücadeleyi ve Kosova’da Türkçenin varlığını korumayı “vasiyet” olarak gördüğünü ifade eder: *“Dilimiz yaşıyor, yaşayacak çünkü atalarımızın vasiyeti var: Suları kudurmuş bir deniz olsa yaşamak, sulara dalacak, Türkçe konuşacaksın. Balıklarla anlaşacaksın... Böylece suların kudurmuşluğu diner, sakın olur deniz, sen hiçbir yere gitme oğlum anadilin Türkçesiz”*

Yazar, Türkçenin anayasal düzeyde yer alması için mücadeleyi asla bırakmayacağını vurgulamış, okurlarına; Türkçenin hem kamu kurumlarında hem de toplum içinde varlığını sürdürebilmesi için mücadele çağrısında bulunmuştur. Yazısının devamında, Kosova tarihinde Türkçenin toplumdaki yerine ve önemine değinmiş, bunun yanında Türkçenin anayasal düzeyde karşılaştığı uygulamalara da yer vermiştir. Türkçenin anayasal düzeydeki kronolojisine yer veren yazar, tartışmasını; Türkçeye geçmiş yıllarda tanınan yüksek düzeydeki hakların kaybına neden olan UNMIK’in azınlık hakları düzenlemesi üzerinden sürdürür. Muzgeb, UNMIK’in 1999/24 sayılı düzenlemesine tepki göstermeyen bazı Kosovalı Türk aydınlarını da eleştirmiştir:

UNMIK’in 1999/24 sayılı düzenleme kuralı gün yüzü görünceye kadar geçen dönemin Türk dili ve yazısının eşitliği açısından karanlıklı bir dönem olduğunun farkına varamayan ya da bunu görmezlikten gelen bazı aydınlar, işin kötü tarafı, bazı aydınlarımız hayati önem taşıyan dil konusu hakkında , fırsat bulmalarına rağmen ve yarı aydınlarımız bizim için girişimlere niteliğini vermek istemiş, üstelik men, konuşmamış, dil konusundaki radikal girişimler Türk ve Türkçe gibi kelimelerin arka plana atılarak Arnavutlarla pekiştirilmesini başlamışlardır. Bir kez daha vurgulamakta yarar var: Arnavutlarla olan geleneksel dostluklarımızın önermeye dostluğumuz yüzyıllara dayanır ama bu dostluğun yolu her zaman buralarda Türk dili, kültürü ve genellikle Türk varlığı köprülerinden geçmiş, kültürlerimizin ortak özellikleriyle uyuma doğru gitmiştir.

İskender Muzbeg, eleştirilerinin ardından Türkçenin Kosova'nın toplum yapısında önemli bir yere sahip olduğunu ve etnik toplulukların arasındaki hoşgörüyü sağlayan en önemli unsurların başında geldiğini ifade eder. Yazar bu iddiasını Türkçeyi sadece Türklerin değil diğer etnik toplulukların da konuşabilmesine dayandırır. Bu toplumsal gerçekliğin yanı sıra Arnavutçada ve Boşnakçada Türkçe kelime sayısının oldukça fazla olduğuna değinen yazar, Türkçenin Kosova toplumunun en önemli ortak kültürel değerlerinden biri olduğunu belirtir. Yazısını bu temellendirme üzerinden kurgulayan yazar, yüzyıllardır Kosova'da yaşayan etnik toplulukların arasında iletişimi sağlayan Türkçenin ortak kültürel değer olarak varlığını sürdürdüğünü ifade eder. Kosova toplumu için tarihi bir miras niteliğinde olan Türkçenin kamu kurumlarında kullanımını kısıtlayan kararların toplumdaki hoşgörü anlayışına ters olduğunu belirtir. Muzbeg yazısının devamında, dil hakları konusunda tepki göstermeyen bazı Türk aydınlarını tekrar eleştirerek, Türk topluluğunun gündelik konuşma dilinde Türkçe kelimelerin kullanımı konusunda dikkatli olması yönünde uyarır. Yazar, Türkçeyi her alanda yaşatmak için kolektif bir tutum sergilemenin elzem olduğunu vurgulamış ve Türk topluluğunu bu konuda mücadeleye davet etmiştir: *“Dilimizin hem bireysel hem de kolektif açıdan pratikte eşitliği günlük hayatta sağlanmalıdır. Dilimiz yaşıyor, yaşayacak... Şimdi vereceğimiz savaş, hukuken düzenlenmiş eşitliğin kanuna göre uygulanması için uzun bir savaş olacaktır.”* (Muzbeg, 2000, s. 4).

Muzbeg dil konusunu ele aldığı bu yazısında, alınan kararları ve bazı Türk aydınlarını eleştirmiş, dil meselesinin çözümünü Türk topluluğunun mücadelesine bağlamıştır. Genel bir değerlendirme yapıldığında yazar dil mefhumu üzerinden Kosova'da yaşayan toplulukların ortak kültürel değerlere sahip olduğunu, söz konusu bağların ülkedeki bütün etnik toplulukları arasında hoşgörüyü sağladığını, bu sosyolojik gerçekliği görmezden gelerek yapılan azınlık hakları düzenlemelerinin adil ve toplumun yapısına uygun olmayacağını ifade etmiştir.

Altay Suroy Recepoğlu “Demokrasi” başlıklı köşesinde, UNMIK yönetiminin azınlık topluluklarına yönelik aldığı kararları; azınlık hakları, demokrasi ve çok kültürlülük kavramları bağlamında ele alır. UNMIK yönetiminin azınlık hakları düzenlemesinden sonra Kosova Türklerinin yitirdiği hakları değerlendiren Recepoğlu, Kosova'yı idare eden uluslararası yönetimin, azınlık topluluklarının beklentilerini

karşılayamadığı ve azınlık hakları kapsamında yer alan uygulamaları gerçekleştirmediğini ifade eder. Yazar, UNMIK'in azınlık hakları düzenlemesinin çifte standart olduğunu söyler. UNMIK'i "Batı dünyası" olarak niteleyen yazar, UNMIK'in, demokrasinin ilkelerini adil bir şekilde uygulamadığını, toplulukların dinini, kültürünü ve dilini gözetererek politika geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu çifte standart yaklaşımın, Kosova'da yaşayan etnik toplulukların arasında ayrımcılığa yol açtığını vurgulayan yazar, Batı dünyasının demokrasi kavramını kendi politik çıkarları doğrultusunda kullandığını belirtir:

Batı dünyası demokrasi anlayışını duruma göre kullanmaktadır. Eğer bir yerde kendi kültürüne, felsefesine uygun olan bir topluluk çoğunluğu oluşturursa hemen orada "demokrasinin uygulanmasını ister. Yok, bu tür topluluk azınlığı oluşturuyorsa yönetimin ayrı dilden, kültürden, dinden, görüşten olan topluluk arasında eşitçe paylaşılması istenir veya azınlıklara onları tatmin edecek bir kontenjanın ayrılması istenmektedir.

Yazının devamında Recepoğlu, UNMIK yönetiminde yitirilen haklara yer vermiştir. Yitirilen hakların iadesini talep eden Recepoğlu, bunun ancak çok kültürlü politikaların uygulanmasıyla mümkün olacağını ifade eder: *"Demokrasi çok dilli, çok kültürlü çok dinli bir yönetimin kurulmasını ister. En son olarak tam bir hoşgörüye (tolerans) hayata verilmesi ister."* Yazar, yazısının son bölümünde ise, UNMIK yönetiminin Kosova'yı demokratik değerlerden uzaklaştırdığını ve zamanla toplumu kargaşaya sürükleyeceğini öne sürmüş, etnik topluluklara yönelik politikaların geliştirilmesini ve özellikle bütün etnik topluluk dillerinin resmi dillerin arasında yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Yazar, ayrıca Türklerin daha önce elde etmiş olduğu hakların yitirilmesine neden olan UNMIK'i sert bir dille eleştirerek, UNMIK'in demokrasiyle çeliştiğini tekrar vurgulamıştır:

Kosova'da demokrasi bilinci en alt safhada. Anarşiliğe götürüyor. Birinin var olan hakkını almak demokrasiye haykırıdır. Elde edilen haklar korunmalı ve yeni hakların kazanılması için olanakların yaratılması için savaşım verilmelidir. Azınlığı çoğunluğu oluşturan milletin dilinde konuşmasını zorlamak demokrasiyle alakalı değildir. Herkesin hakkına saygı göstermek, dilini, dinini kültürünü koruması için olanaklar yaratmak ancak demokrasiyle bağdaşır. (Recepoğlu, 1999, s. 2).

Konuyla ilgili bir diğer köşe yazısı ise İskender Muzbeg tarafından "Dilleri Öğrenmek Güzeldir, Amma..." başlığı ile ele alınmıştır. Muzbeg, anadilde eğitim hakkını kaleme aldığı bu yazısında, yeni anayasa taslağının resmi diller düzenlemesinde yer alan; eğitim ve öğretim mevzuatına yönelik düzenlemeye

değirmiştir. Yazar, düzenlemede; Türkçe eğitim mevzuatına zorunlu olarak Arnavutça dilinin eklenmesini eleştirir. Yazarın bir diğer rahatsız olduğu konu ise eğitim mevzuatı düzenlemesi öncesinde yapılan toplantılara hiçbir Türk temsilcisinin davet edilmemesi meselesidir. UNMIK'in bu tutumunu, eşitlik ve hoşgörü ilkelerinden uzak olarak niteleyen Muzbeg, 1974 Anayasası'nı referans göstererek; Kosova'da yaşayan tüm etnik topluluklara eşit seviyede hakların tanınması gerektiğini ve bunun ancak tüm etnik topluluk dillerinin hukuki düzlemde eşit seviyede tanınmasıyla mümkün olacağını ifade eder. *“Bilinen bir gerçektir ki, Türkçe Kosova'nın eşit diller ailesine, 1974'ten sonraki dönemlerde olduğu gibi, hukuki olarak yerleştirilirse, insanlar arasında sevgi, karşılıklı güven, saygı ve hoşgörü için sağlam temeller atılmaya başlamış olur.”*

Muzbeg, zorunlu ders düzenlemesinde; Arnavutçaya tanınan hak bağlamında Türkçenin de diğer etnik toplulukların eğitim mevzuatına eklenmesini önerir ve ekler: *“Böyle bir karar hazırlanırken Türkçe'nin de Arnavutça eğitime girme gereği görüşülebilir, hatta görüşülmelidir. Bunun devamı Kosova'nın yeniden hoşgörü içerisinde yapılmalıdır.”*

Muzbeg, öne sürdüğü çözüm önerisinin toplumdaki hoşgörüyü arttıracığını savunur, tüm toplulukların katılımından ve müzakere anlayışından yoksun alınan bu kararların demokratik değerler ile bağdaşmadığını vurgular:

Dilleri öğrenmek güzeldir amma dilleri öğrenmek bir demokrasi uygarlık konusudur, dilleri öğrenmek de ve demokrasi anahtarını elinde tutmalıdır çünkü bu kültür demektir, eğitimin tüm özelliklerini içine alan bir değer demektir. Türkçe eğitim gibi büyük bir geleneği olan süreçte, demokratik yollarla değil, dayatmacı yollarla bir dilin öğretilmesi Dillerin öğrenilmesi dayatma olursa onun güzelliği onun geleceğini zedeler, hatta çirkinlikler ortaya çıkar. Böyle dayatmacı doğru değildir. Durumlarda sen yoksun, ben varım diye senin ulusal kimliğini, hoşgörünü, varlığını, dilini, söz sahibi olup insanca yaşama özelliğini yıpratmış olurlar. (Muzbeg, 1999, s. 4).

Muzbeg dil meselesini ele aldığı bu yazısında, çok etnikli toplum yapısına sahip olan Kosova'nın eğitim sistemine yönelik yapılan düzenlemelerde hassasiyet gösterilmesini ve UNMIK'in etnik topluluklara eşit bir yaklaşım sergilemesini ister. UNMIK'in eğitim sistemine yönelik yaptığı düzenlemenin toplumdaki hoşgörüyü olumsuz etkileyeceğini sıklıkla vurgular. Yazısını çok kültürlülük ekseninde kurgulayan yazar, toplumda eşitlik ve hoşgörünün ancak topluluklar arasında gerçekleşecek müzakereler ile mümkün olacağını ifade eder.

“Barış + Kardeşlik + Beraberlik + Sevgi = Kosova Formülü” başlıklı yazısında Taner Güçlütürk, Kosova’da toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi için çok kültürlü politikaların uygulanmasını çözüm olarak gösterir. Güçlütürk, Kosova’nın yüzyıllardır çok etnikli bir yapıya sahip olduğuna değinir. Tarihten bu yana ülkenin çatışma ve savaş gibi birçok zor süreçten geçtiğini, toplumun geçmişte olduğu gibi; 1999 savaşından sonra oluşan olumsuz etkileri de aşabilecek güce sahip olduğunu şu şekilde izah eder: *“Kosova hep bu buhranlı süzgeçlerden geçen dev bir kültürünü, sofrasındaki aşına, işine, hayatına katarak yaşamaya devam etmiştir.”* Ayrıca yazar, savaş ve çatışmalarla dolu tarihi geçmişe sahip olan Kosova’nın, 1999 savaşı sonrasında toplumun yine benzer bir süreçten geçtiğini söyler: *“Kosova yine hüznünlü, çileli bir o kadar da dertli. Yine yaşama devam etmeye, hayata sarılmaya çalışıyor.”* Güçlütürk yazısının devamında, savaştan sonra toplumda ortaya çıkan gerginliğin azalması için tüm etnik topluluklara hoşgörü çağrısında bulunur:

İlk önce kin, nefret, düşmanlık ve ayrımcılığı unutmali ve ortadan kaldırmalıyız. Barış, dostluk, kardeşlik ve sevgi dolu bir Kosova'nın temellerini biz atmaliyiz. Yine hepimiz bir arada yaşayacağı Kosova, barış, kardeşlik ve sevgi dolu çok uluslu ve çok kültürün sembolü olmalıdır. Ne olursa olsun hepimiz bir amaç ve bir düşünceyle hareket etmeli ve birlik olmalıyız. Kosova'daki çatışmaların, savaşların ve katliamların önlenmesi için tek çözüm formülü bizim elimizde. Kosova çözümünün tek formülü barış, kardeşlik, beraberlik ve sevgidir. (Güçlütürk, 2000, s. 14).

Yazar, savaş nedeniyle topluma yansıyan gerginliğin sürmemesi için tüm etnik toplulukların dayanışma içerisinde hareket etmesini istemiştir. Zira Kosova’nın yüzyıllardır bir arada yaşayan milletlerin ortak vatani olduğunu, Kosova’nın girmiş olduğu bu yeni süreçte etnik toplulukların arasında sağlanacak dayanışmanın ülke geleceğinin güzel bir temele oturması için fırsat olduğunu ifade etmiştir.

Yazarın birlik, beraberlik ve kardeşlik çağrısını “Kosova formülü” şeklinde nitelediği ve Kosova’nın yeni yapılanmasının çok kültürlü bir model anlayışına sahip olmasını istediği görülür. Özellikle Türk topluluğunun bu konuda öncü olmasını vurgular. Güçlütürk, toplulukların arasında birlik duygusu oluşturabilecek anlayışın ancak çok kültürlü düşünce sistemi ile mümkün olacağını söyler. Yazar bu yazısında, çok kültürlülük düşüncesini ortaya koyarak, etnik toplulukların arasında dayanışma duygusu oluşturmaya çalışmıştır. Kosova’nın bağımsız devlet olma sürecinde bütün etnik toplulukların çok kültürlü anlayışı benimsemesinin ve bu anlayışla hareket etmesinin –ki bu durum “ideal” bir toplum olma aşamasında önemli bir adım olacaktır–

önemli olduğunu vurgulamıştır. Zira yazara göre çok kültürlülük düşüncesi bir topluma ortak hareket etme sorumluluğu yükler.

Demokrasi ve çok kültürlülük politikalarına vurgu yapan bir diğer köşe yazısı ise Altay Suroy Recepoğlu tarafından “Boykot” başlığıyla kaleme alınmıştır. Recepoğlu, Kosova Türkleri için önem arz eden nüfus sayımını ele aldığı bu yazısında, Kosova’da yerel seçim öncesi yapılması planlanan nüfus sayımlarında kullanılacak olan ön kayıt formlarında Türkçeye yer verilmemesini eleştirir. UNMIK’in düzenlediği bu uygulamayı, Kosova’daki Türk varlığını yok etme politikaları olarak niteleyen Recepoğlu, UNMIK yönetiminin nüfus sayımına yönelik yaptığı bu düzenlemeyi azınlık hakları bağlamında değerlendirir. Kosova Türklerinin yitirmiş olduğu haklara değinen yazar, hukuki bakımdan hak kaybının devam edeceğini öne sürer:

Nüfus sayımlarında kullanılacak olan sorular, bilgiler Türkçe olmayacak. Kosova Radyo televizyonu Türkçe yayın yapmayacak, BM’li Kosova Sivil Hükümetine, Türklerin yaşadığı belediyelerin geçici sivil yönetimine Türk Demokratik Birliğinin ve Kosova Türk Temsil Kurulu’nun önerdiği kişiler seçilmeyecek. Türkçe eğitim görülen okullarda müdür yardımcısı bile Türk olmayacak, Mahkemelere ve savcılıklara Türk hakim ve savcılar seçilmeyecek ve Türklerin çoğunluğunu toplayan parti ve sivil kuruluşları muhatap kabul etmek istemeyen UNMIK yetkilileri görevlerini sürdürecektir.

Recepoğlu, Kosova Türklerinin yitirmiş olduğu hakları tek tek belirtir ve bu durumu sert bir dille eleştirir. Nüfus sayımında yapılacak uygulamanın demokrasiyle bağdaşmadığını, Batı dünyasının savunduğu demokratik değerlerle çeliştiğini ifade eder:

Bu nüfus sayımlarının Avrupa ve Amerika’da olduğu gibi demokratik bir biçimde yapılacağı söyleniyor. Oysa başlangıçta Kosova’da yaşayan her milletin eşit haklara sahip olmadığını UNMIK ve AGİT utanmayarak sergiledi. UNMIK ve AGİT’in Kosova’da bulunan Türk halkının haklarını ihlal eden bu politikaları sergiledi.

Recepoğlu, uygulanan politikaların niteliğine ilişkin şu değerlendirmeyi yapar: “Tek taraflı politikalar çürüktür, millete huzur getirmez, topluma zararı olur.” Nüfus sayımı uygulamasını “tek taraflı politika” olarak niteleyen yazar, Kosova’da yaşayan etnik toplulukların göz ardı edildiğini söyler. UNMIK’in etnik toplulukların arasında ayrımcılık yaptığını ve oluşturulan eşitsizliğin kaldırılması için 1989 yılı öncesinde etnik topluluklara tanınan anayasal haklara benzer politikaların geliştirilmesini talep eder:

Kosova toplumunda yer alan farklı etnik toplulukların haklarının sağlanması için, 22 Mart 1989 yılından önceki Anayasal ve haklara benzer çok kültürlü politikaların geliştirilmesiyle mümkündür. Milli azınlıkların hakları tanınmasıyla, 22 Mart 1989 yılından önceki Anayasal ve hakların gerçekleşmesiyle çokuluslu, çok dilli ve çok dinli Kosova'nın oluşması mümkündür (Recepoğlu, 2000, s. 5).

Recepoğlu yazısında, azınlık hakları düzenlemesini 1989 yılı öncesinde uygulanan “ulusal haklar” bağlamında eleştirmiş, 1974 Yugoslavya Anayasası'ndaki düzenlemelerin örnek alınmasını istemiştir. Yazar, Batı dünyasının kendi coğrafyasında uyguladığı azınlık hakları politikalarının Kosova'da kasıtlı bir şekilde uygulanmadığını, UNMIK'in Kosova'daki azınlık toplulukların sorunlarına çözüm üretme gayretinde olmadığını ve bu nedenle etnik toplulukların azınlık hakları kriterlerinden yararlanamayacağını belirtmiştir.

Taner Güçlütürk “‘Zübeyde Hanım’ Kosova Türk Kadınlar Derneği Kuruldu” başlıklı yazısında Kosova'da kurulan Türk kadın derneğinin haberini duyururken, dernek başkanının derneğin kuruluş amacına yönelik yaptığı açıklamayı ön plana çıkarmıştır:

“Zübeyde Hanım” Kosova Türk Kadınlar derneğinin temel amacı tüm kadınların sorunlarına, kadınlar arası dayanışma, ekonomik bağımsızlık, aile içi konumunu iyi düzeye çıkarmak, genç nesillerimizin milli ve manevi değerlerine sahip çıkmak, daha gerçekçi bir şekilde dinimizi, dilimizi, örf ve adetlerimizi yaşatmak ve diğer faaliyetlerde bulunmaktır.

Derneğin öncelikli amacının milli ve manevi değerleri ön planda tutmak olduğunu aktaran Güçlütürk, yazısının devamında derneğin çok kültürlülük ilkelerinden beslendiğini ve bu amaç doğrultusunda hizmet etme gayretinde olduğunu ifade eden dernek başkanının şu ifadelerine de yer vermiştir: “*Dernek aynı zamanda çok ulushu, çok dinli ve çok kültürlü bir Kosova'nın yapılanması için diğer derneklerle iş birliği içerisinde katkıda bulunacaktır.*” (Güçlütürk, 2000, s. 2).

Taner Güçlütürk, derneğin kuruluşunu duyurduğu köşesinde, dernek başkanının konuşmasında yer alan demokratik ve çoğulcu bir Kosova'nın oluşmasına verdiği önemi ön plana çıkarmıştır. Bunu yaparken; Türk kültür ve geleneklerinden taviz vermediği, hoşgörü ve demokratik değerlerin yaşatılmasının önemini vurguladığı görülür. Çok kültürlü bir toplum idealini öne süren Güçlütürk'ün bu tasavvurunun temelinde milli, manevi değerlerin korunması ve bu değerlere bağlı kalınması yer alır.

UNMIK'in azınlık topluluklarına yönelik yaptığı düzenlemede en önemli konu başlığı arasında dil meselesi bulunmaktadır. Dil meselesini "Kosova'nın Yeniden Yapılanmasında Türk Dili Ve Yazısının Hak Eşitliği" başlığıyla kaleme alan İskender Muzbeg, azınlık hakları düzenlemesi neticesinde Türkçenin anayasal çerçevede yitirmiş olduğu haklara değinir. Yazısında, 1974 Yugoslavya Anayasası'nda etnik topluluklara tanınan haklara yer vermiştir. 1974 Anayasası'nda Türkçenin ve Türk topluluğunun diğer etnik topluluklar gibi en üst düzeyde eşit haklara sahip olduğunu hatırlatarak, UNMIK'in azınlık hakları düzenlemesini eleştirmiştir. Eleştirilerini 1974 Anayasası üzerinden temellendiren yazar, 1974 Anayasası'nda tanınan haklara ilişkin maddeleri paylaşmıştır:

Anayasa'nın 5.maddesine göre Kosova'da Arnavut, Sırp-Hırvat ve Türk dilinin ve bu dillerin yazılarının eşitliği sağlanır. Anayasa'da " Dil ve yazıların hak eşitliği" diye ayrı bir başlık vardır. Bu başlıkta ilkin dillerin hak eşitliği düzenlenmiş (madde 217, fıkra 1 ve 2), sonra bölgede organlar, kurumlar, iş örgütleri ve diğer örgütlerin dillerini eşit olarak kullanma görevi belirtilmiştir (madde 217, fıkra 3). Anayasa'ya göre yasalar ve Bölge organlarının diğer düzenleme kuralları, genel evraklar ö z deş metinler olarak Arnavut, Sırp-Hırvat ve Türk dilinde "Kosova SÖB Resmi Gazetesi'nde" yayınlanır (madde 230, fıkra 1).

Yapmış olduğu bu alıntıyla Muzbeg, UNMIK yönetiminin Kosova Türklerini hangi haklardan mahrum ettiğini göstermek ister. İskender Muzbeg, UNMIK yönetiminin ortaya koyduğu geçici anayasanın, Kosova Türklerinin tarihten bu yana kazanmış olduğu haklarını yitirmesine neden olduğunu vurgular. Yazar ayrıca Kosova'nın bağımsız devlet olabilmesi için "devlet yapılanmasının demokratik ilkeler ile kurumsallaşması" gerekçesini öne sürerek ülkenin yönetimini UNMIK'in geçici olarak devraldığını hatırlatır. Sunmuş olduğu bu gerekçeleri UNMIK'in uygulamayarak kendisiyle çeliştiğini ifade eder. Muzbeg eleştirilerini şu şekilde dile getirir:

Kosova'nın yeniden yapılanma sürecinde UNMIK kendi misyonunu gerçekleştirirken, bir yandan burada tüm ulusal toplumların refahı ve huzurunun sağlanmasını ileri sürmekte, diğer yandan ise söz dillerin eşitliğindeyken, Kosova'da çıkarılacak hukuk kurallarının "Resmi Gazete" de İngilizce, Arnavutça ve Sırpça yayınlanacağıyla ilgili bir düzenleme kuralını imzalamaktadır. Demek oluyor ki, bu yeniden yapılanma sürecinde Türkçe, maalesef, yine unutulmuştur.

Muzbeg, Türkçenin yitirdiği haklar için mücadelesinde ısrarcı olacağını belirtir. Kosova'da yaşayan tüm etnik topluluklara eşit hakların tanınmasını önerir. Bu

bağlamda, UNMIK'in yetkililerine seslenen yazar, Türkçenin anayasada resmi dil statüsüne alınmasını talep etmiştir. Bütün etnik topluluklara eşit hakların tanınmasıyla, toplulukların arasında hoşgörünün artacağını öne sürmüştür:

Türkçeye yine haksızlık yapılmıştır. Problem çözülünceye kadar bu konun üstüne gidilmeli, probleme neden olan durumları ve kişileri Türk halkının bilmesi için Türk kuruluşları elden elen her şeyi yapmalıdır. Nüfus sayımı önünde Türkçeye ve Türklere karşı alınan bu tavrın UNMIK yetkilileri tarafından bir an önce değiştirilip öteki diller yanında Türkçenin de yer alması gerekir. Ancak böyle çok uluslu ve çok kültürlü Kosova'nın daha uygar bir biçimde yeniden yapılanması sağlanmış olur. UNMIK'İN bir an önce Türkçeyi de Kosova'nın eşit diller ailesine hukuki olarak yerleştirmesiyle insanlar arasında sevgi, saygı ve hoşgörü için daha sağlam temeller atılacaktır. (Muzbeg, 1999, s. 4).

Muzbeg, Türk topluluğunun yitirdiği hakları kaleme aldığı bu yazısında, çok kültürlülük kavramını ön plana almıştır. Yazar, diğer yazarlar gibi Türk topluluğuna ve kuruluşlarına seslenmiş, yitirilen hakların geri kazanılmasını Türk topluluğunun ve kuruluşlarının bir bütün halinde mücadelesine bağlamıştır. Muzbeg yine diğer yazarlar gibi, azınlık haklarının bütün topluluklara eşit seviyede tanınmasıyla toplumdaki hoşgörünün artacağını öne sürmüştür.

Mehmet Bütüç, "Kayıtlar Başlıyor" başlıklı yazısında, Kosova'da yapılacak olan nüfus sayımına değinir. Yazar, nüfus sayımında kullanılacak olan formlarda Türkçeye yer verilmemesinden dolayı meseleyi dil hakları ve Türkçenin ülke tarihindeki yeri üzerinden ele almıştır. Kosova Türklerinin Kosova'da 700 yıllık bir tarihi geçmişe sahip olduğuna değinen Bütüç, UNMIK'in resmi dil statüsünden çıkardığı Türkçenin yüzyıllardır ülkede konuşulan en eski dillerin arasında olduğunu belirtmiş, Kosova'nın Türklerin de vatani olduğunu vurgulamıştır. Yazar, meseleye ilişkin duyduğu rahatsızlığı sert bir dille ifade etmiştir: "*Biz bu topraklarda varız. En azından bir milenyum buralardayız. Buralarda 700 yıllık belgeli bir tarihimiz var. Bizi tanımak istemeyenler havucunu yalasınlar! Dikkatli olmak şart! (...) çünkü biz bu topraklarda 525 yıl bizim de kanımız dökülmüştür.*" Yazar, UNMIK yönetiminin resmi dil hususunda yaptığı düzenlemeyi ise şu şekilde eleştirir:

UNMIK yetkilileri her ne kadar dilimizi resmi dil olarak kabul etmezse, bir gün çaresiz kendi yanlışlığını görecekler. Evet, bizim dilimizi resmi olmasından Sırp rejimi kaldırdı. Doğrudur. Bunu UNMIK yapmadı. Ama Arnavut dilini de resmi dil olmaktan Sırp rejimi kaldırdı. Savaşın sonra UNMIK Arnavut dilini yine resmileştirdi. Boşnak dilini de resmi dil olarak tanıdı. Türkçe dili hâlâ resmi değil. UNMIK'in bu yanlışlığı düzelecek. Ama biz bunu diplomasiyle çözmeliyiz.

Bütüç yazısının devamında, UNMIK'in azınlık hakları düzenlemesini Kosova Türklerinin tarihten bu yana kimlik politikalarında karşılaştığı zorluklar ile eş değer görmüştür. Yazar, Kosova toplumunun değerlerini ve tarihini dikkate almayan UNMIK'in, bu yanlış tavrını bir gün düzelteceğine inandığını ifade etmiştir. Kosova Türklerinin geçmişte de benzer sorunlar ile karşılaştığını ve mücadele ettiklerini fakat bu sefer bir önceki yönetimlere nazaran daha ılımlı bir siyasi yapılanma içinde olduklarını “*Şimdi sahamız değişti, "hakemler" de başka*” ifadeleriyle belirtmiştir. Kosova'daki Türk varlığı için önem arz eden nüfus sayımında Türk topluluğunun hassasiyet göstermesini ister. Çağrısında Türklük ve İslam vurgusu yapan yazar, Kosova Türklerine şu şekilde seslenir:

Bazı kişiler sizlere kayıt yaparken "Başka bir şey seçmek ister misiniz?" sorabilirler. Piyasada gibi. Dükkânda alış veriş hesabı gibi. Gülünç. Cevabınızı biliyorsunuz değil mi? Türküm, Anadilim Türkçe'dir, dinim İslam'dır. Oyun oynayanlar yine oyun oynamaya hazır. Ama bu defa biz de hazırız. Bu sahada önceleri de hazırдық, ama "hakemler" hep "ofsayt" çaldılar yıllarca. Şimdi sahamız değişti, "hakemler" de başka. Önümüzdeki kayıtlar, sayımlar için sınavımızdır. (Bütüç M. , 2000, s. 3).

Bütüç yazısına son verirken, UNMIK'in nüfus sayımında uyguladığı politikaların karşısında mücadelesini sürdüreceğini vurgulamıştır. Kosova Türklerinin tarihten bu yana birçok sorunlarla karşılaştığını vurgulayan Bütüç, Kosova Türklerinin bu dönemde daha dirençli olduğunu belirtmiştir. Kosova'da uzun yıllardır kimlik mücadelesi vermiş olan Kosova Türklerini hiçbir politikanın yıldıramayacağını şu milliyetçi ifadeler ile dile getirmiştir: “*Bu bizleri kıramaz. Biz ne olduğumuzu çok iyi biliyoruz. Biz Türküz!*”

Altay Suroy Recepoğlu, Kosova'da yapılması planlanan seçmen kaydı ve nüfus sayımı meselesini “Nüfusumuz” başlığıyla kaleme almıştır. Recepoğlu, etnik topluluklara tanınan hakların nüfus sayım sonucuna endeksli olmasını doğru bulmaz ve azınlık haklarının bu yanlış yaklaşım ile düzenlenmesini eleştirir. Yazar, Kosova'nın UNMIK yönetimi öncesinde, Yugoslav yönetimi tarafından “ulusal haklar” kapsamında etnik topluluklara tanınan yüksek düzeydeki hakların nüfus oranından bağımsız bir düzenleme ile tanındığını hatırlatır, UNMIK'in de bu yaklaşımı benimsemesini ister. Recepoğlu, 1974 Anayasası uygulamalarına istinaden eleştirdiği UNMIK uygulamalarını antidemokratik olarak niteler. Nüfus oranına bağlı olarak geliştirilen politikaların demokrasiyle bağdaşmadığını, çoğunluğun ön plana alındığı

bu yaklaşımla azınlıkta kalan etnik toplulukların haklarının görmezden gelindiğini ifade eder:

Demokrasinin tam manasıyla işlem görmediği ülkelerde milletlerin nüfus sayısı önemli oluyor. Çünkü bu ülkelerde her kişinin hakkını tanımak yerine nüfusun sayısına-oranına göre hak verme görüşleri yaygındır ve egemendir. Nüfusun yüzdeliğine göre hak tanıma demokrasiye ters düşmektedir. Ayrı dinden, dilden, kültürden insanların yaşadığı bir ülkede insan haklarına sahip çıkıldığı zaman demokrasiden söz edilebilir. Çünkü demokrasi sözcüğünün manasını çözmekle doğruluğu anlamak yanlıştır.

Recepoglu, Türklerin nüfus meselesinde yaşadığı sorunlara dikkat çekmek için, Türklerin tarih boyunca karşılaştığı asimilasyon ve baskı politikalarına değinmiştir. Yugoslav rejiminin uyguladığı baskı politikaları sonucunda Türklerin yaşadığı zorlukları sıralamış ve rejimin baskı politikaları nedeniyle Türkiye'ye gerçekleşen göçlere de yer vermiştir:

1912 yılından sonra Kosova'dan Türk ailelerinin Türkiye'ye göçleri hiç durmadı. Türkiye'ye göç halen sürüyor. 1912 yılından 1951 yılına kadar Kosova'da Türkçe eğitim olmadığı için ve Sırp rejimi tarafından değişik türde baskılar yapıldığı için birçok Türk ailesi anavatan Türkiye'ye göç etmeye zorunda kaldı. Bu yüzden Türk nüfus sayısı azaldı. Bunun yanında eriyen (asimile) olan Türk aileler ve bireyler de oldu. 1955-56 yıllarında silah arama eylemi sırasında evlere baskın uygulandı, arama sırasında çok kişi tartaklandı, dövüldü, eziyet çektilerle öldürüldü, tutuklananlara kötü muamele yapıldı, aydınlar sorguya alınıp ölümle tehdit edildi. Birçokları işten çıkarıldı veya işe alınmadı. Bunlar halkın göç etmesine neden oldu. Dört yıl önce çalışmaya başlayan Türk öğretmenlerin birçoğu bu yüzden Türkiye'ye göç etti. 1955-56 yıllarından günümüze kadar Kosova'dan daha 250000 kişinin göç ettiği tahmin ediliyor. Bunun büyük bir kısmı Türkiye'ye göç etti. Göç edenler Türk, Müslüman Arnavut, Boşnak, Çerkez, Rom aileleriydi. Birçok yerleşim yerinde Türk sayısı on onbeş aile sayısına düştü. Türkçe eğitim görülen sınıflar, okullar kapandı. Buna rağmen Kosova'da Türk nüfusu varlığını korudu.

Recepoglu, geçmiş dönemlerde yaşanan siyasi baskılara ve göçlere değindikten sonra yazısının devamında, Kosova'da yapılan bir önceki nüfus sayımını ele alır. Yazar, o dönemde Türklerin yine benzer bir sorunla karşılaştığını ve sonrasında Türklerin nüfus sayımını boykot ettiğini ve bu durumun Türk nüfusunun düşük çıkmasına neden olduğunu hatırlatır ve yapılacak olan nüfus sayım sonuçlarının eskiden olduğu gibi gerçeği yansıtmayacağını ifade eder:

Türk nüfusunun gerçek sayısı ne kadardır? 1991 yılında yapılan son nüfus sayımını Türklerin çoğu boykot etti. Sayım komisyonuna yapılan itirazlar görüşülmedi. Bu yıl sadece Prizren belediyesinde Türkçe okuyan öğrenci sayısı iki bin üzerindedir. Ya Türkçe okumayan 900 kadar Türk çocuğunu da bu sayıya katarsak ve elde edilen sayıya çocukların ebeveynlerini, okula gitmeyen kardeşlerini dede ve babaannelerini hesaba aldığımızda nüfus sayımında gösterilen sayının gerçeği göstermediği açıktır.

Recepoğlu yazısının devamında, nüfus sayım sonuçlarının etnik toplulukların nüfus oranını tam anlamıyla yansıtmadığını ve nüfus sayım sonuçları üzerinden bir topluluğun kaderini tayin etmenin son derece yanlış olduğunu söyler. Yapılacak olan nüfus sayımının geçmişte olduğu gibi gerçeği yansıtmayacağını ve benzer sorunlar üreteceğini öne sürer. Bu öngörüsünü; yapılacak olan nüfus sayımında vatandaşa milli mensubiyet ve ana dili gibi soruların yöneltilmeyeceği bilgisinden hareketle temellendirir. Recepoğlu, nüfus sayımında uygulanacak olan bu yaklaşımı ayrımcılık olarak nitelemiş, geliş güzel nüfus sayımı sonuçlarının yine Kosova'daki Türk nüfusunun gerçek oranını yansıtmayacağını belirtmiştir:

Hafta içinde başlanması öngörülen seçmen kayıt sayımı Kosova'da seçmenlere kimlik cüzdanı ve diğer kimlik ile belgelerin verilmesi için yapılıyor. Bu sayımlarda kimsenin milli mensubiyeti, ana dili nedir sorulmayacak. Sayım sırasında adların ve soyadların özgün yazılması için olanaklar yaratıldığı söyleniyor. Buna göre Kosova'da Türk nüfusunun sayısı yetkililerin gelişgüzel tahminlerine göre ve soruşturma yoluyla elde ettiğimiz rakamlarla gösterilecek. (Recepoğlu, 2000, s. 2).

Recepoğlu bu yazısında, nüfus sayımı sonuçları üzerinden etnik topluluklara tanınacak hakların adil olmayacağını vurgulamıştır. Uygulamayı doğru bulmamakla birlikte, uygulama üzerinden hareket edilse dahi gerçek sonuçlara ulaşılamayacağına dikkat çekmek istemiştir. Recepoğlu, tarihten bu yana rejimler değişse bile Kosova Türklerinin ülkede sürekli benzeri sorunlarla karşılaştığını vurgulamıştır. Yazar, tarihten beri devam eden nüfus sayımlarındaki bu güvensizlik ortamının sürdüğüne dikkat çekerek, Kosova Türklerinin haklarına rahat bir şekilde kavuşamayacağını ifade etmiştir.

“Ha Gayret” başlıklı yazısında Raif Kırkul, UNMIK'in düzenlediği azınlık politikalarını ele almıştır. Kırkul bu yazısında, UNMIK'in yetkisiyle gerçekleştirilmesi planlanan Kosova genel seçiminde kullanılmak üzere seçmen kayıt formlarında Türkçeye yer verilmemesini eleştirir. Yazar, UNMIK ve AGİT'in yetkililerini eleştirerek, UNMIK'in Kosova'da yaşayan her etnik topluluğa eşit yaklaşım sergilemediğini ve etnik toplulukların haklarını korumaya yönelik ortaya koyduğu uygulamaların azınlıkta olan toplulukları korumadığını ifade etmiştir. Yazar, UNMIK'in yapmış olduğu bu uygulamalar ile toplulukların arasında ayrımcılık yaptığını söyler. Yazar, yeni idari yapılanma sürecine giren ve bağımsız bir ülke olma yolunda ilerleyen Kosova'nın, uluslararası kuruluşlar tarafından bu yaklaşım ile idare

edilmesini doğru bulmaz. Yazar bu bağlamda, genel seçim için; seçim merkezlerinde kullanılmak üzere seçmen kayıt formlarında Türkçeye yer verilmemesine tepki gösteren Kosova Türklerinin seçmen kaydına ilişkin aldığı boykot kararını destekler ve haklı bulur. Yazar, “*Kosovalı Türklerin bu haklı istemlerinde Arnavut topluluğunun büyük bir kesiminden destek de geldi. İster halktan ister de siyasi çevrelerden gelen destek UNMIK ve OSCE yetkililerinin ikinci kez şaşırmasına neden oldu.*” ifadeleriyle Kosova’daki uluslararası kuruluşların Kosova toplumunun talep ve ihtiyaçlarına uygun politikalar üretmediğini ve art niyetli davrandığını söyler. Yazar, UNMIK’in, Türkçeyi kasıtlı olarak saf dışı bırakmak için bahaneler ürettiğini belirtir ve şu alaycı ifadelerle eleştirir: “*‘Kosovalı Türklerin, dillerinin eşit kullanılması istemleri teknik imkanları ve kısıtlı maddi olanaklar yüzünden yerine gelmiyor’ cevabı UNMIK ve OSCE yetkililerin dillerinden düşürmedikleri bir şarkı gibi top listelerinde bir numaraya yerleşti.*” (Kırkul R. , 2000, s. 5). Kırkul yazısının devamında, UNMIK koordinatörü Bernard Kouchner’in Türk topluluğunun temsilcileriyle yapacağı görüşmeyi hava muhalefeti gerekçe göstererek iptal ettiğini, ardından azınlık topluluklarının temsilcileriyle yaptığı görüşmeye Türk topluluğunun temsilcilerini davet etmediğini söyler. Yazar, bu görüşmeyi çifte standart politikası olarak niteler. Türk topluluğuna karşı sistematik bir ayrımcılık uygulandığını ifade eden yazar, “*biraz daha ha gayret!...*” ifadeleriyle yapılan ayrımcılığın karşısında Türk topluluğunun sabırlı olmasını istemiştir.

Yeni Dönem Gazetesi yayın hayatına başladığı 24 Kasım 1999 tarihinden itibaren iç siyasetin gündeminde olan yeni anayasa taslağıyla ilgili gelişmeleri ön plana almıştır. Azınlık haklarını kapsayan meseleler, “Kosova” bölümünde yer alan yazıların neredeyse tamamını oluşturmaktadır. Zira gazetenin kurulduğu dönemde, Kosova’nın UNMIK geçici yönetimi sürecine girmesiyle Kosova Türkleri, UNMIK tarafından düzenlenecek olan yeni anayasaya dair beklenti içine girmiştir. Kosova Türklerinin bu beklentisi, 1974 Yugoslavya Anayasası’nda “ulusal haklar” çerçevesinde etnik topluluklara tanınan yüksek düzeydeki haklara benzer bir düzenlemenin olacağına dairdir. Fakat UNMIK’in hazırladığı anayasada Türkler, “azınlık” olarak tanımlanmış ve sınırlı haklara sahip olmuştur. Bu nedenle *Yeni Dönem Gazetesi*, anayasal çerçevede alınan bu kararı gündeminde tutmuş ve en önemli konusu haline getirmiştir. Gazete, konuyu “ulusal haklar” özelinde; yitirilen hakların geri alınması, dil hakkı, eğitim hakkı, çok kültürlülük ve ana dili eğitimi gibi birçok başlık altında ele almıştır. Azınlık

hakları meselesi, yukarıda bahsedilen köşe yazarlarının ağırlık verdiği konu olmuştur. Gazete, azınlık hakları kapsamında yer alan meseleleri ağırlıklı olarak 1974 Anayasası'nda tanınan haklar üzerinden tartışmaya açmıştır. Yazılarda, 1974 Anayasası'ndan maddelere yer verilerek, UNMIK'in kısıtladığı haklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. *Yeni Dönem*, Kosova Türklerinin yitirmiş olduğu hakları, haber ve köşe yazılarında çok kültürlülük, demokrasi, azınlık ve insan hakları kavramları çerçevesinde okuyucularına taşımış, bu kavramlar bağlamında ele alınan yazılarda UNMIK sert bir dille eleştirilmiştir. UNMIK'in azınlık hakları düzenlemeleri sıklıkla çifte standart olarak nitelenmiş, bu nitelemenin yazarların ortak vurgusu olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yapılan eleştirilerde, sıklıkla azınlık hakları meselesinin ısrarla takip edileceği vurgulanmış, Türk topluluğunun bu konuda sağduyulu olması yönünde uyarılar yapılmıştır. Yazılarında sıklıkla Türk topluluğuna seslenen yazarların, Kosova Türklerini örgütlemeye ve yönlendirmeye çalıştığı görülür. Bazı yazılarda ise UNMIK'in azınlık haklarına dair yaptığı vadeleriyle çeliştiği görüşü yazarların ortak vurgu noktasını oluşturmaktadır. UNMIK'in azınlık topluluklarına yönelik yaptığı düzenlemelerin 1974 Yugoslavya Anayasası'yla kıyaslandığı ve eleştirildiği yazılarda yazarların “tarih boyunca verilen mücadeleler” gibi kullandıkları benzer ifadelerden yola çıkarak, 1974 Anayasası'nda tanınan hakları bir ideal olarak görmediklerini söyleyebiliriz. Zira bu çalışmanın giriş bölümünde ve kuramsal tartışmanın yapıldığı bölümde Yugoslavya'nın 1974 Anayasası'nda etnik topluluklara “ulusal haklar” terimi ile yüksek düzeyde tanıdığı hakların pratikte tam anlamıyla karşılık bulmadığı, rejimlerin etnik topluluklara tanıdığı hakları kendi politikaları doğrultusunda kullandığı ifade edilmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi Yugoslavya 1971-1980 yılları arasında Kosova'da yaşanan karmaşayı önlemek ve bölgede dengeyi sağlamak amacıyla Türklere anayasal haklar tanımıştır. Bu arka plan *Yeni Dönem Gazetesi* yazarlarının azınlık hakları konusunda 1974 Yugoslavya Anayasası'nı hem sıklıkla referans göstermelerinin hem de 1974 Anayasası'nın yapıldığı dönemini de içine alan geçmiş olumsuzlayan ifadelerinin anlaşılmasına olanak sağlar. Zira yazarlar, 1974 Anayasası'nda tanınan yüksek düzeydeki hakların pratikte tam anlamıyla karşılık bulmamış olmasını yazınlarında açıkça ifade etmemişlerdir. Bunun önemli bir nedeni bulunmaktadır. Ülkede bulunan diğer etnik topluluklar gibi Türklere de 1974 Anayasası'nda devletin kurucu unsurları arasında

yer verilmesi önemli bir adımdır çünkü bu anayasanın dışında başka herhangi bir ülke anayasasında Türklere böyle bir ayrıcalık tanınmamıştır.

Bu uygulamanın pratikte karşılığı olmasa da, uygulama sembolik olsa da, neticede Türklerin varlığının anayasal düzeyde yüksek bir karşılık bulması ülkedeki Türkler açısından büyük bir kazanım sağlar. Bu durumun hem bölgede tarih boyunca azınlık hakları kapsamında tanınmış – ki azınlık hakları bağlamında değerlendirilen bu hakların Yugoslavya’daki karşılığı “Ulusal haklar” kategorisindedir ve bu haklar daha yüksek bir değere tekabül eder - olan en üst düzey hakka karşılık gelmesinin bir kazanım olarak görülmesi hem de tarih boyunca azınlık hakları kapsamında tek dayanak noktası olması sebebiyle tanınan haklar -simgesel olsa da- UNMIK döneminde yitirilen hakların savunulmasında önemli bir çıkış noktasını oluşturur. Yukarıda ifade edildiği gibi yazarlar UNMIK’in azınlık hakları düzenlemesinde Türklerin benzer statüde – çünkü bu durumu bir kazanım olarak değerlendirirler - yer almasını arzuladıkları için 1974 Yugoslavya Anayasası’nı doğrudan eleştirmezler. Bu tespit, yazarların azınlık haklarına ilişkin yaklaşımlarındaki çelişkili gibi görünen tavırlarına açıklık getirir. Aslında ülkenin tarihine ve kimlik politikalarına hakim olunması durumunda yazarların bu tavırlarını anlamak mümkündür.

Genel bir bakışla değerlendirildiğinde ise, *Yeni Dönem Gazetesi* azınlık haklarını tartışmaya açtığı yazılarda UNMIK’in Türk topluluğunu “öteki”leştirdiğini ileri sürmüştür. Gazetenin UNMIK’in ilk yönetim sürecinde Kosova’ya sunduğu azınlık hakları vaadlerini memnuniyetle karşıladığını ve UNMIK ile ilgili yazılarında kullandığı ifadelerin nesnel olduğu saptanmış fakat UNMIK’in azınlık haklarına yönelik yaptığı düzenlemeden sonra gazetenin UNMIK’e olan üslubunda sivrileşme yaşandığı görülmüştür. Köşe yazarlarının tamamı UNMIK’i “Batı dünyası” olarak nitelemiştir. Demokrasi kavramı bağlamında yöneltilen eleştirilerin ortak vurgu noktası, demokrasi ilkelerini ön plana çıkarmış olan bir uluslararası kuruluşun Kosova’da bu ilkeleri uygulamadığı ve demokrasinin ilkeleriyle çeliştiği yönündedir.

7.2. Balkan Bölümü

Gazetenin bu bölümünde, Balkan ülkelerinin gündeminde olan siyaset haberleri ön plana alınmıştır. Balkan bölgesinde bulunan ülkelere yer verilen bölümde, ağırlıklı olarak; Arnavutluk, Bosna Hersek ve Karadağ ülkelerine yer verilmiştir. Kosova’nın hem sınır komşusu hem de nüfus çoğunluğunu oluşturan Kosovalı Arnavutlar ile aynı

etnik kökenden olması nedeniyle Arnavutluk ile ilgili haberler ön plana alınmıştır. Bosna Hersek'te bulunan Müslüman Boşnaklar nedeniyle Bosna Hersek'ten haberlere de ağırlık verilmiştir. Gazetenin bu bölümünde ağırlıklı olarak yer verilen diğer bir ülke ise o dönemde Karadağ ile Sırbistan arasında yaşanan gerginlikler nedeniyle Karadağ'dır. Gazete ilgili gelişmeleri Karadağ yetkililerinin açıklamalarını kaynak göstererek aktarmıştır.

“Bosna'da milliyetçiler önde” başlıklı haberde, Bosna Hersek'te yapılan genel seçimle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bosna Hersek'te yapılan genel seçimde resmi olmayan sonuçlara göre Sırp milliyetçilerin önde olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Haberde, seçimde olası ihtimaller yorumlanmıştır (Editör, 2000, s. 7). Bir diğer haber ise Bosna'da bulunan toplu mezar haberidir. Bosna Hersek'in Sırp yönetimi bölgesinde yeni bir toplu mezarın ortaya çıkarıldığı bildirilmiştir. Toplu mezara bir mağaranın derinliklerinde rastlanıldığını, mezarda 11 cesetin bulunduğu belirtilmiştir. Cesetlerin 1992-1995 yılları arasında yaşanan Bosna Savaşı sırasında Sırp tarafından öldürülen Bosnalı Müslümanlara ait olabileceği belirtilmiştir (Editör, 2000, s. 7). “Bosnalılar acıda birleşti” başlıklı haberde, 1990-1995 yılları arasında Bosna Savaşı'nda yaşanan kayıplar için düzenlenen protesto hakkında bilgilere yer verilmiştir. Haberde, protestonun Boşnak, Hırvat ve Sırp dernekleri tarafından düzenlendiği bildirilmiştir. Tuzla sakinlerinin, bölgenin etnik dengesinin orantılı olması nedeniyle ülkenin diğer bölgele sakinlerinin aksine hoşgörülü bir anlayışa sahip olduğu belirtilmiştir (Editör, 2000, s. 26).

Bosna ile ilgili diğer bir haber ise Srebrenitsa şehrinde yapılan Srebrenitsa katliamı eylemiyle ilgilidir. Srebrenitsa katliamını protesto etmek için katliamdan kurtulan ailelerin Sarayova anayolunu trafiğe kapattığı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında Srebrenitsa katliamı tarihine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 10).

Gazetenin bu bölümünde en sık rastlanılan diğer bir ülke Karadağ'dır. Yugoslavya devlet başkanı Slobodan Milošević'in devrilmesinden sonra Karadağ'da ayrılıkçı eğilimler hız kazanmıştır. Bu dönemde, bölgede sıcak gelişmelerin yaşandığı ülke olan Karadağ'ı gazete yakından takip etmiştir. “Kostunista'nın ilk işi Karadağ oldu” başlıklı haberde, yaşanan yeni siyasi gelişmeler aktarılmıştır. Yugoslavya devlet başkanı Slobodan Milošević'in devrilmesinden sonra devlet başkanlığı görevine geçen Vojislav Kostunista'nın, Yugoslavya Federasyonu'nun dağılmasının ardından

federasyonda Sırbistan ile son kalan ülke Karadağ'da ayrılıkçı hareketlerin çıktığı bildirilmiştir. Vojislav'ın, Karadağ'la ilişkilerin normalleştirilmesi yönündeki görüşlerine yer verilmiştir. Haberde, Vojislav'ın Federasyon'un birliğini tekrar sağlamak için istekli olduğunu, Kosova'yı da tekrar birliğin içine görmek istediği bilgisi aktarılmıştır (Editör, 2000, s. 7). “Sırbistan Karadağ'la görüşmelere hazır” başlıklı yazıda, Sırbistan ile Karadağ arasında yaşanan gerginliklere dair Sırbistan muhalefeti lideri Dragoljup Miçunoviç'in görüşleri aktarılmıştır. Haberde, Miçunoviç'in Sırbistan ile Karadağ arasındaki ilişkilerin düzelmesi için sunduğu çözüm önerilerine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 7). “Sırbistan'la yeni ilişkilerin kurulmasından yanayız” başlıklı haberde, Sırbistan ile Karadağ arasında gerginliğe ilişkin Karadağ Başbakanı Filip Vujanoviç'in görüşlerine yer verilmiştir. Haberin devamında, Karadağ Sosyalist Demokrat Partisi lideri Vujanoviç'in, Karadağ'da çıkan ayrılıkçı hareketlere rağmen Sırbistan'a yönelik olumlu yaklaşımı ve konuya dair görüşleri aktarılmıştır (Editör, 2000, s. 7). Sırbistan-Karadağ arasında yaşanan gerginliklere ilişkin bir diğer haber ise “Hoolbroke: NATO, Sırbistan Karadağ arasındaki olası bir çatışmada gözlemci kalmayacak” başlığıyla NATO'nun konuya dair yaklaşımı ele alınmıştır. BM Büyükelçisi Richard Hoolbroke'nin, Sırbistan'ın olası bir savaş girişiminde en ağır şekilde cezalandırılacağı yönündeki açıklamasına yer verilmiştir. Haberin sonunda, Hoolbroke'nin “Tito döneminden kalan bayrak şimdi müzelerde yeri olan bayraktır. Bizim bu girişimimizi tüm AB devletleri destekliyor” ifadeleri paylaşılmıştır (Koro A. , 2000, s. 10).

Balkan bölümde en sık rastlanılan bir diğer ülke ise Arnavutluk'tur. Arnavutluk'ta meydana gelen kazalar, asayiş haberlerinin yanı sıra siyasetle ilgili konulara yer verilmiştir. “Kuks'ta yirmi polis tutuklandı” başlıklı haberde, Arnavutluk'un Kuks şehrinde tutuklanan 20 Arnavutluk polisinin haberi paylaşılmıştır. Kosova'dan çalınan araba soygunu olayında Kuks'ta görev yapan 20 polisin olduğu aktarılmıştır. Kuks askeri savcısının ifadelerinden oluşan haber, araba soygun olayına karışan polislerin tutuklandığını, soygun olaylarına karşı operasyonların devam edeceği bilgisi verilmiştir (Editör, 2000, s. 7). Arnavutluk'tan asayiş ile ilgili bir diğer haber ise, Arnavutluk'un İşkodra şehrinde öldürülen polis şefi ile ilgilidir. İşkodra Polis Şefi Albay Arben Zylyftari'nin uzun yıllar suç örgütlerine karşı yürüttüğü operasyonların başında gelen isim olduğu, ölümünün suç örgütleri tarafından gerçekleştirildiği aktarılmıştır (Editör, 2000, s. 10). “Kosova hiçbir zaman

Sırp taşrası olmayacak” başlıklı haberde, Arnavutluk Başbakanı İllir Meta’nın Kosova’nın geleceği hakkında yaptığı değerlendirmelerine yer verilmiştir. Meta’nın; Kosova’nın geleceğini sadece Kosova vatandaşlarının belirleneceğini bu süreçten sonra Yugoslavya ile hiçbir şekilde bağ kurulmayacağı yönündeki görüşlerine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 7). Gazetenin balkan bölümünde; Karadağ, Bosna Hersek ve Arnavutluk ülkeleriyle ilgili haberler sayıca fazladır. Bu ülkelerin yanı sıra Sırbistan ve diğer Balkan ülkelerine yer verilmiştir.

7.3. Türkiye Bölümü

Çalışmanın bu başlığı altında gazetenin “Türkiye” bölümünde yer alan haberlerin yanı sıra gazetenin farklı bölüm başlıkları altında Kosova’da görev yapan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurum ve kuruluşlarıyla ilgili ve Türk kültürünün önemine değinen köşe yazıları incelenmiştir. Farklı bölümlerden tespit edilen haber ve köşe yazılarına “Türkiye” bölümünde yer alan haber ve köşe yazıları incelemelerinden sonra yer verilmiştir.

Yeni Dönem Gazetesi, Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili haberleri birçok bölümünde duyursa da “Türkiye” adı altında ayrı bir bölüme yer vermiştir. Haberlerin büyük bir bölümü Türkiye’nin güncel siyaset haberlerinden oluşur. Türkiye’nin iç ve dış siyasetinden haberlerin yer verildiği “Türkiye” bölümünde, iç siyaset ile ilgili haberler; Türkiye’nin iç siyasetinde gündeme gelen konularından ve bu konulara yönelik devlet yetkililerinin ve siyasi parti liderlerinin yaptığı açıklamalarından oluşur. Konu başlıklarından bazı örnek haberler; “Sezer MİT kararnamesini iade etti, Bahçeli: Hükümette Bunalım ve Güven Sorunu Yok, Çakıcı susma hakkını kullandı, Yargıtay’dan türban açıklaması, Genelkurmay iddiaları yalanladı” (Editör, 2000, s. 8; Editör, 2000, s. 6; Editör, 1999, s. 6; Editör, Yargıtay’dan türban açıklaması, 1999, s. 6).

Türkiye’nin dış siyasetiyle ilgili haberlerin konu başlıkları ise genellikle Türkiye’nin diplomatik ilişkileri kapsamında yer alan; Türkiye Cumhuriyeti devlet yetkililerinin ülke ziyaretleri ve diğer ülke yetkililerinin Türkiye Cumhuriyeti’ne yaptığı ziyaretlerden oluşur. Örnek haberler şu şekildedir: “Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem’in Yunanistan’a Ziyareti Başarıyla Geçti”, “Cumhurbaşkanı Sezer Ürdün’e Gidiyor”, “İsrail Başbakanı Ankara’da”, “Aliyev Ankara’da” (Editör, 2000, s. 6; Editör, 2000, s. 8; Editör, 2000, s. 6; Editör, Aliyev Ankara’da, 2000, s. 6).

Gazetenin, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyasetiyle ilgili bazı haberleri Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası siyasette gücünü göstermeye yönelik bir yaklaşım sergileyerek duyurduğu saptanmıştır. Konu başlıklarından bazı örnek haberler ise şu şekildedir:

“Türkiye, dünyanın altıncı büyük ordusuna sahip” başlıklı haberde, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan ‘Yıllık Global Silahlanma Raporu’na ve Türkiye’nin son yıllarda askeri alanda yapmış olduğu çalışmalara yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 6).

“Ecevit: Türkiye gücünü gösterdi” başlıklı haberde, Başbakan Ecevit’in ABD Temsilciler Meclisi’nde sözde “Ermeni soykırımı” karar tasarısının geri çekilmesine ilişkin yaptığı değerlendirmelerine yer verilmiştir. Haberin alt başlığı “güçlü Türkiye” olarak oluşturulmuş (Editör, 2000, s. 6).

“KFOR’dan Türk askerine övgü” başlıklı haberde, KFOR Komutanı General Klaus Reinhardt’ın, Kosova’da NATO kuvvetleri bünyesinde görev yapan Türk Barış Gücü’ne yönelik yaptığı olumlu değerlendirmelerine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 6)

“Türkiye’nin başarısı” başlıklı haberde, NATO’nun, Kosova’da görev yapan ülke birliklerinin dağılımına ilişkin düzenlediği toplantı sonucunda alınan karara değinilmiştir. Türkiye’nin toplantıda yapmış olduğu müzakere “Türkiye’nin başarısı” olarak nitelendirilmiştir. Haberde, NATO komutasında bulunan 50 bin kişilik KFOR karargâhının, Ekim 2000 – Nisan 2001 arasında Türkiye ve İtalya’nın yönetimine devredileceği bilgisi aktarılmıştır (Editör, 2000, s. 6).

“Türkiye’den Gürcistan’a Askeri Yardım” başlıklı haberde, Türkiye’nin Gürcistan Silahlı Kuvvetleri’ne yaptığı askeri teçhizat yardımına yer verilmiştir. Haber, Orgeneral Kıvrıkoğlu ile Gürcistan Savunma Bakanı David Tevadze’nin arasında gerçekleşen toplantının ardından yapılan açıklamalardan oluşur. Haber, Orgeneral Kıvrıkoğlu’nun yapılan yardımla ilgili Türkiye’nin gücünü ön plana çıkaran; *“Türkiye Gürcistan Silahlı Kuvvetleri’nin gelişimine ve uluslararası standarda uygun hale getirilmesine önem veriyor ve bu çerçevede yardım etmeye devam edeceğiz”* ifadeleri bağlamında kurgulanmış, Gürcistan Savunma Bakanı David Tevadze’nin Türkiye’ye ilettiği teşekkür mesajıyla son bulmuştur (Editör, 2000, s. 6).

“En güçlü 10 ülkeden biri olacağız” şeklindeki haberin başlığı, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in, Türkiye’nin dünya siyasetindeki hedefine ilişkin yaptığı açıklamalarından oluşturulmuştur. Haberde, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in; Türkiye’nin yargı, ekonomi, sağlık ve eğitim alanlarında dünyanın en gelişmiş 10 ülkesi arasına girmeyi hedeflediğini belirttiği ifadelerine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 6).

"Türkiye, Bering'den Atlantik'e kadar 3 kıtada kilit ülke" başlıklı haberde, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, Türkiye'nin uluslararası siyasetteki rolüne yönelik yapmış olduğu açıklamaları paylaşılmıştır. Haberin başlığı, Demirel'in açıklamalarından oluşturulmuştur (Editör, 1999, s. 6).

“Türkiye yapıcı rol oynuyor” başlıklı haberde, İsrail başbakanının yakın tarihte Türkiye Cumhuriyeti’ni ziyaret edeceği bilgisi aktarılmış, Türkiye’nin Orta Doğu bölgesinin barış sürecinde önemli rol oynadığı ifade edilmiştir (Editör, 2000, s. 6).

“Türkiye’nin önemi artıyor” başlıklı haberde, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik süreci değerlendirilmiştir. Haberde, Türkiye’nin jeopolitik konumunun önemi vurgulanmış, uluslararası siyasette önemli rol oynayan ve önde gelen güçlü ülkelerin arasında yer aldığı ifade edilmiştir (Editör, 2000, s. 6).

Türkiye bölümünde yer alan haberlerin büyük bir bölümü siyaset haberlerinden oluşur. Bunun yanı sıra ekonomiyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Ekonomi haberleri; Türkiye ekonomisinin iç siyasetteki yansımaları ve Türkiye ekonomisinin uluslararası ekonomideki konumu olmak üzere iki başlık altına değerlendirilir. Gazete, ülke ekonomisinin iç siyasetteki yansımalarını parti liderlerinin konuya ilişkin yaptığı açıklamalar ile duyurmuştur. Ekonomi haberlerinden bazı örnek başlıklar şu şekildedir; “Türk Lirasından altı sıfır siliniyor”, ‘Milli gelir 76 yılda 35 katına çıktı’, ‘Dünya Bankası’nın raporuna göre Türkiye ekonomisi çile çekiyor!’, ‘Çiller: Enflasyon düştü diye insanların fakirliği bitmez’, ‘Halk, Ecevit’e ‘açız’ diye bağırdı’” (Editör, 2000, s. 6; Editör, 1999, s. 6; Editör, 2000, s. 6; Editör, Halk, Ecevit'e 'açız' diye bağırdı, 1999, s. 6).

Gazete, Türkiye’nin siyaset ve ekonomi haberlerinin yanı sıra Türkiye’de yaşanan afet olaylarına da yer vermiştir: “Türkiye’den dünyaya deprem teşekkürü”, “Japon deprem uzmanları İzmit’te” (Editör, 2000, s. 6; Editör, 2000, s. 6).

Aşağıda incelenen haber ve köşe yazıları, gazetenin farklı bölümlerinden derlenmiştir. Bu yazılar, gazetenin “Türkiye” bölümünde Türkiye’ye yönelik olumlu imaj oluşturmaya çalışılan haberler ile aynı kapsamda olması nedeniyle bu başlık altına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda olduğu tespit edilen köşe yazıları genellikle Kosova’da görev yapan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurum ve kuruluşlarıyla ilgilidir. Bunun yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin Kosova’ya ziyaretlerinin duyurulduğu haberlerde de benzer yaklaşım sergilendiği tespit edilmiştir.

Gazete, birinci sayısının ilk sayfasında, gazetenin ilk sayısı olması nedeniyle (24 Kasım 1999), Haziran ayında (1999) gerçekleşen NATO müdahalesine yer vermiştir. Uluslararası kapsamda olan bu müdahaleyi gazete, sadece Türk birliklerine yer vererek “87 yıl Sonra Mehmetçikler Kosova’da” manşetiyle duyurmuştur. Türk birlikleri “Mehmetçik” adıyla tanımlanmıştır. Sayfada büyük ebatta yakın plan çekilmiş bir Türk askerinin fotoğrafına yer verilmiştir. “87 yıl sonra” ibaresi ise; Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlardan geri çekilmesinin yılına tekabül eder. “... Yaşanan kötülükler bir daha tekrarlanmasın diye, barışı ve tüm Kosova halkını korumaya geldiler...” alt başlığıyla ise Türkiye’nin bölgede huzur sağlayacağı ve Kosova halkını koruyacağı ifade edilmiştir (Yeni Dönem Editör, 1999, s. 1).

“Çocuklarımızın Gözdesi Mehmetçikler” başlıklı köşe yazısında Raif Vırmıça, Prizren/Dragaş’da bulunan Kosova Türk Temsil Heyeti’ni tanıtır. Türk birlikleri “Mehmetçik” adıyla tanımlanmış, ifade yazıda sıklıkla vurgulanmıştır. Yazar, Türk birliklerinin Kosova’da yaşayan bütün haklara güven ve huzur verdiğini ifade eder. Kosova Türk Temsil Heyeti’nin faaliyetlerine yer veren yazar, Türk birliklerinin Kosova halkına hizmet etmek için çaba gösterdiğini sıklıkla dile getirmiştir. Yazısının devamında çocuklara seslenen Vırmıça, Türk birliklerinin Kosova’ya gelmesiyle yaşadığı heyecanı aradan aylar geçmesine rağmen hala taşıdığını belirtir. Vırmıça, Türk birliklerinin Kosova’ya gelişini şu şekilde anlatır:

(...) bildiğiniz gibi 1999 yılında meydana gelen Kosova Savaşı'ndan sonra, Kosova'da barışın sağlanması yönünde Mehmetçiklerin Prizren'e gelişinin büyük bir törenle ve sevgiyle karşılandığını TV aracılığıyla tüm dünya kamuoyu canlı olarak izlemişti. O günkü sevincin bugün bile bizlerde hala capcanlı olduğunu bildirirken, Mehmetçiklerin buralara gelmesine bizden fazla siz küçük kardeşlerimin de en çok sevindiğini de söylemek gerekir. Ki bunu bizler yanı sıra Mehmetçikler de bilmektedir. Kısa bir zaman içinde tüm Prizren halkının günlük yaşamının bir parçası olmaya başaran Mehmetçikler, çocuklarımızın da sempatisini kazanmaya başarmıştır. Çocuklarımızda gün bugün " En büyük

asker bizim asker " sloganı unutulmamış, aksine Mehmetçikleri görmek için nöbet tuttukları yerlerinde ziyaretlerine gidip onları doyasya görmek ve onlarla buluşmak, ellerini öpmek örnekleri gün bugün hala devam etmektedir.

Vırmıça, çocukların Türk Taburu'na yapmış olduğu ziyaretlere değinmiş, Türk birliklerinin Prizren halkıyla bütünleştiğini öne sürmüştür. Türk birliklerine gösterilen ilginin devam ettiğini vurgulayan Vırmıça, Türk birliklerinin kısa süre zarfında yaptığı faaliyetler ile Kosova haklının teveccühünü kazandığını ifade etmiştir. Türk birliklerinin, KFOR bünyesinde bulunan diğer ülke birlikleri arasında en çok ilgi gören birlik olduğunu belirtir. Vırmıça, Türk birliklerine olan ilgiyi şu şekilde özetler:

Mehmetçik taburu, KFOR bünyesinde bulunan diğer güçler tarafından da sempatiyle karşılanmaktadır. Kısa bir zaman olmasına karşın, bu etkinlikler ve faaliyetler sayesinde Mehmetçikler burada yaşamakta olan Türk halkı için değil tüm diğer halklar için de en büyük huzur ve güvence demektir

Yazar, Türk birliklerini Kosova toplumu için "huzur ve güven" kaynağı olarak nitelemektedir. Türk birliklerinin yapmış olduğu hizmetlerden dolayı halkın teveccühünü kazanmasının yanı sıra KFOR bünyesinde bulunan diğer birliklerin de ilgisini çektiğini belirtir. Yazar, çocuklara seslendiği bölümde, Türk birliklerine gösterilen ilginin sürdürülmesini ister ve çocuklara şu şekilde çağrıda bulunur: "*Bunun için sayın küçük kardeşlerim Mehmetçiklerimizin buralarda hasretlik çekmemeleri için bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de sevgilerimizi esirgememeliyiz ve onlara her türlü desteği sunmaya devam etmeliyiz*" (Vırmıça, 2000, s. 15).

Türk birliklerinin Kosova halkı nazarında diğer NATO ülkelerinin birliklerinden farklı bir konumda olduğunu vurgulayan bir diğer köşe yazısı ise Altay Suroy Recepoğlu tarafından "Protektora" başlığıyla kaleme alınmıştır. Yazar, NATO müdahalesi sonrasında BM geçici yönetiminin yeni anayasa düzenlemelerini değerlendirir. Azınlık hakları düzenlemesi nedeniyle yeni idari yapılanmadan memnun olmadığını ifade eden yazar, adil bir düzenin sağlanması için Kosova'da yaşayan bütün etnik gruplara eşit düzeyde hak tanınmasının gerektiğini söyler. Recepoğlu, düzenlemede Kosova Türklerine tanınan haklara değinmiş, Türklere tanınan hakların diğer etnik topluluklara tanınan haklar ile eşit bir düzeye taşınmaması ve insan haklarına aykırı bir durumun yaşanması durumunda Türk birliklerinin Kosova Türklerinin güvencesi olarak müdahale etme yetkisine sahip olduğunu öne sürer. Recepoğlu, UNMIK'i şu ifadeler ile uyarmıştır: "*Bilinmelidir ki NATO ülkeleri arasında sadece Türkiye'nin Kosova'da azınlığı vardır ve insan haklarına saygı*

gösterilmediğinde müdahale hakkını kullanma durumuna gelebilir.” Recepoğlu, Türk birliklerinin, –yazar, Kosova’da yaşayan etnik toplulukların arasında Türklerin de olması, Türkiye’nin Kosova’nın azınlıklık hakları meselesinde soydaş halkı bulunması nedeniyle diğer NATO birliklerine nazaran daha fazla söz hakkına sahip olduğu düşüncesindedir- Kosova’da bulunan NATO ülke birlikleri arasında azınlık hakları hususunda en yetkin konumda olduğunu öne sürmüştür. Yazar, Türk topluluğunun Kosova’daki etnik toplulukların arasında en imtiyazlı ve en güçlü durumda olduğunu vurgulamıştır. Yazısında, Türkiye Cumhuriyeti’nin gücüne yönelik vurgu yapan yazar, ayrıca Kosova Türkleri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin kurum ve kuruluşları arasındaki bağa dikkat çekmiştir (Recepoğlu, 1999, s. 2)

Taner Güçlütürk “Kosova Türk Taburu Tarafından 24 Çocuk Daha Sünnet Edildi” başlıklı köşe yazısında, Kosova Türk Taburu Görev Kuvvet Komutanlığı’nın sünnet faaliyeti haberine yer verilmiştir. Yazar, faaliyet hakkında bilgi verildikten sonra Kuvvet Komutanlığı’nın Komutanı Kurmay Yarbay İzzet Çetingöz’ün açıklamalarını paylaşmıştır:

Hepiniz kardeşsiniz, bunu hepiniz çok iyi biliyorsunuz. Bu topraklarda birlikte doğdunuz ve aynı inancı yaşıyorsunuz. Çocuklarınız, sizin ve Kosova’nın ortak geleceği ve burada hepsinin bir arada bulunmasının da kardeşliğiniz, birlik ve beraberliğinizin göstergesi ve sembolüdür. Yan yana, omuz omuza, kardeşçe Kosova’nın geleceği için beraberce çalışacaklar. Bizler burada sizlerin huzuru ve mutluluğu, geleceğiniz olan çocuklarınızın da sağlığı ve gelecekteki barış içerisinde yaşamaları için varız ve her türlü gayreti sarf ediyoruz.

Yazıda, “kardeşlik” vurgusu içeren açıklamalar kalın puntuyla ön plana çıkarılmıştır. Türk birliklerinin yaptığı faaliyetleri sıklıkla dil getiren yazarın, Yarbay İzzet Çetingöz’ün de bu bağlamda yaptığı açıklamalarını ön plana çıkararak Türk birliklerinin Kosova halkına hizmet ettiğini göstermeye ve halkın Türk birlikleriyle olan bağını kuvvetlendirmeye çalıştığı görülür. Yazar, Kosova Türk Taburu’nun NATO müdahalesinden bu yana birbirinden değerli faaliyetlere ev sahipliği yaptığını; barış, kardeşlik ve dostluk adına büyük başarılar imza attığını ve atmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Yazar, yazısını sonlandırırken Türk birliklerine olan teşekkürlerini şu ifadelerle sunmuştur: “*Küçükten büyüğe kadar herkesin yüreklerinde taht kuran Mehmetçiklerimize teşekkür eder, daha nice başarılar ve hayırlı tezkereler diliyoruz*”. Türk birliklerini “Mehmetçik” adıyla ifade eden yazar, Türk birliklerinin

Kosova’da yaşayan bütün etnik toplulukların ilgisini kazandığını belirtmiştir (Gülçütürk, 2000, s. 6).

“Mehmetçiklerden kan bağışı” başlıklı haberde, Türk askerlerinin yaptığı kan bağışı faaliyetine yer verilmiştir. Haberin başlığında olduğu gibi, Türk birlikleri haberin tamamında da “Mehmetçik” adı ile tanımlanmıştır. Yazar, Türk birliklerinin birçok alanda hizmet sunduğunu vurgulamış, Türk birliklerinin yaptığı kan bağışını ‘fedakârlık’ olarak nitelendirmiştir. Haberde, Türk birliklerinin birçok faaliyeti sıralanmıştır. Yazar, Türk birliklerinin faaliyetlerini sıralamakla, Türk birliklerinin Kosova halkına olan hizmetlerini gözler önüne sermeye çalışmıştır (Bütüç M. , 2000, s. 6).

“Türk Taburunda Coşkulu Bir Bayram Yaşandı” başlıklı haberde, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla Prizren Türk Taburu'nda düzenlenen kutlama törenine yer verilmiştir. Kutlama törenine başta Prizren’de okuyan ilköğretim ve ortaokul öğrencileri olmak üzere, Priştine, Gilan, Doburçan ve Dragaş okullarından gelen Türk, Arnavut ve Boşnak öğrencilerinin de katıldığı bilgisi aktarılır. Öğrencilerin, kutlama töreni için hazırladığı görseller ile törene renk kattığı ifade edilir. Yazıda, törende farklı illerinden ve farklı etnik kimlikten olan katılımcıların olduğu sıklıkla dile getirilmiştir. Haberde, Türk birliklerinin Kosova’nın bütün bölgelerine ve etnik gruplarına eşit mesafede yaklaştığı vurgulanmıştır (Yeni Döner editör, 2000, s. 4).

“Türkiye’den Prizren Belediyesindeki İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarına Destek ve Yardımlar” başlıklı haberde, Kosova Türk Öğretmenleri Derneği’nin, Kosova’daki Türk ilköğretim ve ortaöğretim okulları için, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’na yapmış olduğu maddi destek talebi bilgisine yer verilmiştir. Derneğin talepleri sonucunda T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın maddi destek sağladığını, Kosova Türk kuruluşları ile Türkiye Cumhuriyeti arasında gerçekleştirilen bu temasların Kosova Türklerinin Türkiye Cumhuriyeti’ne olan güvenini daha derinden hissetmesine yol açtığını ifade edilmiştir. Buna benzer temasların artmasını dileyen yazar, Türk derneklerinin yapmış olduğu bu tarz girişimleri Türk topluluğuna hizmet eden ve Türklerin hakları için mücadele eden “yapılar” olarak nitelemiştir (Koro B. , 2000, s. 5).

Gazetenin editörü Mehmet Bütüç “yeni bir döneme ‘yeni dönem’le” başlıklı köşe yazısında, Kosova halkının Türk birliklerine olan ilgisini göstermeye çalışmıştır. Bütüç yazısında, Kosova halkının Türk birliklerine ayrı bir önem verdiğini vurgulamıştır. NATO müdahalesi sonrasında NATO birliklerini Prizren şehri merkezinde karşılamaya çıkan halkın arasında kendisinin de olduğu olayı kaleme alan yazar, yazısını, gönüllü olarak savaşa katılmış UÇK (Kosova Kurtuluş Ordusu) gönüllüsü ile arasında geçen sohbet üzerinden sürdürür:

Hadi anlat bana, nerelerde savaştın?” Bir an sustu. "Paştrik tugayındaydım. Altı gün altı gece Sırplarla savaşıyorduk. Her zamanki gibi o gün de uçaklar sesini duyunca Sırplar gizlendiler. Uçaklar çok alçak uçuyorlardı. Her düşen bomba Sırplar’ın güçlerini havaya uçuruyordu. Hepimiz şaşırıyorduk! Daha önceleri hiç bu kadar alçak uçan uçaklarla karşılaşmamıştık. Sonra bir arkadaşım dürbünle uçakları izlemeye koyuldu. "Türk uçakları bombalıyor!" diye seslendi. Sırp askerlerinin cesetleriyle beraber tank parçaları havada uçuşuyordu. Türk uçakları onları paramparça etmişti. Çok sevinmiştik. Savaşın sonu yakındaydı. Biliyorduk, bundan sonra artık savaş sona erecek. Günlerdir bu böyle oldu. Sırp güçleri o yöreden tamamen yok oldu. Türk uçakları onları paramparça yaptı. İşte iki hafta sonra savaş bitti. Ben bunları yaşadım, uçaklarda Türk bayrağını görünce ne kadar sevinmişim bir bilsen dostum! Anlatamam!." Gözyaşları akmaya haşladı.

Bütüç, “...uçaklarda Türk bayrağını görünce ne kadar sevinmişim bir bilsen dostum!”, “Türk uçakları onları paramparça etmişti. Çok sevinmiştik.” ve “Gözyaşları akmaya haşladı.” ifadeleriyle, Uçk gönüllüsünün duygularına yer vererek, Türk askerlerine olan ilgisini göstermeye çalışmıştır. Yazısının devamında Bütüç, Kosova halkının Türk birliklerine olan ilgisini aktarmıştır: “Yüzüne baktım. Gözlüklerini çıkardım. Siyah gözlükler altında saklı kalan gözyaşı damlaları aniden parlayıverdi güneş ışınları altında. Birbirimize gülümseyerek baktık. Sonra hep birlikte, çocuklarımızla beraber, var gücümüzle "Nato! Nato!", "Türkiye! Türkiye!", "Kosova! Türkiye!" diye bağırarak.”

Bütüç yazısına son verirken, NATO müdahalesi sonrasında Prizren meydanında halkın yaşadığı coşkuyu da aktarmıştır. Prizren halkının akın ettiği şehir meydanında, tüm NATO birliklerine ilgi gösterildiği fakat Türk birliklerine olan ilginin ayrıcalıklı olduğunu anlatır:

Prizren sokakları dopdolu dost kurtarıcı erlerle... Türk, Alman, Hollanda erleri. Çocuklarımız hep onlara el salıyor ve hiç durmadan "Nato! Nato!" sesleniyor... Askerler de hiç usanmadan çocuklarımıza el salıyor, saçlarını okşuyor ya da çak diye el ele buluşuyor. Ama çocuklar NATO askerlerinin omuzlarında ay yıldız

görüncce, ister Türk çocukları olsun ister de Arnavut çocukları, hep bir ağızdan “Türkiye! Türkiye!” diye bağıyorlar. Hoşuma gidiyor...

Bütüç, Kosova’nın Yugoslavya’dan kopmasını sağlayan NATO müdahalesinin hemen ardından Kosova halkının NATO birliklerini karşılamak için şehir meydanına akın ettiği güne dair gözlemlerini kaleme aldığı yazısında, Kosova halkının yaşadığı sevinci ve halkın NATO birliklerine olan ilgisini aktarmıştır. Yazar, yazısının bu bölümünde Türk birliklerini ön plana çıkarmıştır (Bütüç M. , 1999, s. 3).

Gazete, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in Kosova’ya gerçekleştirdiği ziyareti; “Yüzyılın Ziyareti Gerçekleşti” başlığıyla sürmanşette duyurmuştur. Gazete, habere 8. ve 9. sayfalarında da; “T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel aramızda, Yüzyılın Ziyareti Gerçekleşti: “Hoş Geldin Baba” başlığıyla yer vermiştir. Ziyarete dair toplam 6 fotoğraf paylaşılmıştır. Süleyman Demirel’in yakın çekimden çekilen 2 fotoğrafının yanı sıra Demirel’in Prizren meydanında halkın arasında olduğu 2, Demirel’i karşılamaya gelen halkı yansıtan 2 fotoğrafa yer verilmiştir

Sürmanşetteki “Yüzyılın Ziyareti Gerçekleşti” ifadesi ise Kosova’ya Osmanlı Devleti’nin hâkimiyetinden yaklaşık yüz yıl sonra ilk kez Türkiye Cumhuriyeti tarafından gerçekleştirilen en üst düzey ziyaret olduğu için kullanılmıştır. Bu ifade ile gazetenin Türkiye Cumhuriyeti’ni Osmanlı Devleti’nin devamı olarak gördüğünü ve okuyucunun da ziyareti bu bağlamda algılamasını hedeflediğini söyleyebiliriz. Başlıktaki “Hoş Geldin Baba” ifadesi ile ziyareti gerçekleştiren Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in Türkiye siyasetindeki “baba” lakabı kullanılarak metaforik olarak geçmişe duyulan özlem duygusunun betimlenmeye çalışıldığı görülür.

İki sayfada yer verilen Demirel’in ziyaret haberi, birçok haber spotu ile derlenmiştir. Haberde, Demirel’in Kosova Türklerinin dernek ve kuruluş temsilcileriyle bir araya geldiği toplantıdan satır başları aktarılmıştır. Toplantıda, dernek ve kuruluş temsilcilerinin Demirel’e yaşadıkları sorunları aktardıkları ve Türkiye Cumhuriyeti’nden destek bekledikleri bilgisine yer verilmiştir. Dernek ve kuruluş temsilcilerinin, Demirel’in ziyaretine ilişkin teşekkür konuşması da satır başı olarak sunulmuştur. Teşekkür konuşması: “*Türk toplumu temsilcileri, ‘Sultan Reşat’tan 87 yıl sonra buraya gelen ilk Türk devlet adamısınız, bize mutluluk ve şeref verdiniz’ diye konuştular.*” ifadeleriyle aktarılmıştır. Osmanlı’nın hâkimiyeti

dönemine vurgu yapan bu ifadelerin, gazetenin sürmanşette ve 8. ve 9. sayfasındaki başlıklar ile oluşturulmaya çalışıldığı çağrışımı tamamlayan bir yapıdadır. Bu bağlamda gazete, T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in Kosova'ya yapmış olduğu ziyaret haberini kullandığı haber başlıkları bağlamında haberin ana temasına yansıtılmış, okuyucunun zihninde tarihsel bellek bağlamında geçmişe özlem duygusunu canlandırmayı hedeflediği görülmüştür. Haber metninin devamında Demirel'in Prizren meydanına yaptığı ziyaret, yine "Hoş geldin baba" başlığında kullanılan dil bağlamında yine geçmişe özlem duygusunu canlandırmayı amaçlayarak aktarıldığı görülür. Haberin devamı şu şekildedir:

Savaş sonrası Türk Barış Güçlerinin Prizren ve Mamuşa'ya gelişleri esnasında yaşanan heyecan T.C. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ziyareti sırasında bir daha tekrarlandı. Sayın Demirel'i ilkin Mamuşa meydanında binlerce kişi karşılarken, Prizren Şadırvanı'nda on binlerce kişi iki-üç saat Cumhurbaşkanı'ni görmek için ellerinde bayrak ve pankartlarla sabırla bekledi.

Demirel'in Prizren meydanına yaptığı ziyaretin, 1999 Kosova savaşı sonrasında NATO bünyesinde Kosova'ya gelen Türk birliklerinin halkta oluşturduğu heyecanı tekrarlattığı ifade edilmiştir. Gazetenin, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Kosova'ya yapmış olduğu ziyareti, kullandığı başlıklar, spotlar ve haberin kurgusu ile okuyucunun geçmişe özlem duymasını amaçlayarak aktardığı göze çarpmaktadır (Editör, 1999, s. 8-9).

"632 yıl 60 kadar devleti adaletle idare eden Osmanlı devleti" başlıklı köşe yazısında Raif Vırmiça, Batı medeniyetinin İslamiyet'e olan olumsuz yaklaşımını eleştirir. Yazısının girişinde Bernard Lewis'in paragrafına yer vermiştir. Batı medeniyetinin İslamiyet'e olan olumsuz yaklaşımını, Batı medeniyetinden bir düşünürün düşüncelerine yer vererek eleştirmiştir. Yazar, azınlık kavramını ve özgürlük düşüncelerini içeren kavramların Batı medeniyeti tarafından üretilmesine rağmen, Batı medeniyetinin bu fikirleri pratikte adil bir şekilde uygulamadığını ifade etmiştir. Yazar, özgürlüklerin pratikte yaşatılması konusunda Osmanlı Devleti'nin öncü olduğunu, tarihte adil bir yönetim anlayışına sahip en önemli yönetim sisteminin örneğini temsil ettiğini söyler. Yazar, Batı medeniyetinin karşısında Osmanlı medeniyetini konumlandırarak, Osmanlı'nın sözkonusu olan kavramları kapsayan değerleri adil bir yönetim anlayışı ile uyguladığını, toplumda yer alan tüm etnik toplulukların özgürce yaşadığını ifade etmiştir. Vırmiça, Batı medeniyetini eleştirdiği yazısında, Osmanlı Devleti'nin etnik topluluklara yönelik yaklaşımını örnek

göstererek, Batı medeniyetinin İslam dünyasına ön yargıyla yaklaştığını vurgulamış ve etnik kimliğe dayalı taleplerin karşılanması konusunda Osmanlı'nın Batı medeniyetine kıyasla çok önde olduğunu ifade etmiştir. Yazar, ayrıca İslamiyet adına yapıldığı iddia edilen terör eylemlerinin, Batı'nın ön yargısının temel kaynağını oluşturduğunu fakat bu eylemlerin İslamiyet ile hiçbir ilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yazısının devamında, Osmanlı'nın yönetim anlayışına dair düşüncelerini paylaşır. Vırmiça, Osmanlı'nın yüzyıllar boyunca sürdürdüğü hakimiyetin başarısının hoşgörü anlayışından kaynaklandığını ifade etmiştir: *“Osmanlı'nın yaratmış olduğu medeniyette milliyet, çoğunluk ve azınlık kavramları yoktu devletin gözünde herkes eşitti. Bu ilkeler sayesinde Osmanlı devleti 600 yıldan fazla ayakta kalmış muazzam bir mevkîye ulaşmıştır.”*

Yazar yazısının devamında, Osmanlı'nın köklü ve zengin bir tarihi geçmişe sahip olduğunu, azınlık hakları kapsamında olan uygulamaları kendi hoşgörü anlayışı ile uyguladığını ve bu bağlamda bir “medeniyet mirası” bıraktığını belirtmiştir. Bu medeniyet mirasını dikkate alan Türk milletinin çağa ayak uydurarak dünya medeniyetine katkılar sağladığını ifade etmiştir: *“Köklü ve zengin bir tarihe ve medeniyete sahip olduklarını bilen Türk Milleti bugünkü uygarlığıyla, dünya uygarlığının gelişmesinde de katkıda bulunma fırsatını yakalamış, bugünkü Türk Milli Kültürü'nü çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmaya başarmıştır.”*

Vırmiça, Batı medeniyetinin İslamiyet'e olan olumsuz yaklaşımını kaleme aldığı bu yazısında, Batı medeniyetini hoşgörü ve adalet kavramları üzerinden eleştirmiş, eleştirilerinin dayanak noktasını Osmanlı'nın yönetim anlayışı üzerinden kurgulamıştır (Vırmiça, 1999, s. 7).

Çalışmanın bu bölümünde incelenen haber ve köşe yazıları; Kosova'da görev yapan Türkiye Cumhuriyeti kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri, Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin Kosova'ya yaptığı ziyaretler, Kosova'da konuşlu NATO bünyesinde görev yapan Türk birliklerinin faaliyetleri ve Türk kültürü muhtevasıyla ilgili konulardan oluşmaktadır. Bu konulara dair oluşturulan metin dilinin nesnel olmadığı, köşe yazısı ve haber dilinin arka planının ideolojik etmenler doğrultusunda kurgulandığı saptanmıştır. Gazete, kullandığı bu dil ile okuyucunun bakış açısını belirlemeye çalışmıştır. Gazete, bu haberler ile okuyucunun; Türkiye'ye olan olumlu bakış açısını sürdürmeyi, Kosova'da görev yapan Türk kurum ve kuruluşlarına yönelik

olumlu imaj oluşturmaya ve birçok farklı konu üzerinden Türk kültürünün ele alındığı yazılarda adalet ve hoşgörü kavramlarını ön plana çıkararak milli şuur bilincini canlı tutmayı amaçlamıştır.

Kosova’da görev yapan Türk kurum ve kuruluşları kapsamında olan yazılarda Türk birliklerinin yaptığı faaliyetlerin ön plana çıkarıldığı görülür. Türk birliklerinin faaliyetlerinin ele alındığı bu yazılarda sıklıkla “kardeşlik” ve barış” vurgusunun yapıldığı saptanmıştır. Yazarların ortak vurgusu olduğu tespit edilen bu kavramlar ile Kosova ve Türkiye arasındaki ortak değerlerin üzerine odaklanıldığı, iki ülke arasındaki kültürel ve tarihi bağların güçlendirilmeye çalışıldığı görülmüştür.

7.4. Dünya Bölümü

“Dünya” bölümünde yer alan haberler, dünya genelinde meydana gelen doğal afetler, asayiş haberleri ve uluslararası siyasetin gündeminde yer alan haberlerden oluşmaktadır. Dünyadaki önemli siyasi gelişmeleri ele alan gazete, Orta Doğu ve Orta Asya bölgesindeki ülkeleri yakından takip ettiği saptanmıştır. Özellikle Filistin ile İsrail arasında çıkan gerginliklerin aktarıldığı haberlerde, Filistin lideri ve yönetimi tarafından yapılan açıklamalar kaynak olarak gösterilmiştir. “Barışa darbe indiren saldırı” haberin başlığı, Kudüs’te iki İsraillinin ölümüne neden olan patlamaya ilişkin Filistin lideri Yaser Arafat’ın açıklamalarından oluşturulmuştur (Editör, 2000, s. 9). Filistin ve İsrail ile ilgili diğer bir haber, “Cehenneme git” başlıklı haberdur. Filistin ve İsrail arasında çıkan diplomatik krizin ardından Filistin lideri Yaser Arafat’ın İsrail lideri Barak’a kullandığı ifadeler haberin başlığına yansıtılmıştır (Editör, 2000, s. 9). Konu ile ilgili bir diğer gelişmeyi duyuran haber başlığı ise Filistin lideri Yaser Arafat’ın Filistin’in bağımsızlık ilanı ile ilgili verdiği demeçten oluşturulmuştur. Haberın başlığı “Arafat, Filistin Devleti’nin İlanı İçin Tarih Verdi” şeklindedir (Editör, 2000, s. 7). Filistin-İsrail ile ilgili haberlerin tamamında Filistin lideri Yaser Arafat’ın fotoğraflarına yer verilmiştir.

Gazete, bu bölümünde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni de ön planda tutmuş, KKTC’nin iç ve dış siyasetinden haberlerini duyurmuştur. “Denктаş: Bizi de destekleyin” şeklindeki haberin başlığı KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş’ın açıklamalarından oluşturulmuş, haberde Denктаş’ın İslam Konferansı Örgütü (İKO) zirvesinden sonra yaptığı açıklamalarına yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 9). KKTC ile ilgili bir diğer haber ise “Denктаş’tan Rum kesimine eleştiri” başlıklı haberdur.

Haberde, Kıbrıs Rum tarafının KKTC ile olan sorunlarının çözümüne diplomaside özen göstermediği nedeniyle KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın yaptığı eleştirilere değinilmiştir (Editör, 2000, s. 9). “Kıbrıs-Üstü Kapalı Tehdit” başlıklı haberde, Kıbrıs Rum lideri Klerides'in Kıbrıs sorunun askıda kalması durumunda bölgedeki istikrarın bozulabileceği yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Kıbrıs Rum liderinin bu açıklamalarını “Kapalı Tehdit” olarak niteleyen gazete haberin başlığına taşımıştır (Editör, 2000, s. 7). “New York'ta Kıbrıs trafiği” başlıklı haberde, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu'nun New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'la yaptığı toplantıya yer verilmiştir. Haber, müzakerenin öne çıkan satır başlarından oluşmuştur (Editör, 2000, s. 9)

Gazetenin önem verdiği bir diğer bölge ise Orta Asya bölgesidir. Bu bölgeden özellikle Azerbaycan Cumhuriyeti ile ilgili haberlerin ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Haberlerde ülkenin önemli gelişmelerine yer verilmiştir. Azerbaycan'da gerçekleştirilen parlamento seçimleri “Azerbaycan seçim sonuçları” başlığıyla duyurulmuştur (Editör, 2000, s. 9). “Aliyev'in sağlık durumu iyi” başlıklı haber, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in sağlık durumu hakkındadır (Editör, 2000, s. 9). Azerbaycan ile ilgili bir diğer haber ise “Ebulfez Elçibey öldü” başlığı ile hayatını kaybeden Azerbaycan'ın eski Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey'in vefatı haberidir. Haberde, Elçibey'in gençlik döneminden ölümüne kadar hayat hikâyesine yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 7).

Gazete bu bölümde dünyanın her bölgesinden gelişmelere yer vermiş fakat Orta Doğu ve Orta Asya bölgelerinde yer alan ülkeleri ve KKTC'yi ön plana çıkarmıştır. Filistin ve KKTC'nin uluslararası siyasetteki meselelerini Filistin ve KKTC liderlerinin açıklamalarını kaynak göstererek aktarmış, İsrail ve Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi'nden olumsuz ifadeler ile bahsetmiştir. Ayrıca ilgili haberlerde sadece Filistin ve KKTC liderlerinin fotoğraflarına yer vermesi nedeniyle ilgili haberlerde ideolojik olarak konumlandığı görülmüştür.

Bu bölümde ağırlıklı olarak uluslararası siyasetin gündeminden haberlere de rastlanmıştır. Bu haberler objektif bir şekilde duyurulmuştur. Bu haberlerde ön plana çıkan ülke ABD'dir. ABD'deki başkanlık seçim sürecine birkaç hafta boyunca yer verilmiş ve bazı gelişmeler birinci sayfadan duyurulmuştur: “Bush adım adım geliyor

“, “ADB: Başkanlık yarışı kıran kırana”, “Bush kazandı ama Gore itiraz ediyor” (Editör, 2000, s. 9; Editör, 2000, s. 9; Editör, 2000, s. 9).

7.5. Güncel Bölümü

Gazetenin bu bölümünde haberler genellikle Prizren şehrinde son bir haftada yaşanan kazalar, asayiş haberleri, Türk derneklerinin faaliyetleri, şehirde düzenlenen konser ve benzeri faaliyetler, Türk birliklerinin şehirde düzenlediği faaliyetler ve yetkililerinin verdiği demeçlerden oluşmaktadır. Prizren şehrinin yanı sıra diğer şehirlerdeki önemli olaylara ve nadiren farklı ülkeden olaylara da yer verilmiştir. Prizren şehrinde yaşanan olaylar genellikle “Prizren Bülteni” başlığı altında özet şeklinde duyurulmuştur. “Prizren Bülteni” başlığı altında yer alan alt başlıklar ve örnek haberler şu şekildedir: “Saldırı” başlıklı haberde, Prizren şehrinde meydana gelen bıçaklı saldırıya yer verilmiştir. “Bombalı Saldırı” başlıklı haberde, Prizren şehrinde Türk ayakkabıcı dükkânına yapılan bombalı saldırı olayına yer verilmiştir. “Patlama ve silah sesleri” başlıklı haberde, şehirde son bir hafta içinde silah seslerinin yükseldiği bilgisi verilmiştir. “Quilden Türk Taburu’na ziyaret” başlıklı haberde, KFOR Kurmay Başkanı Tuğgeneral Quil’in Türk Taburu’na yaptığı ziyarete yer verilmiştir (Güçlütürk, 2000, s. 2).

Gazetenin “Güncel” bölümünde yer alan bazı örnek haberler ise şu şekildedir:

“İnternet Cafe’ler Prizren’de iyice ilgi görmeye başladı” başlıklı haberde, internet kafelerin gençler tarafından ilgi gördüğü ve Prizren’de internet kafe sayısının arttığı bildirilmiştir (Tabak, 2000, s. 13).

“Erkekliğe adım attılar” başlıklı haberde, Türk Barış Gücü’nün Kosova’nın Gilan şehrinde düzenlediği sünnet organizasyonuna yer verilmiştir. Türk Barış Gücü tarafından 22 çocuğun sünnet edildiği ve sünnet öncesi ve sonrası düzenlenen etkinlikler hakkında bilgiler verilmiştir (Editör, 2000, s. 9).

Bölümde teknoloji ile ilgili haberlere de rastlanılmıştır. Bu haberler gazetenin bazı sayısında sayfanın tamamında yer verilmiştir. Örnek haber başlıkları şu şekildedir; “‘Cep’le bütünleşik MP3 çalar”, “Ericsson ve Canon dijital görüntüye odaklanacak”, “Az enerji tüketen akıllı devre”, “Gates: Teknoloji işe yaramadı” (Editör, 2000, s. 18)

“Rumeli’de Türk Kültürü” başlıklı haberde, Türkiye’den gelen Prof. Dr. Mustafa İsen’in düzenlediği “Rumeli’de Türk Kültürü” konulu konferansı kaleme alınmıştır. Haberde konferansın içeriği özetlenmiştir. Haberde, konferanstan satırbaşı olarak Prizren şehri ile ilgili bilgiler derlenmiştir. Örneğin; Prizren şehrinin Osmanlı hâkimiyeti döneminde kültürel gelişmişlik sıralamasındaki yerine (tüm vilayetler arasında 18. sırada) ve Prizren’in kültürel değerlerine dair bilgiler derlenmiştir (Tabak, 2000, s. 18).

“Suzi Çelebi Türbesi yeniden inşa edildi” başlıklı haberde, Tabakhane Suzi Camisinin avlusunda bulunan Suzi Çelebi ve kardeşi Nehari Çelebi’nin kabirlerinin bulunduğu türbenin kimliği belirsiz kişiler tarafından tahrip edildiği olayı ele alınmıştır. Türbeyi yıkan kişilerin tespit edilemediği, sonrasında türbe inşaatının mahalle sakinlerinin aralarında topladığı paralar ile yapıldığı belirtilmiştir (Tabak, 2000, s. 18).

“Bulgaristan tarihinde ilk kez devlet televizyonunda Türkçe haber yayını bugün başladı” başlıklı haberde, Bulgaristan tarihinde ilk defa Türkçe yayın hayatının başladığı duyurulmuştur. Haberde, Türkçe haber programının içeriğine yer verilmiştir. Bulgaristan Devlet Televizyonu’nda (BNT) yayınlanan Türkçe programa, BNT internet haber sitesine Bulgaristan halkının olumsuz tepkiler gösterdiği (televizyonun internet sitesine yüzde 90 oranında olumsuz mesaj iletildiği bilgisi yer alır) bilgisi verilmiştir. Paylaşılan bilgilerden sonra, Balkanlarda Türkçe yayınların Balkan Türkleri için önem arz ettiği vurgulanmıştır (Editör, 2000, s. 11).

“Yine Coşturdular” başlıklı haberde, Türkiye Cumhuriyeti Kara Kuvvetleri Armoni Mızıkası Moral Ekibi’nin düzenlediği konsere yer verilmiştir. “Prizrenliler, Mamuşalılar ve Dragaşlılar Moral Ekibi’ni bağrına bastı” alt başlığıyla katılımcıların ilgisi ön plana çıkarılmıştır. Haberde, sanatçıların ve katılımcıların olduğu fotoğraflara yer verilmiştir (Güçlütürk, 2000, s. 10).

“Zübeyde Hanım’ KTK derneği Kadınlar Matinesi düzenledi” başlıklı haberde, Zübeyde Hanım Türk Kadınlar Derneği’nin düzenlediği matineye dair bilgiler yer alır, dernek başkanının açıklamaları spotta verilmiştir. Düzenlenen matineye Arnavut ve Boşnak kökenli kadınların da katılımı bilgisi paylaşılmıştır (Editör, 2000, s. 11).

7.6. Söyleşi Bölümü

Gazete bu bölümünde söyleşilere yer vermiştir. Söyleşiler; dernek başkanları, tiyatro sanatçıları ve Kosova’da bulunan Türkiye Cumhuriyeti kurumları/kuruluş görevlileri ile gerçekleştirilmiştir. Söyleşiler, her hafta farklı bir yazar tarafından kaleme alınmıştır.

Gazetede daimi yazar olmayan, Daver Krasniç ve Fikret Kırkul tiyatro sanatçısı olan ve aynı zamanda radyoculuk yapan Asim Mongovci ve Deniz Dadale ile bir söyleşi gerçekleştirmişlerdir. Söyleşi başlığının “Biz Prizrenli’yız...” şeklinde Prizren Türkçesiyle oluşturulduğu görülür. Başlığın yanı sıra söyleşinin tamamı Prizren Türkçesiyle paylaşılmıştır. Bu bakımdan bu söyleşi gazetede Prizren Türkçesiyle yayınlanan ilk ve tek yazı örneğini oluşturur. Sayfanın en üst tarafında spotta Mongovci ve Dadale tarafından uydurulan maniler paylaşılmıştır. Uydurma maniler şu şekildedir:

(Deniz Dadale)

Boyom bilmem neka,

Aslan burcundayım.

Dünyanın en isla aslaniyim ben.

Cüzlerim cünlen başka ceceylen başkadır.

Korkoli film severim bakma.

Say degışır say.

Şarkılardan Dead Can Dance Jacksonlari dinlerim

(Asim Mongovci)

Ben Mina burcundayım.

Boy bi metro em yedi jilet.

Jilet kodon mi altına olor tam benim boyom..

Ağırlığım eşyalarlen beraber 77 kilodor.

Cüzlerim degışır bi tene sari bi tene mavi,. Niçin ben Fenerbahçeliyim..

Sarkicilardan İbrahim Tatlıses, Cengiz Kurtoğlu em Sinan Ezeri dinlerim.

Dadale ve Mongovci’nin tiyatro sanatçılığının yanı sıra komedyenlik de yapmaları nedeniyle yazının büyük bir bölümü komik soru ve cevaplardan oluşmuştur. Dadale ve Mongovci’ye ayrıca radyo programcılık tecrübeleri ve Kosova’da Türkçe

yayın yapma hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Dadale ve Mongovci kendilerine “Radyo Besa” tarafından gelen Türkçe yayın yapma teklifini hiç düşünmeden kabul ettiklerini, Türkçe yayın yapmanın heyecan verici ve Kosova Türkleri için önemli bir hizmet olduğunu belirtmişlerdir (Kırkul & Krasniç, 2000).

Gazetenin bir diğer sayısında, Kosova Türk Taburu Görev Kuvvet Komutanlığı’nın Komutanı Yarbay Yarbay İzzet Çetingöz ile bir söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşi, gazetenin genel yayın yönetmeni Mehmet Bütüç tarafından gerçekleştirilmiştir. Söyleşide, Çetingöz’e 1999 Kosova Savaşı sonrasında ülkenin durumuna dair gözlemleri ve Kosova’da yaşayan bütün etnik topluluklar hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Yarbay İzzet Çetingöz, NATO müdahalesi sonrası Kosova Türk Taburu Görev Kuvvet Komutanlığı’nın bölgedeki misyonuna dair bilgiler vermiştir. Kosova’da bulunan tüm etnik topluluklara eşit mesafeyle yaklaştıklarını, Kosova’da bulunma amaçlarının; öncelikli olarak Kosova toplumunun huzurunu sağlamak ve bölgede barış ortamını sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Bütüç’ün bir diğer sorusu ise Kosova halkının Türk birliklerine olan ilgisi üzerinedir: “*Prizren yöresinde Almanlar, Holandalılar var ve başka kuruluşlardan gelen askerler var. Türkler en çabuk halkla en iyi bir şekilde kaynaştı?*” Çetingöz’ün bu soruya cevabı şu şekildedir:

Şimdi burada 2 ana faktör var Bunu 3'e çıkartabiliriz aslında. Birincisi, dil sorunumuz yok. Çünkü herkesle rahatlıkla konuşmak imkânımız var. Ama bu çok büyük bir faktör de değil kaynaşma için. Neden? Yeteri kadar tercüman alırsın, herkesle kontak kurarsın. Ama ikinci, yani ana faktör bizim kültürümüzdür. Biz bu insanlarla kültürden de öte, kardeş bağımız var.

Çetingöz, ülkede Kosova Türklerinin yanı sıra diğer etnik toplulukların da Türkçeyi konuşabiliyor olmasından dolayı KTTGKK’nin diğer ülke birliklerinden avantajlı olduğunu söylemiştir. Ayrıca Çetingöz, her iki toplumun da geçmişten gelen ortak değerlere sahip olduğu ifade etmiş ve her iki toplumu “kardeş” olarak nitelemiştir. Söyleşinin devamında KTTGKK’nin geleceğe yönelik planları üzerine konuşulmuştur. Söyleşi genel bir bakışla değerlendirildiğinde ise yazarın konuşuna yönelttiği sorular ile Kosova halkının Türk birliklerine olan ilgisini ön plana çıkarmaya çalıştığını görmekteyiz (Bütüç M. , 2000, s. 9-11).

“Bekir Hocalar’ın 25 yıllık portresi” başlıklı yazısında Mehmet Bütüç, Kosova’nın en eski Türk tiyatrocularından olan Bekir Hocalar ile söyleşi yapmıştır. Söyleşi Kosova Türk Tiyatrosu’nun tarihi, Hocalar’ın ilk tiyatro oyunları ve Kosova

Türk Tiyatrosu'nun geleceği hakkındadır. Hocalar, Kosova'da Türkçe tiyatro faaliyetinde bulunmanın gurur kaynağı olduğunu belirmiş, Türk tiyatrocularının özellikle Yugoslavya döneminde karşılaştığı birçok zorluklara rağmen mücadele etmekten vaz geçmediklerini vurgulamıştır. Yugoslavya döneminde Türk tiyatrocularının örgütlenmesinin engellendiğini ifade etmiş, faaliyette olan Türk tiyatro topluluklarının geçmişte yaşanan bu zorlukları dikkate alarak daha iyi örgütlenmelerini istemiştir. Zira Hocalar'a göre tiyatro faaliyetlerinin bölgede Türk kültürü için önem taşıdığını ifade etmiş, yeni nesil tiyatro sanatçılarının bu bilinçle hareket etmesini istemiş ve icra ettikleri sanatın bu işlevini göz ardı etmemeleri hususunda uyarmıştır. Söyleşinin devamında, tiyatro faaliyetlerinin kültür bakımından önemine tekrar değinilmiştir. Bütüç'ün sanatçıya yönlendirmiş olduğu şu soru tiyatro ve kültür ilişkini meselesine derinlemesine açıklık getirmektedir: *"Türkiye'de ilginç olaylar başınıza geldi mi? Yabancı Türkler, dıştan gelmiş Türkler, acaba Türkçe konuşmayı biliyorlar mı diye olaylarla karşılaştınız mı ?"* Bekir Hocalar yaşadığı olayı şu şekilde aktarmıştır:

Çok çok, öyle olaylar yaşadık. Bir yere gidiyorsun. Seyirci geliyor acaba siz Yugoslavca mı oynayacaksınız, diye soruyor. Yahu kardeşim, afişlerde "Keşanlı Ali Destanı" yazıyor diyorum. Bu oyun Sırpça mı oynanır? Biz Türk'üz, bir Türk Tiyatrosu nasıl Yugoslavca oynar? Öyle olaylar da başımıza geldi. İnanamıyorlardı ki Türkçe'yi biliyoruz ya da bu kadar başarılı olduğumuzu kesinlikle düşünmüyorlardı. Ama sonunda gitgide dostluk bağları kurduk. İster Türkiye'deki Türklerle ister Azerbaycan, Kıbrıs Türkleriyle işbirliği arkadaşlık, dostluk kurduk. Hâlâ devam ediyor o dostluğumuz.

Hocalar sanatını icra ettikleri dönemde, katıldıkları uluslararası organizasyonların sayesinde Türkiye'de ve Türk dünyasından birçok ülkeden sanatçılar ile dostluklar kurduklarını ifade etmiştir. Söyleşide tiyatro faaliyetlerinin kültüre olan etkisi ele alınmış, özellikle uluslararası tiyatro organizasyonlarının Türk dünyası ilişkilerini güçlendirmek için bir fırsat olduğu vurgulanmıştır (Bütüç M. , 2000, s. 10-11).

Gazetede, Arnavutça yayın yapan "Diapazoni" gazetesinden bir söyleşi çevirisinin paylaşıldığı saptanmıştır. Bu yazının haricinde farklı bir gazeteden tercüme edilen herhangi bir yazıya rastlanmamıştır. Fahri Mermer'in çevirisini yaptığı söyleşi, eski Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) üyelerinin kurduğu dernek hakkındadır. "Savaşmayan Biri, Bize Savaşçı Olarak Kendini Gösteremez" başlıklı söyleşi eski UÇK Derneği başkanı Selim Krasniçi ile gerçekleştirilmiştir. Söyleşide Krasniçi'ye

derneğin kuruluş amacı, derneğe olan üye sayısı, derneğin uluslararası kuruluşlarla bağlantısının olup olmadığı, UÇK'nın geçmişi vb. sorular sorulmuştur. Krasniçi derneğin kuruluş amacının savaş sonrası süreçte Kosova'nın milli bütünlüğü sürdürmek ve eski UÇK üyelerinin aralarındaki ilişkilerini sürdürmek olduğunu belirtmiştir. Krasniçi sosyal sorumluluk kapsamında projeler ürettiklerini savaşta aile fertlerini kaybeden ailelere ise maddi destek sağlamaya yönelik projeleri hayata geçireceklerini ifade etmiştir. Krasniçi ayrıca ülkenin değer ve bütünlüğüne karşı oluşabilecek olası herhangi bir yapılanmaya tepki göstereceklerini, buna benzer herhangi bir tehdit ihtimaline karşı her daim hazır olduklarını vurgulamıştır. Söyleşinin devamında Kosova'nın geleceği, derneğin ileriye yönelik projelerinden bahsedilmiştir. Derneğin yegâne amacının Kosova'nın milli bütünlüğünü korumak olduğu vurgulanmıştır (Mermer, 1999, s. 11).

Gazetede bir diğer söyleşi ise Kosova faaliyet gösteren uluslararası kuruluş IRC'nin (International Rescue Committee) yöneticisi Adrian Porter ile gerçekleştirilmiştir. Atakan Koro tarafından gerçekleştirilen söyleşi kuruluşun tanıtımı, kuruluşun Kosova'ya geliş tarihi ve faaliyetleri üzerinedir. Porter, New York merkezli olan kuruluşun Kosova'ya 1999 Kosova Savaşı'ndan 1 yıl önce geldiklerini ve faaliyetlerini diğer Balkan ülkelerinde de özellikle Eski Yugoslavya Cumhuriyetleri'nde sürdürdüklerini ifade etmiştir. Porter, faaliyetlerine ilk olarak Bosna Hersek'te başladıklarını zamanla diğer ülkelere de yerleştiklerini belirtmiştir. Porter, kuruluşun amacının özellikle fakir ailelere sosyal destek projeleri ile yardım etmek, çocuklara ve gençlere eğitim alanında destek sağlamak ve kültürel miras olan mimari yapıları korumak olduğunu ifade etmiştir. Porter, kuruluşun kültürel mirasları koruma projeleri kapsamında Prizren'de bulunan en eski Osmanlı mimari eserlerinden olan Mehmet Paşa Hamamı'nı onardıklarını belirtmiştir. Buna benzer projeleri sürdürmek istediklerini belirten Porter, özellikle Kosova gençlerinin eğitim alanında katkı sağlamak amacıyla birkaç dernek kurduklarını ve bu derneklerin faaliyetlerini arttıracaklarını belirtmiştir. Porter, bu bağlamda kuruluşun en çok önem verdiği konuların başında gençlerin eğitime katkı sağlamak olduğunu vurgulamıştır (Koro A. , 2000, s. 9).

Bir diğer söyleşide Kosova'da faaliyetini sürdüren bir diğer uluslararası kuruluşun ele alındığı saptanmıştır. Söyleşi yine Atakan Koro tarafından

gerçekleştirilmiştir. İstanbul Uluslararası Kültür ve Yardımlaşma Derneği yöneticisi Mustafa Tutkun ile gerçekleştirilen söyleşi, derneğin kuruluş tarihi, amacı ve faaliyetleri üzerinedir. Tutkun, derneğin 1999 Kosova Savaşı'ndan önce Kosova'ya yardım etmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti'den birkaç gönüllü vatandaşın tarafından kurulduğunu ifade etmiştir. Derneğin ilk başlarda gönüllü bağış yapan Türk vatandaşlarının yardımlarını Türkiye'den Kosova'ya ilettiklerini belirtmiş, gönüllülerin artmasıyla büyüyen derneği 1999 Kosova Savaşı'ndan sonra Kosova'ya daha fazla destek sunmak amacıyla Kosova'da resmi olarak kurduklarını ifade etmiştir. Tutkun, savaş öncesinde yapılan yardımların gıda ve giysiden oluştuğunu, derneğin Kosova'da resmi olarak kurulmasıyla kültürel faaliyetlere de ağırlık verdiklerini ifade etmiştir:

(...) Savaştan uzun bir sonra bu yardım faaliyetleri azaltılıp, kültür faaliyetlerine geçildi. Var olan eksiklikler ve bir takım derneklerin yapmış olduğu faaliyetler, bizim de bu gibi faaliyetlere girmemize neden oluyor. Bizler de Müslüman bir ülkeden gelen insanlar olarak, buradaki insanlarımıza kendi din ve kültürlerini daha iyi biçimde izah etmek için bu işe giriştik.

Kültürel faaliyetlere ağırlık veren derneğin; özellikle ilkokula giden çocuklara dini bilgiler, bilgisayar kursu ve derneğin kütüphanesinden istifade edilmesi, piknik gezileri gibi birçok faaliyet gerçekleştirdiği aktarılmıştır. Tutkun, eğitim kapsamında olan faaliyetlerine öncelikli olarak Türkçe olarak başladıklarını sonrasında Arnavutça dilinde de eğitim hizmeti sunmaya başladıklarını ifade etmiştir. Dernek başkanı Tutkun gençler tarafından yeterli ilgiyi görmediklerini belirtmiş, derneğin amacının Kosova'nın geleceğine eğitilmiş, iyi ve ahlaklı bireyleri yetiştirmek olduğunu vurgulamıştır (Koro A. , 2000, s. 8).

Bir diğer söyleşi ise Kosova Türklerinin siyasi partisi olan Türk Demokratik Birliği (TDB) başkanı Mahir Yağcılar ile gerçekleştirilmiştir. Mehmet Bütüç tarafından kaleme alınan söyleşi özellikle TDB'nin genel seçimlere katılma hakkının alınması üzerine durmuştur. Bütüç, parti başkanı Yağcılar'a konu hakkındaki düşüncelerini sormuştur. Yağcılar, TDB'nin genel seçimlere katılma hakkının alınmasını eleştirmiş, durumu hakkında şu bilgileri aktarmıştır:

Biz parti olarak tüm gereken evrakları zamanında teslim ettik. Partimiz gereken sayıda destek imzasını (4951 imza) aşarak, seçimlere katılma partimizin kaydı dilekçesini yaptık. Her şey UNMIK seçim kanunlarına uygun olmasına rağmen, önerdiğimiz adaylarımızın seçmen kayıtlarını yapmamalarından dolayı, önerilen listemiz geri çevrildi ve partimizin seçimlere katılmasına izin verilmedi.

Böylece Kosova'nın demokratikleşme yönündeki yapılanmasında, UNMIK tarafından bize gölge düşürüldü ve seçimlere katılma hakkımız sağlanmadı.

Yağcılar, TDB'ye yönelik alınan bu kararı Kosova Türklerinin genel seçim öncesi yapılan nüfus sayımını boykot etmesiyle (nüfus sayımı formlarında Türkçenin yer alamaması için yapılan boykot) ilişkilendirmiş, Türk halkının nüfus sayımında göstermiş olduğu bu tepkiden memnun olduğunu sonrasında birtakım kazanımlar elde edildiğini ifade etmiştir. Yağcılar bundan sonra yine Türk halkı için mücadelelerine devam edeceklerini ifade etmiş, Türk halkının bu süreci sabırla ve dikkatli bir şekilde takip etmesini istemiştir. Yağcılar'a UNMIK yönetiminin uyguladığı politikalar hakkında soru yönelten Bütüç, ayrıca UNMIK'in uygulamalarını haksızlık olarak nitelemiştir:

Kosovalı Türkler UNMIK tarafından yapılmış olan haksızlıklardan ötürü kaydını yaptırmadı. Halkımız da bu seçimlerde Kosova vatandaşı olarak, dışta kaldı. Bu yönde yeni gelişmeler var mıdır?" Bu soruya Yağcılar şu şekilde cevap vermiştir: "Ben şunu vurgulamak isterim. Haklarımız konusunda yaptığımız tüm bu çabalar ve tüm bu işlerin sonucu, ancak buraya kadar geldi. Şimdi Kosova'da geçici bir dönemi yaşıyoruz. Kosova'nın statüsü belli değil, anayasası yok. Eğer gelecekteki yeni bir yapılanmada Kosova'nın anayasası olursa, verilen bu hakları daha da yüksek bir kerteğe çıkaracağımızın inancındayım.

Yağcılar, söyleşinin devamında 1974 Yugoslavya Anayasası'nda elde edilen hakların geri alınması için mücadelelerini sürdüreceklerini belirtmiştir. Yağcılar, "Bir parti başkanı olarak Kosovalı Türkler'e mesajını nedir?" sorusuna; Türk halkının birlik ve beraberlik anlayışıyla hareket ettiğini, bu durumdan ve partiye verdikleri desteklerden dolayı memnun olduğunu ifade etmiş, partinin halk ile birlikte vereceği mücadelelerden olumlu sonuçlar alacaklarını söylemiştir. Söyleşinin sonunda Yağcılar, gazetenin de bu mücadeleye katkı sağladığını ifade etmiş ve Bütüç'e teşekkürlerini sunmuştur: "Asıl ben size teşekkür ederim. Mücadelemizde bu gazetenin de halkımızın doğru dürüst haberleşme ve yönlendirme konusunda payı geçmiştir" (Bütüç M. , 2000, s. 10).

"... Barış Manço Hayatını Kaybetmedi Hayat Barış Manço'yu Kaybetti..." başlıklı söyleşi Taner Güçlütürk tarafından kaleme alınmıştır. Taner Güçlütürk'ün "Barış Manço Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Parim Volkan ile yaptığı söyleşi ünlü Türk sanatçısı Barış Manço'nun vefatı ile ilgilidir. Derneğin kuruluşu hakkında bilgilerin yer aldığı yazıda, söyleşinin başında dernek adının neden tercih edildiği sorulmuştur. Dernek başkanı, derneğin 1995 yılında "Şefkat Kültür ve

Yardımlaşma Derneği” adı altında kurulduğunu, ünlü sanatçı Barış Manço’nun ölümünden sonra Barış Manço’nun adını yaşatmak maksadıyla derneğin ismini değiştirdiklerini ifade etmiştir. Volkan, söyleşinin devamında Barış Manço’nun 1990 yılında Prizren’de verdiği konsere değinmiş, Barış Manço’nun sadece Kosova Türklerinin değil tüm Kosova halkının teveccühünü kazandığını vurgulamıştır. Volkan, Barış Manço’nun Kosova halkının yanı sıra yardımsever ve hoşgörülü yönüyle ön plana çıkan bir sanatçı olması nedeniyle dünya genelinde tanınmış önemli ve sevilen bir sanatçı olduğu vurgulamıştır (Güçlütürk, 2000, s. 9).

Gazetede ayrıca Türkiye gazetelerinden alınan ve kaynak gösterilmeyen birtakım söyleşilere yer verildiği saptanmıştır. Televizyon programcısı Okan Bayülgen ile yapılan bir söyleşi “*Siz de ZAGAlayın!*” başlığıyla yer verilmiştir. Söyleşi, Okan Bayülgen’in çocukluk hayatı, günlük yaşantısı, talk show kariyeri ve programları hakkındadır (Bilinmeyn, 2000, s. 10). Bir diğer söyleşi ise program sunucusu olan Beyazıt Öztürk ile yapılan söyleşidir. Söyleşi, Öztürk’ün özgeçmişi, sunuculuk kariyeri, özel hayatı ve programları üzerinedir (Bilinmeyn, 2000, s. 8).

Gazetede ön plana çıkan söyleşiler, ağırlıklı olarak Kosova’da kültür-sanat faaliyetlerini icra eden ulusal ve uluslararası dernek veya kuruluşlar ile ilgili olduğu saptanmıştır. Bu bölümünde kültürel muhtevaya önem verdiği saptanan gazete, Kosova’da bulunan uluslararası kuruluşların faaliyetleri ön plana almış, Kosova’da yapılan faaliyetlere odaklanılmıştır. Yerel Türk dernek ve sanat topluluklarına ilişkin söyleşilerde ise; toplulukların kuruluş dönemlerine, tarihine yer verilmiş ve tarih boyunca yapılan faaliyetlere ve önemine değinilmiştir. Kosova Türkü sanatçılarıyla yapılan söyleşilerde Türk sanat topluluklarının ülkedeki Türk kültürü açısından önen arz ettiği vurgulanmış, okurların sanat faaliyetlerine katılımı teşvik edilmiştir. Söyleşilerde ele alınan bir diğer konu başlığı ise Türk birlikleri üzerinedir. Birlik yetkilileriyle yapılan söyleşilerde, Türk birliklerinin Kosova’daki görevi boyunca Kosova’da yaptığı faaliyetlere değinilmiş, Türk birliklerini Kosova halkına olumlu bir imaj ile sunmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türk birliklerinin Kosova’da bulunan diğer etnik topluluklara olan yaklaşımına değinilen konularda kardeşlik vurgusunun ön plana çıkarılmaya çalışıldığı saptanmıştır. Bu söyleşilerde Türk birlikleriyle Kosova toplumu arasında bağ kurmaya çalışılmıştır. Söyleşilerde yer alan bir diğer konu ise gazetenin haber gündeminde ağırlıklı olarak yer alan haklar meselesidir. Kosova Türkü siyasetleri

ile yapılan söyleşilerde, Kosova Türklerinin güncel azınlık hakları meseleleri ele alınmış, Türk halkına konunun hakkında güncel tartışmalara ve geleceğe dair çıkarımlara değinilmiştir. Bu söyleşilerde okurları örgütlemeye yönelik mesajların oldukça fazla olduğu saptanmıştır. Bölüm genel bir bakışla değerlendirildiğinde ise gazetenin yukarıda da belirtildiği gibi birçok farklı konu üzerinden ülkedeki Türk varlığına ve kültürüne önem veren meseleleri ön plana çıkardığı ve bu yönde okurlarının hassasiyetini arttırmaya çalıştığı görülmüştür. Bu bağlamda gazetenin bu bölümdeki tutumunun topluluk medyası kapsamında olduğu saptanmıştır.

7.7. Kültür Bölümü

Yeni Dönem Gazetesi, “Kültür” bölümünde ağırlıklı olarak kültür-sanat faaliyetlerini icra eden Kosova Türk tiyatro kuruluşlarının faaliyetlerine yer vermiştir. Gazete, Türk tiyatro topluluklarının faaliyetlerini haber ve köşe yazıları ile birçok yönden ele almıştır. Haberlerde, Türk Tiyatro topluluklarının oyunları duyurulmuştur. Köşe yazılarında ise Kosova’da Türk tiyatrosunun tarihine ve tiyatro topluluklarının önemine değinilmiştir. Köşe yazılarında özellikle; Kosova’daki Türk tiyatro topluluklarının, bölgede Kosova Türklerinin temsili için en önemli unsur olduğu vurgulanmış ve bu yönden önemine dikkat çekilmiştir. Birçok farklı başlık altında kaleme alınan bu yazılarda, Türk tiyatro toplulukları, Kosova Türklerinin “temsilcileri” ve Türk kültürünün ”nöbetçileri” olarak nitelendirilmiştir. İncelenen haber ve köşe yazılarında bu nitelemelerin sıklıkla yapıldığı ve yazarların ortak vurgusu olduğu saptanmıştır.

Agim Rifat Yeşeren, “Asıl Tiyatrocudır Tiyatroyu Yaşatan” başlıklı köşe yazısında Kosova Türklerinin tiyatro tarihine değinmiştir. Yeşeren, kültür-sanat faaliyetlerinin özellikle azınlık konumunda olan topluluklar için ayrı bir önem arz ettiğini vurgulamıştır. Kültür - sanat faaliyetlerini icra eden dernek ve kuruluşların faaliyetlerine devam edebilmesi için Kosova Türklerinin her türlü fedakârlık yapıp, sorumluluk üstlenmesini görev saymıştır. Yazının devamında, Kosova’da Türk tiyatro faaliyetlerini icra eden dernek ve kuruluşların kronolojik sıralamasına yer vermiştir. Türk tiyatro topluluklarının çok köklü bir geçmişe sahip olduğunu ifade eden Yeşeren, ilk Türk tiyatro topluluğunun kuruluş yılının 1800’lere dayandığını, bu bilginin, Kosova Türkü ozan Âşık Ferki’nin “Destanı Ferkiya” eserinde yer aldığını belirtmiştir. Yeşeren yazısının devamında yine Kosova’daki Türk tiyatro faaliyetlerinin önemine

vurgu yapmış ardından tiyatro topluluklarının karşılaştığı maddi imkânsızlıklara değinmiştir. Türk tiyatrosunun kapanma tehlikesi altında olduğunu ifade etmiş ve ayakta kalabilmesi için Türk topluluğuna maddi destek çağrısında bulunmuştur. Yazar, ayrıca tiyatro topluluklarının iç sorunlarına da değinmiştir. Kosova’da Türk kültürünü ve değerlerini korumak için en önemli unsur olarak gördüğü tiyatro topluluklarının sorunlarını çözmek için çözüm önerileri sunmuş, kendisinin de tiyatro sanatçısı olması nedeniyle meslektaşlarına öz eleştiri yaparak birlik ve beraberlik çağrısında bulunmuştur:

Bir tiyatrocucu ancak böyle geçmişteki bir tiyatrocucuya sahip çıkar. Tiyatrocucu tiyatrocucuya sahip çıkmaz da kim çıkar! Gelin bir araya gelelim, on yıl sonra olsa bile tekrar Prizren Kültür Evi Türk Tiyatrosunda buluşalım; bu konuda düşünce alışverişi yapalım, programı saptayalım, oyunları seçelim, yönetim kurulunu seçelim, tekrar etkin olalım; dargınlıkları, hesaplaşmaları bir yana bırakalım şimdi.

Yazar, anayasal hakların yitirilmesiyle Türk tiyatro faaliyetlerinin öneminin arttığını vurgulamıştır. Bu süreçte, Türk topluluğunun ve Türk tiyatro sanatçılarının hassas olmasını istemiştir. Zira yazar, azınlık haklarının yitirilmesiyle Kosova Türklerinin tarih boyunca karşılaştığı en zor sürecin içine girdiğini öne sürmüş, bu sürecin üstesinden gelmek için toplulukların vakit kaybetmeden birlik içinde örgütlenmesini istemiştir:

Artık hiç bir şey eskisi gibi değildir. Olmayacak da. Bunu ne kadar daha önce anlarsak, bizim için o kadar daha hayırlı olur. Bunu anlayalım her şeyden önce. Bunu bilerek yeniden yapılanmalara gidelim hiç vakit kaybetmeden. Kişisel çıkarları bir yana bırakıp ortak çıkarlara yönelelim.

Yazar, öz eleştirisini Kosova tarihinde ilk Türk kültür - sanat faaliyetlerini gerçekleştiren kuşak üzerinden yapmıştır. Kosova Türk tiyatrosunun tarihinin ilk dönemlerinde, tiyatro kuruluşlarının kültür - sanat alanında daha fazla özveride bulunulduğunu belirtir ve şu öz eleştiri yapar:

Gelin bir monografi basalım, bir kitap yayımlayalım, sırf onlar için, o kuşak için, tüm ayrıntılarıyla. O kitap önünde, o kuşak önünde bir saygı duruşuna kalkalım. Çok mu? Asıl sıfırdan başlayan onlar değil miydi? O dönem nasıl bir dönemdi, hiç haberimiz var mı? İkinci dünya savaşından yeni çıkmış bir kuşak! Bonoyla yemek yiyen, Türkçe okuyacak üç beş kitabı olmayan bir kuşak o kuşak. Yayıni basını olmayan bir kuşak. Ama ne hikmetse çok kısa bir sürede Türkçe'nin bayrağını göndere çeken bir kuşak! Az mi?

Yeşeren, Kosova Türk tiyatrosunun tarihinin ilk dönemlerinde, tiyatro sanatçılarının birçok imkânsızlığa rağmen kolektif bir şekilde hareket ettiğini, tiyatro

sanatçıların göstermiş olduğu çabanın bir milli mücadele çabası niteliğinde olduğunu söylemiştir. Yazar, “*Türkçe'nin bayrağını göndere çeken bir kuşak!*” ifadeleriyle yazısının başında da vurguladığı gibi kültür – sanat faaliyetlerinin bölgede Türk kültür ve değerlerinin korunmasında önemli bir işlev gördüğünü tekrar vurgulamıştır (Yeşeren, 2000, s. 10).

Raif Kırkul, “Gazamız Mübarek Olsun” başlıklı yazısında 1999 Kosova Savaşı’ndan sonra Kosova’daki Türk derneklerinin¹⁷ yaşadığı ekonomik sıkıntıları ele almıştır. Yazar, Kosova’daki Türk derneklerinin Türk kültürünü ve değerlerini koruyan en önemli unsur olduğunu vurgulamıştır. Kırkul, 1999 Kosova Savaşı’ndan sonra idari düzenin çökmesiyle meydana gelen ekonomik krizden etkilenen Türk dernek ve kuruluşlarının kültür - sanat faaliyetlerini sürdürebilmesi için Türk topluluğuna maddi yardım yapması çağrısında bulunmuştur:

Bu da nasıl olur?! Kosova'da bugün faaliyet gösteren ondan çok derneğimiz ve birkaç kuruluşumuz var. Bunlardan şimdiye kadar sadece "Doğru Yol" KSD çalışma mekân sorunu çözülmüştür. "Rumeli" TSD üyeleri, Başkanları Ethem Kazaz'ın evinin bir odasından; "Sanatçılar" derneği üyeleri de Başkanları Reşit İsmet'in lokalinden yararlanırken tüm diğer derneklerimiz ya kirada ya da sokaktadır. Hepsi de Dernekler Danışma Kurulunda bir araya gelip bunun üstesinden gelinmesi için bir çözüm yolu arayamaz mı?!.. Pekâla arayabilir. Ortak olarak bir ev kiralanıp kullanıla bilinir. Hem daha ucuza mal olur hem de dernek veya kuruluşlar arası ilişkilerin daha iyi olması için zemin yaratılır. Bunun dışında ortak bir kampanya başlatılıp uygun bir yerde inşaat için bir yer veya bir gayri menkul satın alına bilinir.

Kırkul, birçok dernek ve kuruluşun yaşadığı sorunları ayrıntılı bir şekilde anlatmış, bu konuya dair çözüm önerilerini sıralamıştır. Kırkul’a göre halkın yapacağı maddi destek, dernek ve kuruluşları sorunlarından kurtaracaktır. Ayrıca yazar; “*Elimizi çabuk tutmazsak son treni de kaçırmış olacağız.*” ifadeleriyle yardım faaliyetinin bir an önce hayata geçirilmemesi durumunda iflas etme eşiğinde olan birçok kültür-sanat kuruluşunun faaliyet hayatının son bulabileceğini ileri sürmüştür. Yazının devamında, “*Ancak geleceğimiz için bugün yatırım yapmaya başlamasak yarın geç olabilir.*” ifadeleriyle kültür - sanat faaliyetlerini Türklerin Kosova’daki varlığı ile ilişkilendirmiştir. Yazar, gelecekte Türk nesillerinin ve kültürünün tehlike altında olduğunu öne sürmüş, yardım faaliyetinin önemini tekrar vurgulamıştır.

¹⁷ Burada Kosova Türklerinin kurduğu dernekler kastedilmiştir. Bundan sonraki yazı incelemelerindeki benzer ifadeler de buna işaret etmektedir.

Yazarın, kültür-sanat faaliyetlerini icra eden kuruluşların ekonomik sorunlarını ön plana aldığı bu yazısında, ilgili gelişmeleri detaylı bir şekilde aktardığı ve çözüm önerilerini sunduğu bölümde Türk topluluğunun dayanışma ve milli bilinç duygusunu yükselterek topluluk ile derneklerin arasında bağ kurmayı amaçladığını görürüz (Kırkul R. , 2000, s. 4).

“Prizren Türk Tiyatrosu” başlıklı köşe yazısında Ethem Kazaz, Prizren Türk Tiyatrosu’nun faaliyetleri hakkında bilgiler vermiştir. 80’li yıllarda faaliyet yapmış olan tiyatro topluluğunun başarılarından bahsetmiştir. “Keşanlı Ali Destanı” oyunuyla sahne aldığı Prizren Türk Tiyatrosu ekibinin, Yugoslavya çapında düzenlenen Trebniye-Yugoslavya Dram Festival’inde en iyi performans gösteren tiyatro topluluğu olarak festivalde elde etmiş olduğu birincilik başarısına değinmiştir. Kazaz, tiyatro faaliyetlerinin Kosova Türk topluluğu açısından önem arz ettiğini ve Türk tiyatro topluluklarının Kosova’da Türk varlığını temsil eden en önemli unsur olduğunu vurgulamıştır. Türk tiyatro topluluklarının önemine dikkat çeken şu cümle ile yazısını sonlandırmıştır: *“1981 yılında Prizren Türk Tiyatrosu Kosova’da yaşayan Türk Halkının varlığına odaklanmış, sesini en iyi bir şekilde duyurmuştur.”* Yazar, Türk tiyatro topluluklarının önemine sıklıkla değindiği bu yazısında, Türk tiyatro topluluklarının asıl amacının Kosova Türklerinin sesini duyurmak ve bölgedeki Türklerin varlığı için mücadele etmek olduğunu vurgulamıştır. Kültür – sanat faaliyetleri icra eden tiyatro topluluklarının böyle bir işlevinin de olduğunu söyleyen yazar, okuyucuların bu işlevin önemini fark etmeleri amacıyla bu yazıyı kaleme aldığını söyleyebilir (Kazaz E. , 2000, s. 13).

Ethem Kazaz, “Dikkat, Dikkat, Dikkat! Aramızda Kemiksiz Çağdaşlar da var!!! Veya Bizim, Bizden Başka Düşmanımız Var Mıdır?” başlıklı yazısında, Prizren’deki Türk Tiyatro topluluğu hakkında değerlendirmeler yapmıştır. Kendisi de tiyatro sanatçısı olan Kazaz, bir önceki yazısında Kosova’daki Türk Tiyatro tarihi hakkında verdiği bilgilere yapılan eleştirilere cevap verir. Kazaz, Prizren’de Türk Tiyatro Topluluğu’nun kuruluş yılını 1935 olarak gösterdiği bir önceki yazısına tiyatro camiasından gelen eleştirileri art niyetli olarak niteler. Osmanlı döneminde var olan Türk Tiyatro topluluğuna değinmediği, yanlış bilgi verdiği yönünde gelen eleştirilere şu şekilde cevap verir; *“İster Osmanlı döneminde, isterse sonraki dönemde Prizren’de Türkçe Tiyatro varmış. Bize tarihçiler – Kosova’da – Osmanlı dönemindeki Türk*

tiyatrosuyla ilgili hiçbir belge bırakmamışlar.” Kazaz, kaleme aldığı yazılarını resmi belgelere dayanarak yazdığını ifade etmiştir. Ayrıca yazar, kendisinin Türk Tiyatrosu’na ciddi emek sarf ettiğini belirterek, bu eleştirilerin Türk Tiyatro Topluluğu’nun içinde yaşanan bölünmelerden kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Eleştirilere şu şekilde cevap vermiştir; “ Biz Prizrenli Türk Tiyatro Sanatçıları parçalanmayı değil, birlik ve beraberliği yeğleyerek, Prizren’de gelişen Türk Tiyatrosu’nun çalışmalarını geniş bir çerçevede içerisine aldık.” Birlik ve beraberlik çağrısında bulunan Kazaz, “ Şimdi de bizim, bizden başka düşmanımız var mıdır? Sorusu aklımıza takılıyor” diyerek Türk Tiyatro Topluluğu’nun iç sorunlarını özetler. Yazar, yazısının sonunda kendisine gelen eleştirilere tekrar şu şekilde yanıt verir; “en zor dönemde olsa bile, cüret isteyen bir görev yaptık ve resmen TÜRK BAYRAĞINI binlerce kişi karşısında “korkmayarak” dalgalandırmayı başardık”. Türk tiyatrosu için verdiği emeği ön plana çıkardığı bu cümleyle yazar, “Türk Bayrağı” ibaresini büyük harflerle yazarak yıllarca bölgede Türklük için mücadele ettiğini vurgulamak istemiş ayrıca eleştiri yapan meslektaşlarının emeğini görmezden geldiğini ve kendisine haksızlık ettiğini vurgulamak istemiştir. Kosova Türkleri açısından önem arz eden Türk tiyatrosunun yaşadığı iç sorunlardan dolayı üzüntü duyduğunu ifade eder. Yazar, tiyatro topluluğunun düştüğü bu durumun Kosova Türklerine zarar verdiğini vurgulamıştır. Tiyatro topluluklarının yegâne amacının bu tartışmalardan uzak olmak ve Türkleri en iyi şekilde temsil etmek olduğu kanaatindedir (Kazaz E. , 2000, s. 11).

“Yaşam Görüntüleri” başlıklı yazısında Fahri Mermer, Kosova’da bulunan Türk dernekleri üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Yazar, Kosova’da bulunan Türk derneklerinin icra ettiği faaliyetleri, Türk kültürünün yaşatılmasında ve tanıtımında en önemli unsur olarak gösterir ve önemini şu şekilde açıklar: “Son zamanlarda derneklerimizin gösterdiği etkinlikler gıpta etmemize sebep oluyor. İşte halkı düşünenler derneklerde çaba sarf ediyor. Bizi ayakta tutan kültürümüzü her yönüyle yabancılara bile sergiliyorlar. Ne kadar gurur verici, ne kadar bilinçli çalışıyor derneklerimiz. Hangisini öne alsak yeridir.”

Mermer yazısının devamında, dernek faaliyetlerine katılımın önemine vurgu yapmış ve Türk topluluğuna seslenerek, faaliyetlere katılımın bölgede Türk kültürünü yaşatmak için önemli bir katkı sağladığını vurgulamıştır (Mermer, 2000, s. 12).

Kültür bölümü yazarlarının tamamı, Kosova’da bulunan Türk kültür-sanat topluluklarını ön plana çıkarmıştır. Yazılarda, Kosova’daki Türk kültür-sanat faaliyetleri hakkında güncel haberlerin ve Kosova’nın Türk kültür-sanat tarihi hakkında bilgilerin ön plana çıkarılmasının altında yatan neden yazarların ortak kabulünden kaynaklanır. Bu ortak kabulün; kültür-sanat faaliyetlerini icra eden toplulukların bölgedeki Türklerin varlığını koruduğu ve Türk kültürünün yaşatılmasında en önemli unsur olduğu saptanmıştır.

Gazetede, birkaç defaya mahsus yer verilen “Tarih” ve “Araştırma” bölümlerinde kültürel muhtevayla ilgili yazılara rastlandığı için bu bölümlerde yer alan yazılar “Kültür” bölümünde incelenmiştir.

“Tarih” ve “Araştırma” bölümlerinde yer alan yazıların içeriği Osmanlı’nın Kosova’daki mimari eserlere dairdir. Bu iki bölümde yer alan köşe yazıları Raif Vırmiça ve Fevzi Karamuço tarafından kaleme alınmıştır. Yazarlar, Osmanlı’nın Kosova’daki mimari eserleri üzerine yazılar yazmıştır.

“Nobırda kalesi etrafında bir Türk yaşıyor” başlıklı köşe yazısında Fevzi Karamuço, Nobırda kenti ve kalesi hakkında bilgilere yer vermiştir. Karamuço, kaleye ulaşım sağlamanın zorluğundan bahseder. Yazar, kaleyi “kaderine terk edilmiş” olarak tanımlamış ve karşılaştığı manzara karşısında memnuniyetsizliğini dile getirmiştir. Kalenin içinde yer alan birkaç ev, cami, türbe ve mezarların harap halde olduğunu belirtmiştir. Osmanlı Dönemi’nde çok önemli bir değere sahip olan kalenin artık eski işlevini yitirdiğini söylemiştir. Kalenin içinde bulunan çok eski bir evde halen Türk kökenli bir ailenin yaşadığı bilgisini paylaşmıştır. Yazar ayrıca kalenin içini ve dışını gösteren fotoğraflara yer vermiş, kalenin içinde bulunan, yıkılmış mezar taşı fotoğraflarını da paylaşmıştır (Karamuço, 2000, s. 12).

Fevzi Karamuço, “Sultan Murat türbesinin kaderi” başlıklı yazısında, Kosova’daki en önemli mimari eserlerden olan Sultan Murat Türbesi’ni kaleme almıştır. Türbenin güncel durumu hakkında bilgi vermeden önce tarihine değinen Karamuço, “*Türk tarihinde Rumeli’ye Türklüğün yayılmasında tarihe imza atan bir olay varsa kuşkusuz Kosova Ovası savaşıdır*” ifadeleriyle türbenin Balkan ve Türk tarihi için en önemli sembollerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Türbenin, Türk tarihinin en önemli eserlerinin başında geldiğini vurgulamış, türbenin duvarlarında, kubbesinde ve havlusunun duvarlarında oluşan çatlakların giderilmesi için bakım

çalışmalarının yapılması çağrısında bulunmuştur. Türk tarihi için böylesine önemli bir yere sahip olan bu eserin, en iyi şekilde bakımının yapılması ve koruma altına alınmasının elzem olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca eserin mimari özelliklerinin açıklandığı bölümde, türbenin içinden ve dışından çekilmiş fotoğraflara yer verilmiştir (Karamuço, 2000, s. 12).

Kosova’da Osmanlı’nın en eski ve önemli mimari eserlerinden olan Gazi Mestan Türbesi, “Gazi Mestan Türbesi’nin Kaderi” başlığıyla Fevzi Karamuço tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, incelenen bir önceki köşe yazısına benzer değerlendirmeler ve uyarılar yapılmıştır. Sultan Murat Türbesi’ne yakın mesafede bulunan Gazi Mestan Türbesi hakkında genel bilgiler verilmiştir. 1. Kosova Savaşı’ndan sonra bölgede kalan ve günümüze kadar ulaşan ikinci türbe olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Karamuço, incelemek üzere ziyaret ettiği türbeye ulaşımın çok zor sağlandığını aktarmıştır. Yazar, türbenin mimari özelliklerine değindiği yazısında, türbenin çok bakımsız kaldığını ve harap durumda olduğunu ifade etmiştir. Türbenin içinde silah kovanlarına rastladığını bildiren yazar, türbe pencerelerinin kırık halde olduğunu da aktarmıştır. Bütün bu tahribatların sorumlusunun, Kosova Savaşı’nın 600. yıldönümü kutlamalarına katılan Sırpların olduğunu öne sürmüştür. Yazar, “*Kosova savaşında şehit düşen çok sayıda Evlad-ı Fatihan eserleri arasında bu eser Türklüğü simgeleyen çok sayıda eserden biridir.*” ifadeleriyle eserin manevi ve sembolik önemine dikkat çekmiştir. Karamuço yazısına son verirken, yıllarca kendi haline bırakılmış olan bu önemli eserin onarımı ve bundan sonra muhafaza edilmesi için tekrar çağrıda bulunmuştur: *Bu eser de kendi başına bırakıldığı için yok olmaya mahkum edilmiş. Ama uzun yıllar bu esere özen gösterilmeyen devirlerde özen göstermek devri geldi. Hepimiz çabamızla bu eser korunacağına inanıyoruz.*” (Karamuço, 2000, s. 12).

Osmanlı’nın mimari eserleriyle ilgili yazılar kaleme alan Raif Vırmiça, “Geçmişten Günümüze Kosova’da Osmanlı Mimari Eserleri” başlığı altında düzenli olmasa da bazı sayılarda iki haftada bir olacak şekilde Osmanlı’nın Kosova’daki eserlerini tanıtmıştır. Vırmiça, 20 Nisan 2000 tarihli yazısında, Osmanlı döneminde inşa edilmiş camileri tanıtmıştır. Yazarın tanıttığı, Kosova’nın beş ayrı şehrinde bulunan eserler şunlardır: Prizren’de bulunan Gazi Mehmet Paşa Camii, Priştine’deki Fatih Sultan Mehmet Han Camii, Kaçanik’teki Koca Sinan Paşa Camii, Gilan’daki Atik Camii ve Ferizovikte’ki Büyük Cami. Yazar bu eserler hakkında kısa

açıklamalı bilgilere ve fotoğraflarına yer vererek tanıtımını yapmıştır. Eserlerin kısa açıklamalı tanıtıldığı bölümde; camilerin mimari yapısına ve bulunduğu şehrin konum bilgilerine yer verilmiştir. Yazar, kendine has mimari özelliklere sahip olan bu camileri, Kosova'nın kültürel değerleri olarak nitelemiştir (Vırmıça, 2000, s. 12).

Gazetede “Geçmişten Günümüze Kosova’da Osmanlı Mimari Eserleri” başlığı altında yer alan diğer bir yazıda Vırmıça, Kosova’da bulunan Osmanlı eserlerinin listesini paylaşmıştır. Yazar bu bilgilerin Kosova’nın Diyanet Birliği arşivinde bulunduğunu belirtmiştir. Paylaştığı listede, Osmanlı’nın Kosova’da inşa ettiği eserlerin toplam sayı bilgileri, 1999 Kosova Savaşı’nda tahrip olmuş eserlerin sayı bilgileri ve Osmanlı’dan günümüze kadar ulaşan eserlerin sayı bilgileri yer alır. Yazar ayrıca savaşta tahrip olan cami, medrese gibi yapıların şehir listesini de paylaşmıştır. Vırmıça, Toplamda 197 dini eserin tahrip olduğunu belirtmiş, onarılan bazı camilerin eski ve yeni fotoğraflarını paylaşmıştır. Yazar ayrıca birçok eserin bakımsızlık yüzünden kullanılamaz hale geldiğini dile getirmiştir. Yazar yazısının devamında, Balkanlarda bulunan Osmanlı eserlerinin bilgisinin olduğu Evliya Çelebi’nin eserlerinden hareketle tartışmasını sürdürmüştür. Yazar, Evliya Çelebi’nin kaynaklarında Osmanlı’nın Belgrad’da toplamda 250 camii inşa ettiği bilgisinin kayda geçtiğini fakat günümüze ulaşan cami sayısının sadece 1 (“Bayraklı Cami”) olduğunu vurgulamıştır. Yazar, bu bilgileri paylaştıktan sonra Sırp medeniyetini eleştirmiş, aynı konuda Osmanlı’nın tutumuna değinmiştir. Vırmıça, Osmanlı’nın Kosova fethinden sonra Balkanlara yerleşmesiyle, fetihten önce Kosova’da ve Balkanlarda inşa edilmiş kiliselerin hiçbirine zarar vermediğini belirtmiştir. Yazar, mimari eserlerin kültürler için en önemli unsurların başında geldiğini ifade etmiş, medeniyete sahip olmanın bütünlük oluşturabilecek şekilde diğer kültürleri de kabul etme kabiliyetinden geçtiğini vurgulamış, medeniyeti, farklı kültürlerle ait eserlere zarar vermeyen ve hayatta kalmasını sağlayan bir anlayış ile ilişkilendirmiştir. Yazar, Sırp’ların bu anlayıştan çok uzak olduğunu vurgulamıştır. (Vırmıça, 2000, s. 12).

“Geçmişten Günümüze Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri” başlığı altında yine Osmanlı eserlerini tanıttığı bu yazısında Vırmıça, bir tablo içinde Osmanlı’nın Kosova’da bulunan eserlerini türlerine göre ve bulunduğu illere göre yer vermiştir. Osmanlı’nın 500 yıl Kosova’yı idare ettiğini, bölgeye miras olarak bıraktığı eser sayısına dair birkaç farklı kaynağın olduğunu belirtmiştir. Yaygın olarak bilinen bir

kaynakta Kosova’da toplamda Osmanlı eser sayısının 357 olarak yer aldığını söylemiştir. Yazar, Kosova diyanetinin kayıtlarında ise bu sayının 620 olduğunu ifade etmiştir. Yazar ayrıca, Osmanlı sonrasında Kosova’da inşa edilen cami sayısının toplamda 14 olduğunu belirtmiştir. Vırmıça, Osmanlı’nın Kosova’ya çok sayıda mimari eser bırakmasının yanı sıra bölgede hâkimiyeti boyunca diğer kültürlerle ait eserleri de koruma altına aldığını vurgulamış, Osmanlı’nın bu yaklaşımının Kosova’da birçok farklı medeniyetten eserlerin günümüze ulaşmasını sağladığını ve Kosova’yı “medeniyet mirası” olarak nitelediği kültürel mirasa sahip önemli bir ülkeye dönüşmesinde ön önemli rol oynadığını söylemiştir (Vırmıça, 2000, s. 13).

Osmanlı mimari eserlerinin tanıtıldığı yazıların yanı sıra gazetede ayrıca “Türklerin Kökenleri” başlığı altında Türk tarihi ve kültürü ile ilgili önem arz eden konuları içeren yazılara rastlanmıştır. Kısa maddeler halinde birçok konu tanıtımının yapıldığı bu yazılara sürekli olmasa da gazetenin belli sayılarında iki haftada bir olacak şekilde yer verildiği görülmüştür. Örneğin; “Moğolistan’a nasıl gidilir?”, “Tonyukuk Abidesi”, “Göktürklerin efsanesi” gibi başlıklar ile Türk tarihi ve kültürüyle ilgili bilgiler paylaşılır (Yeni Dönem editör, 2000, s. 8-10).

Bölüme bütüncül şekilde bakıldığında yazıların Türk kültürünün Kosova’da yaşatılması üzerine olduğu görülmektedir. Bu anlamda köşe yazarları, Türk kültürünün önemine Kosova’da bulunan Türk sanat-toplulukları üzerinden vurgu yapar. Bu bölümde ağırlıklı olarak yazı yazar Agim Rifat Yeşeren ve Ethem Kazaz tiyatro sanatçısıdır. Yazılarında kendilerinin de içinde bulunduğu sanat topluluklarını ön plana almışlardır. İki yazarın da odak noktalarının aynı olduğu görülür. Bu iki yazarın dışında kültür-sanat faaliyetlerini kaleme alan yazarların da odak noktasının aynı olduğu saptanmıştır. Kosova’daki Türk kültür-sanat tarihine değinen yazarlar, Kosova’da Türk topluluklarının köklü bir geçmişe sahip olduğunu sıklıkla vurgulamışlardır. Yazarların üzerine en çok durduğu konu ise Türk sanat topluluklarının karşılaştığı ekonomik imkânsızlıklardır. Kosova’daki Türk topluluk ve derneklerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar sıklıkla vurgulanmıştır. Bütün yazarlar bu konuda Türk topluluğuna seslenerek, maddi destek çağrısı yapmışlardır. Kosova’daki Türk kültür-sanat toplulukları Türk kültürünü yaşatan ve koruyan en önemli unsur olarak gösterilmiştir. Kültür-sanat faaliyetlerinin önemine değinilen yazılarda maddi destek çağrısının sıklıkla yapıldığı görülür. Yazarlar, Kosova Türklerinin bu hususta

hassas olmalarını istemiş ve yapacakları maddi yardımlar ile kültür sanat faaliyetlerinin artmasına ve dolaylı olarak bölgede Türk kültürünün korunmasına vesile olacaklarını söylemişlerdir. Yazarlar, kültür-sanat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin özellikle azınlık konumunda olan bir millet için ayrı bir önem arz ettiğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda olan yazıların ortak amacının Türk topluluğunun dayanışma ve milli bilinç duygusunu yükselterek kültür-sanat faaliyetlerini icra eden kuruluşlar ile arasında bağ kurmak olduğu saptanmıştır.

Bu bölüm altında en fazla yer verilen bir diğer konu ise Kosova’da bulunan Osmanlı mimari eserleri üzerinedir. Osmanlı tarihi bakımından önem arz eden en eski yapıların ele alındığı bu yazılar ile eserlerin kültürel ve Türk tarihindeki önemine sıklıkla vurgu yapılmıştır. Bölgedeki Osmanlı eserlerinin tarihine değinildiği yazılarda ise medeniyetin önemine dikkat çekilmiş, Osmanlı’nın hoşgörü anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Batı ve Sırp medeniyetinin eleştirildiği bu yazılarda, okuyucularda tarih bilincinin uyandırılması amaçlanmıştır. Gazete ayrıca birçok farklı bölümünde Türk tarihi ve kültürü bakımından önem arz eden eser, ülke, hikâye gibi birçok konuya yer verdiği yazılarla Türk kültürüne olan bağını açık şekilde ortaya koyar. Gazete ayrıca Türk mitolojisi ve Türk dünyası kavramı içinde bulunan ülkelerdeki önemli tarihi eserleri belli başlıklar altında seri halinde yer verdiği yazılar ile okuyucuya Türk kültürünün birikimini ve dünya çapında olan etkisini aktarmaya çalışmıştır. Gazete “Kültür”, Tarih” ve “Araştırma” bölümlerinde birçok farklı başlık altında yer verdiği yazılar ile Türk kültürünü kapsamlı bir şekilde tanıtmaya çalıştığı görülür.

7.8. Kadın Bölümü

Gazetenin “Kadın” bölümünde kadınlara yönelik birçok farklı konuda yazılara yer verilmiştir. Özellikle aile yaşantısı, sağlık, çocuk bakımı, yemek tarifleri, güzellik-bakım, yemek tarifleri ve burçlar hakkında yazılara rastlanmıştır. Sağlık ile ilgili yazılarda, kadınlara sağlıklı beslenme konusunda uyarılar yapılmıştır. Sağlıklı beslenmeye yönelik yazılarda ise yağlı, şekerli, katıkl ve katıksız yiyecekler hakkında bilgilerin paylaşıldığı, sağlıklı beslenmek için yemek tarifleri, vitaminler hakkında bilgiler, diyet programları, meyve ve sebzelerin sağlığa faydaları hakkında bilgilerin paylaşıldığı saptanmıştır (Editör, 2000, s. 11; Editör, 2000, s. 14; Editör, 2000, s. 14). Beslenmeyle ilgili yazıların yanı sıra yemek, tatlı ve salata tariflerine de yer verilmiştir. Yemek tariflerinde, özellikle geleneksel yemeklere yer verildiği (Editör, 2000, s. 14),

tatlı tariflerinde ise Osmanlı mutfağından tatlı tariflerinin “Osmanlı tatlı tarifleri” başlığı altında yazılar ile ön plana çıkarıldığı görülmüştür (Editör, 2000, s. 11). Kadın bölümünde ayrıca hastalıklar hakkında yazılara yer verilmiştir. Hastalıklar hakkında; hastalıkların nasıl meydana geldiği, hastalıklara yönelik testler, bulaşıcı hastalıklardan korunma yöntemleri gibi birçok başlık altında bilgilerin paylaşıldığı görülmüştür. Yazılarda ayrıca yürüyüş ve egzersizin faydalarından bahsedilmiştir (Editör, 2000, s. 15; Editör, 2000, s. 11; Editör, 2000, s. 13).

Bu bölümde ayrıca kadınlara, aile hayatı ve sosyal yaşantıya dair uyarıların yapıldığı saptanmıştır. Özellikle psikoloji başlığı altına yapılan bu uyarılarda, aile hayatı kuracak kadınlara; ikili ilişkilerini sürdürülebilmeleri ve güzel bir aile yaşantısına sahip olmaları için anlayışlı olmanın önemine dikkat çekilmiş ve bu yönde iletişimin önemine dikkat çekilmiştir. Sosyal ilişkilere dair kaleme alınan yazılarda ise geleneğe bağlı kalmanın önemine değinilmiştir. Gelenek ve göreneklerin toplum hayatını düzenlediğini, her ulusun kendi örf ve adetlerine uygun bir yaşam sürdürmesi gerektiği vurgulanmıştır (Kazaz E. , 2000, s. 15; Editör, 2000, s. 11). Birçok yazıda kadınların evlilik yaşantısına dair nasihatler verilmiştir. Örneğin; “Evlilikte Rolünüz nedir” başlıklı yazıda maddeler halinde birçok öğütler verilmiş, kadının çalışma hayatı olmaması durumunda ağırlıklı olarak ev işlerinin kadının tarafından yapılması gerektiği anlatılmıştır. Aksi durumda ise erkeğin de ev işlerinde ve çocuk bakımında da yardım etmesi önerilmiştir. Bu yazıda ideal bir aile yaşantısının müşterek hareket etmekle mümkün olacağı belirtilmiştir (Editör, 2000, s. 14). Bölümde ayrıca anne adaylarına ve annelere yönelik çeşitli önerilerin yer aldığı yazılara rastlanmıştır. Kadınların hamilelik döneminde, çocuk ve annenin sağlığı için egzersizin faydalarından bahsedilmiştir (Editör, 2000, s. 13). Bunun yanı sıra annelerin hamilelik döneminde ve özellikle doğum sonrası ilk dönemlerde sigara kullanımının zararları sıralanmıştır (Editör, 2000, s. 14). Hastalık ve sağlıklı beslenmeyle ilgili paylaşılan yazıların, sağlık alanından uzman kişilerin görüşlerine veya herhangi bir sağlık kuruluşunun kaynak gösterilmediği görülür. Kadın bölümünde ayrıca, makyaj, burç, moda-giyim ve magazin yazılarına da yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 14; Editör, 2000, s. 13). Bölümün genel bir değerlendirilmesi yapıldığında, kadınlara aile ve sosyal yaşantıya dair verilen nasihatlerin Türk kültürü değerlerinden oluştuğu ve birçok farklı konu üzerine paylaşılan yazılarda da (yemek tarifleri dâhil) Türk geleneklerine bağlı kalındığı tespit edilmiştir.

7.9. Spor Bölümü

“Spor” bölümünde yer alan haberler futboldan basketbola ve diğer birçok spor dallarından oluşmaktadır. Gazete bu bölümde ağırlıklı olarak futbolla ilgili haberlere yer vermiştir. Kosova ve Türkiye ağırlıklı olmak üzere dünyanın birçok ülkesinden spor haberlerinin yer verildiği bölümde, haberlerin ekseriyetini ise İstanbul şehrinin futbol takımlarının aralarında oynandığı maçlar, Türk futbol takımlarının Avrupa turnuvalarında oynadığı maçlar ve dünya genelinden diğer spor dallarında önemli spor haberlerinden oluşmaktadır. *Yeni Dönem Gazetesi*’nde yer alan spor haberleri gazetenin bazen son bazen de son sayfasının bir önceki sayfasında yer verilmiştir. Fakat önemli bir spor hadisesinden bahsediliyorsa bu haberlere gazetenin ilk sayfasında yer verilmiştir. Birinci sayfada ağırlıklı olarak Türk futbol takımlarının Avrupa futbol turnuvalarındaki müsabakaları ve başarıları, Türkiye futbol milli takımının müsabakaları ve dünya genelinden önemli spor hadiselerine yer verildiği görülmüştür. Türk futboluna ilişkin haberleri manşete taşıyan gazetenin, haber öneminin yanı sıra kullandığı ifadelerden Türkiye ile ilgili spor haberlerine özel ilgi gösterdiği görülmektedir.

Yeni Dönem Gazetesi, Galatasaray futbol takımının Avrupa futbol organizasyonlarından olan UEFA’da elde etmiş olduğu başarısını manşete taşımıştır. “Sen Büyüksün Cim Bom, “CİM BOM zaferi tüm dünyada kutlandı” manşetiyle duyurduğu haberi, alt başlıkta “*Avrupa ve dünyanın en büyük takımlarından Galatasaray, son 16 yıldır beş Avrupa ülkesine giden UEFA kupasını Türkiye’ye getirdi*” ifadeleriyle yer vermiştir. Manşetin altında büyük puntıyla “*kutlu olsun*” mesajıyla kupa töreninden bir fotoğrafa yer verilmiştir. Birinci sayfada duyurulan habere ayrıca 14. sayfanın tamamında yer verilmiştir. Haberde maçın geniş özeti aktarılmıştır. Güçlütürk, Galatasaray’ın elde etmiş olduğu bu başarının Kosova’daki yansımalarını spotta “*GALATASARAY’IN ZAFERİYLE PRİZREN’DE YER GÖK İNLEDİ*” ifadeleriyle aktarmıştır. Haberin devamında, Kosova vatandaşlarının maçı Prizren meydanında dev ekrandan takip ettiği bilgisi verilmiş, izleyicilerin Kosova Türkleri ağırlıklı olmasının yanı sıra diğer etnik topluluklara mensup kişilerden oluştuğu belirtilmiştir. Haberde etkinliğin başlama saati ve etkinlik boyunca maç esnasında izleyicilerin yaşadığı heyecan aktarılmıştır. Haberin sütun aralarında maç esnasında ve sonrasında izleyicilerin yer aldığı küçük fotoğraflara yer verilmiştir.

Yazar, maçın bitmesiyle etkinlikte yaşanan gelişmeleri büyük puntolarla; *“Prizren’in Türk, Arnavut ve Boşnak gençleri sokaklara dökülüp Galatasaray’ın zaferini özgürce omuz omuza kutladılar”* ifadeleriyle izleyicilerin etnik kimliğini vurgulayarak aktarmıştır. Yazar, yaptığı vurguyla birlik ve bütünlük anlamları oluşturmaya çalıştığı görülmüştür. Bu vurgunun haberin devamında da yapıldığı görülmüştür. Yazar, etkinlikte Kosova’daki bütün etnik toplulukların arasında ve Kosova halkı ile Türkiye halkı arasında birlik ve bütünlük anlamları içeren şu tezahüratları kalın puntoyla ön plana çıkarmıştır:

Maçı açık havada büyük ekrandan kalabalık arasında seyrederken bir anda yer gök inledi. Herkes ‘Galatasaray şampiyon! Kazandık! Yaşa Galatasaray! Aman Allahım, Galatasaray Şampiyon! Gözlerime inanamıyorum! Re Re, Ra Ra Ra, Galatasaray, Galatasaray, Cimbom Bom! Kupa bizim! Türkiye, Türkiye! Kosova Türkiye omuz omuza! Avrupa, Avrupa duy sesimizi, bu gelen Cimbom’un ayak sesleri!.

Güçlütürk, galibiyetin kutlamasına dair gözlemlerini; *“herkes birbirini kutluyor, herkes birbirini kucaklayıp tebrik ediyor. “Türk’ü, Arnavut’u, Boşnak’ı...”* ifadeleriyle tekrar etnik kimlik vurgusu yaparak aktarmıştır. Yazar haberin sonunda, Kosova’da NATO bünyesinde görev yapan Türk birliklerinin konvoy kutlamalarına katıldığını belirtmiştir: *“Galatasaray’ın zaferini kutlayan Prizrenliler’in arasına Mehmetçiklerimiz de katılınca, (ilki Mehmetçiklerin Kosova’ya ayak basmasıyla yaşanmıştı) savaştan sonra ikinci defa yaşanan ve tarihe damgasını vuracak bu inanılmaz dostluk ve sevgi tablosu görülmeye değerdi.”* Yazar, Türk birliklerini “Mehmetçik” ifadesi ile tanımlamış, Türk birliklerinin de katıldığı kutlamayı *“dostluk ve sevgi tablosu”* olarak nitelemiştir. Yazar, kutlamalarda yaşanan coşkuyu ve Kosova halkının Türk birlikleriyle yaşadığı etkileşimi, 1999 Kosova Savaşı’na NATO’nun müdahalesi sonrasında Kosova toplumunun Türk birliklerine gösterdiği ilgiyle eş değer nitelikte olduğunu öne sürmüştür. Güçlütürk, Galatasaray’ın elde etmiş olduğu başarıyı kaleme aldığı yazısında, sportif başarıdan ziyade Kosova toplumundaki yansımalarına odaklanmış, bunu yaparken sıklıkla etnik kimlik vurgusu yaparak Kosova toplumunun etnik farklılıklara dayalı olan toplumsal yapısının birlik ve beraberlik içinde yaşadığını ve bunun önemini göstermeye çalışmıştır. Güçlütürk, yine bu bağlamda Türk futbol takımının başarısının Kosova toplumunu bütünleştirebildiğini ve “dostluk ve sevgi tablosu” gibi nitelemeleri ve diğer yorumları

ile Kosova ve Türkiye toplumu arasındaki ortak bağı ön plana çıkarmaya çalıştığını söylemek mümkündür (Güçlütürk, 2000, s. 14).

Gazetenin birinci sayfasında rastlanılan diğer bir spor haberi ise yine Galatasaray futbol takımıyla ilgilidir. Gazete, Galatasaray'ın Avrupa'da elde etmiş olduğu diğer bir başarısını sürmanşette “Süper Kupa, Galatasaray'ın” başlığıyla okurlarına duyurmuştur. UEFA Avrupa Ligi ile UEFA Şampiyonlar Ligi şampiyonu arasında oynanan ve tek maçla kazanılan, futbol dalının en önemli kupalarından olan UEFA Süper Kupası'nı kazanan Galatasaray'ın başarısına yer verilen haberde, Galatasaray'ın kazandığı maçlar sıralanmış ve son maçın geniş anlatımına yer vermiştir (Editör, 2000, s. 1).

Gazetenin birinci sayfasında yer verilen bir diğer spor haberi ise Beşiktaş'ın Şampiyonlar Ligi müsabakasıyla ilgilidir. “İşte Gerçek Kartal” başlıklı haberde Beşiktaş'ın Barcelona takımını yendiği maçın özeti aktarılmıştır (Editör, 2000, s. 1).

Gazete, Türkiye A Milli Futbol Takımı'nın Avrupa Şampiyonası'nda elde etmiş olduğu başarısını “*Euro 2000'de Türkiye Çeyrek Finalde*” başlığıyla manşetle okurlarına duyurmuştur. Haberde, bundan sonra yapılacak olan müsabaka ile ilgili teknik direktör ve futbolcuların açıklamalarına kısaca yer verilmiştir (Editör, 2000, s. 1).

“Millilerimiz İtalya'ya gitti” başlıklı haberde, düzenlenecek olan 32. Avrupa Basketbol Şampiyonası öncesi Türkiye Basketbol Milli takımının haberi “millilerimiz” ifadesiyle duyurulmuştur. Haberde, Türkiye Basketbol Takımı “milli takım, millilerimiz” gibi ifadeler ile nitelenmiştir. Aidiyet bilincine vurgu yapan ifadelerden (Durdur & Bakar, 2016, s. 782) oluşan haber “biz” kurgusuyla oluşturulmuştur (Editör, 2000, s. 14). Bir ulusa ait olmaya karşılık gelen bu ifadeler, aidiyet duygusunu üretmektedir (Durdur & Bakar, 2016, s. 782). Gazete, Türkiye'nin uluslararası spor müsabakaları haberlerini ve Türk takımlarının uluslararası müsabakalarını sıklıkla “biz” kurgusuyla/ifadeleriyle aktarmıştır. Ayrıca Türkiye'de taraftarların tuttuğu takıma sevgisini ifade etmek için kullandıkları “Cimbom”, “Kara Kartal” gibi rumuzları gazetenin de Türk futbol takımlarının haberlerini duyurmak için kullandığı saptanmıştır. Gazetenin, Türkiye'deki futbol takımı taraftarlarının takımlarına aidiyet bilinciyle kullandıkları bu ifadeleri, ilgili takım haberlerini bu dil ile duyurarak Kosova Türklerinin Türk futbol takımlarına duygusal bir bağ kurmasını amaçladığını

söyleyebiliriz. Gazete, Türk spor dünyasından haberlerin neredeyse tamamını öznel bir şekilde aktardığı görülmüştür. Gazetenin bu bölümünde yerel ve dünyada gerçekleşen önemli spor haberlerinden bazı örnek haber başlıkları ise şu şekildedir: “Formula F1-Hakkinen liderliği ele geçirdi”, “Dünya Futbol Şampiyonası yeniden örgütlenecek”, “Kosova Futbol Federasyon Meclis Toplantısı ertelendi”, “Kosova Basketbol Ligi: Başkimi'yi durdurmak zor”, “Lakers 12 yıl sonra şampiyon”. (Editör, 2000, s. 14; Editör, 2000, s. 14; Editör, 2000, s. 14; Editör, Kosova Basketbol Ligi: Başkimi'yi durdurmak zor, 2000, s. 20).

7.10. Gençlik Bölümü

Gazete bu bölüme sadece 9 sayısında yer vermiştir. Bu nedenle yazıların sayısı oldukça azdır. Yazılar eğitim hayatı, sağlık ve tarih konularından oluşur.

“Milenyum Başında Düşüncelerim” başlıklı yazıda, gençlere hayata dair öğütler verilmiştir. Yazar, 1999 Kosova Savaşı’nın ardından yaşanan ekonomik krizin toplumu olumsuz yönde etkilediğini belirtmiş, gençlere her şeye rağmen olumlu düşüncelerini ve derslerine önem vermelerini tavsiye etmiştir. Yazar ayrıca gençlerin özellikle İngilizce diline önem vermelerini istemiştir. Liyakatli gençlerin çabalarıyla Kosova’nın geleceğinin parlak olacağını belirtmiştir. Yazar, bu önerilerinin yanı sıra beyin göçü meselesine de değinmiştir. Gençlerin Avrupa ülkelerine özenmeleri yerine, çok çalışıp Kosova’yı o ülkelerin seviyesine taşınmanın kendi ellerinde olduğunu ifade etmiştir (Bütüç A. , 2000, s. 14).

“Cumhuriyet” başlıklı yazıda, Türkiye’nin Cumhuriyet Bayramı’na yer verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 77. yılının kutlandığı yazıda, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş tarihi hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Yazıda, Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ten, “önderimiz” ve “atamız” gibi ifadeler ile bahsedilmiştir. “Cumhuriyetimiz var olsun.” ve “Cumhuriyetimizi 77. Yıl boyunca ayakta görmek bizim için en büyük mutluluktur. Gururluyuz. Atamız ölmeden önce Türk milletine emanet etti” ifadeleriyle cumhuriyet bayramına dair yapılan yorumların “ana vatan” vurgusuyla kurgulandığı görülmüştür (Liman, 2000, s. 16).

“Sigara, Gençleri Depresyona Sürüklüyor” başlıklı yazıda sigara hakkında yapılan bir araştırmadan bilgilere yer verilmiştir. Sigaranın birçok fizyolojik hastalığın yanı sıra depresyon hastalığına da yol açtığı, özellikle genç yaşta kullanan kişilerde

ciddi depresyon vakalarının tespit edildiği bilgisi ön plana çıkarılmıştır. Depresyonun insan hayatını olumsuz etkilediği vurgulanmış, gençlerin sigara kullanmamaları, kullanıyorlarsa bırakmaları önerilmiştir (Editör, 2000, s. 16).

“Mehmetçikle El Ele” başlıklı yazıda, Kosova’da görev yapan Türk birliklerinin faaliyetlerine değinilmiştir. Türk birlikleri “Mehmetçik” ifadesiyle tanımlanmıştır. Türk birliklerinin birçok alanda faaliyette bulunduğu değinilen yazıda, Fortuna radyosu, Besa radyosu, Heliks radyosu ve Prizren radyosunda Türk birliklerinin düzenlediği radyo programının ortak yayın olarak yayımlandığı bilgisi verilmiştir. Gençlere radyo programının takip edilmesi önerilmiştir. Ayrıca Türk birliklerinin Prizren, Dragaş ve Mamuşa’da kırtasiye malzemeleri, ilaç, gıda, giyim gibi yaptığı birçok yardımlarından söz edilmiştir. Ramazan ayı dolayısıyla Türk birliklerinin şehrin birçok semtinde Kosova halkına ramazan pidesi ikram etmeye başladığı bilgisi duyurulmuştur. Yazıda ayrıca radyo stüdyosundan iki Türk askerinin yer aldığı fotoğrafa yer verilmiştir (Bütüç A. , 2000, s. 16).

“Avrupa Gençliği Sorunlarla Boğuşuyor” başlıklı yazıda, Almanya’nın Münih şehrinde bulunan Gençlik Enstitüsünün yayınladığı rapora yer verilmiştir. Avrupa Birliği’ne bağlı ülkelerde yaşayan gençlerin %30’unun birçok farklı kronik hastalığa yakalandıkları bilgisi paylaşılmıştır. Yazıda sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımının astım ve çeşitli alerjik hastalıklara yol açtığını, bu hastalıkların yanı sıra depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklara da neden olduğu belirtilmiştir. Hastalıklara sebep olan maddeler “kötü alışkanlık” olarak nitelenmiştir. Gençlere bu tarz alışkanlıklar edinmemeleri varsa bırakmaları tavsiye edilmiştir (Güçlütürk, 2000, p. 12).

Gençlere yönelik yazıların yer aldığı bu bölümde, ağırlıklı olarak sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımının yol açtığı hastalıklara sıklıkla vurgulanmıştır. Gençlerin zararlı ve uyuşturucu madde kullanımından uzak durmaları hususunda sıklıkla uyarılarda bulunulmuştur. Bölümde ayrıca milli değerleri ön plana çıkaran yazılara rastlanılmıştır. Milli bayramların ele alındığı bu yazılarda kullanılan dil ile Türklük bilincinin aşılama çalışıldığı tespit edilmiştir. Bölümde ayrıca gençlerin eğitim hayatına önem vermelerini teşvik eden yazılar kaleme alınmıştır. Yukarıda tespit edilen konuların yanı sıra bölümde ayrıca fıkralara, lise öğrencilerinin şiirlerine ve Türk ve yabancı sanatçılarının magazin haberlerine de yer verilmiştir. Birkaç örnek

haber başlığı şu şekildedir: “Haluk Levent”, “Sezen Aksu'ya İtalya'da Çağrı”, “Madonna 22 Aralık'ta evleniyor” (Editör, 2000, s. 16; Editör, 2000, s. 16; Editör, 2000, s. 16).

7.11. Çocuk Bölümü

Gazetenin sayılarında en az “Çocuk” bölümüne yer verdiği saptanmıştır. “Çocuk” bölümü gazetenin sadece 7 sayısında tespit edilmiştir. Yazılar sosyal hayatta manevi değerlerin önemi, aile kavramı ve tarih konularından oluşmaktadır.

Raif Vırmiça, “Anne ve Babalarımızı Sevmeliyiz” başlığıyla çocuklara yönelik bir yazı kaleme almıştır. Aile kavramına değinilen yazıda Vırmiça, çocuklara aile kavramında şefkat duygusunun önemine dikkat çekmiştir. Çocuklara, anne ve babalarının onları birçok fedakârlık yaparak yetiştirdiklerini ifade etmiş, ideal aile yapısının fedakârlık ve şefkat gibi değerlerden oluştuğunu vurgulamıştır. Vırmiça, çocuklara hayata bu değerler ile bakmayı önermiştir. Yazar yazısının devamında milli ve manevi değerlerin önemine değinmiş, çocuklara anne ve babalarına saygıda kusur etmemelerini, ailelerinin emeklerine yakışır evlat olmalarını istemiştir. Vırmiça, önemine değindiği bu değerlerin, çocukların gelecek nesillere taşıyıcı olmaları gerektiğini ifade etmiş ve birçok nasihatte bulunmuştur:

Bir anne ve babanın en büyük hedefi; arkasında kendisi hayır dua edecek, milletine, dinine, diline... Saygılı ve herkes tarafından sevilen, takdir edilen bir evlat bırakarak bu dünyadaki hayatını tamamlamaktır. Bizler de anne – babalarımızın bu hedeflerine ulaşmalarında yardımcı olalım. Milletini, dinini, dilini... Seven çocuklar olarak yetismeye çalışalım. Onların bizler için yapmış oldukları maddi ve manevi uğraşlarını boşa çıkarmayalım. Onların yüzünü daima güldürelim ki, ileride bizim çocuklarımız da bizlerin yüzünü güldürsün.

Yazar, yazının devamında “Ne ekersen onu biçersin” atasözüyle çocukları uyarmıştır. Anne ve babaya sevgi ve saygı göstermenin hem bu dünyada hem de ahiret hayatında karşılığını alacaklarını ifade etmiştir. Yazısının devamında dini değerleri tekrar ön plana çıkaran Vırmiça, çocukları tekrar uyarmıştır: “Hiçbir anne – baba çocuğuna kolay kolay beddua etmez, ama hayatı onlara zindan eden hayırsız evlatlar da, o beddua sayesinde hem bu dünyasını hem de ahret hayatını kurtarmış olurlar. Bu yüzden şair çok güzel söylemiş.”

Yazar, anne ve babaya saygı gösterilmesinin öneminde sıklıkla değindiği yazısını sonlandırdığı bir şiir dizesiyle annenin ayrı bir önem taşıdığını vurgulamıştır:

“Ana başta taç imiş/ Her derde ilaç imiş / Bir evlat pir olsa / Anaya muhtaç imiş.”
Vırmiça, çocuklara her zaman ve her koşulda annelerine karşı sevgi ve saygılı olmalarını tavsiye etmiştir (Vırmiça, 2000, s. 19).

“Güzel ahlaklı olmak” başlıklı yazıda, Mevlana Celaleddin Rumi’nin hayatı kaleme alınmıştır. Rumi, “büyük bir veli, mütefekkir ve şair” olarak tanıtılmıştır. Rumi’nin doğduğu yer, aile bilgileri, Türkiye’ye yerleşmesi ve yaşantısı anlatılmıştır. Mesnevi’den kısa bir öyküye yer verildiği yazıda iyi ve edepli biri olmanın düzgün bir hayatın esasları olarak sunulmuştur (Editör, 2000, s. 17).

“Emre Çanakkale Savaşında” başlıklı yazıda, kurgulanmış bir çocuk hikâyesi ile Çanakkale Savaşı’nın önemine değinilmiştir. Hikâye, Emre adında çocuğun okulda tarih dersinde yaşadığı olay üzerinden kurgulanmıştır. Tarih dersinin konusu Çanakkale Savaşı’dır. Mehmet Akif Ersoy’un Çanakkale Şehitlerine yazdığı mısraları okuyan Emre’nin gözlerinin dolduğu anlatılır. Yazıda, çocuklara Çanakkale Savaşı’nın okunması önerilmiştir. Çanakkale Savaşı’nın idrak edilmesiyle hangi ülkenin dost hangi ülkenin düşman olduğu öğrenileceği belirtilmiştir. Çocukların bu meseleleri zamanla daha iyi idrak edeceği belirtilmiş fakat hayata bakış açılarını bu önemli hadiseler üzerinden şekillendirmeleri gerektikleri ifade edilmiştir. Yazının sonunda Haçlıların düşman olduğu vurgulanmıştır (Editör, 2000, s. 17).

“İyi Geçinin” başlıklı yazıda, çocuklara arkadaşlarıyla iyi geçinmeleri hususunda nasihatlerde bulunulmuştur. Yazıda çocuklara, arkadaşlarıyla dostluklar kurmaları, iyi geçinmeleri ve birbirlerine yardım etmeleri önerilmiştir. Güzel bir çocukluk dönemi geçirmenin güzel anıların birikmesine neden olacağı böylelikle büyüdüklerinde geçmiş güzel hatırlayacakları belirtilmiştir. Yazı dostluğun ve iyi geçinmenin önemine dikkat çekilmiştir (Editör, 2000, s. 14).

“Bayrak Bir Milletın Şerefidir” başlıklı yazıda, Mustafa Kemal Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı’nda İzmir’de yere serilen Yunan bayrağını çiğneyerek üzerinden geçmeyi reddettiği olay anlatılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün bu tavrının dünyaya bir ders niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Olayla ilgili farklı bir yorum yapılmamıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün üniformalı fotoğrafına yer verilmiştir (Tabak, 2000, s. 17).

Çocuk bölümünde yer alan yazılarda, genellikle çocuklara sosyal hayata dair tavsiyeler verilmiştir. Tavsiyeler manevi değerlerden oluşmuştur. Bu yazılar ile çocuklara ahlaki değerler ve tarih bilinci aşlamak amaçlanmıştır. Bu yazıların yanı

sıra bölümde bilmecelere, fıkralara ve çocukların okulda yazdıkları şiirlere yer verilmiştir.

7.12. Marketing

Gazetenin “Marketing” bölümünde, reklamlar, ölüm ilanları ve azınlık haklarına dair bildirilere yer verilmiştir. Gazete, azınlık hakları meselesine köşe yazılarının yanı sıra marketing bölümünde de ağırlık vermiştir. Azınlık haklarına dair paylaşılan bildirilerin büyük bölümünün duyuru niteliğinde olmaktan çok halkı örgütlemeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kosova’da yapılması planlanan nüfus sayımında kullanılmak üzere düzenlenen nüfus sayım formlarında Türkçeye yer verilmemesinin; “*Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Şimdi Eyleme Geçme Zamanı, Daha Fazlasını İsteyin*” başlığı ile duyurulduğu bildiri buna örnektir. Bildiride, yapılması planlanan nüfus sayımında nüfus formlarında Türkçeye yer verilmediği duyurulmuş ve nüfus sayımı kayıt işlemlerinde Kosova Türklerinin dikkatli olması istenmiştir. Yapılan uyarıda, Kosova Türklerinin nüfus sayımı görevlileriyle Türkçe konuşmaları önerilmiş ve herhangi bir sorunla karşılaşılması durumunda itiraz hakkına sahip oldukları hatırlatılmıştır. Gazete, Türk topluluğunun bu konuda örgütlü bir şekilde hareket etmesini istemiştir:

Kayıtlar sırasında doldurulacak belgelerin ve sorulacak soruların Türkçe olmamasından dolayı bazı sorunlar çıkabilir. Kosova'daki nüfus kayıtları gibi insanın hayatındaki çok önemli bir aşamada anadilinizde iletişim kuramamanız ciddi bir insan hakları engelidir. Kendi nüfus kaydınızı yaptırırken yabancı bir lisan kullanmaya zorlanıyorsunuz. Buna itiraz edebilirsiniz. Hepimiz itiraz edebiliriz. İtirazların sayısı ne kadar fazla olursa sesimizi o kadar fazla duyurmuş oluruz.

Bildiride yapılan uyarıların ardından, bildirinin alt bölümünde bir dilekçe formuna yer verilmiştir. Dilekçe formu, nüfus kayıt işlemlerinde yer alan formlarda Türkçenin de yer alması için düzenlenen itiraz dilekçesidir. Gazete, Türk topluluğundan her bireyin bu dilekçeyi imzalayıp AGİT ve UNMIK danışma ofislerine teslim etmesini istemiştir: “*Anadilinizin, ev, sokak, okul, radyo ve gazeteyle sınırlı kalmasını istemiyor ve resmi yazışmalara da geçmesini istiyorsanız, tek yapacağınız bu dilekçeyi doldurup, AGİT (OSCE) ve UNMIK danışma ofisine teslim etmek.*”

Bildirinin devamında, yapılacak olan bu itirazın kabul edilmemesi halinde yine Türk topluluğunun itiraz hakkının olduğu hatırlatılmıştır. Bildirinin sonunda gazete bu süreç ile ilgili her gelişmeyi yakından takip edip duyuracağını ve bu meseleyi bir görev

olarak üstlendiğini bildirmiştir: *“Bu haklı isteğiniz karşılanmıyorsa buna itiraz etmek de son derece demokratik bir uygulamadır. İtiraz hakkınızı yetkililere duyurmanın yolunu da YENİ DÖNEM Gazetesi olarak sizlere göstermeyi kendimize görev biliyoruz.”* (Bütüç M. , 2000, s. 15).

Gazete, azınlık hakları kapsamına olan diğer bir meseleyi “Nüfus ve Seçim Kaydı Başladı!” başlığıyla duyurmuştur. Bildiride, nüfus ve seçim kaydı için gereken belgeler sıralanmıştır. Paylaşılan bilgilerin devamında; *“Bunların dışında diğer belgelere de Kayıt merkezinde kaydınızı yapabilir, ama bu belgelerin yeterli olup olmadığını kuşkuyu kaldırmanız için hemen kayıt merkezine başvurun”* ifadeleriyle kayıt merkezinde herhangi bir sorunun yaşanmaması için gerekli belgeler hususunda topluluk üyelerinin tedbirli olmaları tembihlenmiştir. İncelenen bir önceki bildiride de görüldüğü gibi nüfus ve seçim kayıtları konusundaki güvensizliğin bu bildiride de vurgulandığı tespit edilmiştir. Gazete, yapılacak nüfus ve seçim kayıtlarına ilişkin her gelişmeyi duyurmuş, okurlarını konu hakkında sürekli uyarmıştır. Gazete, yapılacak yeni nüfus kayıtlarının ardından yapılacak olan yerel seçimlere katılım hakkını sağladığı için nüfus kayıtlarının önemini sıklıkla vurgulamıştır. Bildirinin devamında “Neden Kayıt Yapmalı?” ifadeleriyle nüfus kaydının önemi şu şekilde izah edilmiştir: *“Bundan sonra bu yıl içinde belediye seçimlerinde oy kullanma imkanımız olacaktır. Bu yüzden hemen bugün ikametinizi kanıtlayan bütün belgeleri kayıt merkezine götürün ve kaydınızı yapın”*. Yeni Dönem Gazetesi’nin nüfus kaydının önemine birçok defa değindiği ve Türk topluluğunun nüfus kayıtlarına katılımını arttırmaya çalıştığı görülmüştür. Gazetenin bildirinin son bölümünde büyük puntuyla *“Kayıt Yapmak – Sizin Hakkınız ve Görevinizdir”* ifadeleriyle Türk topluluğunun konu hakkında hassasiyetini arttırmaya çalıştığı tespit edilmiştir (Editör, 2000, s. 20).

Gazete 36. ve 37. sayılarında son sayfalarının tamamında belediye seçimlerine dair bildiriler paylaşmıştır. Her iki sayfada da belediye seçimlerinde kullanılacak olan oy pusulasının görseline yer vermiştir. Kosova’nın UNMIK idaresindeki ilk seçimi olması nedeniyle, oy pusulasının görseli açıklama metinleriyle paylaşılmış, oylama işleminin ne şekilde geçerli kabul edileceği izah edilmiştir (Editör, 2000, s. 20; Editör, 2000, s. 20).

“Önemli Duyuru” başlıklı bildiride vatandaşların yerel seçim gününde yapması gerekenler sıralanmıştır. Vatandaşlara, nüfus kayıt makbuzunu yanlarında getirmeleri

hatırlatılmıştır. Kayıt makbuzunun görseline yer verildiği sayfada, makbuzda yer alan numara bölümleri işaretlenmiş, işaretli bölümlerde yer alan numaraların seçim merkezlerinin adreslerini gösterdiği bildirilmiştir (Editör, 2000, s. 20).

Yeni Dönem, Türkçenin resmi dil statüsünde yer alması için hazırladığı “Türkçemiz Resmi Dil Oluncaya Kadar Hep Beraber Olalım!” başlıklı bildiriyle Türk topluluğuna seslenmiştir. Dayanışma duygusunun oluşturulmaya çalışıldığı bildirinin başlığının yanı sıra alt başlığında da “Hadi durmayın! Türkçe resmi dil oluncaya kadar hep beraber olalım!” ifadeleriyle birlik ve beraberlik mesajlarının verildiği görülmüştür. Bildiride ayrıca Türkçenin resmi dil olmasına dair itiraz dilekçesine de yer verilmiştir. Türk topluluğundan her bireyin itiraz dilekçesine adı-soyadı bölümüne kişisel bilgilerini yazmaları ve dilekçe bölümünü kesip ilgili adrese teslim etmeleri istenmiştir. “Örgütlü şekilde gönderin” ifadeleriyle Türk topluluğunun örgütlü bir şekilde hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır (Editör, 2000, s. 15)

Yeni Dönem Gazetesi, marketing bölümünde ağırlıklı olarak azınlık hakları kapsamında olan konulara dair bildiriler paylaşmıştır. Gazetenin paylaştığı bildiriler ile Türk topluluğunu meseleden haberdar etmeyi ve örgütlenmeyi amaçladığı tespit edilmiştir. Birçok bildiride, konuya dair itiraz dilekçelerine yer vererek, halkı bu hususta yönlendirmeyi amaçlamıştır. Bildirilerin tamamının Türk topluluğuyla dayanışma bağı kurmayı amaçlayan ifadelerden oluşturulduğu tespit edilmiştir. Azınlık haklarının yanı sıra bu bölümde yerel şirketlerin reklamları, ölüm ilanları, iş ilanları ve gazetenin düzenlediği çeşitli çekiliş kuponlarına yer verilmiştir.

8. SONUÇ

Yeni Dönem Gazetesi, Kosova'nın UNMIK tarafından idare edildiği dönemde kurulmuştur. UNMIK'in geçici olarak düzenlediği anayasada, azınlık haklarına yönelik yapılan düzenleme neticesinde 1974 Yugoslavya Anayasası ile Kosova Türklerine tanınan yüksek düzeydeki haklar kısıtlanmıştır. Bu dönemde Kosova'da tek Türk gazetesi olan *Yeni Dönem*, Kosova Türklerinin yitirdiği bu hakları savunmayı görev olarak benimsemiş ve konuya ağırlık vererek ilgili tüm gelişmeleri Türk topluluğuna aktarmıştır. Gazete, UNMIK'in ilk yönetim sürecinde Kosova'ya sunduğu demokratikleşme önerilerini memnuniyetle karşılamıştır. UNMIK yönetimiyle yeni bir sürece giren Kosova'nın siyasal ve ekonomik olarak güçlenmesini savunmuştur. UNMIK'in azınlık haklarına yönelik yaptığı düzenlemeden sonra ise gazetenin manşete taşıdığı konularda farklılaşma, üslubunda da sivrileşme yaşanmıştır.

Gazete, çalışmada incelenen 46 sayısının tamamında konuya birçok haber, köşe yazısı ve bildirilerle yer vermiştir. *Yeni Dönem*, azınlık hakları düzenlemesinden sonra Türk topluluğunun sözcülüğünü üstlenerek azınlık hakları politikalarını kamuoyuna duyurmayı amaçladığını vurgulamıştır. Bu nedenle *Yeni Dönem*, bölümlerinde çeşitli olay ve olgulara yer verse de Kosova Türklerinin sorunlarına çözüm yolu aramayı ön planda tutmuştur. Gazete, azınlık hakları meselesine; yitirilen hakların geri alınması, dil hakkı, eğitim hakkı ve çok kültürlülük gibi birçok başlık altında yer vermiştir. Azınlık hakları kapsamında yer alan bu başlıklar, çalışmanın teorik çerçevesinde de belirtildiği gibi uluslararası kuruluşların gündeme getirdiği kavramlarla örtüşmektedir. Gazete de UNMIK'in azınlık topluluklara yönelik aldığı kararları bu bağlamda eleştirmiştir. Eleştiriler, uluslararası kuruluşların gündeme getirdiği azınlık hakları konusunda tutarlı davranmadığı yönündedir. Gazete, Kosova Türklerinin yitirdiği hakları tüm ayrıntılarıyla okuyucuya sunmuştur. Konuyu ele alan birçok köşe yazarı 1974 Yugoslavya Anayasası'nda tanınan haklardan örnekler vererek, UNMIK'in demokratik değerlerle çeliştiğini ve topluluk haklarının geliştirilmesi hususunda yetersiz kaldığını vurgulamıştır. Kosova Türkleri hakları; demokrasi, azınlık hakları ve çok kültürlülük kavramları bağlamında ele alınmış, UNMIK'in çifte standart uyguladığı sık sık vurgulanmıştır. Gazete, UNMIK'in Türk topluluğunu "öteki"leştirdiğini ileri sürerken; bu yaklaşımı Batı medeniyetine mal etmiştir. Gazete, UNMIK'i, birçok yazısında Batı dünyası/medeniyeti olarak nitelendirmiştir. Bu

bağlamda gazete, azınlık haklarına yönelik çözüm önerilerini hoşgörü ve adalet değerleri üzerinden tartışmaya açmıştır. Batı medeniyetinin, sahip olduğunu iddia ettiği demokratik değerleri adil bir şekilde uygulamadığı vurgulanmıştır. Özgürlükçü bir dünya görüşüne sahip olan gazete, özgürlük bağlamında Batı dünyasını sıklıkla eleştirmiştir. Gazete, azınlık haklarının tam anlamıyla uygulamaya geçmemesinden şikayetçidir. Köşe yazıları sıklıkla Batı dünyasının azınlık hakları hususunda özellikle Türklere karşı olumsuz bir tavır sergilediğini ve biliçli bir şekilde çifte standart uyguladığını vurgular. Bu uygulamaların, Kosova’da yaşayan azınlık grupların tüm taleplerini karşılamayacağı, sorunların devam edeceği ve Kosova’nın demokratikleşmesinde engel teşkil edeceği belirtilmiştir.

Köşe yazarları, bu sorunlara birçok farklı konu üzerinden değinmiştir. Türk tiyatro toplulukları veya Kosova’da yer alan Osmanlı mimari eserlerinin kaleme alındığı yazılarda, Batı dünyası ve Osmanlı medeniyeti kıyaslanmış, çözüm önerileri Osmanlı ve Batı medeniyetlerini adalet, hoşgörü, yerli azınlık ve asimilasyon gibi konular üzerinden karşılaştırarak sunulmuştur. Birçok köşe yazarı, Batı dünyasının karşısında Osmanlı medeniyetini konumlandırarak, Osmanlı yönetim tarzından örnekler vermiştir. Örnekler, Osmanlı Devleti’nin diğer azınlık gruplara (milletlere) karşı hoşgörüldü olduğu üzerine yoğunlaşır. Osmanlı Devleti’nin, farklı din, milletlere eşit davrandığı ve milletleri içtimai, iktisadi vd. bütün alışkanlıkları ile başbaşa bırakarak hayatlarının hiçbir alanına müdahale etmediği ve farklı kültürel değerlerin yaşatılması için adalet ve nizam şuuru adına hürmetkar bir tutum sergilediği vurgulanmıştır. Köşe yazarları, Batı dünyasının azınlık gruplara yönelik sergilediği çifte standart uygulamalarını Osmanlı’dan örnekler vererek eleştirmiş, adalet ve hoşgörü anlayışında Osmanlı ile yarışacak bir medeniyetin bulunmadığı vurgulanmıştır.

Gazete, UNMIK’in azınlık hakları düzenlemesine ilişkin manşete taşıdığı haber ve köşe yazılarının yanı sıra birçok bildiri yayınlamıştır. Gazete, en önemli gelişmeleri bildiri sayfasında duyurmuştur. Duyuruların yanı sıra alınan kararlara yönelik itiraz dilekçelerine de yer vererek Kosova Türklerini örgütlemeye çalışmıştır. Gazete, bildiri metinlerini dayanışma bağı içeren ifadelerle oluşturmuş, Türk topluluğunu yönlendirmeye çalışmıştır. Birçok sayısında bu kapsamda bildirilere yer veren gazete, konuyu sürekli gündemine taşıyarak, Kosova Türklerini örgütlemeye çalışmıştır. Bu

boyutuyla *Yeni Dönem Gazetesi*, Kosova'daki diğer birçok gazeteden çok farklı bir yapıya dönüşerek topluluk gazetesi olma özelliğine bürünmüştür.

Gazetenin azınlık hakları hususunda sergilediği bu tutucu tavrı, diğer bölümlerinde de gözlemlenmiştir. Bu bölümler başlıca; “Kültür”, “Çocuk”, “Gençlik”, “Kadın” ve dış haberler kapsamında yer alan; “Dünya”, “Balkan”, Türkiye”, “Spor” bölümleridir. Gazete, kültür bölümünde Kosova'da kurulan Türk kültür-sanat topluluklarını ön plana çıkarmıştır. Yazılarda genellikle tiyatro topluluklarına ağırlık verilmiştir. Türk tiyatro topluluklarının tarihine ve önemine dikkat çekilen yazılarda, Türk toplulukları, Kosova'da Türk kültürünün “temsilcileri” ve “nöbetçileri” olarak nitelendirilmiştir. Gazete, birçok yazısında Türk topluluğuna maddi destek çağrısında bulunmuş ve kültür-sanat faaliyetlere katılımı teşvik etmiştir. Şartlar ne olursa olsun Türk kimliğine sahip çıkılması gerektiğini sıklıkla vurgulayan gazete, kültür-sanat toplulukları üzerinden dayanışma duygusu oluşturmaya çalışmıştır.

Gazetenin “Çocuk”, “Gençlik” ve “Kadın” bölümlerinde hitap ettiği okur kitlesine uygun yazılara yer verilmiştir. Bu üç bölümde yer alan yazıların çoğu sosyal yaşantıya dairdir. Sosyal yaşantıya dair tavsiyeler; Türk örf, adet ve İslami değerler çerçevesinde verilmiştir. Çocuklara hayata dair sunulan öğütler Türk bilincini oluşturan tarihi olaylardan ve İslam dünyasından önemli şahsiyetlerin öğütlerinden oluşan konulardan oluşur. Türk bilinci Çanakkale savaşı gibi önemli tarihi olaylardan örnekler verilerek oluşturulmaya çalışılır. Manevi değerler, İslam dünyasında ön plana çıkan Mevlana ve benzeri önemli şahsiyetlerin öğütleriyle verilir. Gençlere yönelik yazılarda ise hayat tasavvurunun küresel zihniyetten uzak, milli değerler çerçevesinde olması yönünde tavsiyeler sıklıkla vurgulanmıştır. Kadın bölümünde ise genç kızlara ve kadınlara sosyal yaşantıda Türk örf ve adetlerin önemine dikkat çeken yazılara ağırlık verilmiştir. Gazete, bu bölümlerde kendi kültür değerlerine olan bağlılığını açıkça ortaya koymuştur.

Gazete, dünya genelinden ve Balkan bölgesinden haberlere yer verdiği “Dünya” ve “Balkan” bölümlerinde, Türklerin ve Müslümanların yaşadığı ülkeleri ön plana çıkarmıştır. Gazetenin dış basından ön plana çıkardığı haberler, Türk ve İslam dünyasını ilgilendiren önemli gelişmelerden oluşur. Gazete, kendi kültür değerlerine olan bağlılığını bu bölümlerde de göstermiştir.

Gazete, sayfalarında Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili haberlere “Türkiye” bölümünde yer vermiştir. Bu bölümde, Türkiye’nin siyasi gündeminde yer alan haberlerin yanı sıra Türkiye’nin uluslararası siyasette gücünü göstermeye yönelik haberlere sıklıkla yer verildiği görülür. Gazete, Türkiye’nin jeopolitik konumu ön plana çıkararak, uluslararası konjonktürde askeri ve ekonomik açıdan güçlü ülkelerin arasında olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Gazete, ayrıca Türkiye’yi diğer bölümlerinde de birçok haber ve köşe yazısıyla ön plana çıkarmıştır. Gazete bu bölümlerinde, Kosova’da NATO bünyesinde görev yapan Türk birliklerinin yaptığı yardım ve faaliyetlerine sıklıkla değinerek, Türk birliklerinin gücünü göstermeye ve Türk birliklerini Kosova halkına olumlu bir imaj ile sunmaya çalışmıştır. Bu haberlerde, Türk birliklerinin NATO birlikleri arasında Kosova halkının teveccühünü kazanan birliklerin başında geldiği vurgulanmıştır.

Yeni Dönem Gazetesi, çalışmada incelenen sayı zarfında, bölümlerinde birçok farklı konuda haber ve köşe yazılarına yer vermiştir. Gazete, farklı konulara yer verse de birçok farklı konu üzerinden Türk kültür değerlerine olan bağlılığını açıkça ortaya koymuştur. Gazete bu tutumunu, azınlık hakları meselesinde ısrarcı olmasıyla en açık şekilde göstermiştir. Türk topluluğunun yitirdiği hakları savunmayı kendine misyon olarak belirlerleyen gazetenin, küreselleşme tartışmalarında altı çizilen etnik topluluğun ana niteliklerini taşıdığı görülür. Ayrıca küreselleşme tartışmalarında; uluslararası kuruluşların azınlık grupların hak taleplerini teşvik ettiği ve etnik milliyetçiliği tetiklediği ve bundan hareketle azınlık grupların hak talebinde ilk başvurduğu merci olma özelliği yönünde yer alan görüşler, gazetenin, azınlık hakları düzenlemesi öncesinde sergilediği yayın politikasıyla örtüşmektedir.

Yine kuramsal tartışmadan hareketle, gazetenin, uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu demokrasi, çok kültürlülük, kültürel haklar gibi kavramlar üzerinden haklarını aradığı görülmüştür. *Yeni Dönem*, hak taleplerini bu kavramlar üzerinden arasa da UNMIK’in azınlık hakları düzenlemesinden sonra, hak taleplerini bu kavramların yanında kendi kültür öğelerinden de örnekler vererek aramıştır. Gazetenin, uluslararası kuruluşlara yönelik yaptığı sert eleştiriler, küreselleşme tartışmalarında yer alan, azınlık gruplarının hak arama girişimleriyle örtüşmemektedir. Bu anlamda gazetenin kendi kültür değerlerine olan bağlılığı oldukça yüksek olduğu görülür. Gazete, etnik kimliğe coğrafi bir aidiyet kazandırmak amacıyla topluluğun

kolektif adı olan “Kosovalı Türkler” tanımlaması ile topluluğun bölgede tarihi geçmişine sıklıkla yer vererek yurt bağıını sürdürmüştür. *Yeni Dönem*, ulusal ölçekteki haberlerden kendi topluluğunu ve azınlık topluluklarını ilgilendiren meseleleri ön plana çıkarmıştır. Bu yapısıyla *Yeni Dönem*’in Kosova’daki diğer birçok gazeteden farklı olarak bir topluluk gazetesi özelliğinde olduğu görülmüştür. Gazetenin azınlık haklarına yönelik sergilediği eleştirel tavrı, konuya dair yayınladığı bildirileri ve köşe yazarlarının yazılarını kendi tecrübelerinden hareketle oluşturduğunu dikkate aldığımızda ise bu durumun gazeteyi özgür, katılımcı, “ötekilerin” sesi niteliğinde olan alternatif medya olma özelliğinin ötesinde farklı bir konuma ulaştırdığı görülür. Bu yönüyle *Yeni Dönem Gazetesi* topluluk gazetesinden çok hak arama girişimlerinde “mücadele aracı”na dönüşmüştür.

KAYNAKLAR

- Akgün, S. (2012). Kosova Türklerinin Tarihten Bugüne Kimlik Mücadelesi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 11-36. Mayıs 12, 2020 tarihinde <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=6878> adresinden alındı
- Aksoy, N. (2012). Postmoderniz ve Çokkültürlülük. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 3-10. Temmuz 3, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuaded/issue/1045/11807> adresinden alındı
- Aktay, Y. (2005). *Küresel Kentleşme Konya Örneği*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Aktepe, M. M. (2002). Kosova. T. İ. Ansiklopedisi içinde, *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 26, s. 219). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akyılmaz, B. (1998, Haziran 1). MİLLİ EGEMENLİK KAVRAMININ GELİŞİM. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 0-0. Aralık 19, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/789923> adresinden alındı
- Alkan, N. (2007). Savaş Suçlularından Sembol İsimlerin Yargılan(a)maması ve Bosna-Hersek'teki Nihai Barışa Olumsuz Etkileri. *Düşünce Gündemi*(26), 14-48.
- Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi* (1 b.). İstanbul: Açılımkitap.
- Arı, T., & Pirinççi, F. (2011, Mayıs 2). Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası. *Alternatif Politika*, 3(1), s. 1-30.
- Arsanel M., N., & Eryücel, E. (2011). Modern Devlet Anlayışının Felsefi Temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-20. Mart 19, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/2828/38311> adresinden alındı
- Atasoy, E. (2019). *Kültür Coğrafyası ve Etnografyanın Temelleri Etnoslar - Diller - Azınlıklar - Dİasporalar - Kimlikler*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Ayhan, H. (2010). Arnavut ve Sırp Savları Bağlamına Kosova'nın Sahipliği Sorunu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 73-86. Mayıs 24, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1724368> adresinden alındı
- Bağbaşıoğlu, A. (2018). *Nato'nun Dönüşümü'nün Balkanlar'a Yansımaları: Midahale, Genişleme, Ortaklıklar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Bağlı, M., & Özensel, E. (2013). *Çokkültürlü Vatandaşlık* (2. b.). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bahçekapılı, C. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Güçsüzleşen Ulus-Devlet*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Bailey, G. O., Cammaerts, B., & Carpentier, N. (2015). *Alternatif Medyayı Anlamak*. İstanbul: Epilson Yayınevi.
- Balkan, Y. (2021, 12 27). *Yeni Balkan*. <http://www.yenibalkan.com/tr:/http://www.yenibalkan.com/tr/gundem/kosova-da-turkce-radyonun-70-inci-yili-kutlandi> adresinden alındı
- Bami, X. (2021, Şubat 18). *Balkan Insight*. Retrieved from <https://balkaninsight.com/:https://balkaninsight.com/2021/02/18/kosovo-warns-of-census-delay-blaming-pandemic-and-elections/>
- Barloewen, C. v. (2001). Modernleşme ve Küreselleşme Sürecinde Kültürel Kimlik. *Küreselleşme ve Modernleşme Sürecinde Kültürel Kimlik*. içinde Ankara: Konrad Adenaurt Vakfı.

- Batakoviç, T. D. (1992). *The Kosovo Chronicles*. Beograd: Knjizara Plato.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik* (Cilt 1.). (İ. Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2010). *Etiğin Tüketiciler Dünyasında Bir Şansı Var mı?* Ankara: Deki Yayınevi.
- Bauman, Z. (2016). *Küreselleşme - Toplumsal Sonuçları* (6. b.). (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bilgiç, Ü. T., & Bilgiç, S. B. (2002, Haziran 15). Kosova Türkleri: "Sıradışı" Bir Türk Diasporası. *Bilgiç*, s. 41-62. <http://bilgi.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2472-published.pdf> adresinden alındı
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikleri ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bilgiseven, A. K. (1987). *Yugoslavya'da Türk Kültürü*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.
- Bilinmeyen. (2000, Ağustos 17). Kızların düşlerini süsleyen adam. *Yeni Dönem*(2), s. 8.
- Bilinmeyen. (2000, Ekim 5). Siz de ZAGAlayın! *Yeni Dönem*, s. 10.
- Bora, T. (1995). *Yugoslavya, Milliyetçiliğin Provakasyonu* (2. b.). İstanbul: Birikim Yayınları.
- Bora, T. (2005). *Milliyetçiliğin Kara Baharı*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Bütüç, A. (2000, Aralık 7). Mehmetçikle El Ele. *Yeni Dönem*(44), s. 16.
- Bütüç, A. (2000, Nisan 13). Milenyum başında düşüncelerim. *Yeni Dönem*(10), s. 14.
- Bütüç, M. (1999, Aralık 6). Demokrasi Küçük Kapıdan Girmeye Başladı. *Yeni Dönem*(2).
- Bütüç, M. (1999, Kasım 24). yeni bir döneme "yeni dönem"le. *Yeni Dönem*.
- Bütüç, M. (2000, Eylül 21). "Haklarımızın temeli atıldı. Hayırlı olsun!". *Yeni Dönem*(33), s. 10.
- Bütüç, M. (2000, Eylül 28). Bekir Hocanın 25 yıllık portresi. *Yeni Dönem*(34), s. 10-11.
- Bütüç, M. (2000, Nisan 27). Demokratik Hak ve Özgürlükler İçin Şimdi Eyleme Geçme Zamanı, Daha Fazlasını İsteyin. *Yeni Dönem*, s. 15.
- Bütüç, M. (2000, Nisan 13). Kayıtlar Başlıyor. *Yeni Dönem*.
- Bütüç, M. (2000, Haziran 1). Mehmetçikler halkın huzurunu, güvenini ve namusunu korumak için buradadır. *Yeni Dönem*(17), s. 9-11.
- Bütüç, M. (2000, Nisan 27). Mehmetçiklerden kan bağı. *Yeni Dönem*.
- Bütüç, M. (2000, Nisan 20). UNMIK ve Dilimiz. *Yeni Dönem*.
- Bütüç, M. (2000, Haziran 22). VICTORY-ZAFER. *Yeni Dönem*(20), s. 3.
- Cebeci, K. (2008). Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü. *Sayıştay Dergisi*(71), 23-39. Nisan 22, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/sayistay/issue/61527/918962> adresinden alındı
- Çeçen, A. (2000). *İnsan Hakları*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Çelik, B. (2013). *Dağılan Yugoslavya Sonrası Kosova ve Makedonya Türkleri* (2. b.). İstanbul: Gürer Yayınları.
- Çelik, Y. D. (2008). *Kosova'da Çağdaş Türk Edebiyatı (1951-2008)*. Prizren: Doğru Yol Prizren: Türk Kültür ve Sanat Derneği Yayınları.
- Çivrilili, N. (1993). *Kıyısından Köşesinden Reklamcılık*. İstanbul: Gündem Yayınları.

- Çoban, S. (2005). *Küreselleşme Ulus-Devlet Azınlıklar ve Dil*. İstanbul: Su Yayınları.
- Coşkun, V. (2004, Haziran 15). Küreselleşme ve Ulus Devletin Geleceği. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, s. 239-258. Mart 28, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/56114/772606> adresinden alındı
- D'Aspremont, J. (2007). Regulating Statehood: The Kosovo Status Settlement. *Leiden Journal of International Law*, 20(3), 649-668. doi:<https://doi.org/10.1017/S092215650700430X>
- Demir, K. G. (2019). *Kosova Türklerinin Manileri ve Mani Söyleme Yeteneği*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Doytcheva, M. (2016). *Çokkültürlülük* (3. b.). (T. A. Onmuş, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Durdur, K. E., & Bakar, H. (2016). Futbolda Milliyetçilik: 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası Haberlerine Yönelik Söylem Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 781-805. Mart 28, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/234619> adresinden alındı
- Editör. (1999, Aralık 29). "Türkiye, Bering'den Atlantik'e kadar 3 kıtada kilit ülke". *Yeni Dönem*(5), s. 6.
- Editör. (1999, Aralık 22). Çakıcı susma hakkını kullandı. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (1999, Aralık 15). Dünya Bankası'nın raporuna göre Türkiye ekonomisi çile çekiyor! *Yeni Dönem*(3), s. 6.
- Editör. (1999, Aralık 22). Halk, Ecevit'e 'açız' diye bağırды. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (1999, Kasım 24). Hoş Geldin Baba. *Yeni Dönem*.
- Editör. (1999, Aralık 29). Yargıtay'dan türban açıklaması. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Kasım 30). "Zübeyde Hanım" KTK Derneği Kadınlar Matinesi düzenledi. *Yeni Dönem*(43), s. 11.
- Editör. (2000, Kasım 2). ADB: Başkanlık yarışı kıran kırana. *Yeni Dönem*(39), s. 1-9.
- Editör. (2000, Ocak 12). Aliyev Ankara'da. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Eylül 28). Aliyev'in sağlık durumu iyi. *Yeni Dönem*(34), s. 9.
- Editör. (2000, Kasım 2). Anne sigara içerse, bebek daha çok ağlıyor. *Yeni Dönem*(39), s. 14.
- Editör. (2000, Haziran 29). Arafat, Filistin Devleti'nin İlanı İçin Tarih Verdi. *Yeni Dönem*(21), s. 7.
- Editör. (2000, Kasım 16). Azerbaycan seçim sonuçları. *Yeni Dönem*(41), s. 9.
- Editör. (2000, Haziran 20). Bahçeli: "Hükümette Bunalım ve Güven Sorunu Yok". *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Nisan 20). Besinlerin Sağlıklı Şekilde Hazırlanması. *Yeni Dönem*(11), s. 11.
- Editör. (2000, Kasım 16). Bosna'da milliyetçiler önde. *Yeni Dönem*(41), s. 7.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Bosna'da toplu mezar açıldı. *Yeni Dönem*(29), s. 7.
- Editör. (2000, Ağustos 3). Bosnalılar acıda birleşti. *Yeni Dönem*(26), s. 10.
- Editör. (2000, Ekim 5). Bulgaristan tarihinde ilk kez devlet televizyonunda Türkçe haber yayını bugün başladı. *Yeni Dönem*(35), s. 11.
- Editör. (2000, Ekim 25). Burçlarınız ve Siz. *Yeni Dönem*(38), s. 14.
- Editör. (2000, Aralık 7). Bush adım adım geliyor. *Yeni Dönem*(44), s. 9.
- Editör. (2000, Kasım 30). Bush kazandı ama Gore itiraz ediyor. *Yeni Dönem*(43), s. 9.
- Editör. (2000, Kasım 23). C vitaminin fazlası zarar. *Yeni Dönem*(42), s. 14.
- Editör. (2000, Ekim 25). Cehenneme git. *Yeni Dönem*(38), s. 9.

- Editör. (2000, Ağustos 3). Çiller: Enflasyon düştü diye insanların fakirliği bitmez. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Kasım 2). Cumhurbaşkanı Sezer Ürdün'e Gidiyor. *Yeni Dönem*(39), s. 8.
- Editör. (2000, Kasım 16). Denктаş: Bizi de destekleyin. *Yeni Dönem*(41), s. 9.
- Editör. (2000, Kasım 9). Denктаş'tan Rum kesimine eleştiri. *Yeni Dönem*(40), s. 9.
- Editör. (2000, Kasım 14). Diyeti Sağlıklı Seçin. *Yeni Dönem*(41), s. 14.
- Editör. (2000, Ağustos 10). Dünya Futbol Şampiyonası yeniden örgütlenecek. *Yeni Dönem*(27), s. 14.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Ebulfez Elçibey öldü. *Yeni Dönem*(29), s. 7.
- Editör. (2000, Kasım 2). Ecevit: Türkiye gücünü gösterdi. *Yeni Dönem*(39), s. 6.
- Editör. (2000, Kasım 23). Emre Çanakkale savaşında. *Yeni Dönem*(42), s. 17.
- Editör. (2000, Temmuz 20). 'En güçlü 10 ülkeden biri olacağız'. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Erkkliğe adım attılar. *Yeni Dönem*(29), s. 9.
- Editör. (2000, Haziran 22). Euro 2000'de Türkiye çeyrek finalde. *Yeni Dönem*(20), s. 1.
- Editör. (2000, Ekim 12). Evlilikte rolünüz nedir? *Yeni Dönem*(36), s. 14.
- Editör. (2000, Ekim 5). Formda Olmak. *Yeni Dönem*(35), s. 15.
- Editör. (2000, Ağustos 17). Formula F1- Hakkinen liderliği ele geçirdi. *Yeni Dönem*(28), s. 14.
- Editör. (2000, Eylül 21). Gebelikte yapılacak olan egzersizler. *Yeni Dönem*(33), s. 13.
- Editör. (2000, Ocak 26). Genelkurmay iddiaları yalanladı. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Eylül 21). Güzel Ahlaklı Olmak. *Yeni Dönem*(33), s. 17.
- Editör. (2000, Nisan 20). Güzel Görmek... Güzel Düşünmek... *Yeni Dönem*(11), s. 11.
- Editör. (2000, Mayıs 11). Güzellik Gafları. *Yeni Dönem*(14), s. 13.
- Editör. (2000, Eylül 21). Haluk Levent. *Yeni Dönem*(33), s. 16.
- Editör. (2000, Ağustos 10). İşkodra Polisi Şefi Öldürüldü. *Yeni Dönem*(24), s. 10.
- Editör. (2000, Ağustos 31). İsrail başbakanı Ankara'da. *Yeni Dönem*(30), s. 6.
- Editör. (2000, Eylül 21). İşte Gerçek Kartal. *Yeni Dönem*(33), s. 1.
- Editör. (2000, Haziran 22). İyi Geçinin. *Yeni Dönem*(20), s. 14.
- Editör. (2000, Ağustos 3). Japon deprem uzmanları İzmit'te. *Yeni Dönem*(26), s. 6.
- Editör. (2000, Nisan 20). Kanser Riskini Taşıyor musunuz? *Yeni Dönem*(11), s. 11.
- Editör. (2000, Kasım 30). Kaymaçına. *Yeni Dönem*(43), s. 14.
- Editör. (2000, Ocak 26). KFOR'dan Türk askerine övgü. *Yeni Dönem*(7), s. 6.
- Editör. (2000, Temmuz 6). Kıbrıs-Üstü Kapalı Tehdit. *Yeni Dönem*(22), s. 7.
- Editör. (2000, Kasım 2). Kosova Basketbol Ligi: Başkimi'yi durdurmak zor. *Yeni Dönem*(39), s. 20.
- Editör. (2000, Ağustos 3). Kosova Futbol Federasyon Meclis Toplantısı ertelendi. *Yeni Dönem*(26), s. 14.
- Editör. (2000, Eylül 21). Kosova hiçbir zaman Sırp taşrası olmayacak. *Yeni Dönem*(33), s. 7.
- Editör. (2000, Ekim 12). Kostunista'nın ilk işi Karadağ oldu. *Yeni Dönem*(36), s. 7.
- Editör. (2000, Eylül 21). Kuks'ta yirmi polis tutuklandı. *Yeni Dönem*(33), s. 7.
- Editör. (2000, Haziran 29). Lakers 12 yıl sonra şampiyon. *Yeni Dönem*(21), s. 10.
- Editör. (2000, Aralık 7). Madonna 22 Aralık'ta evleniyor. *Yeni Dönem*(44), s. 16.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Milli gelir 76 yılda 35 katına çıktı. *Yeni Dönem*(29), s. 6.
- Editör. (2000, Ağustos 17). Millilerimiz İtalya'ya gitti. *Yeni Dönem*(28), s. 14.
- Editör. (2000, Eylül 21). New York'ta Kıbrıs trafiği. *Yeni Dönem*(33), s. 9.
- Editör. (2000, Haziran 1). Nüfus ve Seçim Kaydı Başladı. *Yeni Dönem*, s. 20.

- Editör. (2000, Ekim 25). Önemli Duyuru. *Yeni Dönem*(38), s. 20.
- Editör. (2000, Ağustos 31). Osmanlı tatlı tarifleri. *Yeni Dönem*(30), s. 11.
- Editör. (2000, Ekim 12). Oy Pusulası. *Yeni Dönem*(36), s. 20.
- Editör. (2000, Ekim 19). Oy Pusulası. *Yeni Dönem*(37), s. 20.
- Editör. (2000, Ekim 5). Sezen Aksu'ya İtalya'da Çağrı. *Yeni Dönem*(35), s. 16.
- Editör. (2000, Aralık 7). Sezer MİT kararnamesini iade etti. *Yeni Dönem*, s. 8.
- Editör. (2000, Ekim 12). Sigara, Gençleri depresyona sürüklüyor. *Yeni Dönem*(36), s. 16.
- Editör. (2000, Ekim 19). Sırbistan Karadağ'la görüşmeye hazır. *Yeni Dönem*(37), s. 7.
- Editör. (2000, Kasım 23). Sırbistan'la yeni ilişkilerin kurulmasından yanayız. *Yeni Dönem*(42), s. 7.
- Editör. (2000, Temmuz 20). Srebreniçalılar yol kapattı. *Yeni Dönem*(24), s. 10.
- Editör. (2000, Ağustos 31). Süper Kupa, Galatasaray'ın . *Yeni Dönem*, s. 1.
- Editör. (2000, Kasım 9). Teknoloji Haberleri. *Yeni Dönem*(40), s. 18.
- Editör. (2000, Nisan 27). Tüberküloza Dikkat et! *Yeni Dönem*(12), s. 13.
- Editör. (2000, Ağustos 3). Türk Lirasından altı sıfır siliniyor. *Yeni Dönem*(26), s. 6.
- Editör. (2000, Haziran 15). Türkçemiz Resmi Dil Oluncaya Kadar Hep Beraber Olalım! *Yeni Dönem*(19), s. 15.
- Editör. (2000, Şubat 9). Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem'in Yunanistan'a Zizareti Başarıyla Geçti. *Yeni Dönem*(8), s. 6.
- Editör. (2000, Ağustos 31). 'Türkiye yapıcı rol oynuyor'. *Yeni Dönem*(30), s. 6.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Türkiye, dünyanın altıncı büyük ordusuna sahip. *Yeni Dönem*(29), s. 6.
- Editör. (2000, Ağustos 24). Türkiye'den dünyaya deprem teşekkürü. *Yeni Dönem*(29), s. 6.
- Editör. (2000, Haziran 20). Türkiye'den Gürcistan'a Askeri Yardım. *Yeni Dönem*(21), s. 6.
- Editör. (2000, Şubat 9). Türkiye'nin başarısı. *Yeni Dönem*(8), s. 6.
- Editör. (2000, Şubat 9). Türkiye'nin Önemi Artıyor. *Yeni Dönem*, s. 6.
- Editör. (2000, Kasım 9). Brısa darbe indiren saldırı. *Yeni Dönem*(40), s. 9.
- Elmas, N. (2014). Kosovalı Türkler: Dilleri ve Kültürleri. *Bilig Dergisi*, 31-152.
- Emiroğlu, H. (2006). *Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu*. İstanbul: Orient Yayınları.
- Erbay, Y. (1998). Küreselleşen Dünyada Türkiye. *Türk İdare Dergisi*(421), 290-312.
- Ercan, M. (2010). *Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri*. (M. Ercan, Dü.) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ercan, M., & Pektaş, Z. (2018). *Balkan Siyasetinde Kosova'nın Bağımsızlık ve Egemenlik Sorunu*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erdem, T. (Dü.). (2013). *Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavram Ve Süreçler*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Erdoğan, M. (2002, Haziran 17). Küreselleşme, Hukuk ve Türkiye. *Liberal Düşünce Dergisi*, s. 53-65. Nisan 4, 2019 tarihinde <http://erdoganmustafa.org/makaleleri/> adresinden alındı
- Erözden, O. (2008). *Ulus-Devlet* (2. b.). İstanbul: On İki Lehva Yayıncılık.
- Esgin, A. (2001, Aralık). Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), s. 185-192.

- European Centre For Minority, I. (2017, Mayıs 28). *European Centre For Minority Issues*. Retrieved from <https://www.ecmi.de/https://www.ecmi.de/infocchannel/detail/ecmi-minority-figures-in-kosovo-census-to-be-used-with-reservations/>
- France24. (2012, 09 10). *France24*. Retrieved from <https://www.france24.com/https://www.france24.com/en/20120910-kosovo-serbia-war-supervison-european-union-albania>
- Friedman, M. L. (2002). *Yatay Toplum*. (A. Fethi, Çev.) İstanbul: İş bankası Yayınları.
- Gelekçi, C. (2011, Eylül 13). Küreselleşme - Yerelleşme İlişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, s. 263-277 . 03 28, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9510/118889> adresinden alındı
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2001). *Üçüncü Yol ve Eleştirileri*. (N. Şad, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Giddens, A. (2008). *Ulus Devlet Ve Şiddet*. İstanbul: Kalkedon.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel-Kimlik - Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum* (1. b.). (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gjykata Kushtetuese, R. e. (2017, Kasım 11). <https://gjk-ks.org/>. Gjykata Kushtetuese e Republika e Kosovës: <https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2017/11/Kosova.Cumhuriyeti.Anayasasi.pdf> adresinden alındı
- Glenney, M. (2000). *Balkanlar 1804-1999*. (M. Harmancı, Çev.) İstanbul: Sabah Yayınları.
- Gökdağ, B., & Karatay, O. (2000). *Balkanlar El Kitabı: 2. Cilt*. Ankara: Akçay Yayınları.
- Görmez, K. (2005). *Küreselleşme ve Yerelleşme*. Aankara: Odan Yayınevi.
- Gözler, K. (2010). *Anayasa Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözübüyük, Ş. (2010). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Güçlütürk, T. (2000, Şubat 28). "...Barış Manço Hayatını Kaybetmedi Hayat Barış Manço'yu Kaybetti...". *Yeni Dönem*(9), s. 14.
- Güçlütürk, T. (2000, Haziran 1). 'Zübeyde Hanım' Kosova Türk Kadınlar Derneği Kuruldu. *Yeni Dönem Gazetesi*, s. 2.
- Güçlütürk, T. (2000, Nisan 27). Avrupa Gençliği Sorunlarla Boğuşuyor. *Yeni Dönem*(12), p. 12.
- Güçlütürk, T. (2000, Nisan 13). Barış + Kardeşlik + Beraberlik + Sevgi = Kosova Formülü. *Yeni Dönem*, s. 14.
- Güçlütürk, T. (2000, Eylül 14). Prizren Bülteni. *Yeni Dönem*(32), s. 2.
- Güçlütürk, T. (2000, Mayıs 25). UEFA kupası Galatasaray'ın. *Yeni Dönem*, s. 14.
- Güçlütürk, T. (2000, Ekim 25). Yine Coşturdular. *Yeni Dönem*(38), s. 10.
- Güçlütürk, T. (2000, Nisan 24). Kosova Türk Taburu Tarafından 24 Çocuk Daha Sünnet Edildi. *Yeni Dönem*.
- Güven, K. İ. (1993). *Yugoslavya'da Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Haberler.com. (2007, Ekim Çarşamba). *Haberler.com*. <https://www.haberler.com/turkce-pristine-de-resmi-dil-oldu-haberi/> adresinden alındı

- Habermas, J. (2001). *Tartışılan sınırlar Değişen Milliyetçilik*. (M. Armağan, Dü., & İ. Türkmen, Çev.) Ankara: Şehir Yayınları.
- Habermas, J. (2018). *Demokratik Anayasal Devlette Tanınma Savaşımı*. C. Taylor, K. A. Appiah, J. Habermas, S. C. Rockefeller, M. Walzer, S. Wolf, & A. Gutman (Dü.) içinde, *Çokkültürcülük-Tanınma Politikası* (s. 125-161). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Habermas, J. (2018). *Küreselleşme ve Milli Devletlerin Geleceği* (2. b.). İstanbul: Yarı Yayınları.
- Hafız, N. (1986). *Aşık Ferki Hayatı ve Eserleri*. Esin Yayınları: Prizren.
- Hafız, Z. T. (2008). *Neoklasik Divan Şairlerinden Ömer Lütfi Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler*. Prizren: Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi.
- Hakyemez, Ş. Y. (2004). *Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı: Doğuşu Gelişimi Kavramsal Çerçevesi ve Dönüşümü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hayber, A. (2011). *Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Hopyar, Z. (2016). Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye: Sosyal Medya. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, s. 65-74. Mart 21, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/icps/issue/40644/489129> adresinden alındı
- İçli, G. (2001, Aralık). Küreselleşme ve Kültür. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 163-172. Şubat 19, 2019 tarihinde <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/47.pdf> adresinden alındı
- İnalcık, H. (2005, Eylül). Türkiye ve Balkanlar. *Bal-Tam Türklük Bilgisi Dergisi*, 1-26. Mayıs 12, 2020 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/halil_inalcik_turkler_ve_balkanlar.pdf adresinden alındı
- İnalcık, H. (2013). *Osmanlı ve Modern Türkiye - Araştırmalar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisë, Q. e. (Ed.). (2006, Haziran 16). <https://ask.rks-gov.net/>. Retrieved Mart 18, 2019, from Agencia e Statistikave të Kosovës: <https://ask.rks-gov.net/media/1835/demographic-changes-of-the-kosovo-population-1948-2006.pdf>
- İpek, A. (2008). Ulus Egemenliği ve Halk Egemenliği Karşılaştırması ve Yeni Anayasa İçin Halk Egemenliği Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 211-236. Nisan 24, 2020 tarihinde https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_20/211-236.pdf adresinden alındı
- İsen, M., & Engüllü, S. (1997). *Makedonya Türk edebiyatı ve Yugoslavya (Kosova) Türk edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Işık, A. (2016). *Türkiye'de Ulus-Devlet ve Gayrimüslim Azınlık*. İstanbul: Onikilehva Yayıncılık.
- İslam, A. (2001, Güz 19). Balkanlarda Türkçe Basın Hakkında Bir Değerlendirme. *Bilig Dergisi*, s. 53-67.
- Jelavich, B. (2006). *Balkan Tarihi 18. ve 19. Yüzyıllar* (Cilt 1.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Kaboğlu, İ. (1992). *Çevre Hakkı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Karabıçak, M. (2002). Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim ve Tepkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 7(1), 115-131. Mayıs 22, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195094> adresinden alındı
- Karabulut, B. (Dü.). (2005). *Küreselleşme Ekseninde Türkiye İçin Stratejik Öngörüler*. Ankara: Platin Yayıncılık.
- Karamuç, F. (2000, Nisan 13). Demokrasi Adına Oyunlar. *Yeni Dönem*, s. 4.
- Karamuç, F. (2000, Kasım 2). Gazi Mestan Türbesi'nin Kaderi. *Yeni Dönem*, s. 12.
- Karamuç, F. (2000, Aralık 7). Nobırda kalesi etrafında bir Türk yaşıyor. *Yeni Dönem*, s. 12.
- Karamuç, F. (2000, Ekim 12). Sultan Murat türbesinin kaderi. *Yeni Dönem*, s. 12.
- Karatay, O. (1998). *Kosova, Kanlı Ova*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kaymakçı, O. (2007). *Küreselleşme Üzerine Notlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaypakoğlu, S. (2004). *Küresel Medya ve Kültürel Değişim* . İstanbul: Naos Yayınları.
- Kazaz, E. (2000, Nisan 13). Beşeri Münasebetler. *Yeni Dönem*(10), s. 11.
- Kazaz, E. (2000, Mayıs 25). Dikkat, Dikkat, Dikkat! Aramızda Kemiksiz Çağdaşlar Da Var!!! veya Bizim, Bizden Başka Düşmanımız Var Mıdır? *Yeni Dönem*, s. 11.
- Kazaz, E. (2000, Nisan 13). Prizren Türk Tiyatrosu. *Yeni Dönem*.
- Kazgan, G. (1994). *Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Kazgan, G. (2009). *Küreselleşme ve Ulus-Devlet Yeni Ekonomik Düzen* (5. b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kenar, N. (2005). *Yugoslavya Sorunun Ulusal ve Uluslararası Boyutu*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Keyman, F., Dikkaya, M., & Özyakışır, D. (2008). *Küreselleşmenin Ekonomi-Politiği*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kırkul, F., & Krasniç, D. (2000, Haziran 22). Biz Prizrenli'yız... *Yeni Dönem*(20), s. 8.
- Kırkul, R. (2000, Nisan 20). Gazanız Mübarek Olsun. *Yeni Dönem*.
- Kırkul, R. (2000, Haziran 1). Ha Gayret. *Yeni Dönem*, s. 5.
- Koca, K. S. (2017). BALKAN TÜRKLERİNİN YAKIN DÖNEM KAHRAMANLARI "YÜCELÇİLER". *Akademik Bakış Dergisi*(60), 76-90. Nisan 18, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383651> adresinden alındı
- Konak, N. (2011). Ekonomik küreselleşme ve ulus-devlet: kuramsal yaklaşımlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(1), 150-151. Şubat 17, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr-tr/pub-huefd-issue-411212/501046> adresinden alındı
- Koro, A. (2000, Haziran 8). Bu "DEHA"nın Kurduğu Bir Kuruluşur. *Yeni Dönem*(18), s. 9.
- Koro, A. (2000, Ağustos 3). Hoolbroke:NATO, Sırbistan Karadağ arasındaki olası bir çatışmada gözlemci kalmayacak. *Yeni Dönem*(26), s. 10.
- Koro, A. (2000, Haziran 15). Kosova'nın Geleceği Yeni Nesillere Bağlıdır. *Yeni Dönem*(19), s. 8.
- Koro, B. (2000, Nisan 20). Türkiye'den Prizren Belediyesindeki İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarına Destek ve Yardımlar. *Yeni Dönem*.
- Koro, B. (2011). *Kosova Türkçe Eğitiminde Gelişmeler*. Prizren: Kosova Türk Öğretmenler Derneği.

- Koyuncu, A. (2013, Mart 15). Balkan Savaşları Sırasında Pomakların Zorla Tanassur Edilmesi (1912-1913). *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, s. 139-196. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/64511/19549.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Küçük, A. (2016). EGEMENLİK (HÂKİMİYET), HALK EGEMENLİĞİ VE MİLLÎ EGEMENLİK TARTIŞMALARI VE EGEMENLİK ANLAYIŞINDA ESASLI DÖNÜŞÜM. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 311-361.
- Kushtetuese, G. (2008, Nisan 9). *Gjykata Kushtetuese*. <https://gjk-ks.org/>: <https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2017/11/Kosova.Cumhuriyeti.Anayasasi.pdf> adresinden alındı
- Kut, Ş. (2005). *Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kymlicka, W. (2020). *Çokkültürlü Yurttaşlık Azınlık Hakların Liberal Teorisi* (3. b.). (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lanson, G. (2017). *Edebiyat Tarihinde Usul*. (Ş. Y. Kılıçel, Çev.) İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Lavenda, H. R., & Schultz, A. (2017). *Kültürel Antropoloji Temel Kavramlar*. (D. İşler, & O. Hayırlı, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Liman, S. (2000, Kasım 2). Cumhuriyet. *Yeni Dönem*(39), s. 16.
- Malcolm, N. (1999). *Kosova: Balkanları Anlamak İçin* (Cilt 1.). İstanbul: Sabah Kitapçılık.
- Malcolm, N. (2000). *Kosovo: A Short History*. New York: NYU Press.
- Mermer, F. (1999, Aralık 15). "Savaşmayan Biri, Bize Savaşçı Olarak Kendini Gösteremez". *Yeni Dönem*(3), s. 11.
- Mermer, F. (2000, Nisan 20). Kosova Türk Tiyatrosu. *Yeni Dönem*.
- Meşe, B. (2007). Kosova'nın Statü Sorunu. *Harp Akademileri Dergisi*.
- Mill, J. S. (2012). *Öğürlük Üzerine* (2. b.). (T. Türk, Çev.) İstanbul: Oda Yayınları.
- Molla, Y. (2006). *Plani Sekret Per Kosoven Dhe Histori te Tjera*. Tiranë: Botart.
- Musai, M. (tarih yok). Balkan Müslümanlarında din-kimlik bütünlemesi. *Balkan Müslümanlarında din-kimlik bütünlemesi Doktora tezi*. Marmara Üniversitesi SBE.
- Muzbeg, İ. (1999, Aralık 15). Dilleri Öğrenmek Güzeldir Amma... *Yeni Dönem*, s. 4.
- Muzbeg, İ. (1999, Kasım 24). Kosova'nın Yeniden Yapılanmasında Türk Dili Ve Yazısının Hak Eşitliği. *Yeni Dönem*, s. 4.
- Muzbeg, İ. (2000, Nisan 20). Dilimiz Yaşıyor, Yaşayacak. *Yeni Dönem*.
- Okumuş, S. (2015, Temmuz). Kosova'da Türkçe Yayınlanan Bir Gazete: Tan. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, s. 85-107.
- Okumuş, S. (2016, Şubat 28). *Salihokumus*. <http://www.salihokumus.com/>: <http://www.salihokumus.com/makaledetay.asp?MakID=13&Kosovada-Yayinlanan-Turkce-Gazete-ve-Dergiler-i.html> adresinden alındı
- Okumuş, S. (2017, Ağustos 01). Kosova'da Türkçe Yayınlanan Bir Çocuk Dergisi: Türkçem. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, s. 252-282.
- Orakhelashvili, A. (2008). Alexander, Statehood, Recognition and the United Nations System: A Unilateral Declaration of Independence in Kosovo. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 12, 1-44. Retrieved Mart 12, 2020, from https://brill.com/view/journals/mpyo/12/1/article-p1_2.xml?language=en
- Oran, B. (2004). *Türkiye'de Azınlıklar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Oruç, Z. (2011, Mart). BALKANLARDA OSMANLI MİRASI VE ULUSÇULUK ÇERÇEVESİNDE BALKAN TÜRKLERİNİN KİMLİK VE YÖNETİM SORUNLARI (KOSOVA VE MAKEDONYA ÖRNEĞİ). *Doktora Tezi*. T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ. Mart 22, 2020 tarihinde <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/77386/T05225.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Oruç, Z. (2013). *Balkanlarda "Türk" Olmak*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Özdek, Y. (1995, Haziran 17). Globalleşme, insan hakları ve azınlıklar. *Birikim Yayınları*, s. 19-45.
- Özkan, N. (2021). *Türk Dilinin Yurtları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Özkırımlı, U. (2005). *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış* (5. b.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme* (2. b.). İstanbul: Açılımkitap.
- Özyurt, C. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. (B. Tanrıseven, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Poyraz, T. (2007). ETNİK SOSYOLOJİ AÇISINDAN KOSOVA TÜRKLERİ: PRİZREN VE MAMUŞA ÖRNEĞİ. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*. Ankara.
- Recepoğlu, S. A. (1999, Aralık 15). Dilleri Öğrenmek Güzeldir Amma... *Yeni Dönem*(3), s. 2.
- Recepoğlu, S. A. (1999, Kasım 24). Protektora. *Yeni Dönem*.
- Recepoğlu, S. A. (2000, Nisan 27). Boykot. *Yeni Dönem*, s. 5.
- Recepoğlu, S. A. (2000, Nisan 20). Nüfusumuz. *Yeni Dönem*.
- Recepoğlu, S. A. (2004). *Kosova'da Türkçe Veya Kimlik Mücadelesi*. Prizren: SIPRINT basımevi.
- Recepoğlu, S. A. (2006). *Kosova'da Türk Olmak*. Prizren: SIPRINT basımevi.
- Recepoğlu, S. A. (2007). *Kosova'nın Türk Dernekleri ve Kuruluşları (1951-2006)*. Prizren: "Siprint" Basımevi.
- Şahin, K. (2009). *Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlet*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları.
- Sarıbay, Y. A. (2004). *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Sarıbay, Y. A. (2004). *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Savaş, H. (2001). DÜNÜ VE BUGÜNÜYLE KOSOVA SORUNU-II. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 101-111. Mayıs 12, 2020 tarihinde <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/41.pdf> adresinden alındı
- Schultz, D., & Tannenbaum, D. (2013). *Siyasi Düşünce Tarihi / Filozoflar ve Fikirleri* (8. b.). (F. Demir, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Şen, F. (2004). *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Şen, Y. F. (2004). *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Şenol, T. F. (2014). Bir azınlık toplumunda bağlılık aracı olarak Apoyevmatini Gazetesi. *Marmara İletişim Dergisi*, 95-109. Mayıs 16, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruid/issue/22159/238066> adresinden alındı

- Smith, A. D. (2008). *Milli Kimlik* (8. b.). (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tabak, E. (2000, Ekim 19). Bayrak Bir Milletın Şerefıdır. *Yeni Dönem*(37), s. 17.
- Tabak, E. (2000, Ekim 12). İnternet Cafe'ler Prızren'de iyice ilgi görmeye başladı. *Yeni Dönem*(36), s. 13.
- Tabak, E. (2000, Kasım 16). Rumeli'de Türk Kültürü. *Yeni Dönem*(41), s. 18.
- Tabak, E. (2000, Kasım 23). Suzi Çelebi türbesi yeniden inşa edildi. *Yeni Dönem*(42), s. 18.
- Tanrıverdi, E. G. (2017). *Sosyolojik Açıdan Küreselleşme ve Ulus-Devlet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Taşkıran, C. (2009). *Unuttuğumuz Vatan Rumeli*. Ankara: Platin Kitabevi.
- Taylor, C. (2018). Tanınma Politikası. T. Charles, A. K. Anthony, H. Jürgen, C. R. Steven, W. Michael, S. Wolf, & A. Gutmann (Dü.) içinde, *Çokkültürcülük - Tanınma Politikası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TDV. (2002). *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ., & İlkin, S. (2000, Şubat). Küreselleşme Ulus-Devlet Etkileşimi Bağlamında AB-Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması. *Duğu-Batı*.
- Tekin, A. (1993). *Balkan Volkanı* . İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Tekin, C. (2018). Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerin Nedenleri (1950-1958). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(39), 249-261. Şubat 12, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1725144> adresinden alındı
- Thompson, G., & Hirst, P. (2003). *Küreselleşme Sorgulanıyor* (3. b.). (E. Yücel, & Ç. Erdem, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Tılıç, D. L. (1999). *Milliyetçiliğin Pençesindeki Kartal: Kosova*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Topsakal, C., & Koro, B. (2007). *Kosova'da Yaşayan Türkçe Eğitim*. Prızren: Bay Yayınları.
- Tourine, A. (1994). *Modernliğin Eleştirisi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
- Turhan, M. (2015). *Kültür Değişimleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. İstanbul: Altınordu.
- Türkeş, M. (2007). Yugoslavya Devletinin Kuruluşu ve Krallık Dönemi. M. Türkeş, O. Karatay, & A. B. Gökdağ (Dü) içinde, *Balkanlar El Kitabı*. Çorum/Ankara: KaraM & Vadi Yayınları.
- Türkoğlu, E. (2001). Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği. E. Ö. Lütem, & C. Demirtaş içinde, *Balkan Diplomasisi* (s. 103-130). Ankara: Asam Yayınları.
- Ülger, K. İ. (2016). *Yugoslavya Neden Parçalandı?* İzmit/Kocaeli: Umuttepe Yayınevi.
- Ünal, A. (Dü.). (2009). *Geçmişten Günümüze Kosova Tarihi ve Türkiye-Kosova İlişkileri*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Ural, S. (2008, Haziran). Balkanlarda Aşırı Milliyetçiliğin Gölgesinde Kosova ve Bağımsızlık. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), s. 148-180.
- Ural, S. (2016). Tarihi Perspektif Işığında Makedonya'da Türklerin Gündelik Yaşamı. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 384-426. Mayıs 11, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbayarsos/issue/24868/262786> adresinden alındı

- Uygun, O. (2003). Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi. *Sayıştay Dergisi*, 20. Mart 25, 2019 tarihinde www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg20/uygun.pdf adresinden alındı
- Vatandaş, C. (2004). *Ulusal Kimlik Türk Ulusçuluğun Doğusu*. İstanbul: Açılık Kitap.
- Vırmiça, R. (1999, Aralık 15). 632 yıl 60 kadar devleti adaletle idare eden Osmanlı devleti. *Yeni Dönem*.
- Vırmiça, R. (2000, Şubat 28). Anne ve babalarımızı sevmeliyiz . *Yeni Dönem*, s. 19.
- Vırmiça, R. (2000, Haziran 1). Çocuklarımızın Gözdesi Mehmetçikler. *Yeni Dönem Gazetesi*, s. 15.
- Vırmiça, R. (2000, Nisan 13). Geçmişten Gümnümüze Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri. *Yeni Dönem*, s. 12.
- Vırmiça, R. (2000, Şubat 28). Geçmişten Günümüze Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri. *Yeni Dönem*, s. 13.
- Vırmiça, R. (2000, Nisan 20). Geçmişten Günümüze Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri. *Yeni Dönem*, s. 12.
- Vırmiça, R. (2000, Nisan 20). Kosova'daki Osmanlı Eserleri. *Yeni Dönem*.
- Yanık, C. (2012). *Dünyada ve Türkiye'de Çokkültürlülük* (2. b.). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Yeni Dönem Editör. (1999, Kasım 24). 87 yıl Sonra Mehmetçikler Kosova'da. *Yeni Dönem*, s. 1.
- Yeni Dönem editör. (2000, Nisan 13). “Türklerin Kökenleri”, “Moğolistana nasıl gidilir?”, “Tonyukuk Abidesi”, “Göktürklerin efsanesi”. *Yeni Dönem*.
- Yeni Dönem editör. (2000, Nisan 27). Türk Taburunda Coşkulu Bir Bayram Yaşandı. *Yeni Dönem*.
- Yeşeren, R. A. (2000, Mayıs 25). Asıl Tiyatroculardır Tiyatrocuları Yaşatan. *Yeni Dönem*.
- Yılmaz, A. (2004). *İkinci Küreselleşme Dalgası (Kavram, Süreç ve Sorunlar)*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Yücel, F. Ö. (2022, Ocak). Türk Matbuatında Vakıf Gazetesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yüksel, M. (2001). *Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Zengingönül, O. (2004). *Yoksulluk Gelmişlik ve İşgücü Piyasaları Ekseninde Küreselleşme*. Ankara: Adres Yayınları.

EKLER

EK-1. Gazetenin 1. Sayısı

Yeni Dönem

OSMANLI DEVLETİ'NİN

700. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ

Raif VİRMİÇİ'den

623 yıl 60 kadar devleti adaletle idare eden Osmanlı devleti

21. yüzyıla beş kala ve dünyamızın küreselliğe girmekte olduğu bir dönemde yüce Türk Milleti, Osmanlı Devleti'nin 700 kuruluş yıldönümünü kutlamakta. Bu kutlamalar, 1998 yılında sona eren Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. kuruluş yıldönümü kutlamalarının bir devamını oluşturmaktadır.

İlk kutlamalarda olduğu gibi 1999 yılında da görkemli bir biçimde yapılan bu kutlamalarda 700 yıllık Osmanlı medeniyetinin her yönü örnekleri sergilenmiştir. Tüm dünya kamuoyunun dikkatini çeken bu kutlamalarda bir daha Türkiye'nin ve Türk bireyinin tüm özellikleri ön plana çıkarılarak bundan böyle dünya sorunlarının çözümlemesinde de bizde varız sloganı açığa ortaya atılmıştır.

Gurur duyduğumuz bu 700 yıllık köşde, bugüne kadar herkesin kışkırdığı ve inkâr edemeyeceği kadar büyük Türk Milleti'nin çağdaş bir medeniyette sahip olduğu kanıtlanmıştır. Bir gerçek var ki bugün bu medeniyet sayesinde ve bu medeniyet ilkelerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti bugünkü seviyesine ulaşmış ve dünyada güçlü ve gelişmiş devletler arasında gümreye başlamıştır. Bunu biz bir gazeteci ve bir tarih öğretmeni olarak değil, bunu tanıyan Türk ve Batı tarihçileri de bu sözlerle öve sürmektedirler: "Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin kurmuş olduğu yeni uygarlığı, onu gelişmiş bir devlet ve toplum düzeyine ulaştırması, Balkanlar ve yakın Doğu'nun haki ve lideri durumuna getirmiştir".

Bugüne kadar yaşadığımız nice saltanatlarla, imparatorluklarla, üzerinde güneş batmayan devletlere şahit oldu derken, bu devletlerin kimi zulümüyle anla geldi, kimisi de adaletle, sefkatle ve merhametle günüllerde taht kurdu. İşte bugün bu yaşadığımız ecdadımızın kurduğu 600 yıldan fazla, hayırlı, adaletle yaşattığı devletlerden biri gurur duyduğumuz Osmanlı Devleti'dir.

700 yıllık bu köşde Osmanlı bu kuralara dayanarak kurmuş olduğu medeniyet sayesinde ayakta dur-

mayla başlamış ve 623 senelik şanlı tarihi boyunca 60 kadar ülkeyi egemenliği altına alıp büyük bir adaletle idare etmiştir. Dolayısıyla bu medeniyet sayesinde tüm bu ülkelerde Türkün dünya görüşü, ahlakı, yaşam tarzı, zevki, estetik anlayışı, hayırsıverliği, hoşgörülüğü ortaya çıkmış ve bundan daha geniş bir ortama Türk damgası vurulmuştur. Osmanlı'nın yarattığı medeniyette milliyet, çoğunluk ve azınlık kavramları yoktu. Devletin gözünde herkes eşitti. Bu ilkeler sayesinde Osmanlı devleti 600 yıldan fazla ayakta kalmış muazzam bir mevkiiye ulaşmıştır. Bu yüzden bugün Türk Milleti bugümez yapma inancını 700 yıllık şanlı tarihi mirasına borçludur. Kökü ve zengin bir tarihe ve medeniyete sahip olduklarını bilen Türk Milleti bugünkü uygarlığıyla, dünya uygar-

İngiliz Profesör Bernard Lewis

"19. yüzyılda milliyet, azınlık, gibi kavramlar Batı'dan geldi. Osmanlı'da milliyet ve azınlık kavramları yoktu. Türk denilmiyor Müslüman deniliyordu. Rum kelimesi de patriğin tebası olan Ortodoksların bütünü için kullanılıyordu. Etnik köken, devlet olma özelliği için Osmanlı'da yeterli değildi. Osmanlı'da çoğunluk azınlık diye bir kavram da yoktu. Devletin gözünde herkes eşitti. İki defa Viyana önderine dayanması sebebi ile Batı'nın Türkiye'ye bakışında çok büyük oranda cehalet ve önyargı var. Bu yaklaşım karşıtlık. İslamiyet'e karşı da tamamen ilgisiz ve kayıtsız yaklaşıyor. İslamiyet adına yapılan terörist faaliyetler de Batılı insanlar üzerinde olumsuz bir tesir bırakıyor..."

Osmanlı'ya Övgüler

İlk kutlamalarda olduğu gibi 1999 yılında da görkemli bir biçimde yapılan bu kutlamalarda 700 yıllık Osmanlı medeniyetinin her yönü örnekleri sergilenmiştir. Tüm dünya kamuoyunun dikkatini çeken bu kutlamalarda bir daha Türkiye'nin ve Türk bireyinin tüm özellikleri ön plana çıkarılarak bundan böyle dünya sorunlarının çözümlemesinde de bizde varız sloganı açığa ortaya atılmıştır.

Gurur duyduğumuz bu 700 yıllık köşde, bugüne kadar herkesin kışkırdığı ve inkâr edemeyeceği kadar büyük Türk Milleti'nin çağdaş bir medeniyette sahip olduğu kanıtlanmıştır. Bir gerçek var ki bugün bu medeniyet sayesinde ve bu medeniyet ilkelerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti bugünkü seviyesine ulaşmış ve dünyada güçlü ve gelişmiş devletler arasında gümreye başlamıştır. Bunu biz bir gazeteci ve bir tarih öğretmeni olarak değil, bunu tanıyan Türk ve Batı tarihçileri de bu sözlerle öve sürmektedirler: "Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin kurmuş olduğu yeni uygarlığı, onu gelişmiş bir devlet ve toplum düzeyine ulaştırması, Balkanlar ve yakın Doğu'nun haki ve lideri durumuna getirmiştir".

Bugüne kadar yaşadığımız nice saltanatlarla, imparatorluklarla, üzerinde güneş batmayan devletlere şahit oldu derken, bu devletlerin kimi zulümüyle anla geldi, kimisi de adaletle, sefkatle ve merhametle günüllerde taht kurdu. İşte bugün bu yaşadığımız ecdadımızın kurduğu 600 yıldan fazla, hayırlı, adaletle yaşattığı devletlerden biri gurur duyduğumuz Osmanlı Devleti'dir.

700 yıllık bu köşde Osmanlı bu kuralara dayanarak kurmuş olduğu medeniyet sayesinde ayakta dur-

mayla başlamış ve 623 senelik şanlı tarihi boyunca 60 kadar ülkeyi egemenliği altına alıp büyük bir adaletle idare etmiştir. Dolayısıyla bu medeniyet sayesinde tüm bu ülkelerde Türkün dünya görüşü, ahlakı, yaşam tarzı, zevki, estetik anlayışı, hayırsıverliği, hoşgörülüğü ortaya çıkmış ve bundan daha geniş bir ortama Türk damgası vurulmuştur. Osmanlı'nın yarattığı medeniyette milliyet, çoğunluk ve azınlık kavramları yoktu. Devletin gözünde herkes eşitti. Bu ilkeler sayesinde Osmanlı devleti 600 yıldan fazla ayakta kalmış muazzam bir mevkiiye ulaşmıştır. Bu yüzden bugün Türk Milleti bugümez yapma inancını 700 yıllık şanlı tarihi mirasına borçludur. Kökü ve zengin bir tarihe ve medeniyete sahip olduklarını bilen Türk Milleti bugünkü uygarlığıyla, dünya uygar-

KÖZKAMANLAR

Bu günlerde yeni bir döneme giriyoruz. Kosova'da hayat önemli bir şekilde dinamikleşiyor. Tarih boyunca çalkantılı dönemler geçiren topraklarda insanların davranışları büyük bir önem taşıyor, toplumların geleceği için önemli rol oynamıştır. Bunun örneklerine günümüzde birçok olaylarda görmüştür. İlk olarak köle olan böyle davranışlar ve bu davranışların yoruma geleneğinde, günümüzde, halk yarattığı gibi okunmaktadır. Örneğin Kardeş Kızılder, bu Manas Destanı'nın Közkamanları diye adlandırılan bir çeşit insan tipinden söz edilmektedir.

Rahimankul Berdiyev'in "Bakal'dan Balkan'a" adlı eserinde (Bilgi yayınları, Ankara 1997) belirtildiği gibi, Közkamanlar hikâyesinde halk arasında fime ve karışıklık çıkart-

demilmektedir. Para ya da başka kötü amaçlar için milletini, örf ve adedlerini, geleneklerini, kültür ve sanatını, yani kendi milletinde var olan değerleri hiçe sayan bu insanlar Prizren halkı satık (satılmış) demektir.

Közkamanların tam olarak ne olduğunu anlamak için biraz sözleşler karıştırmak. Ama Közkaman kelimesinin açıklanması bulamam. Olsa olsa bu kelime Manas Destanı'ndan çıkan bir ifadedir. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nde dalkavuk kelimesine rastladım. Dalkavuk; kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olanlara azer bir saygı ve huysanlık göstererek yararlanmak isteyen kimse diye ifade ediliyor. Ayrıca kalya-zılığa, öze, söze bir olmayan diye açıklıyor. Bu sözcükler her halde Közkamanların ne olduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır. Prizren ağızyla bu tip insanlara satık(satılmış)

mak için kullandıkları herkesin bilmesi gerekir.

Közkamanlar kendi milletinden o kadar uzaklaşmış, o kadar yabancılaşmışlardır ki, milletini duyduğu acı, karşılaştığı sorunları ya a ufukta gördüğü güzel bir gelecek ve hayalleri hissedemezler. Olay için millet sorunları hiç önemli değildir. Onların maddi durumları iyi olduğu müddetçe halkın nasıl bir şekilde ekmeğini kazandığını onları hiç ilgilendirmez.

Rahimankul Berdiyev Közkamanları şöyle anlatmaktadır: "Kendi milletinin tarihini bilmemek ve bilmek istememek közkamanlığın işaretler. Bunları uzun süre edavi gerektiren tehlikeli hastalıklar; kendi bu milletinin tarihini ve medeniyetini bilmek istememeleri, söze milliyetperver görünüş, ülkenin bütünlüğünü bozmak isteyenlerle anlaşıp, millet menfaatinin satılmasıdır".

Manas Destanı'nın Közkamanlar

bölümü, yaşadığımız zaman diliminde görülen bazı çirkin olayların perde arkasından daha iyi anlaşılmasına çok yardımcı olacağını düşünüyorum. Her devre belli amaçlar için kullanılmak üzere beliren Közkamanlar bugün de belirmiştir. Böyle bir dermansız hastalık millet başına bela olmuyor.

Başkalarını ezme ve veya kendile kul yapmaya çalışan emperyalist düşünceler ne yazık ki hala sürmektedir. Ama nasıl tedbir alınması gereken kendi içimizden çıkan, adı kardeş iki yüzlülükler. Közkamanların faklına varan ve onlara karşı tedbir almayan milletler yok olmaya mahkûmdur. Bunun için sadetimiz bormaya çalışan bu sefil ruhlu insanların gününün Közkamanlarıdır. Halkımız mülkâta bunun farkını vermeli ve onlardan korunmanın yollarını bulmalıdır.

Bengi MUZBEĞ

Çarşamba, 15 Aralık 1999

7

yeni dönem

Merhaba

BOYKOT

Kendisine karşı haksızlığın yapıldığını, hakkının kısıtlandığını duyurtmak ve gerektiği hakta sahip olmak için kişi, grup veya bir örgüt yapmaya borçlu olduğu işi, görevi reddetmesine boykot denir. Uygur ülkelerde boykot etme insanın hakkıdır ve demokratik bir davranış olduğu kabul edilmektedir.

Kosova'da Türk cemaati bugüne kadar boykota önem vermedi ve bunu hak kazanmaya yarayan bir işlem, tepki olduğunu görmedi. NATO öncülüğünde çok uluslu silahlı güçlerin Kosova'ya girmesinden sonra Türkleri tarafından sivil yönetimin kurulmasından sonra Türkleri zarar getirecek kimi hakları boykot etme gerekliliği görüşü ağırlik kazandı. Hele BM'li Kosova Sivil Yönetimde (UNMIK) kimi yetkililerin Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Birliğinin genelgelerine ters davranmaları, 22 Mart 1989 yılından önceki Kosova Anayasa ve yasalarına saygı gösterme işi Kosova Türklerine karşı Totaliter bir rejimin sürdürüldüğüne tanık olarak boykot daha fazla gündeme gelmektedir. Var olan yasal haklar ihlal edilmektedir.

Kosova'daki otoritersizlik, hakta sahip olmayı daha fazla zorlaştırmaktadır. 17 Nisan 2000 günü başlanacağı söylenen yerel seçimler için nüfus kaydına henüz başlanmadı ama bu sayım için hazırlıklar son safhasına geldi. Bu nüfus sayımlarının Avrupa ve Amerika da olduğu gibi demokratik bir biçimde yapılacağı söyleniyor. Oysa başlangıçta Kosova'da yaşayan her milletin eşit haklara sahip olmadığını UNMIK ve AGIT utanmayarak sergiledi. Nüfus sayımlarında kullanılacak olan kayıt örneklerinde sonlar, bilgiler Türkçe olmayacak, Kosova Radyo televizyonu Türkçe yayın yayın yapmayacak, BM'li Kosova Sivil Hükümetine, Türklerin yaşadığı belediyelerin geçici sivil yönetimine Türk Demokratik Birliğinin ve Kosova Türk Temsil Kurulunun önerdiği kişiler seçilmeyecek, Türkçe eğitim gören okullarda müdür yardımcısı bile Türk olmayacak, Mahkemelere ve savcılıklara Türk hakim ve savcılar seçilmeyecek ve Türklerin çoğunluğunu toplayan parti ve sivil kuruluşları muhatap kabul etmek istemeyen UNMIK yetkilileri görevlerini sürdürecektir. Bu durum karşısında nüfus sayımlarına katılması için Türk halkını kim ikna edebilir. Halk bu nüfus sayımlarını boykot edecektir ve sessizce Kosova'dan göç etmeye devam edecektir. Nevarki artık göç edenler Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa Birliğinin Kosova'da Türk halkının haklarını ihlal ettiğinden dolayı mülteci durumuna düştüklerini dile getireceklerdir.

AGIT'in aldatmacı politikası su içmez artık. Kosova merkez sayım ve seçim komisyonuna bir Türk'ün ve bir yardımcısı üyenin seçilmesiyle her şeyin yolunda olduğu sanılmaktadır. Komisyonunda görev alanların bile dillerini kullanma, kendi dillerinde haberdar olma hakkı tanınmıyor ve bu hakta sahip olmaları için yasal olanaklar yaratılmıyor. Nüfus sayımının Türkler tarafından boykot edilmesine BM'li Kosova geçici sivil yönetiminin yasaları ihlal etmesi nedendir. Tek taraflı politikalar çürütür, millete huzur getirmez, topluma zararlı olur.

Büyük işler yapma telaşı içinde olanlar küçük işlere önem vermezlerse çukura düşerler. Çünkü küçük işlerde başarı sağlanınca büyük işlerin yapılması için olanak yaratılmış olur. Milli azınlıkların hakları tanınmasıyla, 22 mart 1989 yılından önceki Anayasal ve hakların gerçekleştirilmesiyle çokuluslu, çok dilli ve çok dinli Kosova'nın oluşması mümkündür. Bu hakların bugün tam manasıyla her günkü hayatta kullanılması için olanaklar yaratılırsa Anayasal ve yasal haklarını örgütlü bir biçimde ihlal etmekte Kosova'da Türk varlığını yok etmeye çalışan UNMIK ve AGIT yetkililerine Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği bir daha görev vermemelidir. Bu kişiler dünyanın gözdesi olan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ve Avrupa Birliği'nin itibarını düşürmektedirler. Nüfus sayımına başlamadan önce Türkleri karşı uygulanan yolsuzlukların, Anayasal ve yasal ihlallerin kaldırılmasıyla Türklerin nüfus sayımını boykot etme tartışmasına bile neden kalmaz.

Altay Suroy Recepoglu
E-mail:altay-suroy@hotmail.com

AKTUEL

Editörden

NELER İSTİYORUZ

Bu sayımızın özel konusu KAYITLAR olduğu için, sizleri daha anlamlı bir şekilde bilgilendirmek amacıyla, bu konuyla ilgili tüm bilgileri veriyoruz. Belki bu sayımızda alışagelmis konulara sevdiniz köşe yazarlarımızın yazılarına yer veremedik, ancak kayıtlar çok önemli olduğu için bu böyle oldu.

Gazetemizin yapmış olduğu bazı araştırmalara göre, kayıt formlarının Türkçe olmaması halkımızı tedirgin ediyor. Geçen hafta UNMIK'te yapılan gazeteciler brifinginde AGIT (OSCE) temsilcisi gazetemiz tarafından bu konu hakkında sorular ilettik, ancak bütün çabalarımıza rağmen yeterli cevabı alamadık.

Aslında sorduklarımız sorular, halkımızın bizlere sormuş olduğu sorulardı. Bazı çevrelerce almış olduğumuz bilgilere göre Kayıt Formları Türkçe olmayacak. Diğer yandan AGIT (OSCE) merkezi olan Avusturya'dan gelen bilgilere göre bu formlar Türkçe de olacaktır. Ortada neler dolanıyor ve bu böyle devam ederse kimin yararına ya da zararına olacak bunu yapanlar çok iyi düşünsünler. Kimse kimsenin kadenyle oyun oynamaz. Böyle sinsice, bir halkın hisleriyle ve duygularıyla oyun oynamak isteyenler sonuçta farkına varmadan çok şey kaybedecekler. Bazı UNMIK ve AGIT (OSCE) temsilcilerinin yetki dışında ya da bilmeden hangi politika ve kimin araçları olarak kamuoyuna "Bu böyledir. Biz böyle emir aldık... Bu konu hakkında bilgi veremem... Prigine ve Gilan'da bu gerekmiyor... Prizren'de olabilir..." demeleri gerçekten görev sorumluluğunu üstlenemeyen kişiler tarafından söylenir. Eğer bu görevler böyle devam ederlerse, halkımız: "Bunlar buraya yardım için değil de, sadece kontrat süresince maaşlarını alıp, sorumsuz bir şekilde buradan geri dönmek üzere bulunuyorlar," diye düşüncelere kapılacak.

Burada yeterince savaş oldu. Kosova kendi özgürlüğü için fazlasıyla kurban verdi. Herkesin bir savaş sonrası rehabilitasyona hakkı vardır. Herkes huzura kavuşmalıdır.

KOSOVALI TÜRKLER HUZURLU DEĞİL!
GELECEKLERİNDEN ŞÜPHELİ VE ENDİŞE İÇİNDE YAŞIYORLAR!
KOSOVALI TÜRKLERİN NORMAL BİR HAYATA İHTİYACI VAR!
SİZ UNMIK YETKİLİLERİ BUNU SAGLAYABİLRSİNİZ!
HERŞEY SİZİN ELİNİZDE! N E D E N B U N U Y A P M I Y O R S U N U Z ?

Yanlış olabilirim. Siz bunu kanıtlayın. Nasıl mı? Türkçe'nin resmileştirilmesini, yapılacak olan bu kayıtlamayla başlatın.

Halkımız Kayıt Formlarında İngilizce, Arnavutça, Sırpça, Boşnakça yanında Türkçeyi de görmek istiyor.

Halkın güvenliğini mi kazanmak istiyorsunuz?

Halkın sesine, isteklerine kulak tikayarak hiçbir zaman güvenilil olamazsınız...

yeni dönem
KOSOVA TÜRKLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ
Haftalık gazete

Sahibi ve Yayıncısı Mustafa
Mehmet BÜTÜÇ
e-mail: yenisidnem_kosova@kosa.net
e-mail: yenisidnem@hotmail.com

Teknik Sorumlusu
EROL BİLİRANİ
e-mail: ebiliran@kosa.net

Baskı:
"SİPRINT" basımevi Prizren

Fiyatı: 1 DM

Abone koşulları:
Yıllık 50 DM
Alt aylık 25 DM
Yarı dıy 100 DM

Gazete redaksiyon ücretleri tarafınca hazırlanır.
Adres: Xhemil Doda Sokakı No. 3 Prizren
Tel/Fax: 029/ 32 133

Yazılar sorumluluğu yazarlara aittir

free
media
center

REKLAM FİYATLARI:

ARKA SAYFA ve İÇ SAYFALAR

BOYUTU	SIYAH BEYAZ
A5 (148 x 210 mm, sayfa 1/4)	50 DM
A4 (210 x 297 mm, sayfa 1/2)	100 DM
A3 (297 x 420 mm, 1/1)	200 DM

BAŞ SAYFA

BOYUTU	SIYAH BEYAZ
8 x 6 cm	30 DM
A5 (148 x 210) 1/4	80 DM

Sıgılı ilanlar 10 satıra kadar bir bölünmüş versus ücretlidir. 10 satırdan fazla olan ilanlar her satır için 1 DM ücret ödemelidir. Düşün ilanları, nikah kutlamaları, ölüm haber ve anımları, aynı ca diğer sözlü ilaher de fotoğrafı reklamlar ve ilanlar da olamaz.

Perşembe, 27 Nisan 2000

5

A K T U E L

geni dönem

Demokratik hak ve özgürlükler için şimdi eyleme geçme zamanı

DAHA FAZLASINI İSTEYİN

Kayıtlar sırasında doldurulacak belgelerin ve sorulacak soruların Türkçe olmamasından dolayı bazı sorunlar çıkabilir. Kosova'daki nüfus kayıtları gibi insanın hayatındaki çok önemli bir aşamada anadilinizde iletişim kuramamanız ciddi bir insan hakları engeldir.

Kendi nüfus kaydınızı yaptırırken yabancı bir lisan kullanmaya zorlanıyorsunuz. Buna itiraz edebilirsiniz. Hepimiz itiraz edebiliriz. İtirazların sayısı ne kadar fazla olursa sesimizi o kadar fazla duyurmuş oluruz.

Kosova'daki tüm uluslararası kuruluşların amacı burada demokratik ve katılımcı bir toplum yaratmaktır. Birey olarak haklarımızın ne olduğunu, bu hakları nasıl kullanabileceğimizi iyi öğrenip, doğru uyguluyor olmamız lazım. Bu bizim için bir çeşit sınav.

İşte şimdi bu sınavdan geçmenin tam sırası... Kayıtlar sırasında anadilinizden başka bir dilde iletişim kurmak zorunda kalıyorsanız, kendi anadilinizde iletişim kurma hakkını talep edebilirsiniz.

"Nüfus kaydımı kendi anadilimde yaptırmak istiyorum" şeklinde bir istek, uluslararası insan hakları kurallarına uygun, son derece haklı bir taleptir. Bu haklı isteğiniz karşılanmıyorsa buna itiraz etmek de son derece demokratik bir uygulamadır. İtiraz hakkınızı yetkililere duyurmanın yolu da YENİ DÖNEM Gazetesi olarak sizlere göstermeyi kendimize görev biliyoruz.

Aşağıda bulacağınız Türkçe ve İngilizce dilekçe metnini doldurup, Prizren, AGİT (OSCE) tarafından bu tür konuları ele alıp sonuçlandırmakla görevli HUMAN RIGHTS FOCUS POINT, İnsan Hakları Birimi'ne verebilirsiniz. Hatta vermelisiniz.

Anadilinizin, ev, sokak, okul, radyo ve gazeteyle sınırlı kalmasını istemiyor ve resmi yazışmalara da geçmesini istiyorsanız, tek yapacağınız bu dilekçeyi doldurup, AGİT (OSCE) ve UNMIK danışma ofisine teslim etmek.

Bu dilekçeyi vermekle hiçbir şey kaybetmeyecek, çok şey kazanacaksınız. Çekinecek, kaygı duyacak hiçbir neden yok. Biz YENİ DÖNEM çalışanları olarak bu dilekçeleri ilk verecek kişiler olacağız. Sizlerin de bu çok basit işlemi yerine getirerek en temel haklarınızdan birine sahip çıkma yolunda önemli bir adım atacağınızdan eminiz.

Dilekçe örneğini makasla kesip kullanabilirsiniz.

Anadilimizde kayıt talebinde bulunurken, dilekçemizin bir kopyasını İngilizce yazmak size çetışkili gelebilir, ancak içinde bulunduğumuz koşullar yetkililere daha çabuk ulaşmak için bunu gerekli kılıyor.

Bygüden sonraki dilekçelerimizi sadece istediğimiz dilde yazabilmek umuduyla...

✂

Nisan 2000, _____

Sayın Yetkililer,

Kosova'daki nüfus kayıtları sırasında anadilim olan Türkçe kullanılmamaktadır. Nüfus ve seçmen kayıtlarının doğru yapılması için yazılı belgelerin Türkçe olmasını ve benimle konuşan görevlilerin Türkçe konuşmasını istiyorum.

Nüfus ve seçmen kaydı gibi hayati önem taşıyan bir işlem sırasında anadilimde iletişim kuramamak, temel insan haklarına aykırıdır ve ciddi bir insan hakları ihhalidir.

Bu konuya tarafınızdan acil bir çözüm bulunmasını, yoksa bir çözüm bulmaları için merkezi otoriteleri uyarmanızı istiyorum.

Saygılarımla,

Adı, Soyadı: _____

April 2000, _____

Dear Sirs,

During the Civil and Voter Registration process in Kosovo, my mother tongue, Turkish is not being used. In order for me to make a correct civil and voter registration, I would like to see the documents in Turkish language and I would also like to have the registrar to speak to me in Turkish.

Not to be able to communicate in my mother tongue during a vital process such as civil and voter registration, is against basic human rights and is also a serious violation of human rights.

I would like yourselves to find an immediate solution to this situation, if not forward my demand to central authorities who might be able to.

Sincerely Yours,

Name: _____

✂

Perşembe, 4 Mayıs 2000
15

K U L T Ü R

geni dönem

Şimendifer 2000

Doğumunun 130. yılında Hacı Ömer Lütfi

MEDRESEN, MEKTEBİN İŞTE KAPANIK

Ne tesadüftür ki doğduğum sokak Hacı Ömer Lütfi'nin ismini taşırdı. Dönüp dönüp bakardım duvardaki mavi levhaya. Hacı Ömer (Lütfi mahlası yoktu). Adresimi de öyle yazardım: Hacı Ömer sok. No:12. Ne tesadüftür ki Hacı Ömer Lütfi'yle özdeş mahalenin fertleri de sayılır. Ömer Lütfi'nin evi sokağımızın başında. ki sokakta. Balkan bu ya, evinin bulunduğu sokağa verecek yerde ismini, bitişteki sokağa vermişler. (Kimi berberlere göre bu bir komplodur, sırf ben şair olayım diye böyle yapılmıştır. Ben buna inanmıyorum).

Hacı Ömer Lütfi 1870'te (Prizren'in o zaman-ki ismiyle) Pürzemin'de doğar, 1928'de de aynı kentte gözlerini dünyaya yumar.

Hacı Ömer Lütfi üstünde dikkatle durulacak çok renkli ve çarpıcı bir simadır. İlkokulu ve ruştiye'yi Prizren'de tamamladıktan sonra babası onu "Zanaat kanatır" diyerekten terziliğe teslim eder. O da ne yapsın, bilgiye, kitaba,

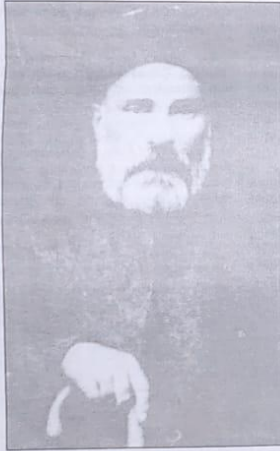

A. R. YEŞEREN

olaydır. İstanbul'u terk edip Kahire'ye gider. Kahire'de, Al-Azhar Üniversitesinde dört yıl öğrenim görür. Anadili Türkçe'den başka, Farsça'yı ve Arapça'yı da çok iyi bilir. O artık bir aydındır, bir akademisyendir ve en verimli çağındadır. Ve ömrünün sonuna kadar kalmak üzere 1905'te tekrar Prizren'e döner.

Prizren'de yine etkindir. Şiir, edebiyat, yani sıra siyasi faaliyetlerde de bulunur. Prizren'de İttihat ve Terakki adlı Jön Türkler Örgütü Kulübünü kurup ilk başkanı olur. Araya Balkan Harbi derken, Birinci Dünya Savaşı girer. Coğrafyalar değişir. Hacı Ömer Lütfi artık, yetiştiği devletin yani öz vatanının dışındadır. Ortada dimdizlak kalmıştır. Prizren o eski Prizren'dir ama artık Pürzemin değildir. Kurulan yepyeni bir devlettir. Ortaya bir sürü yeni devletler çıkmıştır. Haritalar değişmiş, dünya değişmiştir. Bir yanda burjuva, bir yanda Ekim Devrimi var. Ekim Devrimi Hacı Ömer Lütfi'yi de etkiler. Çabuk toparlanır. Krallık Yugoslavya'ya karşı koyarak şiirler yazar, toplumsal faaliyetlerde bulunur. Yine olay adamıdır. Yazdığı şiirler, büyük bir coşkuyla izlenir, elden ele döler.

"...Horozun vardı ne oldu, ötmey
Ocağın haftada bir gün tütmez
Böylelikle geçiyor ömr-ü azız
Zalimin karşısına çık, çok diz
Medresen, mektebin işte kapanık
Duruyor çünkü değil fikrin açık
Seni cahil kodular zalimler
Başa cehl ile neler geldi neler
Beni söyletme sakın söz uzanır
Bunlar artık bizi ahmak mı sanır..."

gönül vermiş ya bir kere, ömründe ilk defa babasından para alıp kitap, defter alır. Bu dehşet verici olay karşısında, babasının artık yapacak bir tek şeyi kalacaktır: oğlunu alından öpüp İstanbul'a uğurlamak!

Ve İstanbul... Genç Ömer 1887'de İstanbul Fatih Medresesine kaydını yaptırır. İlk şiirlerini de orada yazar. (Prizren'i olacak, İstanbul'da olacak da şiir yazmayacak, yok öyle şey!) Okulunu tamamladıktan sonra 1892'de Prizren'e döner. Dönem çalkantılı bir dönemdir. Osmanlı çökmeğe uzanır. Avrupa bastırılmıştır. İsyân ruhlu Ömer, bunun karşısında elini bağlı duramazdı. Tekrar İstanbul'a gider. İstanbul'da Jön Türklerle katılır. Durmadan şiir yazar. O artık bir olay adamıdır. Zamanla olay, coğrafya

PRİZREN TÜRK TİYATROSU (11)

Aradığımızı onda bulduğumuz, yeni deneme ufuklarına açılmak isteyen tiyatromuzun bunca özlemini çekip de bulamadığı usta, orijinal ve dinamik bir yazar olan Haldun Taner'in "Keşanlı Ali Destanı" oyununda, geçekundu evreninin tüm renkli insanları özlemini, yoğun yaşamları ile önumüze serimişti büyük usta Zekir Sipahi'nin yönetmenliğinde hazırlanan oyunla. Unutmamak gerekir ki bu oyunda Prizren Türk Tiyatrosu (Prizren Kültürevi Türk Dramı) sadece Bölge, Cumhuriyet ve Federal çapında katıldığı en üst düzey tiyatro festivallerinde kazandığı ödülleri değil, özdeğ festivallerde Yugoslavya'da Türk halkının varlığını da odaklamıştır. Ve işte belki bu nedenle tekrar güncelliği kovalayan,

aktüel hadiseleri alan ve onu sahneye taşıma şekline getirip yansıtan Haldun Taner'in "Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım" adlı oyunu tekrar Prizren Türk Tiyatrosu'nun repertuvarında.

Yönetmenliğini Zekir Sipahi'nin üstlendiği oyun Prizren ve yöresinde birkaç defa başarılı olarak oynanmasından sonra, Kosova Amatör Tiyatrolar Festivali'nde birincilik kazanıyor. Festivalde bireysel olarak Nafiz Gürçalı ve Merita Karamuço "Tito Kabartmalı Gümüş Madalyon" ile ödüllendiriliyor. Aynı oyun Sırbistan Cumhuriyeti'nin Kula şehrinde düzenlenen tiyatro festivalinde yer alıyor ve oyun ekibi "Bronz Plaket" ile ödüllendiriliyor. Bireysel olarak ise oyuncu Nafiz Gürçalı "Tito Kabartmalı Altın Madalyon" ile ödüllendiriliyor ve festivalin en iyi oyuncusu olarak seçiliyor.

Prizren Türk Tiyatrosu sanatçıları, Prizren Kültürevi Türk Dramı temsilcileri olarak Yugoslavya'nın en üst düzey tiyatro festivalini oluşturan "Yugoslavya Amatörleri Dram Festivali"nde Kosova'yı ve Kosova'da yaşayan Türk halkını en iyi bir şekilde temsil ederek Festival'in en değerli ödülü olan "Altın Maske"den başlayarak çok sayıda ödül kazanıyor. "Altın Maske", Takdimame ve Gecenin Sanatçısı ödülünü Nafiz Gürçalı kazanırken, oyun yönetmeni Zekir Sipahi, oyuncu Bekir Hocalar ve oyun dekorlarını hazırlayan Luka Avramović festivalin özel diploması ile ödüllendiriliyor.

Oyunda rolleri Nafiz Gürçalı, Bekir Hocalar, Raif Buş, Merita Karamuço, Mehmet Butuç, Abdülkadir Bilurdağ, Mehmet Karabaş, Bayro Gaş, Bardul Fuşaçel, Hasan Kılıç, Agim Rifat Yeşeren ve Durak Butuç paylaşıyor. Kostümleri Raif Buş hazırlıyor, teknik işleri ise Hadi Hoda, Ramadan Baskovski, Agrom Butuç, Nazım Yancıta ve Yunus Şimşek yapıyor.

Ardından, sadece Prizren sahnesinde değil, Kosova'nın her yerinde olduğu gibi, Sırbistan Cumhuriyeti'nin en üst düzey tiyatro festivallerinde Türkiye'nin ünlü çizgi roman ustası Turhan Selçuk'a ait ve Genco Erkal, Macit Koper, Mehmet Akan ve Engin Ardıc'ın oynadığı ve Türkiye'de güncel toplumsal bir olayı anlatan "Abdülcanbaz"ın Hanırcıkade Maceraları" adlı oyun sahneleniyor...

(Sürecek)

Etem KAZAZ

Kosovalı Türklerin dil sorununa Kouchner'in yanıtı

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission in
Kosovo

NATIONS UNIES
Mission
d'Administration
Interim des Nations
Unies au Kosovo

15 Mayıs 2000

Değerli Bay. Suroy,

Prizren Bölgesinin ve de sizin Partinizin UNMIK Tüzüğü'nün ve de diğer resmi dokümanların Türkçe diline çevrilmediği için duyduğumuz kaygı hakkında 12 Mart 2000 tarihinde gönderdiğiniz mektup için teşekkür ederim.

1974 yasanına göre bütün Türkleri ve de diğer dokümanları tüm resmi dillere çevrilmesinden yana yeni sizinle aynı fikrde olduğumuzu söylemişim. Nasilki sonde bildiğiniz gibi UNMIK'in çok kısıtlı bir bütçesinin olduğu ve bu nedenle dolayı bize bu önemli çeviri için gereken parayı ayırtamamaktadır.

Eğer Ülke Üyeleri ya da STÖ(Sivil Toplum Örgütleri) ki bunlar sizin etnik birliğini desteklemektedirler. Türklerin ve de diğer resmi dokümanların Türkçe diline çevrilmesi için para ayırsalardı ki bu olay çok verimli olacaktır. Ben hesabı katıyorum ki sizin bu verimlere karşılığında yaparsanız bu da çok değerli olabilir. Bunun sonucunda ben insan hakları ve Topluluk Ofisine bu konuda somut iribat kuralmasını isteyeceğim.

Sonunda, UNMIK'in ve de benim şahsi umudumu yineliyorum ve de sizin Partiniz çevre demokrasisi, tolerans ve kanunl Kosova yönetiminin politik yapısının yenilemesine katkıacaktır.

Saygılarımla,

Bernard Kouchner
Special Representative of the Secretary-General

Bay. Altay Suroy,
Prizren Bölgesinin Seçim Başkanı,
Türk Demokratik Birliği Prizren

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission in
Kosovo
Tel: 001 212 961 8412 ext. 4000
00381 980 221 ext. 4000
Fax: 001 212 961 9877

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Interim des Nations Unies au
Kosovo
Tel: 001 212 961 8412 ext. 4000
00381 980 221 ext. 4000
Fax: 001 212 961 9877

15 May 2000

Dear Mr. Suroy,

Thank you for your letter of 12 March 2000, expressing the concerns of the Prizren Branch of your Party regarding the non-translation of UNMIK Regulations and other official documents into the Turkish language.

We fully agree that it would be highly desirable to issue the Regulations and other official documents in all the official languages foreseen by the 1974 legislation. However, as you know, UNMIK is operating on a very tight budget, which does not presently allow us to allocate the funds necessary for such a major translation endeavor.

It would be very helpful if Member States or NGOs, which are particularly active in supporting your ethnic community, might fund the translation of the Regulations and other official documents into the Turkish language. I consider that your cooperation in approaching possible donors would be most valuable. To this end, I will ask the Office of Human Rights and Community Affairs to issue with you on this issue.

Finally, let me reiterate the hope of UNMIK, and that of my own, that your Party will fully participate in the reconstruction of the administrative and political structures of Kosovo in an environment of democracy, tolerance and lawfulness.

Yours sincerely,

Bernard Kouchner
Special Representative of the Secretary-General

Mr. Altay Suroy
Chairman of the Electoral Meeting
Prizren Branch
Turkish Democratic Union Party
Prizren

KOSOVA
Mamuşa'da
Kayıt
Merkezi
Kapatıldı
Sayfa 3

TÜRKİYE
Bahçeli'den
Rus
lideri
Putin'e
tavır
Sayfa 6

DÜNYA
Robertson,
Kosova'daki
Türk
Asker
Sayısının
Artırılmasını
İstiyor
Sayfa 7

yeni dönem

KOSOVA TÜRKLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ

SAYI: 16 YIL: 2 Perşembe, 25 Mayıs 2000

Fiyatı: 1 DM

CİM BOM zaferi tüm dünyada kutlandı

Avrupa ve dünyanın en büyük takımlarından Galatasaray, son 16 yıldır beş Avrupa ülkesine giden UEFA kupasını Türkiye'ye getirdi.

Devamı 14. sayfada

Kutlu olsun

Sen büyüksün CİM BOM

KUPON **ZENITH Saatçi Dükkânın çekilişi** **KUPON**

Adı ve soyadı _____

Adresi ve telefonu _____

Kuponların son teslim tarihi Salı günü, 30 Mayıs 2000, saat 17.00
Aynı gün çekiliş yapılacaktır. Çekilişe siz de katılın.

yeni
dönem

Demokratik hak ve özgürlükler için şimdi eyleme geçme zamanı

HAKKINIZI İSTEMEYİ ÖĞRENİN

Kayıtlar sırasında doldurulacak belgelerin ve sorulacak soruların Türkçe olmamasından dolayı bazı sorunlar çıkabilir. Kosova'daki nüfus kayıtları gibi insanın hayatındaki çok önemli bir aşamada anadilinizde iletişim kurmanız ciddi bir insan hakları engelidir.

Kendi nüfus kaydınızı yaptırırken yabancı bir lisan kullanmaya zorlanıyorsunuz. Buna itiraz edebilirsiniz. Hepimiz itiraz edebiliriz. İtirazların sayısı ne kadar fazla olursa sesimizi o kadar fazla duyurmuş oluruz.

Kosova'daki tüm uluslararası kuruluşların amacı burada demokratik ve katılımcı bir toplum yaratmaktır. Birey olarak haklarımızın ne olduğunu, bu hakları nasıl kullanabileceğimizi iyi öğrenip, doğru uyguluyor olmamız lazım. Bu bizim için bir çeşit sınav.

İşte şimdi bu sınavdan geçmenin tam sırası. Kayıtlar sırasında anadilinizden başka bir dilde iletişim kurmak zorunda kalıyorsanız, kendi anadilinizde iletişim kurma hakkınızı talep edebilirsiniz.

"Nüfus kaydını kendi anadilimde yaptırmak istiyorum" şeklindeki bir istek, uluslararası insan hakları kurallarına uygun, son derece haklı bir taleptir. Bu haklı isteğinizi karşılanmıyorsa buna itiraz etmek de son derece demokratik bir uygulamadır. İtiraz hakkınızı yetkililere duyurmanın yolu da YENİ DÖNEM Gazetesi olarak sizlere göstermeyi kendimize görev biliyoruz.

Aşağıda bulacağınız Türkçe ve İngilizce dilekçe metnini doldurup, Prizren, AGIT (OSCE) tarafından bu tür konuları ele alıp sonuçlandırmakla görevli HUMAN RIGHTS FOCUS POINT,

İnsan Hakları Birimi'ne verebilirsiniz. Hatta vermesiniz.

Anadilinizin, ev, sokak, okul, radyo ve gazeteyle sınırlı kalmasını istemiyor ve resmi yazışmalara da geçmesini istiyorsanız, tek yapacağımız bu dilekçeyi doldurup, AGIT (OSCE) ve UNMIK danışma ofisine teslim etmek.

Bu dilekçeyi vermekle hiçbir şey kaybetmeyecek, çok şey kazanacaksınız. Çekinecek, kaygı duyacak hiçbir neden yok. Biz YENİ DÖNEM çalışanları olarak bu dilekçeleri ilk verecek kişiler olacağız. Sizlerin de bu çok basit işlemi yerine getirerek en temel haklarınızdan binne

sahip çıkma yolunda önemli bir adım atacağınızdan eminiz.

Dilekçe örneğini makasla kesip kullanabilirsiniz.

Anadilinizde kayıt talebinde bulunurken, dilekçenizin bir kopyasını İngilizce yazmak size çelişki gelebilir, ancak içinde bulunduğumuz koşullar yetkililere daha çabuk ulaşmak için bunu gerekli kılıyor.

Bundan sonraki dilekçelerimizi sadece istediğimiz dilde yazabileceğimiz umuduydu...

Mayıs 2000, _____

Sayın Yetkililer,

Kosova'daki nüfus kayıtları sırasında anadilim olan Türkçe kullanılmamaktadır. Nüfus ve seçmen kayıtlarının doğru yapılması için yazılı belgelerin Türkçe olmasını ve benimle konuşan görevlilerin Türkçe konuşmasını istiyorum.

Nüfus ve seçmen kaydı gibi hayatı önem taşıyan bir işlem sırasında anadilimde iletişim kuramamak, temel insan haklarına aykırıdır ve ciddi bir insan hakları ihlalidir.

Bu konuya tarafınızdan acil bir çözüm bulunmasını, yoksa bir çözüm bulmaları için merkezi otoritelere uyarmanızı istiyorum.

Saygılarımla,

Adı, Soyadı: _____

May 2000, _____

Dear Sirs,

During the Civil and Voter Registration process in Kosovo, my mother tongue, Turkish is not being used. In order for me to make a correct civil and voter registration, I would like to see the documents in Turkish language and I would also like to have the registrar to speak to me in Turkish.

Not to be able to communicate in my mother tongue during a vital process such as civil and voter registration, is against basic human rights and is also a serious violation of human rights.

I would like yourselves to find an immediate solution to this situation, if not forward my demand to central authorities who might be able to.

Sincerely Yours,

Name: _____

yeni dönem
KOSOVA TÜRKLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ
Haftalık gazete

Sahibi ve Yayıncı: Mehmet BÜTÜÇ
e-mail adresler: yeni@yeni.com, kosova@yeni.com, yenedonem@hotmail.com

Teknik Sorumlular: Erol BİLİBANI, e-mail: ebilibani@yeni.com

Baskı: "SİPRINT" basımevi Prizren

Fiyat: 1 DM

Abone koşulları: Yıllık 50 DM, Altı aylık 25 DM, Yurt dışı 140 DM

Gazete redaksiyon: İyiletilen tarafınca hazırlanır. Adres: Xhemil Dada Sokakı No. 3 Prizren, Tel/Fax: 029/ 32 133

Yazılar sorumluluğu yazarlara aittir.

free
media
center

REKLAM FİYATLARI:

ARKA SAYFA ve İÇ SAYFALAR:

BOYUTU	SIYAH BEYAZ
A5 (148 x 210 mm sayfa 1/2)	50 DM
A4 (210 x 297 mm, sayfa 1/2)	100 DM
A3 (297 x 420 mm, 1/1)	200 DM

BAS SAYFA:

BOYUTU	SIYAH BEYAZ
8 x 6 cm	30 DM
A5 (148 x 210) 1/4	80 DM

Satış ilanları: 10 güne kadar bir bölünüşü varsa ücretsizdir. 10 günden fazla olan ilanlar her sat için 1 DM ücret ödemelidir. Duğün ilanları, nikah kullamaları, ölüm haber ve anımları, aynıca diğer satışı ister de fotoğrafı reklamlar ve ilanlar da olur.

Perşembe, 25 Mayıs 2000

15

ZENITH Saatçı Dükkanın çekilişi
KUPON
Kuponların son teslim tarihi Salı günü, 6 Haziran 2000, saat 17.00. Aynı gün çekiliş yapılacaktır. Çekilişe siz de katılın.

KOSOVA

Editörden
UNMIK
Kosovalı
Türlere pusu
hazırlıyor !...

Sayfa 3

TÜRKİYE

"Bankacılık
ve enerjiye
her türlü
desteği
vereceğiz"

Sayfa 7

DÜNYA

İsrail
Güney
Lübnan'ı
terketti

Sayfa 8

ABD
KOSOVALI
TÜRLERİN
SORUNLARINA EL ATİYOR

yeni dönem
KOSOVA TÜRLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ

SAYI: 17 YIL: 2 Perşembe, 1 Haziran 2000 Fiyatı: 1 DM

Söyleşi

Mehmetçikler halkın huzurunu, güvenini ve namusunu korumak için burdadır

Sayfa 9 - 11

"...Şimdi insanlar, aklı selim olanlar, birbirine güven duydukça, KFOR'a güveni oldukça, KFOR'un kendi güvenliği için burada olduğuna inandıkça, ona destek verdikçe, kendileri de huzur içinde yaşıyorlar. Yoksa biz onlar için buradayız. Türk askeri olarak, kendimiz için burada değiliz, bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Tüm Kosova için buraya geldik, barış sağlamak için buraya geldik. Bunu tüm insanlar böyle bilsin. Başka amacımız yok.

* * *

Birimiz hepimiz, birimiz için prensibiyle herkesin sahip çıkması lazım. Bu böyle olmazsa, buradaki insanlara kimse sahip çıkmaz, herkes bir tarafa çekerse hiç kimse sahip çıkmaz. Hepsi kaybeder ve sadece burada mafya kalır. Onun içinde parola hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için.

* * *

Tekrar söylüyorum -370 C' de bile benim 15 tane kontrol noktam %100 sabit, 24 saat işleyen kontrol, bir o kadar da geçici kontrol noktasıyla devriye dışarıdaydı. 450 asker her zaman dışarıdaydı. Bazı askerlerimin parmakları dondu. Kesilmekten zor kurtuldu. Bunları acaba Kosovalılar biliyor mu? Başka hiçbir KFOR askeri acaba bu kadar özveri çalıştı mı?..."

yeni dönem

Demokratik hak ve özgürlükler için şimdi eyleme geçme zamanı

HAKKINIZI İSTEMEYİ ÖĞRENİN

Kayıtlar sırasında doldurulacak belgelerin ve sorulacak soruların Türkçe olmamasından dolayı bazı sorunlar çıkabilir. Kosova'daki nüfus kayıtları gibi insanların hayatındaki çok önemli bir aşamada anadilinde iletişim kuramamanız ciddi bir insan hakları engeldir.

Kendi nüfus kaydınızı yaptırırken yabancı bir dil kullanmaya zorlanıyorsunuz. Buna itiraz edebilirsiniz. Hepimiz itiraz edebiliriz. İtirazların sayısı ne kadar fazla olursa sesimizi o kadar fazla duyurmuş oluruz.

Kosova'daki tüm uluslararası kuruluşların amacı burada demokratik ve katilimci bir toplum yaratmaktır. Birey olarak haklarımızın ne olduğunu, bu hakları nasıl kullanabileceğimizi iyi öğrenip, doğru uyguluyor olmamız lazım. Bu bizim için bir çeşit sınav.

İşte şimdi bu sınavdan geçmenin tam sırası... Kayıtlar sırasında anadilinizden başka bir dilde iletişim kurmak zorunda kalıyorsanız, kendi anadilinizde iletişim kurma hakkını talep edebilirsiniz.

"Nüfus kaydını kendi anadilinde yaptırmak istiyorum" şeklindeki bir istek, uluslararası insan hakları kurallarına uygun, son derece haklı bir taleptir. Bu hakkı istediğiniz karşılanıyorsa buna itiraz etmek de son derece demokratik bir uygulamadır. İtiraz hakkınızı yetkililere duyurmanın yolunu da YENİ DÖNEM Gazetesi olarak sizlere göstermeyi kendimize görev biliyoruz.

Aşağıda bulacağınız Türkçe ve İngilizce dilekçe metnini doldurup, Prizren, AGIT (OSCE) tarafından bu tür konuları ele alıp sonuçlandırmakla görevli HUMAN RIGHTS FOCUS POINT,

İnsan Hakları Birimi'ne verebilirsiniz. Hatta vermelsiniz. Anadilinizin, ev, sokak, okul, radyo ve gazeteyle sınırlı kalmasını istemiyor ve resmi yazışmalara da geçmesini istiyorsanız, tek yapacağınız bu dilekçeyi doldurup, AGIT (OSCE) ve UNMIK danışma ofisine teslim etmek.

Bu dilekçeyi vermekle hiçbir şey kaybetmeyecek, çok şey kazanacaksınız. Çekinecek, kaygı duyacak hiçbir neden yok. Biz YENİ DÖNEM çalışanları olarak bu dilekçeleri ilk verecek kişiler olacağız. Sizlerin de bu çok basit işlemi yerine getirerek en temel haklarınızdan birine

sahip çıkma yolunda önemli bir adım atacağınızdan eminiz.

Dilekçe örneğini makasla kesip kullanabilirsiniz.

Anadilinizde kayıt talebinde bulunurken, dilekçenizin bir kopyasını İngilizce yazmak size çok işlevli gelebilir, ancak içinde bulunduğumuz koşullar yetkililere daha çabuk ulaşmak için bunu gerekli kılıyor.

Bundan sonraki dilekçelerimizi sadece istediğimiz dilde yazabileceğimiz umuduydu...

Mayıs 2000, _____

Sayın Yetkililer,

Kosova'daki nüfus kayıtları sırasında anadilim olan Türkçe kullanılmamaktadır. Nüfus ve seçmen kayıtlarının doğru yapılması için yazılı belgelerin Türkçe olmasını ve benimle konuşan görevlilerin Türkçe konuşmasını istiyorum.

Nüfus ve seçmen kaydı gibi hayati önem taşıyan bir işlem sırasında anadilimde iletişim kuramamak, temel insan haklarına aykırı ve ciddi bir insan hakları ihhalidir.

Bu konuya tarafınızdan acil bir çözüm bulunmasını, yoksa bir çözüm bulmaları için merkezi otoriteleri uyarmanızı istiyorum.

Saygılarımla,

Adı, Soyadı: _____

May 2000, _____

Dear Sirs,

During the Civil and Voter Registration process in Kosovo, my mother tongue, Turkish is not being used. In order for me to make a correct civil and voter registration, I would like to see the documents in Turkish language and I would also like to have the registrar to speak to me in Turkish.

Not to be able to communicate in my mother tongue during a vital process such as civil and voter registration, is against basic human rights and is also a serious violation of human rights.

I would like yourselves to find an immediate solution to this situation, if not forward my demand to central authorities who might be able to.

Sincerely Yours,

Name: _____

yeni dönem
KOSOVA TÜRKLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ
Haftalık gazete

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü:
Mehmet BÜTÜÇ
e-mail adresler:
yenidönem.kosova@usa.net
yenidönem@hotmail.com

Teknik Sorumlu:
Erol BİLİBANI
e-mail: ebilibani@usa.net

Baskı:
"SİPRINT" basımevi Prizren

Fiyatı: 1 DM

Abone koşulları:
Yıllık 50 DM
Altı aylık 25 DM
Yarı yıl 10 DM

Gazete redaksiyon üyeleri tarafınca hazırlanır.
Adres:
Mehmet Butuç Sokak No. 3 Prizren
Tel/Fax: 029 32 133

Yazılar sorumluluğu yazarlara aittir.

free
media
center

REKLAM FİYATLARI:

ARKA SAYFA ve İÇ SAYFALAR

BOYUTU	SİYAH BEYAZ
- A5 (148 x 210 mm sayfanın 1/4)	50 DM
- A4 (210 x 297 mm sayfanın 1/2)	100 DM
- A3 (297 x 420 mm, 1/1)	200 DM

BAS SAYFA

BOYUTU	SİYAH BEYAZ
- 8 x 6 cm	30 DM
- A5 (148 x 210) 1/4	80 DM

Sözlu ilanlar 10 söze kadar bir bütünlüğü varsa ücretsizdir. 10 sözden fazla olan ilanlar her söz için 1 DM ücret ödenmelidir. Diğer ilanlar, nikah kutumaları, ölüm haber ve anımları, ayrıca ister sözlü ister de fotoğraflı reklamlar ve ilanlar da olunc.

yeni
dönem

TÜRKÇEMİZ RESMİ DİL OLUNCAYA KADAR HEP BERABER OLALIM!

Değerli okurlar,

Bizim haklarımızın mücadelesinde, sesimizin daha çabuk gereken yere ulaşabileceğini düşündük ve hep beraber bu mücadeleye katılmak amacıyla aşağıdaki mektuba sadece adınızı ve soyadınızı yazmakla, sesinizi duyurttuk. Bu mektubu gazetemizden kesin ve yaşadığınız yerdeki TDB bürosuna, Pristina OSCE HUMAN RIGHT FOCUS bürosuna ya da UNMIK Pristina adresine örgütlü bir şekilde gönderin. Ayrıca 038/ 500-223 ext.4000 arayın ve faks sinyalinizi isteyin. Ne kadar daha çok mektup ulaşırsa o kadar daha çabuk haklarımızı kazanırız. Hadi durmayalım! Türkçe resmi dil oluncaya kadar hep beraber olalım!

June 2000

Dear Mr. Kouchner,
Thank you for your prompt reply on 15 May 2000 to Turkish Democratic Union's letter dated 12 March 2000, published on 25 May 2000 in newspaper Yeni Dönem. We indeed understand that UNMIK is operating on a very tight budget. We, as members of the Turkish community living in Kosovo, highly appreciate your recommendation on approaching possible donors and we will, of course, keep in mind that the Office of Human Rights and Community Affairs is ready to liaise with us on this issue. Thank you for your support, the idea of approaching donors had never come to our minds and we did not know that Office of Human Rights and Community Affairs existed before you mentioned it. Thank you again, your letter was a source of enlightenment for us.

But, sir, we still have some questions. With such a tight budget, how does UNMIK translate the regulations and documents into English, Albanian and Serbian? Concerning the other official languages of UNMIK, where does the fund necessary for "the major translation endeavor", as you call it, sir, for English, Albanian and Serbian come from?

As you and we very well know, sir, English is not widely spoken in Kosovo. May we ask you sir, does the Albanian government fund the Albanian translations for UNMIK or does the Serbian government fund the Serbian translations for UNMIK? We are asking this question, sir, since you are pointing to the direction of Turkey when you are advising us to "approach Member States or NGOs which are particularly active in supporting our ethnic community".

Please allow us to repeat the question, sir, does the Albanian government fund the Albanian translations and the Serbian government fund the Serbian translations for UNMIK? that you are asking us to ask Turkey to fund the Turkish translations for UNMIK?

By the way, at this point in history, we cannot name a Member State or NGO that is "particularly active in supporting our ethnic community".

One last question, sir, if you operate on such a tight budget, what is the next step? Closing up of our schools because you cannot allocate the necessary funds?

Please ANSWER us sir, in real words. And please do not ask us to "fully participate in the reconstruction of the administrative and political structures of Kosovo in an environment of democracy, tolerance and lawfulness", sir, when a basic right of ours is taken away from us and the international community is not responding to our just and highly delayed demands.

Sir, we have a saying in Turkish, the language you are trying to disregard, "Boş lafa karnımız tok" which means "Our stomach is full of empty words" and which also implies that there is always a limit.

Yours Sincerely,

Name _____

Haziran 2000

Sayın Bay Kouchner,
25 Mayıs 2000 tarihinde Yeni Dönem gazetesinde yayınlanan, Türk Demokratik Birliği'nin 12 Mart 2000 tarihli mektubuna zamanında gönderdiğiniz 15 Mayıs 2000 tarihli mektup için teşekkür ederiz.

UNMIK'in bütçesinin çok kısıtlı olduğunu tabii ki biliyoruz. Kosova'da yaşayan Türk toplumunun bireyleri olan bizler, bize yardım etme imkânı olabilecek bağışçılara başvurmamız konusundaki tavsiyenizi fazlasıyla takdir ediyoruz ve İnsan Hakları Ofisi ve Toplum İşleri Bölümünün bu konuda bizlere yardımcı olacağını da, tabii ki aklımızda tutacağız. Desteğiniz için çok teşekkürler, bağışçılara başvurmak fikri hiç aklımızda gelmemiştir. Ve siz söylemeden önce, İnsan Hakları Ofisi ve Toplum İşleri Bölümünün varlığından da "haberdar" değildik. Tekrar teşekkür ederiz, mektubunuz üfkümüzü genişletti.

Ama, sir, hâlâ aklımıza takılan sorular var. Bu kadar kısıtlı bir bütçeyle UNMIK tüzükleri ve dokümanları nasıl İngilizce'ye, Arnavutça'ya ve Sırpça'ya çeviriyor? UNMIK'in kullandığı diğer resmi diller dikkate alınırsa, İngilizce, Arnavutça, Sırpça için, sizin deyiminizle "tercüme gibi ağır bir yük" için gerekli para nereden bulunuyor?

Sizin de bizim de çok iyi bildiğimiz gibi, sir, Kosova'da İngilizce dili yaygın olarak konuşulan bir dil değil. Size şu soruyu sorabilir miyiz sir, UNMIK'in Arnavutça tercümelerini Arnavut hükümeti mi, yine UNMIK'in Sırp tercümelerini Sırp hükümeti mi finanse ediyor? Bu soruyu sormamızın sebebi, sir, "etnik topluluğumuz aktif olarak destekleyen Üye Ülkeler ve Sivil Toplum Örgütlerine başvurmamızı" tavsiye ederken, Türkiye'yi işaret ediyorsunuz.

Lütfen sorumuzu tekrarlamamıza izin verin, sir, Arnavut hükümeti UNMIK'in Arnavutça tercümeleri için, Sırp hükümeti de UNMIK'in Sırpça tercümeleri için para mı veriyor da, bizden UNMIK'in Türkçe tercümeleri için Türkiye'den para istememizi tavsiye ediyorsunuz?

Bu arada, tarihin şu döneminde, "etnik topluluğumuz aktif olarak destekleyen bir Üye Ülke veya STO" adı veremeyeceğiz.

Son bir soru, sir, bu kadar kısıtlı bir bütçenin varsa, bundan sonraki adım ne olacak? Gerekli parayı bulamadığınız için okullarımızı kapatmak mı?

Lütfen bize, gerçek anlamda, CEVAP VERİN, sir. Ve temel bir hakkımız elimizden alınmışken, uluslararası toplum bizim hakça ve fazlasıyla geciktirilmiş taleplerimize cevap vermiyorken, lütfen bizden Kosova'daki idari ve siyasi kurumların yeniden yapılandırılması sürecine, demokrasi, özgürlük ve yasalara saygı ortamında tüm benliğimizle katılmamızı istemeyin.

Sir, sizin görmeyen gelmeye çalıştığınız lisanda, Türkçe'de bir deyim vardır, "Boş lafa karnımız tok", anlamı da "midemizin boş kelimelerle dolu" olduğudur. Bu deyim aynı zamanda her şeyin bir sınırı olduğunu da ima eder.

Saygılarımızla,

Adı ve soyadı: _____

yeni
dönem
KOSOVA TÜRKLERİ'NİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ
Haftalık gazete

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:

Mehmet BÜTÜÇ

e-mail adresler:

yenidönem_kosova@usa.net

yenidönem@hotmail.com

Teknik Sorumlusu:

Erol BİLİBANI,

e-mail: ebilibani@usa.net

Baskı:

"SİPRINT" basımevi Prizren

Fiyat: 1 DM

Gazete redaksiyon

içerileri tarafınca hazırlanır.

Adres:

Khamil Doda Sokakı No. 3 Prizren

Tel/Fax: 029/ 32 133

Abone koşulları:

Yıllık 50 DM

Aky aylık 25 DM

Yat dıfı 100 DM

Yazılar sorumluluğu yazarlara aittir.

free
media
center

REKLAM FİYATLARI:

ARKA SAYFA ve İÇ SAYFALAR

BOYUTU

A5 (148 x 210 mm sayfanın ¼)

A4 (210 x 297 mm, sayfanın ½)

A3 (297 x 420 mm, 1/1)

SIYAH BEYAZ

50 DM

100 DM

200 DM

BAS SAYFA

BOYUTU

8 x 6 cm

A5 (148 x 210) ¼

SIYAH BEYAZ

30 DM

80 DM

Sözlu ilanlar: 10 satır kadar bir bölümlüğü varsa ücretsizdir. 10 satırdan fazla olan ilanlar her satır için 1 DM ücret ödemelidir. Duğün ilanları, nikâh kullamları, ölüm haber ve anımları, ayrı ayrı sözlu ister de fotoğrafı, reklamlar ve ilanlar da alınır.

Perşembe, 8 Haziran 2000

15

MEHMETÇİKLER KOSOVA'NIN GURURU

Kosova'nın Prizren kentine bir yıl önce gelişen, büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. 7'den 70'e herkes ellerinde Türk ve Arnavut bayrakları Kosova Türk Taburu Görev Kuvvet Komutanlığı mensuplarını karşılamaya çıkmıştı. Mehmetçiklerin 4 Temmuzda Prizren'e gelişleri dünyaya olduğu gibi Türkiye kamuoyuna da bir sürprizdi. Kimse böyle bir coşkuyu beklememişti. Binlerce Prizrenli Mehmetçiği karşılarken sevinç gözyaşlarını

tutmadı. KFOR güçlerinin girişinden sonra bu ikinci coşku kültür bağı ve minnettarlık coşkusuydu. Mehmetçikler bir yıl içerisinde Türk, Arnavut, Boşnak ayrımı yapmaksızın görevlerini ağır şartlar altında üstün başarıyla gerçekleştirdiler. Konuşlandıkları Draga ve Mamuşa yörelerine huzur getirdiler, sınır güvenliğini sağladılar, halkla içiçe olup dertlerine deva bulmak çarelerini aradılar, her alanda yardımcı oldular. Prizren'e de yerleşmeleriyle huzur ve asayişin sağlanıp korunmasında en etkin rolü oynadılar. Ramazanı, Bayramları yerel halkla birlikte kulladılar. Hayat ve sağlıklarını tehlikeye atıp en ağır kış şartlarında bile görevlerini yaptılar. Aralarında bu yüce görevde şehit düşen de oldu.

Mehmetçikler, görev alanları dışında Kosova geneline de yardımcı olmayı becerdiler. Mitroviça, Priştine, Gilan, Dobruçan gibi yerlere de hizmet için gittiler, oralarda da halkın gözdesi olmaya başladılar. Üstün başarıları nedeniyle KFOR tarafınca takdir edilirken, disiplinli davranışları nedeniyle örnek olarak gösterildiler.

Mehmetçikler, bir yıl içinde sunduğunuz hizmetlerden dolayı Kosovalılar size minnettardır. Coşkuyla karşıladınız, beklentilerimizden fazlasını bile verdiniz. Her şey için teşekkürler.

Sayfa 5

**Mitroviça'nın
kuzeyinde
UNHCR örgütü
çalışmalarını
durdurdu**

Sayfa 7

**KUALA LUMPUR
İslam
ülkeleri
Malezya'da
buluştu**

yeni dönem

KOSOVALI TÜRKLERİN İLK BAĞIMSIZ GAZETESİ

SAYI: 21 YIL: 2 Perşembe, 29 Haziran 2000

Fiyatı: 1 DM

KOSOVALI TÜRKLER SEÇMEN KAYITLARINI PROTESTO ETMEYE DEVAM EDİYOR

Kosovalı Türklerin nisan ayının sonundan bu yana süren seçmen kayıtları ve nüfus sayımları protestoları en nihayet en üst düzeye taşındı. Seçmen kayıtları sırasında Türkçe formların olmasından dolayı kayıt merkezlerine gidip "Türkçe formlar basıldı mı?" sorarak kayıtlarını yapmayan Türkler, 15 Temmuz yaklaşırken özellikle OSCE (AGIT) yetkililerinin ilgi odağı oluyor. Azınlıklarla yakından ilgilenen AGIT yetkilileri Kosovalı Türkleri 15 Temmuz tarihine kadar kayıtlı görmek istiyor. Çünkü bu tarihe kadar kayıtlı yapan Kosovalılar önümüzdeki Eylül veya Ekim ayında düzenlenecek yerel seçimlerde oy kullanma hakkına sahip olacak. Topluluk olarak Türklerin kayıtlarını yapmamları, seçimlere de çıkmamlarına neden olacak. Türkler seçimlere çıkmazsa, seçimler de başarısız sayılmayacak.

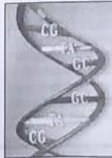
21.06.2000 tarihinde seçmen kayıtlarını görüşmek vesilesiyle AGIT misyonu şefi Dan Everts Prizren'de Türk topluluğu temsilcileriyle yaklaşık iki saatlik bir görüşme yaptı. Büyükelçi Dan Everts iki saatini, Türk topluluğu temsilcilerini kayıtlara çıkmaya ikna etmek için harcadı. Kosovalı Türklerden dilinin diğer dillerle eşit kullanılmasından vazgeçmelerinin istenmesi son derece gülünç bir olaydı. Hatta Türk temsil-

cilerini ikna etmeye çalışan Dan Everts bile söylediklerine inanmadığını gizleyemedi, gizlemek çabasında bile bulunmadı. 30'un üzerinde Türk topluluğu temsilcisi halktan çıkan bu protestoyu sonuna kadar desteklemekte ısrarlı olduklarını bildirirken UNMIK ve AGIT'ten Kosovalı Türklerin beklentilerini dile getirdiler. Dan Everts'in "Türkçe-İngilizce form basalım, siz onları doldurun ondan sonra bu veriler şimdiki formlara geçirisin" teklifini kabul etmeyen Türk temsilci-

Devamı 2. sayfada

ÇAĞIN EN ÖNEMLİ BULUŞLARINDAN BİRİ

İnsanın gen haritası çözüldü. İnsanoğlunun aya ayak basmasından sonraki en büyük aşamalardan biri olarak kabul edilen bu bilimsel buluş sayesinde birçok hastalığın tarihe karışacağı bildiriliyor.

Sayfa 7

OSCE
MISSION IN KOSOVO

seçim
haberleşmesi

Belediye Yönetimi

Kosova'da Birleşmiş Milletler Geçici Misyonu'nun Yönetimi'nde 28 Ekim 2000 tarihinde, yapılacak seçimler için kayıtlıysanız, Kosova'nın 30 belediyesini yönetecek Meclislerde temsilcilerinizi ilk kez seçebileceksiniz.

Belediye çapında yönetim, her bir vatandaşın günlük yaşamındaki gereksinimlerini karşılar. Belediye meclisinin çok sayıdaki sorumlulukları okul öncesi eğitimi, ilk ve orta okul, öncelikli sağlık bakımı, sosyal hizmetleri ve çevrenin korunması yanı sıra belediye hizmetlerinin de temin edilmesi ve su, çöpler, kanalizasyon, şehir kalkınmasında altyapı, acil servis ve itfaiye gibi tüm bu hizmetlerin sorumluluğunu kapsamaktadır. Sizden doğrudan doğruya seçilen Belediye Meclisi, belediyenin baş yürütme organıdır.

Sorumluluklarının nasıl gerçekleştirileceği statüsü, Belediye Meclisi onaylamaktadır. Kanun gücüne sahip, yerel belediye kurallarını meclis çıkaracaktır. Belediye nüfusuna bağlı olarak meclisler 17 ila 51 üyeye sahip olacaklar. Üyelerin ilk görev süreleri iki yıl olacaktır.

Belediyenin siyasi dönem başkan görevini gerçekleştirecek yeni başkan, üyeler kendi aralarında seçecekler Meclis, Baş İcra Resmi Yetkili ve Yöneticiler Bordu'nu tayin etmektedir. Başkan ve Baş İcra Resmi Yetkilisi eğitim düzeyi esaslarınca atanmış gayri siyasi olan belediye sivil hizmetleri tarafından, meclis kararlarının nedenli gerçekleştirildiğini denetlemektedir. Seçilen üyeler, belediyenin sivil hizmetlerinde yüksek mevkilerde kalma hakkına sahip değildirler.

Onlar ayrıca, belediyenin maliye yönetiminden de sorumludurlar. Maliye gereksinimleri ve her belediye kaynaklarının değerlendirilmesinden sonra

Kosova'nın konsolide edilmiş bütçesinden UNMIK, belediyelere fonları ayırır. Bundan başka belediye, vergiler ve belediyeye ait olan gelirlerden çıkan cezalar ve diğer yasak gelirlerini de kabul edebilir. Bu

Belediye çapında yönetim, her vatandaşın günlük yaşamındaki gereksinimlerini karşılar.

onaylanmazdan önce, gösterişli ve objektif olarak hazırlanacak etkinlikler ve menacment planını saptamalıdır.

Ülkenin sorunları konusunda sizin tutumunuz, çıkar ve görüşlerinizin temin edilmesi için, seçimlerde oy kullanmakla doğrudan doğruya ürün vermeyi temsil etmektedir.

Belediyeler izole edilmiş bir şekilde değil, bu fırsatla UNMIK olmak üzere, hükümetin daha yüksek mevkileri tarafından denetlenecek Genel Sekreter Temsilcisi'nin temsilcisi olan UNMIK'in Belediye Yöneticisi, önceki hükümet güçlerinden, idarenin tekrar seçilen yeni güçlere olumlu geçmesi aşamasından

Oysa ülkenin demokratikleşmesine katılma, seçim gününde oy kullanmaktan daha önemlidir.

sorumludur. Bu zamandan itibaren kendisi UNMIK ve belediye etkinliklerini koordine etmekle yeni yapılanma, barış ve ekonomik kalkınma konusunda Belediye İcra Organı'yla çalışmaya devam edecektir.

Belediye Yöneticisi aynı zamanda, Belediye Meclisi'nin çalışmalarını gözetleyecek ve Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı rezolusyonu ile belediyede azınlıkların çıkarları ve haklarının korunması konusunda, UNMIK'in yetkilerince uyumlu olup olmadığını saptamak için,

kararların alınmasında müdahalede bulunabilir. Bu koşullarda, belediye kararlarına göre, meclisi dağıtıp seçimlerin tekrar yapılmasının isteme hakkına sahiptir ve bunu Genel Sekreter'in özel temsilcisine yönlendirebilir.

Belediyenin tüm vatandaşlarını temsil etmek için Belediye Meclisi seçilmiştir. Ülkenin sorunları konusunda sizin tutumunuz, çıkar ve görüşlerinizin temin edilmesi için, seçimlerde oy kullanmanın doğrudan doğruya bir şeklidir. Fakat ülkenin demokratik süreçlerine katılım, ancak seçim gününde oy kullanmanın olmasıdır. Yeni meclisler belediye-deki tüm vatandaşların hizmetindedir. Onların tüm bu çalışmalarını beceri-

lerinin temin edilmesi için, siz temsilcilerinizi sorumlu tutmalısınız. Belediye Yönetim Prosedürleri, sizin temsilcilerinizin etkinliklerini devamlı takip etmenizi sağlamaktadır. Belediyenin her oturumu ve evrakı, kamuoyu ve basın için açıktır. Bunun daha ötesi, temsilcilerinize yönderilebilecek sorunlarınızı yıl boyunca özel karşılaştırmalar düzenlenecektir. Ve en nihayet, temsilcilerinizin çalışmalarını memnun kalmazsanız, iki yıl sonra düzenlenecek yeni belediye seçimlerinde görevden alınma konusunda, sizin en güçlü aracınızı, oyunuzu kullanmakla hizmete verebilirsiniz.

UNMIK

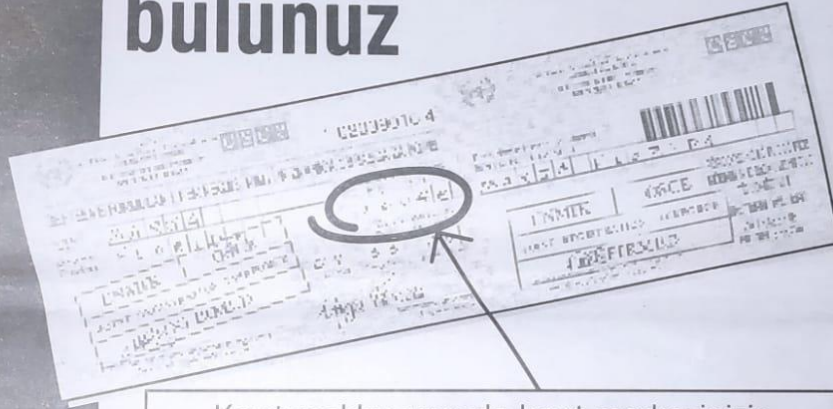
**BELEDİYE
SEÇİMLERİ 2000**
BENİM BELEDİYEM, BENİM SEÇİMİM

OSCE
MISSION IN KOSOVO

seçim
haberleşmesi

ÖNEMLİ DUYURU

Seçim gününde seçim merkezinizi bulunuz

Kayıt makbuzunuzda kayıt merkezinizin numarasını yoklayınız. Bu numara kayıt merkeziniz ve seçim merkezinizin numarasıdır.

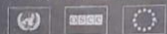
Arka taraftaki liste, seçim merkezleri listelerini içermektedir. Seçim gününde nereye gideceğinizi öğrenmek için, seçim merkezinizin numara ve adresini bulunuz.

Seçim yerleri saat 7:00. açılmaktadır. Uzun kuyruklardan kaçınmak isterseniz, seçim merkezimize daha erken gelmenizi tavsiye ediyoruz.

Aklınızda bulundurun- seçim gününde,

seçim merkezine kayıt makbuzunuzu veya her hangi diğer kimlik evraklarını getirin. (Mümkünse, bu resminizle kimlik evrakını kapsamaktadır.)

**BELEDİYE
SEÇİMLERİ 2000**
BENİM BELEDİYEM, BENİM SEÇİMİM

UNMIK

yeni dönem Sayı 41

Güncel

Kosova Türk halkının tarihinde, ilk tiyatro ödülleri

YEŞEREN KABARE TİYATRO ÖDÜLLERİ

Yeşeren Kabare Tiyatrosu Sanat Kurulu 13.11.2000 tarihinde aldığı karara göre 2000 yılında ve genelde Kosova Türk tiyatrosuna, Kosova Türk kültürüne payı geçen, önemli katkılarda bulunan şu kişileri ve kuruluşları ödülle layık gördü.

CEM YILMAZ (Yılın En İyi Konuk Oyuncusu) – Türkiye Cumhuriyeti Kara Kuvvetleri Komutanlığı Moral Ekibi üyesi olarak Nisan ayında sunduğu gösteriler, kahıdğı programları, bulunduğu söyleşiler nedeniyle... Performansı, alçak gönüllüğü, yakınlığı nedeniyle... Tiyatro sevdimesi, gençleri bu sanat dalına özendirilmesi nedeniyle.

ZEKİR SİPAHİ (Yaşam Boyu Başarı Ödülü) – Sanatının 30. yılı nedeniyle... 30 yılı aşkın bir zaman dilimi içerisinde bir süni oyunda sahne alması, bir o kadar oyunu sahneye koyması, ödül alması, ister oyuncu, ister yönetmen olarak ister de bir sanatçı, bir tiyatroc, bir insan olarak kuşaklara örnek olması nedeniyle... Bu coğrafyada Türk tiyatrosunun gelişmesi, zenginleşmesi, yaygınlaşmasındaki rolü nedeniyle... Tiyatrocu yetiştirmesi, teşvik etmesi, bu dalda kendine özgü bir çığır açması, adeta bir ekol haline gelmesi nedeniyle.

HAYRULLAH ŞKURTAK (Yılın En İyi Yerli Oyuncusu) – “Eşek Muhabbeti” ve “Maskeli Balo” oyunlarındaki başarılı rolleri nedeniyle, rollerindeki doğallığı ve kendine özgü yorumları nedeniyle.

HÜSAMETTİN ÇESKO (Özendirme Ödülü) – “Kovk Cidalim More Hüskä” adlı Stand-Up andaki performansı ve cesareti nedeniyle.

“DOĞRU YOL” TKSD (Emek Ödülü) – 1951’den bu yana tiyatroyu, tiyatrocuları başına basmaları nedeniyle... Özellikle de Yeşeren Kabare Tiyatrosu’nun provalarına, mekanlarına ve imkanlarına dahilinde kapılarını ardına kadar açması nedeniyle.

“YENİ DÖNEM” GAZETESİ (Hizmet Ödülü) – Sayfalarında tiyatroya, tiyatro sanatına, tiyatro sorunlarına açık tutması nedeniyle.

YEŞEREN KABARE TİYATROSU

Türk şiiri sever

14 Kasım Salı günü Priştine’de Doğru Yol TKS Derneği’nde, Ankara Başkent Üniversitesi eğitim görevlisi **Prof. Dr. Mustafa İsen** tarafından “Dünden Bugüne Balkanlarda Türk Edebiyatı” konulu konferansı düzenlendi. Konferansa çok sayıda konuklar katıldı. Konferansı ismende Prof. Dr. Mustafa İsen, Osmanlıların Balkanlara yerleşmesiyle birlikte 15. yy. dan itibaren gelişen ve yerleşen Türk edebiyatı, daha sonra Akıncılığın ortadan kalkmasıyla birlikte yaşanan duraklama, 18. yy. dan itibaren devam eden edebiyat ve Osmanlıların Balkanlar’dan geri çekilmesiyle birlikte, Romanya, Bulgaristan, Batı Trakya, Makedonya ve Kosova’da yaşayan Türk topluluklarına kadar süre gelen Türk Edebiyatı hakkında bilgiler verdi. Prof. Dr.

Mustafa İsen Kosova’daki Türk Edebiyatı hakkında konuşurken diğeri arasında, “Balkanlardaki Türk Edebiyatı arasında da Kosova en iyisidir. Kosova Türk Edebiyatında şiir ağırlıklı yer tutar. Türk şiiri sever. Zaten Osmanlıda çobanından sultanına kadar herkes şiir sever” dedi. Prof. Dr. Mustafa İsen’in konuşması ardından Alim Rifat Yeşeren yönetiminde şiir mahnisi düzenlendi. Şiir mahnisinde İskender Muzbeg, Ethem Baymak, Zeynel Bektaş, Alim Rifat Yeşeren, Aliuş Nuş, Vahit Ergin, Refik Taç, Ralf Kırkul, Ayta Leskovçali ve Taner Güçlütürk kendi yerlerini söylediler. Şiir mahnisiyle “Dünden Bugüne Balkanlarda Türk Edebiyatı” konulu konferansı sona erdi.

Taner Güçlütürk

Müslüman kimliği

Her şeyden önce O, hayatını, davranışlarını, düşüncelerini, felsefesini, değer yargılarını, etik ve sanat anlayışını İslam dinine göre düzenleyen kimsedir. Kur’anı kendisine rehber edinen Hz. Muhammedi örnek ve model olan bahtiyar insandır. Çünkü O bilir ki Kur’an yegâne yol gösterici bir kitap Peygamber ise örnek alınacak en mükemmel modeldir. Müslüman, inandığı gibi yaşayan, olduğu gibi görünen, diğer insanlarla iyi geçinen, annesine babasına saygı ve hürmetle kusur etmeyen, milletine faydalı bir fert yaşadığı dünyayı imar etmeye çalışan kişidir. Gereğinde vatani, milli, namusu, dini uğruna canını feda eden yigittir.

Müslüman bütün olumsuz şartlara rağmen ilk önce maddi ve manevi kendisini yetiştirecek sonra da çevresindekilere ışık saçan bir meşale olacak. Onlar! İnsanlar dünya ve ahrette mutlu ve huzurlu olsunlar diye okyanuslar geçen atalarının izinde yürümeye aynı heyecanla devam eden gönül erleridir. Yakıcı yazılar, dondurucu kışlar, hasılı hiçbir engel onun sevdasına mani olmaz. Dünyada ve ahrette aziz olmayı istiyorsak bu engelleri aşmalıyız. Çünkü Rabimiz bir ayetle buyurur ki, “siz Allah’ın dinine yardım edersiniz Allah da size yardım eder” diğer bir ayetle ise, “Allah size yardım etti mi artık size galip gelecek yoktur.” Bu güzel mesajdan sonra daha samimi bir şekilde dinimize, tarihimize, alâmlarımıza ve onların bıraktığı maddi ve manevi mirasların bütününe sahip çık-

malı bu emanetleri bizden sonraki nesillere ulaştırmalıyız. Çünkü bir millet ancak tarihiyle, kültürüyle, diniyle, hasılı bu değerler manzumesinin bütünüyle ayakta kalır. Müslüman da ilmini kültürünü tecrübesini ve aklı yeteneklerini milleti için çalıştıracaktır. Hayatının bir planını yapacak ve hedefine doğru ilerleyecektir. Hedefimiz Yunusların, Mevlâların, Ahmet Yesevîlerin, Mehmet Akiflerin, Necip Fazılların yolu olmalı. Çünkü onlar arkanlarında olumsuz eserler bırakarak kendilerinden sonraki nesillere en büyük mirası bıraktılar. Oyle bir miras ki hala bize ışık saçıyor. Ne mutlu onlara ki eserleriyle hâlâ gönüllerimizde yaşamaktadırlar. Ne güzel eserler ki hala onlara sevap olarak geri dönmektedir. Ne mutlu onların yolundan giden bahtiyar insanlara. Ne mutlu böyle güzel eser bırakma sevdası ile yaşayanlara. Hakkı TRABZONLU

RUMELİ’DE TÜRK KÜLTÜRÜ

Türkiye’den gelen Prof. Dr. Mustafa İsen “Rumeli’de Türk Kültürü” konulu bir konferans verdi.

Türkiye’den gelen Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa İSEN, geçtiğimiz hafta içerisinde... ve Sanat 94’te “Rumeli’de Türk Kültürü” konulu bir konferans düzenledi. Çok sayıda davetlinin ve KTKGK Komutanı Kurmay Yarbay Hamza Koçyigit’in de katıldığı konferans yaklaşık bir saat sürdü. Konusunda uzman olan Prof. İsen, Balkanlar’da ki Türklerin bulunduğu yerlerin ve kültürün gelişme sürecini Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkisini ve bu yerlerin kısa tarihçelerini aktardı.

Ayrıca Priştine şehrinin Osmanlı İmparatorluğu Döneminde şehir ve kültür olarak gelişmesi incelendiğinde, 18. sırada olduğunu belirtti. Osmanlı İmparatorluğunun sınırları düşünüldüğünde bu çok önemli bir gelişmedir ve çok iyi konuşması gereken bir özellik olduğunu vurguladı. Konferansı düzenleyen Kosova Türk Sanatçıları Derneği, Prof. Dr. Mustafa İsen’e, Ethem Baymak tarafından yapılmış bir tablo ve bir plaket verdi.

Enis TABAK

İşte Ay Yıldız’ın haftalık yayın programı:

PAZARTESİ	SALI	ÇARŞAMBA	PERŞEMBE	CUMA	CUMARTESİ	PAZAR
RADYO PRİZEM (88.4) 20.00-22.00	HAFTANIN KONUSU TÜRK HALK MUZİĞİ	TÜRK SANAT MUZİĞİ KONUŞULMUZ MEHMETÇİK YARUŞMA	SİZİN SEÇTİKLERİNİZ SAĞLIKLIL YASAM	SİZİN İÇİN 40 SAKKI 40 ŞANS	KONUK SOKAK LAMBASI	KOSOVA 28 SOKAK LAMBASI
RADYO BEŞA (102.3) 14.00 - 16.00	PAZARTESİ ŞİİRLERİ	SİZİN SEÇTİKLERİNİZ	T.H.M NOSTALJİ SAATİ	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ		
RADYO HELIX (104.4) 18.00-19.00	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ	BİR KONU	ŞİİR	ÖYKÜ	TÜRK HALK MUZİĞİ	SİZİN SEÇTİKLERİNİZ
RADYO FONTANA 97.1 10.00-12.00	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ	SİZİN İÇİN SEÇTİKLERİMİZ	SİZİN SEÇTİKLERİNİZ	SİZİN SEÇTİKLERİNİZ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AŞIKFERKİ, İlker

Uyruğu : Kosova

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	AHBV Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	2022
Lisans	Ankara Üniversitesi /İletişim Fakültesi	2015
Lise	Prizren Gjon Buzuku Lisesi	2008

